

**Nr 191.**

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kommunalskattelag; given Stockholms slott den 12 mars 1920.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till kommunalskattelag.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

**GUSTAF.**

*F. V. Thorsson.*

**F ö r s l a g**  
till  
**Kommunalskattelag.**

I KAP.

**Inledning.**

1 §.

Med kommun förstås i denna lag socken, köping med egen kommunal förvaltning samt stad.

2 §.

*1 mom.* Allmän bidragsskyldighet till täckande av kommuns skattebehov skall i den ordning, kommunallagarna föreskriva, fullgöras genom följande skatter, nämligen *fastighetsskatt, näringsskatt, kommunal inkomstskatt* och *kommunal progressivskatt*. Dessa skatter utgå på grund av taxering, som verkställs enligt bestämmelserna i gällande taxeringsförfordning.

I vad mån annan menighet än i 1 § sägs skall grunda sin beskattning å taxeringen till en eller flera av nämnda skatter, därom är särskilt stadgat.

*2 mom.* I fråga om kommuns eller annan menighets rätt att upptaga särskilda skatter, avgifter och bidrag gälla särskilda bestämmelser.

II KAP.

**Om fastighetsskatt.**

3 §.

För all inom kommunen belägen fast egendom skall utom i de fall, varom i 4, 9 och 13 §§ sägs, utgöras fastighetsskatt efter fastighetens värde.

Med fast egendom förstås i denna lag såväl vad enligt allmän

lag är att hänföra till sådan egendom som ock byggnad, vilken enligt allmän lag ej är hänförlig till fast egendom.

Till fabrik eller annan för industriell verksamhet inrättad byggnad skall, ändock annat skulle föranledas av bestämmelserna i allmän lag, icke räknas motor, maskin, kärl eller därmed jämförligt redskap med tillhörande kraftledningar.

#### 4 §.

Fastighetsskatt utgöres icke för:

- a) nationalparker;
- b) staten tillhöriga, för försvarsändamål avsedda fastigheter, i den mån de för sådant ändamål nyttjas;
- c) staten samt kommun eller annan menighet tillhöriga allmänna platser, så ock begravningsplatser;
- d) statens samt kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning;
- e) akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, sjukvårds- och barmhärtighetsinrättningar jämte andra fromma stiftelser tillhöriga, för nämnda institutioners verksamhet såsom sådana avsedda byggnader, så ock dylika institutioner tillhöriga allmänna platser;
- f) regementens, officerskårers och underofficerskårers vid mötesplatser till begagnande under mötena uppförda byggnader;
- g) nykterhetsföreningar tillhöriga, för deras verksamhet såsom sådana avsedda byggnader;
- h) samfund eller enskilda tillhöriga kyrkobyggnader och bönehus;
- i) post- och telegrafverkens för driftens omedelbara behov avsedda byggnader; samt
- j) för allmän trafik avsedd eller upplåten kanal, järnväg, spårväg eller annan farväg, så ock allmän farled eller allmän flottled jämte till sagda kommunikationsanstalter hörande stationshus och övriga för driftens omedelbara behov avsedda anläggningar.

Därest under d)—i) angiven fastighet eller byggnad jämväl användes för industriellt eller därmed jämförligt ändamål eller mot vederlag upplåtes till begagnande, vare fastigheten eller byggnaden underkastad fastighetsskatt för däremot svarande del av dess värde.

Är enligt bestämmelse i denna paragraf byggnad helt eller delvis undantagen från beskattning, vare lag samma beträffande tomtområde, som hör till byggnaden.

Under förutsättning av ömsesidighet må Konungen medgiva, att främmande stat tillhörig, för dess beskickning härstädes avsedd fastighet undantages från beskattning.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

### 5 §.

Fast egendom, för vilken ej åtnjutes skattefrihet enligt bestämmelserna i 4 § j) eller 13 § 2 mom., skall taxeras i enlighet med vad här nedan stadgas.

Taxeringen verkställs med hänsyn tagen till förhållandena vid näst-föregående kalenderårs utgång.

### 6 §.

*1 mom.* Taxering skall särskilt för sig verkställas å varje hemman, jordlägenhet, jordavsöndring och annan i fastighetsregistret särskilt redovisad del av hemman eller jordlägenhet, tomt i stad eller eljest inom område, varest tomtindelning såsom i stad finnes, i fastighetsregistret särskilt upptaget fiskeri ävensom frälseränta.

Varje skogsområde, vilket är att anse såsom en förvaltningsenhet, samt varje vid skifte avsatt samfällighet, som står under särskild förvaltning, skall, även om området eller samfälligheten består av flera fastigheter eller delar av fastigheter eller utgör allenast del av en fastighet, särskilt för sig taxeras.

Tillhöra delar av fastighet olika administrativa områden, inom vilka menighet äger utöva beskattningsrätt, eller är viss del av en fastighet belägen inom och annan del utom särskilt område, som nu nämnts, skall varje sådan del av fastigheten taxeras särskilt; dock att vad sålunda stadgas icke skall äga tillämpning i fråga om fastighet tillkommande andel i samfällighet, som är belägen inom annat administrativt område än fastigheten i övrigt.

*2 mom.* Utan hinder av vad i 1 mom. första stycket stadgas skola gemensamt taxeras samme ägare tillhöriga fastigheter, vilkas ägor ligga oskiftade tillsammans eller vilkas inbördes värden eljest icke kunna bedömas, ävensom samme ägare tillhöriga jordområden, som tjäna till byggnadsgrund för en byggnad eller för flera sammanhörande byggnader.

*3 mom.* I händelse skilda områden av samma fastighet tillhöra olika ägare eller därest byggnad eller med varandra sammanhörande byggnader tillhöra annan än ägaren av marken, skall vad sålunda tillhör varje ägare särskilt för sig taxeras.



Har visst område av fastighet upplåtits för självständigt, mera stadigvarande nyttjande, eller användes eljest område stadigvarande för annat ändamål än fastigheten i övrigt, skola de olika brukningsdelarna taxeras var för sig.

4 mom. Vad som enligt bestämmelserna här ovan skall särskilt för sig taxeras benämnes i denna lag *taxeringsenhet*.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

### 7 §.

Till grund för taxeringen lägges den fasta egendomens värde efter ortens pris (allmänna saluvärdet).

Vid taxeringen skall iakttagas,

att, då byggnad åsättes särskilt värde, detta bestämmes sålunda, att, sedan marken uppskattats till det värde, densamma skulle äga utan byggnad, för byggnaden beräknas vad som återstår av markens och byggnadens gemensamma värde; samt

att, därest eljest flera fastigheter nyttjas gemensamt, varje fastighet åsättes det värde, som, med hänsyn till det förhandenvarande sambruket, å fastigheten belöper av det sammanlagda värdet av fastigheterna, betraktade såsom en enhet.

Frälseränta uppskattas till femton gånger det belopp, varmed räntan beräknas utgå.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

### 8 §.

Taxeringsvärde skall allt efter omständigheterna uppdelas i *jordbruksvärde*, *skogsvärde* och *annat värde*.

Till jordbruksvärde räknas fast egendoms värde för jordbruk med binäringar ävensom för skogsbruk, i den mån detsamma ej, enligt vad nedan stadgas, är att hänföra till skogsvärde.

Såsom skogsvärde upptages värde av växande skog utöver husbehov.

Har fast egendom icke jordbruks- eller skogsvärde, upptages taxeringsvärdet såsom annat värde, därvid iakttages, att värde av mark och av därå uppförda byggnader redovisas vart för sig. Såsom annat värde upptages jämväl det värde, fast egendom kan äga utöver jordbruks- och skogsvärde.

Värde av frälseränta, som helt eller delvis utgår utav fastighet med åsatt jordbruksvärde, upptages såsom jordbruksvärde. Värde av annan frälseränta ävensom av i fastighetsregistret upptaget fiskeri upptages såsom annat värde.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 9 §.

Taxeringsvärde åsättes i fulla hundratal kronor. Därest beträffande någon taxeringsenhet värdet ej uppgår till 100 kronor och taxeringsvärde alltså ej åsättes, skall anteckning härom ske i vederbörande taxeringslängd.

Vid taxeringsvärdes uppdelning i olika värden enligt 8 § skola delvärdena jämkas till jämna hundratal kronor.

## 10 §.

1 mom. Allmän uppskattning av fast egendoms värde (allmän fastighetstaxering) sker första gången år 1921 och därefter vart femte år. De vid sådan taxering fastställda värden skola oförändrade gälla till nästa allmänna fastighetstaxering, såvida ej dessförinnan nya eller ändrade värden åsättas av anledning, varom sägs i 2 mom.

2 mom. Inträffa sådana ändrade förhållanden, att en taxeringsenhet skall uppdelas i flera taxeringsenheter eller flera taxeringsenheter skola sammanslås till en, skall ny taxering företagas å den fasta egendom, som av samma förhållanden beröres.

Har fast egendoms värde genom eldsvåda, vattenflöde eller av annan dylik anledning eller genom nedrivning av byggnad eller skogsavverkning så minskats, att detsamma kan antagas hava nedgått med minst en femtedel av egendomens åsatta taxeringsvärde, skall ny taxering äga rum. Lag samma vare, därest fast egendoms värde på grund av ny-, till- eller ombyggnad kan antagas hava ökat med mera än en femtedel av egendomens åsatta taxeringsvärde.

Särskild taxering på grund av bestämmelserna i detta mom. förekommer endast under år, då allmän fastighetstaxering icke äger rum; och må därvid avseende fästas, icke vid sådan ändring i fast egendoms värde, som på grund av förskjutningar i det allmänna prisläget inträffat efter senaste allmänna fastighetstaxering, utan endast vid de förhållanden, som föranlett omtaxeringen eller eljest hava avseende särskilt å den fasta egendom, varom fråga är.

## 11 §.

1 mom. Skyldighet att erlägga fastighetsskatt åligger, där icke i 2 mom. annorlunda stadgas, den fasta egendomens ägare.

Såsom ägare anses jämväl den, vilken innehar fast egendom med fideikommissrätt eller eljest på grund av testamentariskt förordnande.

2 mom. I ägares ställe skattskyldig är:

a) den, som innehar fast egendom med stadgad åborätt, med tomt-rätt eller med vattenfallsrätt, innehavare av s. k. ofri tomt i stad samt den, som eljest innehar fast egendom med ständig eller ärftlig besittningsrätt;

b) innehavare av skogsområde, som blivit av staten upplåtet till bergshanteringsens understöd, till kanalbolag eller till stad eller annan menighet; samt

c) innehavare av publikt boställe eller på lön anslagen jord.

Såsom innehavare av publikt boställe eller på lön anslagen jord skall anses den tjänstinnehavare eller annan, som författningsenligt äger nyttja egendomen eller tillgodogjuta dess avkastning. Beträffande i ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 avsett löneboställe är kyrkofonden att anse såsom innehavare i fall och under tid, då boställets avkastning utgör avlöningstillgång jämlikt 19 § i lagen nyssnämnda dag om reglering av prästerskapets avlöning.

Skall vid egendom, som under a) eller c) omförmäles, skogens avkastning utöver husbehovet författningsenligt helt eller delvis tillkomma allmän fond eller inrättning, vilken icke är att anse såsom egendomens innehavare, åligger skattskyldigheten, så vitt angår egendomens skogsvärde, samma fond eller inrättning. Där i andra fall beträffande egendom, som innehaves med stadgad åborätt eller eljest med ständig eller ärftlig besittningsrätt, innehavaren på grund av denna sin rätt icke äger tillgodogöra sig skogsvärde å egendomen, vare han icke skattskyldig i avseende å sådant värde.

## 12 §.

Såsom ägare eller innehavare av fast egendom skall i taxeringslängden upptagas den, som vid nästföregående års utgång var ägare eller innehavare av den fasta egendomen.

## 13 §.

1 mom. Ägare eller innehavare av fast egendom, vilkens enda eller huvudsakliga värde utgöres av för hans personliga behov använd åbyggnad och vilkens taxeringsvärde understiger 1,000 kronor, vare befriad från utgörande av fastighetsskatt, såvida icke han och, om han är gift, ej heller hans hustru eljest är till kommunen skattskyldig enligt bestämmelserna i denna lag.

2 mom. Därest värdet av byggnad eller med varandra sammanhörande byggnader, som äro uppförda å mark, för vilken byggnadsägaren icke är skattskyldig, understiger 500 kronor, skall taxeringsvärde ej sättas byggnaden eller byggnaderna.

## III KAP.

## Om näringsskatt.

## 14 §.

En var, som här i riket drivit näring, vare med de undantag, varom i 15 § stadgas, skyldig att för näringen erlägga näringsskatt.

Där näring drivits i enkelt bolag, beräknas näringsskatten för näringen i dess helhet men påföres en var av delägarna i förhållande till hans andel i bolaget.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 15 §.

Näringsskatt erlägges icke för:

jordbruk med dess binärningar eller skogsbruk;  
drift av till allmän trafik upplåten kanal, järnväg eller spårväg; samt  
av staten driven post-, telegraf- och telefonrörelse, industriell verksamhet, som drives av staten och avser försvarsändamål, ävensom riksbankens och riksförsäkringsanstaltens verksamhet.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 16 §.

Näringsskatten utgår i förhållande till ett enligt nedan angivna regler efter storleken av den näringsskattepliktiga förmögenheten och näringens avkastning ävensom antalet i näringen anställda personer beräknat näringsskattekapital.

Näringsskattekapitalet beräknas särskilt för varje näringsföretag.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 17 §.

1 mom. Till näringsskattepliktig förmögenhet räknas med nedan angivna undantag alla till näringen hänförliga tillgångar.

I näringsskattepliktig förmögenhet inräknas icke:

tillgångar, som enligt denna lag äro att anse såsom fast egendom; samt  
aktier, lotter i solidariska bankbolag, kommanditlotter ävensom  
andelar i ekonomiska föreningar och rederier, såvida dessa aktier, lotter  
och andelar icke äro att anse såsom varor i affärsverksamhet.

Aktier och andra värdehandlingar äro att anse såsom varor i affärsverksamhet, då handel med värdehandlingar yrkesmässigt bedrives, vare sig detta sker såsom huvudsaklig näring eller vid sidan av den egentliga affärsverksamheten.

2 mom. Från tillgångarnas belopp må avdragas:

skulder, dock ej till högre belopp än som motsvarar det i den näringsskattepliktiga förmögenheten inräknade värdet av kontanta penningar, fordringar och värdehandlingar, som icke äro att anse såsom varor i affärsverksamhet; samt

i rörelsen ännu innestående del av årets vinst.

3 mom. För beräkning av den näringsskattepliktiga förmögenheten i bankrörelse, annan penning- eller lånerörelse ävensom försäkringsrörelse gälla de i anvisningarna till denna paragraf meddelade särskilda bestämmelserna.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 18 §.

Till grund för taxering av näringsskattepliktig förmögenhet skall läggas förmögenhetsställningen vid utgången av nästföregående kalenderår eller, om räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderår, förmögenhetsställningen vid utgången av det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars det år, taxeringen sker.

Har näringsföretag under loppet av nästföregående kalenderår eller räkenskapsår börjat eller upphört med sin verksamhet, upptages den näringsskattepliktiga förmögenheten till det belopp, som kan anses skäligt med hänsyn tagen till förmögenhetsställningen och den tidrymd av året, varunder näringen drivits.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 19 §.

Den näringsskattepliktiga förmögenheten värdesättes efter de grunder, som enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt gälla för uppskattning av förmögenhet.

I fråga om värdesättningen av rätt till firmanamn, varumärke, mönsterskydd, tidnings titel och dylikt skola iakttagas de i anvisningarna till denna paragraf givna särskilda bestämmelserna.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 20 §.

Såsom avkastning av näring upptages inkomsten av näringen med tillägg av vad som vid inkomstens beräkning avdragits:

för hyra för annan tillhörig, i näringen använd lös egendom, till den del hyran icke kan anses motsvara skälig avskrivning å värdet av den lösa egendomen;

för arrende av näringen, till den del arrendet icke kan anses utgöra hyra för fast egendom eller motsvara skälig avskrivning å värdet av lös egendom; samt

för avlöning till näringens ledning (affärsledningen).

I fråga om beräkning av avkastningen utav näringsföretag, som drivits av kooperativ förening, skola gälla de i anvisningarna till denna paragraf meddelade särskilda bestämmelser.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 21 §.

Den del av avkastningen, som, efter helt år räknat, överstiger sex procent av den näringsskattepliktiga förmögenheten med tillägg av taxeringsvärdet å i näringen använd, näringsidkaren tillhörig fast egendom men med avdrag av skulder, som icke enligt 17 § 2 mom. fått avdragas redan vid den näringsskattepliktiga förmögenhetens beräkning, benämnes meravkastning. Meravkastningen utföres i jämna tiotal kronor, så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt tiotal, bortfaller.

Från meravkastningen skall avräknas vad som motsvarar näringsidkarens eller affärsledningens arbetsförtjänst, beräknad sålunda,

att den del av meravkastningen, som icke överstiger 1,000 kronor, anses i sin helhet utgöra arbetsförtjänst; samt

att av den del av meravkastningen, som överstiger

|                       |                                |
|-----------------------|--------------------------------|
| 1,000 kronor men icke | 3,000 kronor, $\frac{8}{10}$ , |
| 3,000 » » »           | 5,000 » $\frac{7}{10}$ ,       |
| 5,000 » » »           | 10,000 » $\frac{6}{10}$ ,      |
| 10,000 » » »          | 20,000 » $\frac{5}{10}$ ,      |
| 20,000 » » »          | 50,000 » $\frac{4}{10}$ ,      |
| 50,000 » » »          | 100,000 » $\frac{3}{10}$ ,     |
| 100,000 » » »         | 300,000 » $\frac{2}{10}$ ,     |
| 300,000 » » »         | 1,000,000 » $\frac{1}{10}$ ,   |

anses utgöra arbetsförtjänst.

Återstående del av meravkastningen multipliceras med 10; det härvid uppkomna beloppet benämnes meravkastningens kapitalvärde.

## 22 §.

I näringen anställda personer skola beräknas till det antal, som i medeltal haft sysselsättning i näringen under nästföregående kalenderår eller, om räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderår, det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars det år, taxeringen sker. Bland anställda inräknas icke person, vilken deltagit i näringens ledning, och ej heller näringsidkarens hustru eller hemmavarande barn, som ej uppnått 21 år och icke självt skall taxeras till kommunal inkomstskatt.

Det antal, som sålunda erhålles, multiplicerat med 2,000, bildar det i kronor uttryckta arbetarkapitalet.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 23 §.

Näringsskattekapitalet beräknas enligt följande regler.

Utav summan av den näringsskattepliktiga förmögenheten och meravkastningens kapitalvärde skall den del, som icke överstiger arbetarkapitalet, upptagas till sitt hela samt den överskjutande delen till sitt halva belopp. Vad som sålunda erhålles sammanlägges med arbetarkapitalet.

Näringsskattekapitalet utföres i jämna hundratal kronor, så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt hundratal kronor, bortfaller.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 24 §.

Om näringsskattekapitalet i ett näringsföretag icke överstiger 5,000 kronor, utgår icke näringsskatt för företaget. Överstiger näringsskattekapitalet 5,000 kronor, utgår näringsskatt blott för den del av näringsskattekapitalet, som överstiger sagda belopp.

## 25 §.

Näringsskattekapitalet skall, så framt fast driftställe för verksamheten begagnats, taxeras i kommun, inom vilken sådant driftställe

funnits. Har fast driftställe icke begagnats, taxeras näringsskattekapitalet i kommun, där enligt 38 § den skattskyldiges inkomst av annan inkomstkälla bör taxeras.

Såsom fast driftställe skall anses plats, å vilken för stadigvarande bruk vid näringens bedrivande funnits särskild anläggning eller vidtagits särskild anordning eller eljest för sådant bruk avsedda tillgångar varit befintliga, såsom kontor, fabrik, verkstad, verk, bruk, varunederlag, handelsbod eller annat stadigvarande försäljningsställe, gruva eller annan fyndighet, som är föremål för bearbetning, stenbrott eller torvmosse.

Beträffande beskattningsort för de i anvisningarna till denna paragraf angivna näringar gälla de i samma anvisningar meddelade särskilda bestämmelser.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 26 §.

Därest enligt bestämmelserna i 25 § eller i anvisningarna till samma paragraf näringsskattekapitalet i ett företag skall taxeras inom flera kommuner, skall i de fall, där i anvisningarna till denna paragraf särskilda bestämmelser icke meddelats, tagas till beskattning inom varje kommun så stor del av näringsskattekapitalet, som på kommunen belöper efter det förhållande, vari summan av den i kommunen nedlagda näringsskattepliktiga förmögenheten och den för de i kommunen sysselsatta personerna beräknade del av arbetarkapitalet står till summan av hela den näringsskattepliktiga förmögenheten och hela arbetarkapitalet.

Vid uppdelning av näringsskattekapitalet å flera kommuner skall jämkning ske, så att inom varje särskild kommun taxerad del av näringsskattekapitalet uppgår till jämnt hundratal kronor.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## IV KAP.

### Om kommunal inkomstskatt.

## 27 §.

Kommunal inkomstskatt utgöres av i detta kap. omförmälda skattskyldiga för inkomst av:

- 1) *fast egendom*;
- 2) *näring*; och
- 3) *annan inkomstkälla*.



Skattskyldigheten avser den inkomst, som åtnjutits under det näst-föregående kalenderåret eller, då räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderår, det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars det år, taxeringen sker.

## 28 §.

Till inkomst av *fast egendom* skola räknas följande av fast egendom här i riket härflutna intäkter, nämligen:

a) inkomst, som av ägare eller med ägare likställd innehavare eller av brukare åtnjutits under form av hyresfri bostad eller arrende eller hyra;

b) inkomst av jordbruk med dess binäringar;

c) inkomst av skogsbruk;

d) inkomst, som förvärvats genom upplåtelse åt någon av rätt att i visst avseende tillgodogöra sig eller nyttja fast egendom eller del därav eller genom försäljning av vissa egendomens beståndsdelar, såsom torv, sten, grus, lera och dylikt; samt

e) frälseränta och annan avgäld av fast egendom, därunder inbegripen på grund av patronatsrätt uppburen tionde eller ersättning därför.

## 29 §.

Till inkomst av *näring* hänföres inkomst dels av sådant företag, för vilket enligt bestämmelserna i 14 § skall erläggas näringsskatt, dels ock av järnvägs-, spårvägs- och kanaldrift.

## 30 §.

Till inkomst av *annan inkomstkälla* räknas:

A. inkomst av kapital, nämligen

a) ränta å utlånade eller i räntebärande obligationer nedlagda eller hos penningförvaltande verk eller enskilda insatta penningar;

b) utdelning å aktier, å lotter i solidariska bankbolag, å kommanditlotter i kommanditbolag och å insatser i ekonomiska föreningar; samt

c) inkomst, som åtnjutits från fast egendom i utlandet;

B. inkomst av arbetsanställning eller tjänst, pension, livränta, undantagsförmån och sådant periodiskt understöd, därför givaren enligt 35 § är berättigad till avdrag;

C. inkomst av rörelse eller yrke, såvitt den icke, enligt vad i 29 § sägs, skall upptagas såsom inkomst av näring;

D. inkomst av icke yrkesmässig verksamhet och tillfälliga inkomster, nämligen

a) vinster av tillfällig natur, därunder inbegripen vinst å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom, som förvärvats genom köp eller byte och varit i säljarens ägo, om det är fast egendom, under mindre än tio år och eljest under mindre än fem år; samt

b) inkomst av tillfälliga uppdrag och annan förut ej särskilt nämnd skattepliktig inkomst.

### 31 §.

Såsom inkomst taxeras icke:

vad som förvärvats genom giftorätt, arv eller testamente eller i hemföljd, morgongåva eller fördel av oskift bo eller ock genom gåva, därunder inbegripet sådant periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, därför givaren icke enligt 35 § är berättigad till avdrag;

vinst å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom, som tillfallit säljaren annorledes än genom köp eller byte eller ock av honom förvärvats genom köp eller byte och varit i hans ägo, om det är fast egendom, tio år eller därutöver och eljest fem år eller därutöver;

ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, så ock vad som eljest på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring i annan form än livränta tillfallit den försäkrade eller hans stärbhus;

kapital, som på grund av liv- eller kapitalförsäkring tillfallit den försäkrade eller hans stärbhus; samt

vad som av staten anvisats till bestridande av de med erhållna tjänster eller uppdrag förenade särskilda kostnader, såsom:

ortstillägg samt förmån av fri bostad med uppvärmning och belysning för tjänstinnehavare vid rikets beskickningar och konsulat;

resekostnadsersättning;

å stat uppförd häst- och båtlega;

officerares lönetillägg för tjänstehästar;

anslag till skrivmaterialier, kontorshyra och andra expenser;

traktamente för förrättning å annat ställe än tjänstemans eller i förrättningen deltagande persons vanliga boningsort;

arvode eller traktamente för kommendering utom station;

fältavlöning under krigstid; samt

arvode eller traktamente för deltagande i riksdag, statsrevision,

kyrkomöte eller kommitté å annan ort, än där arvodes- eller traktaments- tagaren varit bosatt.

32 §.

1 mom. Skyldiga att utgöra kommunal inkomstskatt äro, med undantag, varom i 33 § sägs:

a) svensk medborgare, som författningsenligt är eller bör vara i riket mantalsskriven:

för all inkomst, vare sig den förvärvats här eller utom riket;

b) svensk medborgare, som icke är eller bör vara i riket mantalsskriven:

för den inkomst, han härifrån åtnjutit av fast egendom, av näring eller av annan rörelse;

c) utlänning:

för inkomst av här belägen fast egendom eller av näring eller annan rörelse, som här bedrivits;

skolande utlänning, som författningsenligt är eller bör vara härstädes mantalsskriven, erlægga kommunal inkomstskatt jämväl för annan inkomst, som av honom här förvärvats eller härifrån åtnjutits, ävensom för inkomst, som, utifrån införd, av honom här använts.

Vad här sägs om enskild skattskyldig gäller i tillämpliga delar om oskift dödsbo efter honom.

2 mom. Staten erlägger kommunal inkomstskatt för dels inkomst av sina jordbruksdomäner, skogar samt uthyrda eller med tomträtt eller vattenfallsrätt upplåtna fastigheter, dels ock sådan inkomst av näring, som ej härflyter av bankrörelse, av kommunikationsverk med tillhörande verkstäder och anläggningar eller av leverans utav elektrisk energi till nämnda kommunikationsverk.

3 mom. Kommunal inkomstskatt erlägges vidare, i den mån ej annat föranledes av stadgandena i 34 §, av svenska aktiebolag, solidariska bankbolag och sådana bolag, som enligt särskild författning äro skyldiga att avstå sin vinst, samfund, stiftelser, verk och inrättningar, ekonomiska föreningar och andra inländska juridiska personer, därunder inbegripna ägare av för gemensamt behov avsatta så kallade besparings-skogar, häradsallmänningar samt andra liknande samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning:

för all inkomst, vare sig den förvärvats här eller utom riket.

Vanliga handelsbolag, enkla bolag och rederier taxeras icke, utan hänföres deras inkomst till de särskilda delägarnas inkomst med belopp, som för en var motsvarar hans andel av bolagets eller rederiets in-

komst. Kommanditbolag taxeras för den del av sin vinst, som belöper å kommanditdelägarna, varemot beträffande vinsten i övrigt bestämmelserna i första punkten av detta stycke skola tillämpas.

4 mom. Utländska bolag och andra här i riket icke hemmahörande juridiska personer erlägga kommunal inkomstskatt:

för inkomst av här belägen fast egendom och av näring eller annan rörelse, som här bedrivits, samt för utdelning å aktier i svenska aktiebolag, lotter i svenska solidariska bankbolag, kommanditlotter i svenska kommanditbolag och insatser i svenska ekonomiska föreningar.

### 33 §.

Från kommunal inkomstskatt frikallas, i den mån här nedan sägs:

a) medlem av konungahuset:

för av staten anvisat anslag samt för inkomst av kapital;

b) ämbets- eller tjänsteman, som tjänstgör vid svensk beskickning hos utländsk makt, ävensom svensk konsul eller annan å utländsk ort i rikets tjänst anställd tjänsteman:

för all inkomst, som ej härifrån åtnjuts av fast egendom, av näring eller av annan rörelse;

c) främmande makts härvarande konsulat tillhörande person jämte betjäning:

*om han icke är svensk medborgare:*

för annan inkomst än dels inkomst av här belägen fast egendom eller av näring eller annan rörelse, som här bedrivits, dels ock härifrån upp-  
buren lön eller pension; dock att person tillhörande olönat konsulat jämte betjäning icke är frikallad från utgörande av kommunal inkomstskatt för utdelning å aktier i svenska aktiebolag, lotter i svenska solidariska bankbolag, kommanditlotter i svenska kommanditbolag och insatser i svenska ekonomiska föreningar;

*om han är svensk medborgare:*

för den inkomst, han åtnjuter av sin tjänst hos den främmande makten;

d) utlänning eller i utlandet bosatt svensk undersåte, vilken givit eller medverkat vid offentlig föreställning, som avses i gällande förordning angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter:

för inkomst av föreställning, för vilken dylik avgift utgjorts eller beträffande vilken befrielse från avgift jämlikt särskilt stadgande i samma förordning åtnjuts; samt

e) lappallmogen:

för inkomst av renskötsel.

## 34 §.

1 mom. Svenska aktiebolag, solidariska bankbolag, kommanditbolag och ekonomiska föreningar taxeras icke till kommunal inkomstskatt för utdelning å aktier i svenska aktiebolag, lotter i svenska solidariska bankbolag, kommanditlotter i svenska kommanditbolag samt insatser i svenska ekonomiska föreningar, i den mån sådan utdelning icke är att anse såsom inkomst av näring eller annan rörelse.

2 mom. Från kommunal inkomstskatt frikallas vidare:

a) landsting, kommuner och andra menigheter ävensom hushållningssällskap:

dels för sådan inkomst av fast egendom, som består i förmånen att för förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning nyttja egen fastighet, dels ock för inkomst av annan inkomstkälla, i den mån inkomsten ej härflyter av rörelse;

b) kyrkor, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, sjukvårds- och barmhärtighetsinrättningar jämte andra fromma stiftelser ävensom stipendiefonder, pensionsanstalter, allmänna hypoteksbanken, konungariket Sveriges stadshypotekskassa, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar, järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare, samt sparbanker, som avses i lagen den 29 juli 1892 och vilkas reservfond vid senaste bokslut icke uppgått till fem procent av insättarnas fordran:

för all annan inkomst än sådan inkomst av fast egendom, som ej består i förmånen att för den egna verksamheten nyttja egen fastighet; dock att kommunal inkomstskatt skall utgöras för den behållna inkomst, som, enligt gällande föreskrifter, kan vid lediga ecklesiastika sysslor tillkomma prästerskapets änke- och pupillkassa;

c) nedannämnda juridiska personer för sådan inkomst av fast egendom, som består i förmånen att för avsedda ändamål nyttja dem tillhöriga fastigheter av nedan angivna beskaffenhet, nämligen:

regementen, officers- och underofficerskårer i fråga om deras vid mötesplatser till begagnande under mötena uppförda byggnader;

nykterhetsföreningar i fråga om för deras verksamhet såsom sådana avsedda byggnader; samt

enskilda samfund i fråga om kyrkobyggnader och bönehus.

3 mom. Under förutsättning av ömsesidighet må Konungen medgiva befrielse för främmande stat från utgörande av kommunal inkomstskatt för fastighet, som är avsedd för de-s beskickning härstädes.

## 35 §.

*1 mom.* Vid uppskattning av inkomst från särskild inkomstkälla må, utom i det fall, att ersättning för bestridande av särskilda, med tjänst eller uppdrag förenade kostnader, varom i 31 § förmåles, blivit av staten särskilt anvisad, avdrag ske för alla utgifter för inkomstens förvärvande och bibehållande, såsom:

arrende- eller hyresavgift;

undantagsförmån, frälseränta och annan avgäld, som det ålegat någon att utgöra såsom ägare av fast egendom;

utgifter för fast egendoms brukande och skötsel samt för underhåll av fastighet och inventarier;

avlöning, kost och övriga utgifter för de i skattskyldigs verksamhet använda biträden, arbetare och hemmavarande barn, för de sistnämnda dock endast i fall de uppnått 21 år eller ock själva skolas taxeras till kommunal inkomstskatt;

pensioner och understöd på grund av förutvarande anställning i skattskyldigs verksamhet;

kostnad för nödigt biträde i hemmet för det fall, att gift kvinna av förvärvsverksamhet är i avsevärd grad förhindrad att ägna sig åt hemmets skötsel; skolande avdraget ske från hennes inkomst av dylik verksamhet med iakttagande av att sammanlagda avdraget från olika inkomstkällor i intet fall må överstiga 200 kronor;

kontors- och andra förvaltningskostnader;

kostnad för resor till och från arbetsplatsen, därest denna är belägen på sådant avstånd från den skattskyldiges bostad, att den skattskyldige skäligen kan anses behöva anlita särskilt fortskaffningsmedel;

kostnad för utövning av vetenskap, konst eller handaslöjd; samt ränta å lånt anläggnings- och rörelsekapital;

så ock för fastighetsskatt och näringsskatt samt för avgifter till pensions-, änke- och pupill-, understöds- eller annan sådan kassa, i vilken det ålegat någon på grund av hans tjänst att vara delägare.

För värdeminskning å byggnader ävensom å gruvor, inventarier och annan dylik egendom må göras enahanda avdrag som vid taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt.

Har kooperativ förening av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må föreningen åtnjuta avdrag för dylik utdelning.

*2 mom.* Vid beräkning av skattskyldigs behållna inkomst inom

annan kommun, än i 38 § avses, må avdrag äga rum från summan av den skattskyldiges där taxerade inkomster för sådan förlust å fast egendom eller näring inom kommunen, som ej är att hänföra till kapitalförlust.

3 mom. För beräkning av skattskyldigs behållna inkomst inom kommun, som i 38 § avses, må avdrag, i den mån sådant ej verkställts enligt bestämmelserna i 1 och 2 mom., äga rum från summan av den skattskyldiges där uppskattade inkomster för:

ränta å gäld;

sådan förlust å fast egendom eller verksamhet, som ej är att hänföra till kapitalförlust;

periodiskt understöd eller annan därmed jämförlig periodisk utbetalning; dock att avdrag icke får ske för vad som utgivits för person, som tillhör den skattskyldiges hushåll eller eljest utbetalts såsom bidrag till någons undervisning eller uppfostran; samt

försäkringspremier och andra avgifter, som utbetalts för den skattskyldiges eller hans hustrus liv-, kapital-, livränte-, olycksfalls- eller sjukförsäkring ävensom för pupillförsäkring; dock att avdrag, som nu nämnts, ej må överstiga sammanlagt 200 kronor och ej heller åtnjutas av annan än svensk medborgare, som författningsenligt är i riket mantalsskriven.

4 mom. Därest vid uppskattning av skattskyldigs inkomst enligt 3 mom. uppkommer underskott, må avdrag för detsamma äga rum från den skattskyldiges i annan kommun uppskattade inkomst eller, om för honom inkomst uppskattats i flera andra kommuner, så stor del av underskottet avdragas från den i en var av dessa kommuner uppskattade inkomsten, som efter förhållandet mellan de uppskattade inkomsterna å kommunen belöper.

5 mom. Angående rätt till avdrag för förlust å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom gälla de i anvisningarna upptagna särskilda bestämmelser.

6 mom. Avdrag, varom i denna paragraf sägs, må äga rum endast om och i den mån avdraget hänför sig till inkomst, för vilken kommunal inkomstskatt skall erläggas av den skattskyldige, eller till verksamhet, som av honom här utövats.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

### 36 §.

Vid uppskattning av inkomst må avdrag däremot *icke* ske:

a) för den skattskyldiges och hans familjs levnadskostnader samt därtill hänförliga utgifter, däri inbegripet vad den skattskyldige utgivit

för person, som tillhör hans hushåll, samt vad han eljest utbetalt såsom bidrag till någons undervisning eller uppfostran;

b) för ränta å den skattskyldiges eget, i fast egendom, näring eller annan rörelse nedlagda kapital;

c) för vad som använts till fast egendoms förbättring, tillökning av inventarier eller kapitalavbetalning å skuld; samt

d) för andra utskylder än fastighetsskatt och näringsskatt.

### 37 §.

1 mom. Inkomst av fast egendom taxeras i den kommun, där egendomen är belägen.

2 mom. Inkomst av näring taxeras i den eller de kommuner, där näringen bedrivits; dock att inkomst av näringsföretag, för vilket på grund av bestämmelsen i 24 § näringsskatt icke skall utgå, taxeras i kommun, som avses i 38 §.

Näring skall anses hava bedrivits:

sådan näring, för vilken enligt bestämmelserna i III kap. skall erläggas näringsskatt: i kommun, där näringsskattekapitalet taxeras;

järnvägsdrift: i kommun, där huvudkontor funnits, samt i kommun, som av järnvägen berörts och där vid järnvägen anställd personal varit bosatt eller stationerad;

spårvägsdrift: i kommun, där huvudkontor funnits, samt i kommun, som av spårvägen berörts;

kanaldrift: i kommun, där huvudkontoret varit beläget, samt i kommun, som berörts av anläggningen.

Där näring drivits inom flera kommuner, skall, i fall verksamheten inom någon kommun icke idkats på sådant självständigt sätt, att inkomsten därav kan för sig angivas, så stor del av inkomsten taxeras inom sagda kommun, som med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den där bedrivna verksamheten i jämförelse med omfattningen och beskaffenheten av verksamheten i dess helhet skäligen anses böra belöpa å kommunen.

3 mom. Inkomst vid avyttring av fast egendom, som ej är att hänföra till inkomst av näring, taxeras i den kommun, där egendomen är belägen.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

### 38 §.

Inkomst av annan inkomstkälla skall, där ej annat föranledes av stadgandet i 37 § 3 mom., taxeras:

a) för enskild person, som författningsenligt är eller bör vara mantalsskriven i kommun inom riket: i samma kommun;



b) för avliden person och oskift dödsbo: i den kommun, där den avlidne författningsenligt senast varit eller bort vara mantalsskriven;

c) för annan juridisk person än oskift dödsbo: i den kommun, där vederbörande styrelse eller förvaltning har sitt säte, eller där syssloman eller ombud är bosatt; dock att prästerskapets änke- och pupillkassas inkomst vid lediga ecklesiastika sysslor taxeras i den ort, där inkomsten eljest bort beskattas.

I de fall, då ovan givna regler icke äga tillämpning, sker taxeringen i den kommun, där inkomsten huvudsakligen förvärvats.

### 39 §.

*1 mom.* Med avseende å taxering av äkta makars inkomst skall gälla:

*att* hustrus inkomst av arbetsanställning eller tjänst samt av näring, annan rörelse eller yrke skall vid taxeringen medräknas allenast om och i den mån ifrågavarande inkomst sammanlagt överstiger 200 kronor;

*att* hustrus inkomst, som icke varit från mannens förvaltning rättsligen undantagen, skall inbegripas i mannens taxering; samt

*att* hustrus inkomst, som varit från mannens förvaltning rättsligen undantagen, skall särskilt för sig taxeras, men att, därest i sådant fall avdrag, vartill ena maken enligt 35 § 3 mom. varit berättigad, skulle överstiga dennes sammanlagda inkomst, överskjutande beloppet må avräknas från den andre makens behållna inkomst.

*2 mom.* Har skattskyldig hemmavarande eller av honom helt eller delvis underhållna barn under 21 år, skall, därest barnen icke själva skola taxeras till kommunal inkomstskatt, den skattskyldige uppskattas jämväl för sådana barns inkomst.

Skulle i sådant fall avdrag, vartill den skattskyldige jämlikt 35 § 3 mom. är berättigad, överstiga hans inkomst, må det överskjutande beloppet avräknas från barnens behållna inkomst, men må däremot icke, därest avdrag, vartill barn enligt samma lagrum varit berättigat, överstiger barnets inkomst, överskjutande beloppet avräknas från den skattskyldiges eller övriga barns behållna inkomst.

När enligt denna lag hänsyn skall tagas därtill, huruvida skattskyldig har barn, och till barnens ålder, avses förhållandena den 31 december året näst före det, då taxeringen sker.

### 40 §.

I kommun uppskattade inkomstbelopp sammanföras för en var, som har att där erlagga kommunal inkomstskatt, i en summa, som — efter det i förekommande fall avdrag enligt 35 § därifrån ägt rum —

avjämnas till fulla tiotal kronor med iakttagande av att belopp, som icke uppgår till fullt tiotal kronor, bortfaller.

Sålunda upptaget belopp benämnes taxerat belopp.

#### 41 §.

För annan skattskyldig än svensk medborgare, som är här i riket mantalsskriven, utgör det taxerade beloppet tillika beskattningsbart belopp; och inträder skatteplikt, när detta belopp uppgår till 100 kronor. Enahanda gäller för svensk medborgare, som är här i riket mantalsskriven, beträffande taxerat belopp i annan kommun än mantalsskrivningskommunen.

#### 42 §.

1 mom. I riket mantalsskriven svensk medborgare är för sin i mantalsskrivningskommunen taxerade inkomst, som ej överstiger 600 kronor, fri från beskattning, såvida ej sagda inkomst tillsammans med hans i andra kommuner taxerade inkomster överstigit nämnda belopp.

Beträffande äkta makar skall frågan, huruvida frihet från beskattning må åtnjutas enligt bestämmelserna i detta mom., avgöras med hänsyn tagen till makarnas sammanräknade inkomstbelopp.

2 mom. Därest skattefrihet enligt 1 mom. ej åtnjutes, skall det i mantalsskrivningskommunen beskattningsbara beloppet bestämmas enligt följande grunder:

a) Från det taxerade beloppet avräknas hälften av de belopp, som enligt bestämmelserna i 18 § 1 mom. a) och b) i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt skola avdragas från den skattskyldiges till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade belopp.

Den del av det taxerade beloppet, som överstiger vad sålunda skall avdragas men icke dubbla summan därav, medräknas till hälften; återstoden av det taxerade beloppet medräknas i sin helhet.

b) Den slutsumma, som sålunda erhålles, utgör det beskattningsbara beloppet med iakttagande dock av följande:

1) Det beskattningsbara beloppet må ej med tillämpning av de under a) angivna bestämmelser sättas lägre, än att det tillsammans med den skattskyldiges i andra kommuner taxerade belopp motsvarar hans inkomst av förmögenhet, beräknad till fem procent av den uppskattade förmögenheten.

Därest skattskyldig vid nästföregående års utgång ännu icke uppnått sexton års ålder eller därest skattskyldigs förvärvsförmåga prövas hava varit nedsatt till följd av sjuklighet, olyckshändelse, ålderdom, oförvållad arbetslöshet eller annan dylik orsak, eller därest eljest sär-

skild anledning därtill föreligger, äger dock beskattningsnämnd, efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall, medgiva undantag från vad sålunda stadgats.

2) I enskilda fall, då skattskyldigs skatteförmåga på grund av särskilda omständigheter (långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än dem, för vilka han äger åtnjuta familjeavdrag, eller annan därmed jämförlig omständighet) är väsentligt nedsatt, må det beskattningsbara beloppet nedsättas med högst 500 kronor under det belopp, vartill detsamma vid tillämpning av de i denna paragraf i övrigt givna stadganden eljest skolat bestämmas.

3 mom. Ändock äkta makar blivit särskilt taxerade, må de i 2 mom. angivna avdrag åtnjutas allenast av makarna gemensamt; och skall av det beskattningsbara beloppet, som alltså bestämmes efter båda makarnas taxerade belopp räknade såsom ett, så mycket påföras vardera maken, som svarar mot dennes behållna inkomst i förhållande till summan av båda makarnas behållna inkomster.

Därest hustrun men icke mannen taxeras till kommunal inkomstskatt, skall vid beräkning av det beskattningsbara beloppet hustrun för mannen åtnjuta enahanda avdrag, som eljest får åtnjutas för hustru.

4 mom. Det beskattningsbara beloppet utföres i jämna tiotal kronor, så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt tiotal kronor, bortfaller.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

#### 43 §.

Därest skattskyldig taxeras för barns inkomst, skall jämte den skattskyldige barnet ansvara för så stor del av skatten, som belöper å dess inkomst.

#### 44 §.

Konungen äger att med annat lands regering ingå överenskommelse om särskilda grunder för fördelningen i skatteavseende mellan Sverige och det andra landet av inkomst av näring, som idkats under sådana förhållanden, att näringens utövare är för inkomst av densamma skattskyldig inom bägge länderna; skolande, därest näringen idkats inom flera kommuner i Sverige, i fråga om fördelningen kommunerna emellan av det inkomstbelopp, som efter sålunda bestämda grunder skall tagas till beskattning här i riket, gälla vad här ovan i detta kap. är stadgat.

Överenskommelse, som här sägs, skall upphöra att gälla högst sex månader efter förut skedd uppsägning.

## V KAP.

## Om kommunal progressivskatt.

## 45 §.

Kommunal progressivskatt utgöres för varje till inkomst- och förmögenhetsskatt *beskattningsbart* belopp, som överstiger, i fråga om andra skattskyldiga än svenska aktiebolag, solidariska bankbolag och kommanditbolag, 3,000 kronor samt i fråga om bolag, som nu nämnts, 6 procent av det bolagets kapital, vartill hänsyn skall tagas vid bolags taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt.

## 46 §.

1 mom. För andra skattskyldiga än svenska aktiebolag, solidariska bankbolag och kommanditbolag utgör progressivskattens grundbelopp för den del av det beskattningsbara beloppet, som överstiger

|              |          |              |       |           |
|--------------|----------|--------------|-------|-----------|
| 3,000 kronor | men icke | 6,000 kronor | ..... | 1 %       |
| 6,000        | »        | 10,000       | »     | 2 %       |
| 10,000       | »        | 15,000       | »     | 3 %       |
| 15,000       | »        | 25,000       | »     | 4 %       |
| 25,000       | »        | 40,000       | »     | 5 %       |
| 40,000       | »        | 60,000       | »     | 6 %       |
| 60,000       | »        | 100,000      | »     | 7 %       |
| 100,000      |          |              |       | 8 %; dock |

att skattens grundbelopp icke må i något fall överstiga 6 procent av det beskattningsbara beloppet.

2 mom. För svenskt aktiebolag, solidariskt bankbolag och kommanditbolag utgör progressivskattens grundbelopp för den del av det beskattningsbara beloppet, som, i förhållande till bolagets kapital, överstiger

|      |          |      |       |           |
|------|----------|------|-------|-----------|
| 6 %  | men icke | 12 % | ..... | 2 %       |
| 12 % | »        | 30 % | ..... | 5 %       |
| 30 % |          |      |       | 8 %; dock |

att skattens grundbelopp icke må i något fall överstiga 6 procent av det beskattningsbara beloppet.

## 47 §.

Taxering till kommunal progressivskatt äger rum i den kommun, där den skattskyldige taxeras till inkomst- och förmögenhetsskatt.

## 48 §.

Till utjämning av skattetrycket olika kommuner eller andra menigheter emellan skola i den ordning, varom särskilt stadgas, användas tjugufem procent av grundbeloppet utav den progressivskatt, som erlägges av andra skattskyldiga än svenska aktiebolag, solidariska bankbolag och kommanditbolag, samt nittio procent av grundbeloppet utav den progressivskatt, som erlägges av sådana bolag.

## VI KAP.

## Gemensamma bestämmelser.

## 49 §.

Har någon i uppgift eller upplysning, som avgivits till ledning vid taxering, lämnat oriktigt meddelande eller har uppgiftspliktig underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning och har därav föranletts, att skattskyldig icke blivit inom kommunen taxerad eller blivit därstädes för lågt taxerad till någon av de i denna lag omförmälda skatter, skall, efter det sådant kommit till vederbörandes kännedom, den skattskyldige där taxeras till sådan skatt för vad som genom berörda förfarande förut undgått beskattning. Den skattskyldige skall därefter påföras kommunal progressivskatt med det belopp, som genom förfarandet undandragits, samt övriga skatter med den skatteprocent, efter vilken skatt skall utgöras för andra samtidigt taxerade beskattningsföremål av enahanda slag.

Taxering till efterbeskattning må icke ske senare än fem år efter det år, då taxeringen rätteligen bort äga rum. Har den skattskyldige avlidit, åsättes taxeringen hans dödsbo; dock att sådan taxering icke må ske senare än ett år efter utgången av det kalenderår, under vilket boupp-teckning blivit ingiven för registrering. Stärbhuset svarar icke för den på taxeringen belöpande skatten med mera än tillgångarna i boet. Är boet skiftat, påføres bodelägare icke mera än vad av skatten belöper å hans lott och i intet fall mera än hans lott i boet utgör.

(Se vidare de särskilda anvisningarna.)

## 50 §.

1 mom. Har behållningen i boet efter person, som avlidit under taxeringsåret eller under nästföregående år, ej överstigit 15,000 kronor, må beskattningsnämnd medgiva befrielse från utgörande av den kommunala inkomstskatt och kommunala progressivskatt, som eljest skolat utgå.

Befrielse, som nu nämnts, må åtnjutas allenast för ett år och endast tillgodokomma dödsbo efter här i riket mantalsskriven svensk medborgare, vilken efterlämnat änka, oförsörjda barn eller andra bodelägare, som varit beroende av honom för sin försörjning.

2 mom. För kommunal inkomstskatt och kommunal progressivskatt, som påföres för avliden persons inkomst eller förmögenhet, svare stärbhuset icke med mera än tillgångarna i boet. Är boet skiftat, svare bodelägare icke för mera än vad av skatten å hans lott belöper och i intet fall med mera än hans lott i boet utgör.

#### 51 §.

Kommun påföres icke skatt till sig själv.

#### 52 §.

Till ledning vid tillämpningen av bestämmelserna i denna lag utfärdar Konungen erforderliga tabeller.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1921;

dock att, där vid lagens ikraftträdande fast egendom är till annan upplåten eller lägenhet är avsöndrad på viss tid eller på livstid, skattskyldigheten för egendomen eller lägenheten skall för den tid, upplåtelsen eller avsöndringen avser, åligga den, som enligt hittills gällande bestämmelser skulle varit för egendomen eller lägenheten skattskyldig till kommunen;

att i fråga om virke, som avverkats före den 1 januari 1921 eller vartill avverkningsrätt upplåtits före den 1 juli 1920, inkomst av avverkningen eller upplåtelsen ej skall taxeras till kommunal inkomstskatt, såvida ej enligt hittills gällande bestämmelser bevillning skolat utgöras för samma inkomst; samt

att, där någon, sedan denna lag trätt i kraft, jämlikt bestämmelserna i 13 § av förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst eftertaxeras till bevillning, den skattskyldige tillika skall, med tillämpning i övrigt av stadgandena i 49 § här ovan, taxeras till kommunal inkomstskatt för det till bevillning beskattningsbara inkomstbeloppet.

## Särskilda anvisningar.

### II Kap.

#### Vid 4 §.

Stadgandet om skattefrihet i fråga om staten tillhöriga, för försvarsändamål avsedda fastigheter, i den mån de för sådant ändamål nyttjas, innebär, att, om exempelvis ett staten tillhörigt örlogsvarv mera stadigvarande användes jämväl för byggande av fartyg, som ej avse försvarsändamål, vare sig det sker för statens eller för annans räkning, fastighetsskatt skall utgöras för så stor del av varvsfastighetens värde, som provas skäligt i förhållande till hela den å varvet bedrivna verksamhetens omfattning, samt att, om ett övningsfält upplåtes för jordbruk eller därmed jämförligt ändamål, skatt skall utgöras för det värde, som skäligen kan anses utnyttjat genom upplåtelsen. Givetvis bör dock icke varje obetydlig användning för annat än försvarsändamål föranleda skatteplikt; sålunda bör ej fastighetsskatt utgöras på den grund, att å en staten tillhörig vapenfabrik tillfälligtvis utföres arbete för enskild persons räkning eller att någon mindre betesrätt upplåtes å en för militärövningar använd plats.

Till byggnader för statens allmänna styrelse eller förvaltning räknas exempelvis de kungl. slotten, riksdagshuset, statsdepartementens och de centrala ämbetsverkens byggnader — även om ämbetsverken hava inseende över eller ombesörja någon statens affärsverksamhet — länsresidens och övriga allmänna förvaltningsmyndigheters byggnader. Den omständigheten, att i byggnad är inrymd bostad för någon befattningshavare, medför ej, att för byggnaden eller någon del av densamma skall utgöras fastighetsskatt. Byggnad, som enbart eller i huvudsak tjänar bostadsändamål, t. ex. prästgård å landet, är däremot ej undantagen från beskattning. Dock kan bostadsbyggnad vara att anse såsom sådan oskiljaktig del av en anläggning, att den skattefrihet, som åtnjutes för anläggningen, även bör gälla bostadsbyggnaden. Sålunda är exempelvis en inom ett lasarets område uppförd läkarbostad att anse såsom en del av lasaretsanläggningen.

Under bestämmelsen i d) inbegripas ej blott byggnader, vartill staten samt kommun eller annan menighet har äganderätt, utan jämväl byggnad, som må av staten och kommun eller annan menighet för an-givet ändamål stadigvarande disponeras utan vederlag.

De för statens affärsverksamhet avsedda byggnader inbegripas ej under bestämmelsen i d). Såsom exempel å byggnader för statens affärsverksamhet må omnämnas vattenfallsverkens byggnader. Skattefrihet åtnjutes ej heller för riksbankens byggnader. Däremot är t. ex. tullväsendet icke att anse såsom någon statens affärsverksamhet, vadan tullverkets byggnader äro att hänföra till byggnader för statens allmänna styrelse eller förvaltning.

Med allmänna platser förstås ej endast sådana områden, vilka uteslutande äro avsedda för allmänhetens begagnande, utan jämväl platser, som, ehuru de samtidigt tjäna annat ändamål, tillika måste anses vara avsedda för allmänheten. I enlighet härmed böra exempelvis Djurgården i Stockholm — i den mån densamma ej är upplåten till särskilda ändamål — samt de botaniska trädgårdarna i Uppsala och Lund anses såsom allmänna platser.

Frågan, huruvida någon till ett kommunikationsföretag hörande byggnad eller anläggning skall anses vara avsedd för driftens omedelbara behov eller icke, måste besvaras med hänsyn till de i varje särskilt fall föreliggande omständigheter. Till ledning må här framhållas följande. Skattefrihet åtnjutes icke för verkstad, där större reparationer eller nybyggnadsarbeten utföras, ej heller för en sådan restaurations- eller hotellbyggnad, som kan anses i stort sett tjäna ett självständigt ekonomiskt ändamål, även om den i huvudsak är avsedd endast för resande; för att skattskyldighet i sådant fall skall anses föreligga, erfordras dock, att restaurations- eller hotellrörelsen ej är av alltför ringa omfattning. Skattefrihet tillgodonjutes för verkstad, där allenast mindre, så att säga löpande reparations- och tillsynsarbeten utföras, ävensom för förvaltningsbyggnader. Givetvis äro stationshus, lokomotivstallar, banvaktsstugor o. d. att anse såsom anläggningar eller byggnader för driftens omedelbara behov, varemot skattefrihet icke åtnjutes för exempelvis en byggnad, i vilken endast inrymmas bostadslägenheter för personal i allmänhet.

Föreskriften att, därest under d)—i) angiven fastighet eller byggnad jämväl mot vederlag upplåtes till begagnande, densamma är underkastad fastighetsskatt för däremot svarande del av dess värde, avser närmast det fall, att dylik fastighet eller byggnad delvis utarrenderas eller uthyres. Härmed är att jämställa exempelvis det fall, att en staten tillhörig byggnad användes dels för verksamhet, som medför skattefrihet, och



dels för annan verksamhet. Om sålunda i en postverket tillhörig, huvudsakligen till postkontor avsedd byggnad vissa lokaler äro upplåtna till avdelningskontor för riksbanken, erlägges fastighetsskatt för en emot de upplåtna lokalerna svarande del av byggnadens värde. Med det förhållande, att del av byggnad upplåtes mot ersättning, bör likställas det fall, att lokal, som eljest nyttjas för ändamål, vilket föranleder skattefrihet, tidvis uthyres. I dylikt fall skall vid bestämmandet av skatteplikten hänsyn tagas jämväl till den tidrymd, för vilken sådana upplåtelser ägt rum; för övrigt inträder skatteplikt endast om uthyrningar äga rum mera regelmässigt. Om sålunda ett missionshus någon enstaka gång upplåtes till biograf- eller liknande föreställning eller ett församlingshus tillfälligtvis uthyres till samkväm e. d., är detta ej tillräcklig anledning att för dessa byggnader låta fastighetsskatt utgöras.

Såsom tomtområde till byggnad skall, förutom själva byggnadsgrunden, räknas vad som till utrymme för byggnad av ifrågavarande slag i allmänhet är brukligt. Skattefriheten får ej utsträckas till område, som tjänar ett mera självständigt ändamål eller är av större utsträckning. I enlighet med det sagda bör ett område, å vilket exempelvis lasaretsbyggnader eller museibyggnader ligga kringsspridda, inbegripas under skattefriheten för byggnaderna, även om mellan dessa ligga mindre planteringar.

#### Vid 6 §.

Den kamerala enheten är i regel taxeringsenhet; dock bör bemärkas, att skogsområde, vilket är att anse såsom en förvaltningsenhet, ävensom vid skifte avsatt samfällighet, som står under särskild förvaltning, skall vara taxeringsenhet, även om området eller samfälligheten utgör flera kamerala enheter eller del eller delar av en eller flera sådana enheter.

Såsom förvaltningsenhet skall i förevarande avseende räknas kronopark, vid utarrendering av staten tillhörig jordbruksdomän undantagen skog, boställsskog under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, häradsallmänning och annan allmän skog, för vilken innehavaren enligt 11 § 2 mom. är skattskyldig såsom ägare (gruvskogar, gruvallmänningar, kanalskogar, städernas skogar), ävensom under särskild förvaltning ställd samfälld skog, såsom de s. k. besparingsskogarna och vissa s. k. skogsundantag i Kopparbergs län.

Därest vid skifte undantagen samfällighet ej står under särskild förvaltning, skall värdet av den andel i samfälligheten, som hör till

varje särskild andelsberättigad egendom, komma i betraktande vid samma egendoms taxering såsom en densamma tillhörande särskild förmån.

Med område, varom i tredje stycket av 1 mom. sägs, avses stad, köping, municipalsamhälle, socken, kyrkoförsamling, skoldistrikt, tingslag och väghållningsdistrikt. Stadgandet äger tillämpning ej blott då fastighet sträcker sig över gränsen till område, som nu nämnts, utan jämväl då till en fastighet hör utjord, urfjäll eller annan för sig liggande äga, som tillhör annat dylikt område än fastigheten i övrigt.

Förutsättning för att flera kamerala enheter skola enligt 2 mom. sätts gemensamt taxeringsvärde är, att de tillhöra samme person eller flera personer under samäganderätt. Fastigheters ägor anses ligga oskiftade tillsammans, då två eller flera fastigheter bilda ett skifteslag, som icke varit föremål för storskifte, enskifte eller laga skifte. Därmed bör jämföras, att fastigheter, som tillsammans bilda en egendom, tillhöra olika skifteslag, vilkas gränser och inbördes omfattning icke äro kända. Möter svårighet att särskilt värdera de olika hemmanen inom ett samma person eller flera personer under samäganderätt tillhörigt skifteslag, som varit föremål för skifte, skola även i dylikt fall bestämmelserna i 2 mom. äga tillämpning.

Såsom särskild taxeringsenhet skall, bland annat, anses område, som till annan upplåtits för självständigt, mera stadigvarande nyttjande. I enlighet härmed bör torp, därå jordbruk av torpinnehavaren självständigt bedrives, anses såsom särskild taxeringsenhet, även om torplegan uteslutande eller huvudsakligen utgår i dagsverken. Om däremot självständigt jordbruk icke bedrives av torpinnehavaren, såsom fallet i allmänhet är i fråga om s. k. stattorp och därmed jämförliga jordupplåtelser, där jordägaren ej endast äger byggnaderna utan ock i regel tillhandahåller för jordbruket erforderlig dragkraft, under det att torpinnehavaren är att anse såsom lönarbetare och ej såsom jordbrukare, bör torpet icke komma i betraktande såsom särskild taxeringsenhet. Ej heller medför upplåtelse av något mindre område, t. ex. lott i en s. k. koloniträdgård, att det upplåtna området skall anses såsom särskild taxeringsenhet.

Vidare skall såsom taxeringsenhet anses från en fastighet icke rättsligen avskilt område, vilket särskilt för sig stadigvarande användes för annat ändamål än fastigheten i övrigt. Sin största betydelse har detta stadgande för det fall, att fastigheten i övrigt användes för jordbruk med bönäringar (vad därmed förstås se vidare vid 8 § här nedan); och torde man därvid vanligast hava att räkna med mark, som utgör underlag för eller eljest nyttjas i samband med byggnader för bostads- eller industriellt

ändamål, såsom exempelvis för uthyrning avsedda lägenheter eller s. k. sommarnöjen med trädgårds- eller planteringsland, prydnadspark o. d., samt anläggningar för sådan drift, som icke kan anses såsom binäring till jordbruk utan såsom särskild näring, tillika med de markutrymmen, som i det särskilda fallet faktiskt utnyttjas såsom anläggnings- eller driftsplat, t. ex. stenbrott, kalkbrott, torvmosse eller vattenfall med tillhörande utmål, såg- och kvarnplats o. s. v.

Under stadgandet i fråga inbegripes även det fall, att en tomt i stad användes för skilda ändamål, t. ex. till ena hälften är bebyggd med bostadshus till uthyrning och till andra hälften användes för någon industriell anläggning. Även ett sammanhängande område av hemman å landet, som användes för skilda ändamål, kan komma att uppdelas i olika taxeringsenheter. Äro flera för uthyrning avsedda boningshus, exempelvis s. k. sommarvillor, uppförda i omedelbar närhet av varandra, må dock den mark, som kan anses nyttjas till dem, betraktas såsom ett särskilt för sig nyttjat område utan hinder därav att, praktiskt taget, olika delar av området kunna anses åtminstone företrädesvis anvisade för begagnande av de olika hyresgästerna och för sådant ändamål tilläventyrs inhägnats eller eljest särskilt utmärkts. Ehuru områden, som utgöra underlag för olika slags företag, i regel skola bilda skilda taxeringsenheter, må allenast ett, särskilt för sig nyttjat område kunna anses föreligga i det fall, att flera skilda företag, exempelvis såg- och kvarnrörelse, av samme företagare drives å ett sammanhängande område.

2 mom. och 3 mom. andra stycket böra tillämpas vid sidan av varandra på sådant sätt, att ett komplex av kamerala enheter, vilket enligt bestämmelsen i 2 mom. må taxeras gemensamt, betraktas såsom en fastighet, varå sedermera bestämmelserna i 3 mom. andra stycket komma i tillämpning.

Såsom likställd med ägare anses den, vilken innehar fast egendom med fideikommissrätt eller stadgad åborätt, samt innehavare av s. k. ofri tomt i stad.

#### Vid 7 §.

Fast egendoms allmänna saluvärde beräknas med hänsyn tagen till de om varje egendom inhämtade upplysningar rörande egendomens storlek, beskaffenhet, läge och avkastning med flera förhållanden, som kunna utöva inflytande på egendomens värde och försäljningspris.

I fråga om egendom, som varit föremål för frivillig försäljning under de före taxeringsåret sistförflutna fem åren, sker uppskattningen med ledning i främsta rummet av den om egendomen inom nämnda tid

senast upprättade köpehandlingen eller eljest erhållna upplysningar om försäljningsvillkoren, där ej i det särskilda fallet med avseende å köpet eller försäljningen förelegat särskilda omständigheter, som skäligen kunna anses hava gjort köparen benägen att köpa även till överpris eller säljaren benägen att även till underpris sälja egendomen, eller köpeskillingen eljest, med hänsyn antingen till förändringar efter köpet av för egendomen värdehöjande eller värdeminskande art eller ock till ändrade prisförhållanden i allmänhet i orten, icke längre kan anses såsom ett tillförlitligt uttryck för egendomens förhandenvarande allmänna saluvärde. Såsom försäljningspris anses ej endast den kontanta köpeskillingen utan även övriga förmåner, som säljaren såsom villkor för försäljningen betingat sig eller annan person. Har skog eller annan till egendomen hörande tillgång sålts särskilt för sig till samme köpare, skall likaledes tillägg göras för det vederlag, som betingats för skogen eller tillgången. Har säljaren, innan egendomens försäljning ägt rum, eller i samband med försäljningen, åt köparen eller annan i en eller annan form upplåtit arrende- eller hyresrätt till egendomen, skogsavverkningsrätt eller eljest rätt att begagna egendomen, skall, i den mån rättigheten sträcker sig utöver tillträdesdagen, hänsyn tagas till den inverkan, detta förhållande haft på den betingade köpeskillingen. Innefattar köpeskillingen vederlag även för inventarier, gröda eller annat, skall från försäljningspriset avräknas vad som kan beräknas hava utgjort betalning för inventarierna, grödan m. m. Finnes anledning antaga, att särskilda omständigheter, t. ex. att köpet avslutats mellan nära anhöriga, föranlett, att priset satts under egendomens gällande saluvärde, eller att köpeskillingen i köpehandlingen upptagits till lägre belopp än som i verkligheten avtalats, och kan i sistnämnda fall kännedom om köpeskillingens verkliga belopp ej vinnas, skall taxeringsvärdet fastställas efter jämförelse med de i allmänhet gällande ortsprisen.

Där taxeringsvärdet å fast egendom i här antydda fall sättes högre eller lägre än senaste försäljningspriset för egendomen, skola *skälen* härför *fullständigt* angivas och i vederbörande taxeringslängd eller taxeringsmyndighetens protokoll antecknas.

I fråga om fast egendom, som icke under loppet av nästförutgångna fem år blivit genom frivilligt avtal försäld, skall saluvärdet beräknas med ledning av de i allmänhet gällande ortsprisen å lika beskaffade egendomar. För sådant ändamål sker uppskattningen efter jämförelse med egendomar, som under angivna tid varit föremål för frivillig försäljning, och de för sådana egendomar beräknade taxeringsvärdena. Sistnämnda värden skola åsättas, innan uppskattning äger rum av egen-

domar, som icke varit föremål för sådan försäljning under loppet av angivna tidrymd.

Vid jämförelsen skall behörig hänsyn tagas till egendomarnas olika storlek, beskaffenhet och läge samt deras större eller mindre avkastningsförmåga och begärlighet i marknaden.

I sådant avseende skola, i den mån nedannämnda förhållanden kunna tjäna till ledning för uppskattning av egendomarnas saluvärden, för envar egendom, varom fråga är, komma i betraktande:

dess areal i åker, äng, skogs- eller betesmark m. m.;

dess läge med därav betingade avsättnings- och användningsmöjligheter;

inägornas inbördes läge;

markens naturliga beskaffenhet i fråga om såväl in- som utägor; egendomens hävd och beskaffenheten av därå befintliga byggnader och anläggningar med hänsyn jämväl till byggnadernas läge såväl inbördes som i förhållande till egendomens ägor;

utsäde och skörd eller annan avkastning;

antalet kreatur, som kunna på egendomen vinterfödas;

förekomsten av särskilda naturtillgångar eller förmåner, såsom vattenfall, torvmosse, fyndigheter, som ej äro föremål för inmutning, lastageplats, fiskevatten, jaktmark o. s. v.;

förekomsten av servitut till förmån eller last för egendomen; samt

förekomsten av annan särskild, med egendomen såsom sådan förbunden rättighet eller skyldighet, såsom rätt till avgäld eller skyldighet att utgöra frälseränta eller annan avgäld ävensom andel i samfällighet, vilken ej särskilt taxeras, o. s. v.

Vidare skall beaktas tillgången på skog och dennas beskaffenhet, varvid virkestillgången uppskattas med hänsyn tagen till ortens priser för olika slags virke å rot, den antagliga virkesmängden i olika åldersbestånd och virkesslag m. m. Skogens värde skall ingå i taxeringsvärdet med sitt fulla belopp, men det är skogens värde i handel ochandel under förutsättning av normal skötsel och fortsatt skogsbruk och icke dess värde vid fullständig realisation, som skall uppskattas.

Avgivna köpeanbud, upprättade hyres- eller arrendeavtal och verkställda värderingar för egendomars belåning eller försäkrande mot eldskada skola ävenledes beaktas, i den mån de kunna tjäna till ledning för uppskattning av egendomarnas saluvärden.

I den händelse jordbruksegendom är försedd med mangårdsbyggnad av dyrbarare beskaffenhet (lyxbyggnad), skall värdeförhöjning på denna

grund ske, för så vitt förefintligheten av byggnaden skäligen kan antagas föranleda till ökning av egendomens saluvärde.

Vad särskilt beträffar industrifastigheter, skola de värderas under förutsättning av fortsatt användning för sitt ändamål. Vid uppskattning av saluvärdet å sådana fastigheter skall ledning jämväl hämtas, utom av gällande ortspris å sådan mark, som av anläggningen upptages, av anläggningskostnaden och de uppskattningsvärden, som ligga till grund för byggnadernas och anläggningarnas försäkrande mot eldskada. I fråga om fastighet, som varit avsedd för visst industriellt ändamål men icke längre kan komma till användning härför, beräknas värdet med hänsyn till det pris, som egendomen vid frivillig försäljning i öppna marknaden kan antagas betinga i sitt förhandenvarande skick och under förutsättning, att den användes för det ändamål, för vilket den då mera kan befinnas bäst lämpa sig.

Ett med hänsyn till framtida avkastningsförmåga beräkneligt värde, exempelvis av en obebyggd tomt, skall, för att komma i beaktande såsom taxeringsvärde, vara ett nutidsvärde, vid vars beräkande hänsyn tages till den längre eller kortare tidrymd, som kan antagas förflyta, innan tomten blir byggnadsmogen. Härvid gäller såsom beräkneligt vad en köpare med vanlig förtänksamhet vid dylika kapitalplaceringar bör kunna antaga för visst. Blotta förmodanden om framtida räntabilitet utan stöd av faktiskt redan bestående eller med visshet påräkneliga förhållanden få för uppskattningen icke komma i betraktande.

Den omständigheten, att skog upplåtits till avverkning under längre eller kortare tid, får icke i och för sig anses minska egendomens värde. Först i den mån skog på grund av upplåtelsen uttages och således upphör att vara en tillhörighet för egendomen, får dennas värde i taxeringsavseende anses hava undergått minskning. Lika litet får den omständigheten öva inflytande på uppskattningen, att ett påtagligen för lågt arrende eller för låg hyra äger giltighet även mot ny ägare. Från dylika av en viss ägares åtgöranden beroende förhållanden av mer eller mindre tillfällig art hava taxeringsmännen att bortse.

Vid uppskattning av frälseränta bör densamma beräknas utgå med det belopp, vartill räntan uppgått enligt nästföregående års markgång; dock att, där räntan i enlighet med 14 § i Kungl. Maj:ts kungörelse den 11 maj 1855 utgår efter medelmarkegångspris, detta senare bör läggas till grund för beräkande av räntans belopp.

## Vid 8 §.

Till jordbruk hänföres åker- och ängsbruk, även då sådant drives uteslutande för industriellt behov utan förening med annat jordbruk, så ock husdjursskötsel. Trädgårdsskötsel, därunder inbegripen växtodling under glas, räknas ock till jordbruk, så framt å egendomen därjämte drives annat jordbruk samt trädgårdsskötseln icke drives såsom självständig näring (handelsträdgårdsrörelse). I enlighet härmed kommer i allmänhet icke såsom jordbruk i betraktande trädgårdsskötsel å tomtar eller å s. k. sommarnöjen, villaegendomar eller andra lägenheter, som huvudsakligen avse bostadsändamål, exempelvis egnahemslägenheter, vilka enligt gällande bestämmelser om villkoren för åtnjutande av egnahemslån skola betraktas såsom bostadslägenheter, o. d.

Till jordbrukets *binäringar* skola räknas mejerihantering och kvarndrift, som huvudsakligen avse förädling av det egna jordbrukets produkter, samt sådan av jordbrukaren å den egendom, varå jordbruket bedrives, eljest utövad verksamhet för förädling av produkter eller beståndsdelar från egendomen, som sker huvudsakligen för husbehovsändamål eller med huvudsaklig användning av jordbrukets inventarier, driftsbyggnader och ordinarie arbetsbesättning. I enlighet härmed komma exempelvis såsom binäringar till jordbruket i betraktande mejerihantering vid vanliga s. k. herrgårdsmejerier, utvinning av torv och kalk samt tillverkning av tegel huvudsakligen till husbehov o. s. v. Å andra sidan komma såsom binäringar icke i betraktande förmalning av spannmål mot ersättning, där ej verksamheten huvudsakligen avser förmalning av spannmål från eget jordbruk, brännerihantering, tillverkning av tegel eller utvinning av torv eller kalk huvudsakligen för försäljning samt annan förädlingsverksamhet, som icke avser husbehovsändamål utan bedrives såsom särskild näring, i regel med särskild personal, särskilda inventarier, maskiner o. d. eller särskilda byggnader eller inrättningar. Å egendomen bedriven försäljning av jordens beståndsdelar i oförädlad skick är i regel att betrakta såsom binäring, men kan undantagsvis ske under sådana förhållanden, att särskild näring bör anses föreligga. Huruvida så skall anses vara fallet, t. ex. beträffande grusförsäljning, får jämväl bedömas med huvudsaklig ledning av här givna anvisningar. För att försäljning, som uteslutande avser eget jordbruks eller dess binäringars produkter, skall kunna anses såsom särskild näring, erfordras, att försäljningen sker från handelsbod eller annat stadigvarande försäljningsställe utom egendomens område.

Till jordbrukets binäringar skola vidare räknas sådana vid jordbruk vanligen förekommande verksamhetsgrenar, som avse att annorledes än i jordbruket och i regel mera tillfälligtvis nyttiggöra vissa jordbruksinventarier, såsom exempelvis hemslaktning av djur för försäljning, uthyrning av dragare, maskiner och redskap samt körslor mot betalning, så ock sådana sysselsättningar vid sidan av det egentliga jordbruksarbetet som biskötsel, hemslöjd samt jakt och fiske å egendomen.

I jordbruksvärde skola inräknas jordägaren tillhöriga mangårdsbyggnader och driftsbyggnader för jordbruk med binäringar eller skogsbruk. Till byggnader av förra slaget räknas bostadsbyggnad för ägare eller brukare med tillhörande s. k. ekonomibyggnader ävensom byggnader, uppförda för ägares eller brukares bekvämlighet och trevnad, såsom lusthus, bad- och båthus, stall för lyxhästar, jaktstuga o. d. Till byggnader av senare slaget räknas dels byggnader för personal, som är eller varit anställd i och för jordbruket med binäringar eller skogsbruket, såsom förvaltar- eller inspektorsbyggnad, drängstuga, statare- eller stattorpsbyggnader, bostad för skogsvaktare och annan skogsbevakningspersonal, dels ock för själva driften avsedda byggnader, såsom stall, ladugård, ladu- och logbyggnader, smedja o. d., ävensom byggnader, avsedda för sådan verksamhet, som äro att hänföra till binäring, såsom vanliga s. k. herrgårdsmejerier, husbehovskvarnar, husbehovssågar o. d. Därest byggnad, som nu nämnts, tillhör arrendator eller eljest annan än jordägaren och byggnaden således utgör taxeringsenhet, skall densamma värde ändock upptagas såsom jordbruksvärde. Värdet av uppköps- eller andelsmejerier, tullkvarnar, brännerier, fabriker för tillverkning av stärkelse eller potatismjöl eller för torvberedning, ramsågar, fasta kolugnar eller andra anläggningar för industrimässig drift eller för annan verksamhet, som icke kan hänföras till jordbrukets binäringar eller till skogsbruk, skall icke inräknas i jordbruksvärdet.

Med skog till husbehov förstås tillgång till erforderligt byggnads-, slöjd- och stängsel- samt annat underhållsvirke ävensom bränsle. Hänsyn skall därvid tagas ej blott till den fastighets behov, varom fråga är, utan jämväl till de andra fastigheter, som med densamma ligga i sambruk, ävensom till den rätt till virkesfångst å fastighetens skog, som på grund av servitut eller särskilt stadgande i lag eller eljest gällande föreskrift kan tillkomma annan fastighet. Vid beräkning av en kronoparks eller annan allmän skogs jordbruksvärde skall således tagas i betraktande, förutom dess eget behov av byggnads- eller stängsel-



virke o. d., jämväl vad som kan antagas årligen erfordras för fastigheter med rätt till utsyning å skogen.

Däremot får hänsyn icke tagas till den omständighet, att under andra förhållanden, än nu nämnts, med virke från en fastighet faktiskt tillgodoses annan fastighets virkesbehov. Sålunda får på frågans bedömande ej inverka om exempelvis en arrendator betingat sig rätt till virkesfångst å annan jordägaren tillhörig egendom än den arrenderade.

Till skogsvärde taxeras virkestillgången utöver husbehovet, men i skogsvärdet skall icke inbegripas själva den skogbärande markens värde. Detta hänföres nämligen till jordbruksvärde.

För att en del av värdet å en för jordbruk med binäringar eller för skogsbruk använd fastighet skall anses utgöra annat värde är det icke nödvändigt, att försäljningar av tomtmark från egendomen redan börjat ske eller ens, att anbud om köp av sådan mark från egendomen veterligen gjorts. Icke heller är av nöden, att ett mervärde av nu ifrågasvarande slag skall kunna påvisas för viss till sitt läge bestämd ägovidd av egendomen. Däremot fordras, att redan igångsatt eller påräknelig byggnadsverksamhet för bostads- eller industriellt behov med visshet skapat marknad för jord till dylika ändamål i den trakt, där egendomen ligger, så att markköp skett från närbelägna egendomar eller anbud i sådant avseende gjorts av vederhäftig köpare o. s. v. Detsamma gäller i fråga om mervärde, som beror av tillgång på utbyggnadsvärdig vattenkraft eller brytvärdig fyndighet.

Ligger fastighet oanvänd, bör vid bedömande av frågan, huruvida densamma skall anses äga jordbruksvärde eller ej, hänsyn tagas till det ändamål, för vilket fastigheten kan antagas vara avsedd.

Då fastighet skall åsättas såväl jordbruksvärde och skogsvärde som annat värde, bör så förfaras, att såsom jordbruksvärde och skogsvärde beräknas det värde, som fastigheten skulle äga, därest densamma ägde beräknelig användningsmöjlighet endast för jordbruk med binäringar och för skogsbruk, under det att såsom annat värde upptages vad som av fastighetens hela saluvärde återstår efter avdrag för de sålunda beräknade jordbruks- och skogsvärdena.

Då värde av mark och av därå uppförda byggnader redovisas vart för sig, skall å marken sättas det värde, marken skulle äga utan byggnader, och å byggnaderna samfällt det värde, som av fastighetens hela värde återstår efter avdrag av markens sålunda beräknade värde.

## III kap.

## Vid 14 §.

Handelsrörelse, industriell verksamhet och hantverk utgöra alltid näring. Däremot är vetenskaplig och litterär verksamhet ävensom verksamhet såsom lärare icke att betrakta såsom näring, även om verksamheten drives i större utsträckning och med avlönad arbetskraft. Huruvida rörelse eller yrke eljest skall anses såsom näring eller ej, måste avgöras med hänsyn till de föreliggande omständigheterna. Andra slag av de så kallade fria yrkena än de nyss nämnda äro sålunda i vissa fall att anse, i andra fall att icke anse såsom näring, beroende på verksamhetens omfattning och på huruvida avlönad arbetskraft användes i verksamheten eller icke. Om yrkesutövaren själv utför det huvudsakliga arbetet, är verksamheten icke att anse såsom näring och därför ej underkastad näringskatt. Sålunda är konstnärlig verksamhet icke underkastad beskattning, därest den icke drives i form av industri eller hantverk. Vidare är t. ex. advokatverksamhet, som någon utövar utan biträde eller med tillhjälp exempelvis av ett skrivbiträde eller en springpojke, icke underkastad näringskatt, men, om verksamheten däremot i mera avsevärd omfattning drives genom biträden, inträder skatteplikt. Frågan om skattskyldighet för t. ex. verksamhet såsom revisor, arkitekt eller konsulterande ingenjör bör lösas efter liknande normer. En tandläkare, vilken själv utför det egentliga arbetet, är icke skyldig att erlagga näringskatt; om han däremot använder sig av biträden i någon större utsträckning, får verksamheten anses hava den omfattning, att den är att betrakta såsom näring. I allmänhet skola nu särskilt angivna eller med dem jämförliga yrkesutövare anses hava bedrivit näring, så snart de i sin verksamhet mera stadigvarande begagnat sig av minst två biträden. En läkare är i regel befriad från skyldighet att erlagga näringskatt, men, om han å egen klinik mottager patienter för operation eller vård, får han anses driva näring. En sjuksköterska, som vårdar sjuka i deras hem, är icke underkastad näringskatt, varemot drift av sjukhem eller vårdanstalt måste betraktas såsom näring. Motsvarande regler gälla för verksamhet såsom fältskär, sjukgymnast eller barnmorska. För sjukvårds- och fattigvårdsinrättningar, vilka icke drivas i förvärvssyfte, skall givetvis icke erläggas näringskatt.

Vanliga handelsbolag, kommanditbolag och rederier taxeras till näringskatt, under det att delägare i sådant bolag eller i rederi icke taxeras till näringskatt för av bolaget eller rederiet driven näring. Näringskatt för näring, som drives i enkelt bolag, påföres däremot delägarna.

## Vid 15 §.

Under skogsbruk inbegripes jordägarer eller brukares tillgodogörande för eget behov eller genom försäljning av virke i oförädlat skick, såsom timmer, props, ved m. m., samt av bark, kottar o. d. även som av jordägaren eller brukaren bedriven virkesförädling, så framt förädlingen icke kan anses såsom särskild näring. Kolning samt utvinning av biprodukter till skog, såsom tjära o. d., anses såsom särskild näring, när verksamheten sker i mera avsevärd omfattning, t. ex. i fasta kolugnar, i fasta tjärugnar e. d.; drives sådan verksamhet i sammanhang med annan yrkesmässig förädlingsverksamhet, blir den en del av denna förädlingsverksamhet och inbegripes på den grund ej under skogsbruk. Annan virkesförädling än kolning och utvinning av biprodukter till skog anses såsom särskild näring, då förädlingen icke huvudsakligen sker för husbehovsändamål. Under skogsbruk inbegripes icke skogsavverkning å annans mark på grund av upplåtelse.

Under kanal-, järnvägs-, spårvägs-, post-, telegraf- eller telefondrift inbegripes blott den verksamhet, som avser själva driften. Rörelse, som drives i samband med verksamhet av angivet slag men icke är att anse såsom en oskiljaktig del av driften utan är av mera självständig art, är däremot underkastad beskattning. Frågan, huruvida rörelse, som drives i samband med kommunikationsverksamhet av angivet slag, är att anse såsom en oskiljaktig del av driften eller icke, avgöres med ledning av anvisningarna vid 4 §. Sålunda skall näringsskatt icke utgöras för en av kommunikationsverkets innehavare driven rörelse av sådan beskaffenhet, att för densamma avsedd anläggning enligt anvisningarna vid sagda paragraf icke är underkastad fastighetsskatt, varemot näringsskatt skall erläggas för annan i samband med kommunikationsverksamheten driven näring.

## Vid 16 §.

Då en och samme näringsidkare utövar näringsverksamhet å flera fasta driftställen eller under olika former, måste avgöras, huruvida flera skilda näringsföretag eller blott flera grenar av ett och samma näringsföretag föreligga.

Skilda företag föreligga alltid, när det icke finnes gemensamhet i driftsledning, d. v. s. då själva driften icke omhänderhaves av samma ledning på sådant sätt, att verksamhetens särskilda delar framträda, ekonomiskt sett, såsom ett enda företag. Det överinseende, som utövas av den gemensamme innehavaren eller dennes representant, såsom exem-

pelvis bolagsstyrelse, innebär dock icke i och för sig gemensamhet i driftsledning. Likaledes är det av mindre betydelse, huruvida bokföringen är gemensam eller icke.

Även om gemensamhet i driftsledning föreligger, äro dock icke alltid de olika verksamhetsslagen att anse såsom grenar av ett och samma företag. Härför fordras därutöver, att gemensamhet i verksamhetsart eller gemensamhet i driftsutgifter är för handen. Gemensamhet i verksamhetsart är för handen, då verksamheten är av fullt likartad beskaffenhet, eller då det är vanligt, att de särskilda slag av verksamhet, som i det särskilda fallet föreligga, drivas tillsammans. Gemensamhet i driftsutgifter åter föreligger, då sådana utgifter, som omedelbart avse själva driften, de egentliga driftsutgifterna, äro med varandra så förbundna, att en uppdelning därav å de särskilda verksamhetsslagen praktiskt taget icke låter sig tillförlitligen utföras. Till sådana driftsutgifter skola icke räknas kontorskostnader eller andra dylika kostnader, vilka, utan att i stort sett missvisande resultat uppstå, kunna fördelas å de särskilda verksamhetsslagen efter omsättningens eller bruttoavkastningens storlek e. d.

I enlighet med vad sålunda anförts utgöra exempelvis flera diversehandelsaffärer i samme innehavares hand ett enda företag, därest gemensamhet i driftsledning föreligger. Likaledes utgöra de olika formerna av järnförädlingsrörelse i samme innehavares hand under nyss angivna förutsättning ett företag. Detsamma gäller om träförädlingsrörelse med vad därtill hörer. Idkar någon både järnförädlings- och träförädlingsrörelse, föreligga däremot skilda företag, så framt de egentliga driftsutgifterna icke äro med varandra så förbundna, att en uppdelning av desamma på de särskilda verksamhetsslagen är praktiskt taget utförbar. Om någon vid sidan av en av honom såsom huvudnäring driven verksamhet tillvaratager och förädlar biprodukter från denna verksamhet, föreligger endast ett företag.

#### Vid 17 §.

I näringsskattepliktig förmögenhet skola inräknas i näringen nedlagda tillgångar, vare sig de tillhöra näringsidkaren eller annan. Däremot skall däri ej medräknas näringsidkarens privata förmögenhet. Lös egendom, vilken uthyrts till annan näringsidkare, skall icke anses nedlagd i ägarens näring.

Värde av rätt till firmanamn, patent, varumärke, mönsterskydd, förlagsrätt, tidnings titel e. d. upptages såsom tillgång, där rättigheten förvärvats genom överlåtelse eller näringsidkaren bokför den såsom tillgång.

Förbindelser å oguldet aktiebelopp, garantiförbindelser o. d. skola icke upptagas såsom tillgång.

Vid beräkning av den näringsskattepliktiga förmögenheten i företag, som driver bankrörelse, annan penning- eller lånerörelse eller försäkringsrörelse, skola såsom tillgångar upptagas jämväl aktier, lotter i solidariska bankbolag, kommanditlotter i kommanditbolag samt andelar i ekonomiska föreningar och rederier; och må från tillgångarna avdragas alla skulder.

Vid beräkning av inländska försäkringsbolags näringsskattepliktiga förmögenhet gälla härutöver följande särskilda bestämmelser: Såsom tillgång skall upptagas det enligt 48 § 8:o eller 149 § 7:o i lagen om försäkringsrörelse den 25 maj 1917 bokförda värdet av organisationskostnader. Såsom tillgångar skola däremot icke upptagas i fråga om försäkringsaktiebolag förbindelser å oguldet aktiebelopp eller å tillskott utöver aktiekapitalet och, i fråga om ömsesidiga försäkringsbolag, garantiförbindelser eller förbindelser att över garantibeloppet tillskjuta kapital. Såsom skulder må avdragas försäkringsfond, premieåterbäringsreserv, återköpsreserv och vinstreserv, i den mån den utgöres av å de enskilda försäkringarna belöpande vinstandelar; däremot få såsom skulder icke avdragas andra bolagets fonder liksom ej heller skuld till aktieägare för gjort tillskott eller till garanter för inbetalt garantibelopp eller för därutöver gjort tillskott.

För beräkning av utländsk försäkringsanstalts näringsskattepliktiga förmögenhet gäller följande: Med iakttagande i tillämpliga delar av de för beräkning av inländskt försäkringsbolags näringsskattepliktiga förmögenhet meddelade bestämmelser beräknas försäkringsanstaltens hela förmögenhet, varefter såsom näringsskattepliktig förmögenhet för anstaltens generalagentur här i riket upptages så stor del av anstaltens hela förmögenhet, som motsvarar generalagenturens premieinkomst i förhållande till anstaltens hela premieinkomst.

#### Vid 18 §.

Har verksamheten börjat nästföregående år, bör, då annan lämplig grund för beräkning av den näringsskattepliktiga förmögenheten icke finnes, denna beräknas på följande sätt. Sedan beräkning skett av förmögenheten vid årets slut, upptages såsom näringsskattepliktig förmögenhet ett belopp, vilket förhåller sig till den uppskattade förmögenheten som den tid, verksamheten under året drivits, förhåller sig till hela året. Om verksamheten börjat den 1 september året närmast före det,

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)* 6

under vilket taxeringen sker, samt förmögenheten, beräknad efter de vanliga grunderna, vid årets slut utgjort 60,000 kronor, upptages sålunda såsom näringsskattepliktig förmögenhet  $60,000 \times \frac{1}{3} = 20,000$  kronor.

Har ett näringsföretag upphört under året närmast före det, under vilket taxeringen sker, bör lämpligen såsom näringsskattepliktig förmögenhet upptagas den näringsskattepliktiga förmögenheten, sådan den beräknats vid nästföregående års taxering, reducerad i förhållande till den tid av samma år, varunder näringen drivits. Har ett näringsföretag, vars närings-skattepliktiga förmögenhet den 31 december 1923 utgjort 120,000 kronor, upphört den 31 maj 1924, upptages vid taxeringen år 1925 den närings-skattepliktiga förmögenheten sålunda till  $\frac{5}{12} \times 120,000 = 50,000$  kronor.

Har ett näringsföretag under nästföregående år såväl börjat som upphört med sin verksamhet, bör såsom näringsskattepliktig förmögenhet upptagas den vid verksamhetens början förefintliga förmögenheten, reducerad i förhållande till den tid, varunder verksamheten pågått.

#### Vid 19 §.

Rätt till firmanamn, varumärke, mönsterskydd, tidnings titel o. d., som enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt icke skall räknas till förmögenhet, upptages efter anskaffningsvärde med avdrag för den värdeminskning, som på grund av ändrade avsättningsförhållanden o. d. eller, vad rätt till mönsterskydd angår, med hänsyn därtill, att rättigheten är med avseende å sin giltighet till tiden begränsad, skäligen kan anses hava uppkommit under tiden efter rättighetens förvärvande. Om rättigheten icke förvärvats genom överlåtelse, upptages den till bokförda värdet.

#### Vid 20 §.

Uti avkastningen inräknas blott inkomst, som är att anse såsom inkomst av näringen, och sålunda icke t. ex. inkomst, som härflutit av näringsidkarens privata förmögenhet eller av utdelning å aktier, banklotter, kommanditlotter eller andelar i ekonomiska föreningar eller rederier, vilka icke skola inräknas i den näringsskattepliktiga förmögenheten.

Använder näringsidkare i sin näring annan tillhörig lös egendom och har vid inkomstens beräkning avdrag ägt rum för hyra för denna egendom, skall vid avkastningens beräkning hyresavgiften läggas till

inkomsten. Skulle näringsidkaren, därest den lösa egendomen tillhört honom, varit berättigad att vid inkomstens beräkning åtnjuta avdrag för värdeminskning å densamma, skall dock hyresavgiften beräknas allenast till vad som av densamma återstår efter avdrag för värdeminskning, som eljest skulle åtnjuts.

Har näringsidkare av annan arrenderat näringsdrift, skall vid avkastningens beräkning arrendebeloppet läggas till inkomsten. Därest i arrendebeloppet ingått jämnväl hyra för fast eller lös egendom, skall dock till inkomsten läggas blott den del av arrendebeloppet, som överstiger beräknad hyra för den fasta egendomen samt enligt ovan givna regler beräknad ersättning för värdeminskning å den lösa egendomen.

I ledning av näringen skall anses deltaga: verkställande direktör, disponent eller innehavare av motsvarande anställning, vare sig näringen drives av bolag, förening, rederi eller enskild näringsidkare; delägare i vanligt handelsbolag eller rederi samt annan delägare i kommanditbolag än kommanditdelägare; ledamot av styrelse för aktiebolag, solidariskt bankbolag eller ekonomisk förening; samt en var kommanditdelägare i kommanditbolag, aktieägare i aktiebolag, lottägare i solidariskt bankbolag eller medlem i ekonomisk förening, som av bolaget eller föreningen åtnjuter högre avlöning än som vanligen utgår till person med motsvarande anställning.

I fråga om näringsföretag, som drivits av kooperativ förening, skall, utöver vad som stadgas i denna paragraf, gälla, att för beräkning utav avkastningen skall till inkomsten läggas vad föreningen enligt 35 § 1 mom. sista stycket fått avdraga för pristillägg, rabatt eller annan utdelning till sina kunder.

#### Vid 22 §.

Har näringen icke drivits hela året utan blott en del därav eller med olika antal anställda personer under olika delar av året, skall hänsyn tagas härtill vid beräkning av medeltalet anställda (arbetarantalet). Däremot får vid beräkning av arbetarantalet hänsyn icke tagas till åtnjuten semester, till arbetares mera tillfälliga frånvaro, t. ex. för kortare sjukdom e. d., liksom ej heller därtill, att arbetet på grund av minskad drift pågått färre dagar i veckan eller med kortare ordinarie daglig arbetstid än som i näringen är vanligt.

Bråkdelen, som ingår i det slutliga arbetarantalet, bortfaller.

Exempel:

Näringen har drivits blott 30 veckor av året, därav 10 veckor med 20, 10 veckor med 25 och 10 veckor med 15 arbetare. Arbetarantalet blir då

$$\frac{10 \times 20 + 10 \times 25 + 10 \times 15}{52} = \frac{600}{52} = 11.$$

Vid 23 §.

Vid beräkning av näringsskattekapitalet skall man först sammanlägga den näringsskattepliktiga förmögenheten med meravkastningens kapitalvärde. Överstiger den uppkomna summan icke arbetarkapitalet, skola den näringsskattepliktiga förmögenheten och meravkastningens kapitalvärde oavkortade ingå i näringsskattekapitalet, vadan detta kommer att motsvara summan av den näringsskattepliktiga förmögenheten, meravkastningens kapitalvärde och arbetarkapitalet. Överstiger summan av den näringsskattepliktiga förmögenheten och meravkastningens kapitalvärde arbetarkapitalet, ingår oavkortat i näringsskattekapitalet av sagda summa ett belopp motsvarande arbetarkapitalet, varemot den del av summan, som överstiger arbetarkapitalet, ingår med sitt halva belopp.

Exempel:

1. Förmögenheten utgör 200,000 kronor, meravkastningens kapitalvärde 50,000 kronor och arbetarkapitalet 300,000 kronor. Förmögenheten och meravkastningens kapitalvärde upptagas utan reduktion, och näringsskattekapitalet blir 550,000 kronor.

2. Förmögenheten utgör 60,000 kronor, meravkastningens kapitalvärde 30,000 kronor och arbetarkapitalet 60,000 kronor. Av summan av förmögenheten och meravkastningens kapitalvärde, 90,000 kronor, upptagas 60,000 kronor fullt, varemot återstående 30,000 kronor reduceras till hälften. Näringsskattekapitalet blir 135,000 kronor.

Vid 25 §.

Näring av nedan angivna slag skall taxeras:

försäkringsrörelse: i kommun, där försäkringsanstalten eller, om anstalten är utländsk, dess syssloman haft kontor;

rörelse, som består i att med hjälp av ledning tillhandahålla vatten, gas eller elektrisk energi: i kommun, där vattenverk, gasverk eller kraftstation förlagts, i kommun, där huvudkontor funnits, ävensom i kommun, där vatten, gas eller elektrisk energi förbrukats;

flottningsrörelse: i kommun, genom vilken flottning verkställts, samt i kommun, där huvudkontor funnits;



jordstyckningsföretag eller annan handel med fastigheter: i kommun, där företaget haft kontor, ävensom i kommun, där den fastighet är belägen, som varit föremål för styckningen eller handeln;

rederirörelse, för vilken fast driftställe icke begagnats: i kommun, där huvudredaren författningsenligt är eller bör vara mantalsskriven, eller, om huvudredare icke funnits, där fartyget har sin hemort;

skogsavverkning på grund av upplåten avverkningsrätt, även om avverkningen drivits i förening med annan rörelse: förutom i kommun, där fast driftställe begagnats, jämväl i kommun, där avverkningen ägt rum.

#### Vid 26 §.

Vid beräkning av huru stor del av den näringsskattepliktiga förmögenheten, som varit nedlagd i varje särskild kommun, medräknas icke kontanta penningar, fordringar och värdehandlingar, vilka enligt 17 § 2 mom. fått kvittas mot skulder. Understiga skulderna summan av kontanta penningar, fordringar och värdehandlingar, som ej äro att anse såsom varor i affärsverksamhet, och ingå sålunda dylika tillgångar i den näringsskattepliktiga förmögenheten, skall den del av förmögenheten, som utgöres av dylika tillgångar, anses hava varit nedlagd i de olika kommunerna i det förhållande, vari de kontanta penningarna, fordringarna och värdehandlingarna, utan avdrag av skulder, faktiskt varit fördelade å de olika kommunerna.

I vissa fall kunna tillgångar hava funnits inom annau kommun än sådan, där fast driftställe begagnats; så kan förhållandet vara med maskiner, som befinna sig å en tillfällig arbetsplats, varor, som äro under transport, o. s. v. I sådana fall böra tillgångarna hänföras till det fasta driftställe, till vilket de närmast kunna anses höra. Likaledes böra arbetare, vilka varit sysselsatta med arbete inom kommun, där fast driftställe icke funnits, anses hava varit sysselsatta vid det fasta driftställe, till vilket de kunna anses höra; och blir detta i regel det fasta driftställe, från vilket deras avlöning utbetalts.

I fråga om skogsavverkning på grund av upplåten avverkningsrätt gäller, att förmögenhet, som består i skogsprodukter, vilka befinna sig å avverkningsplatsen eller under transport från densamma, i virke, som förädlats vid tillfälligt driftställe (t. ex. vid ett med lokomobil drivet sågverk, som uppställts i eller i närheten av den avverkade skogen), ävensom i maskiner och inventarier vid dylikt tillfälligt driftställe, skall anses hava varit nedlagd i den kommun, där avverkningen ägt rum, även om i denna kommun icke begagnats fast driftställe. Likaledes skola arbetare, vilka deltagit i skogsavverkning eller utdrivning av virke eller vid förädlingsrörelse

vid tillfälligt driftställe, anses hava varit sysselsatta i den kommun, där det skogsområde, som varit föremål för avverkningen, är beläget.

Därest vid beräkning av näringssskattekapitalet reduktion skett av summan av den näringssskattepliktiga förmögenheten och meravkastningens kapitalvärde, skall vid beräknande av de förhållandetal, efter vilka näringssskattekapitalet skall fördelas å de olika kommunerna, den näringssskattepliktiga förmögenheten inom varje kommun upptagas till ett i samma proportion reducerat värde.

Exempel: I ett näringsföretag har den näringssskattepliktiga förmögenheten utgjort 90,000 kronor, varav 60,000 kronor i kommunen A och 30,000 kronor i kommunen B, samt meravkastningens kapitalvärde utgjort 60,000 kronor och arbetarnas antal uppgått till 25, varav 15 varit sysselsatta i A och 10 i B; arbetarkapitalet har således utgjort 50,000 kronor. Av summan utav den näringssskattepliktiga förmögenheten och meravkastningens kapitalvärde, 150,000 kronor, skola enligt bestämmelserna i 23 § 50,000 kronor upptagas oavkortade och återstoden 100,000 kronor upptagas till sitt halva belopp. Den näringssskattepliktiga förmögenheten har sålunda reducerats till  $\frac{2}{3}$  av sitt ursprungliga belopp. Förhållandetalet för A blir  $60,000 \times \frac{2}{3} + 30,000 = 70,000$  och för B

$30,000 \times \frac{2}{3} + 20,000 = 40,000$ . Av näringssskattekapitalet, 150,000 kronor, skall alltså i A taxeras  $\frac{7}{11}$  av 150,000 kronor eller 95,454 kronor 55 öre, vilket

belopp jämkas till 95,500 kronor, samt i B  $\frac{4}{11}$  av 150,000 kronor eller 54,545 kronor 45 öre, vilket belopp jämkas till 54,500 kronor.

Rörande nedan nämnda slag av rörelse skola följande föreskrifter lända till efterrättelse:

Har *bankrörelse* bedrivits vid kontor inom skilda kommuner, skall näringssskattekapitalet fördelas till beskattning i de olika kommunerna efter förhållandetal, som för varje kontor uträknas på följande sätt. De belopp, som enligt kontorets månadsrapporter vid varje månads slut balanserats å kontorets in- och utlåningsräkningar, utelöpande postremissväxlar oberäknade, sammanläggas, varefter summan delas med månadernas antal och den sålunda erhållna kvoten anses utvisa medelbeloppet av kontorets in- och utlåning för året. Det förhållande, i vilket medelbeloppet av varje kontors in- och utlåning står till det på enahanda sätt beräknade medelbeloppet av samtliga kontors sammanlagda in- och ut-

låning, skall utgöra kontorets förhållandetal. Efter dessa förhållandetal fördelas näringsskattekapitalet.

Har *försäkringsrörelse* av inländskt försäkringsbolag bedrivits, förutom vid huvudkontor inom viss kommun, jämväl vid avdelningskontor (icke agentur) inom annan kommun, skall näringsskattekapitalet så fördelas, att å kommun, där avdelningskontor funnits, faller så stor del, som motsvarar förhållandet mellan, å ena sidan, den premieinkomst, som influtit vid kontoret, och, å andra sidan, samtliga intäkterna av rörelsen i dess helhet, samt å kommun, inom vilket huvudkontoret förlagts, den återstående delen.

Näringsskattekapitalet i försäkringsrörelse, som drivits av utländsk försäkringsanstalt, fördelas å de kommuner, där sysslomannen haft kontor, i förhållande till de vid varje kontor influtna premieinkomster.

Näringsskattekapitalet i *flottningsrörelse* skall, sedan fem procent därav avskilts för att taxeras i kommun, där huvudkontoret funnits, fördelas till taxering i kommuner, där flottning försiggått, med hänsyn tagen till flottledens längd inom de olika kommunerna och myckenheten av det virke, som framflottats.

Näringsskattekapitalet i *rörelse, som avser att med hjälp av ledning tillhandahålla vatten, gas eller elektrisk energi*, skall till beskattning så fördelas, att av näringsskattekapitalet fem procent taxeras i kommun, där huvudkontoret funnits, femtio procent i kommun, där vattenverket, gasverket eller kraftverket är beläget, samt fyrtiofem procent i kommun, där förbrukningen ägt rum. Finnas i ett företag flera inom olika kommuner belägna vatten-, gas- eller kraftverk eller ligga delar av ett och samma verk inom olika kommuner, fördelas den å dessa anläggningar gemensamt belöpande hälften av näringsskattekapitalet mellan kommunerna i förhållande till den inom varje kommun nedlagda näringsskattepliktiga förmögenheten. Har förbrukning ägt rum i flera kommuner, fördelas den å förbrukningen belöpande delen av näringsskattekapitalet mellan kommunerna efter förbrukningen inom varje kommun, därvid iakttages, att, om vatten, gas eller elektrisk energi levererats till någon, som utövar distribution därav, skall förbrukning för leverantörens del anses hava skett i den kommun, där leveransen ägt rum. Har förbrukning ägt rum i utlandet, skall taxering ske, som om den ägt rum i den kommun, där huvudkontoret funnits. Näringsskatt utgår icke för den del av näringsskattekapitalet, som vid den enligt ovan angivna regler gjorda fördelningen belöper å förbrukning, som skett i och för järnvägs-, spårvägs-, kanal-, post-, telegraf- eller telefondrift inom riket.

Av näringssskattekapitalet i *jordstyckningsföretag* eller *annan handel med fastigheter* skola fem procent taxeras i den kommun, där huvudkontor funnits, samt återstoden i kommun, där fastighet, som varit föremål för styckning eller försäljning, är belägen. Hava fastigheter inom olika kommuner varit föremål för styckning eller försäljning, skola å fastigheterna gemensamt belöpande nittiofem procent av näringssskattekapitalet fördelas mellan kommunerna i förhållande till de betingade köpeskillingarna för de inom varje kommun belägna jordlotter eller fastigheter, som under året försålts.

#### IV kap.

*Bestämmelserna i detta kap. överensstämma i allmänhet med motsvarande bestämmelser i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt. I den del icke annat angives här nedan böra därför de vid nämnda förordning fogade särskilda anvisningar lända till efterrättelse vid taxeringen till kommunal inkomstskatt.*

#### Vid 35 §.

Kan tillförlitlig utredning icke vinnas i vad mån ränteutgifter utgöra ränta å lånt anläggnings- eller rörelsekapital, eller i vad mån ränta å lånt anläggnings- eller rörelsekapital hänför sig till fastighet eller till rörelse eller till särskilda fastigheter eller särskilda slag av rörelse, må vid uppskattningen av inkomstbeloppen från de särskilda inkomstkal-lorna ränteutgifterna fördelas till avdrag å dessa efter förhållandet mellan bruttoinkomsternas inbördes storlek.

Avdrag för förlust å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom får ej ske med högre belopp, än som motsvarar den skattskyldiges inkomst av dylik avyttring. Dylik förlust, som hänför sig till fast egendom, skall i första hand avdragas å inom samma kommun beskattningsbar inkomst av motsvarande art. Möjligen överskjutande förlust å icke yrkesmässig avyttring av fast egendom ävensom förlust å icke yrkesmässig avyttring av lös egendom avdrages å sådan inkomst vid icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom, som taxeras i kommun, varom i 38 § sägs. Har skattskyldig vid tillämpning av nu angivna regler icke kommit i åtnjutande utav avdrag, som helt motsvarar hans förlust å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom, skall, med tillämpning i övrigt av de i 4 mom. givna fördelningsregler, återstoden av förlusten avdragas från de i andra kom-

muner uppskattade inkomster av icke yrkesmässig avyttring av fast egendom.

Vid 37 §.

Äger eller brukar skattskyldig inom skilda kommuner belägna jordbruksfastigheter, som ligga i sambruk, och kan det icke utredas, huru stor inkomst härflutit av fastigheterna i varje särskild kommun, bör den från fastigheterna gemensamt härflutna inkomsten för beskattning fördelas mellan de beskattningsberättigade kommunerna efter det förhållande, vari fastigheternas jordbruksvärden belöpa å de särskilda kommunerna, eller — därest i den inkomst, vilken skall fördelas, ingår inkomst av skogsbruk, som ej avser husbehovet — efter det förhållande, vari fastigheternas jordbruks- och skogsvärden å kommunerna belöpa.

När inkomst av ett näringsföretag skall taxeras inom olika kommuner, böra i fråga om inkomstens fördelning tillämpas nedan angivna regler.

Avser ett företag *tillverkning* eller *handel* och kan det icke utredas, huru stor inkomst härflutit av verksamheten inom varje särskild kommun, skall fördelningen ske efter tillverkningsvärdet eller handelsomsättningen å de särskilda driftställena. Om någon, som bedriver tillverkning av varor, försäljer dem i detalj eller eljest på sådant sätt, att hans rörelse kan anses omfatta både tillverkning och handel, samt dessa rörelsegränar förlagts till skilda kommuner, skall inkomsten efter rörelsegränarnas inbördes ekonomiska betydelse för företaget i dess helhet uppdelas i inkomst av tillverkning och inkomst av handel.

Vid fastställande av fördelningsgrund skall hänsyn vidare tagas därtill, att rörelsegränar kunna med avseende å sin beskaffenhet i väsentligt olika mått förorsaka de kommuner, inom vilka de drivas, särskilda olägenheter och kostnader. Avseende bör jämväl fästas därå, att kommun, inom vilken driftsanläggning av beskaffenhet att hänföras till fast egendom är belägen, bort vara berättigad att beskatta fastighetens hyresvärde, därest detta värde skolat särskilt för sig taxeras såsom inkomst av fast egendom. Kommun, där större arbetspersonal eller mera värdefulla driftsbyggnader användas för rörelsen, bör sålunda tillerkännas en förhållandevis större andel av inkomsten än annan kommun, där arbetspersonalens storlek eller värdet av driftsbyggnaderna är jämförelsevis ringa.

Finnes i kommun huvudkontor, där affärsledningen i sin helhet handhaves, eller är i kommun annan för rörelsen avsedd inrättning eller anordning förlagd av beskaffenhet, att den där-tädes bedrivna verksam-

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)* 7

heten icke lämpligen låter sig jämföras med verksamheten inom övriga grenar av rörelsen, såsom förhållandet är exempelvis med nederlag för varors förvaring, expeditionskontor o. d., skall, innan fördelning efter rörelsens omfattning företages, viss andel av inkomsten avskiljas för att särskilt taxeras i den kommun, där huvudkontoret eller inrättning eller anordning, som ovan avses, förlagts. Sådan andel må icke bestämmas till högre belopp än fem procent av inkomsten utav rörelsen, så framt icke särskilda omständigheter föranleda, att större andel av inkomsten skäligen bör anses belöpa å huvudkontoret, inrättningen eller anordningen. Återstoden av inkomsten fördelas därefter i förhållande till rörelsens omfattning.

Exempel: Ett bolag har idkat fabriksrörelse — av beskaffenhet att böra anses såsom ett enda företag — inom tre skilda kommuner, A, B och C; och har bolaget dessutom i kommunen A haft huvudkontor. Inkomsten i sin helhet av rörelsen har uppgått till 25.263 kronor, varav 5 procent eller 1,263 kronor anses belöpa å huvudkontoret. I förhållande till tillverkningens storlek i de skilda kommunerna skulle av återstående beloppet, 24,000 kronor, hälften falla på kommunen A med 12,000 kronor, en tredjedel på kommunen B med 8.000 kronor och en sjättedel på kommunen C med 4,000 kronor. I kommunen A skola alltså taxeras dels nämnda belopp 12,000 kronor och dels det belopp 1,263 kronor, som ansetts belöpa å huvudkontoret, eller tillhopa 13,263 kronor, som avjämnas till 13,260 kronor. I B taxeras 8,000 kronor och i C 4,000 kronor.

I fråga om beskattning av inkomst utav *bankrörelse* iakttages, att, då rörelsen drivits vid flera kontor, alla omkostnader och förluster under räkenskapsåret av sådan beskaffenhet, att vid taxeringen avdrag därför må äga rum, påföres rörelsen i dess helhet, varefter beräkningen av den del av den uppskattade inkomsten, som belöper på varje särskilt kontor, sker på samma sätt, som i anvisningarna vid 26 § är stadgat i fråga om fördelning av en banks näringsskattekapital å bankens olika kontor.

Har *försäkringsrörelse* bedrivits, förutom vid huvudkontor, jämväl vid avdelningskontor inom annan kommun, skall inkomsten fördelas till beskattning efter samma regler, som enligt anvisningarna vid 26 § i fråga om sådan rörelse gälla för fördelningen av närings-skattekapitalet.

Vad angår inkomst av *järnvägsdrift*, skall, vare sig driften ägt rum uteslutande å egen bana eller uteslutande å främmande bana, i varje kommun, där beskattning av järnvägens inkomst skall äga rum, taxeras så stor del av den uppskattade inkomsten, som summan av järnvägens

inom kommunen till dess personal utbetalta avlöningsförmåner — där- under inbegripet värdet av fria bostäder och andra naturaförmåner — utgjort av järnvägens totala utgifter för sådan avlöning; och skall därvid iakttagas, att i avlöningsförmåner skola inräknas såväl styrelse- och revisorsarvoden som ock de bidrag till avlöning åt annan järnvägs personal, vilka järnvägen i form av förvaltningsbidrag eller därmed liknande bi- drag haft att erlägga, att summan av utbetalta avlöningsförmåner skall minskas med de bidrag av nu nämnd art, som influtit från annan järn- väg, att styrelse- och revisorsarvoden anses utbetalta inom den kom- mun, där järnvägen haft sitt huvudkontor, att avlöningsbidrag, som nyss nämnts, skall anses utbetalt i den kommun, där anslutningssta- tionen är belägen, samt att avlöning i övrigt anses utbetald i löntagarens bostadskommun, därest beskattning av järnvägens inkomst skall äga rum därstädes, men eljest i den kommun, där löntagaren haft sin huvud- sakliga tjänstgöring vid järnvägen förlagd.

Har skattskyldig, som idkat järnvägsdrift å egen bana, tillika för egen räkning omhänderhaft trafiken å främmande bana, skall inkomsten av rörelsen å vardera banan särskilt för sig beräknas. För detta ändamål uppskattas först den behållna inkomsten av rörelsen i dess helhet, dock utan avdrag vare sig för ränta å gäld eller för ersättning, som skolat utbetalas för nyttjande av den främmande järnvägen. Det på detta sätt bestämda totala driftsöverskottet fördelas därefter mellan de trafikerade banorna efter sammanlagda trafikvärdet av vardera banans stationer. Stationernas trafikvärden beräknas därvid såsom om banorna utgjorde en enda järnväg, dock att för station, som tillhört båda banorna, stationens uträknade trafikvärde uppdelas i två trafikvärden, allt eftersom stationens trafik hänfört sig till den ena eller den andra banan. Från den del av driftsöverskottet, som enligt denna beräknings- grund kommer på den främmande järnvägen, avdrages den ersättning, som skolat utbetalas för nyttjandet av den främmande järnvägen, jämte ränta å gäld, som kan anses belasta driften å densamma. Återstoden, som utgör den skattskyldiges skattepliktiga inkomst av den främmande järnvägen, skall, sedan fem procent tillgodoräknats den ort, där huvudkon- toret för den egna järnvägen varit beläget, fördelas mellan de kommu- ner, där den främmande banans inkomst skall beskattas, efter samma grunder, som här ovan föreskrivits för fördelning av inkomst av järn- vägsdrift å en enda bana. Från den del av driftsöverskottet, som faller på den skattskyldiges egen järnväg, göres avdrag för ränta å gäld, som belastar denna järnväg, varefter återstoden fördelas på nyssnämnda sätt mellan de kommuner, där denna järnvägs inkomst skall taxeras. Den

skattepliktiga inkomst, ägaren av den främmande järnvägen har av densamma, skall på enahanda sätt fördelas mellan de kommuner, i vilka den trafikerande järnvägens inkomst av den främmande banan skall beskattas. På liknande sätt förfäres, om järnvägsdriften ägt rum å egen jämte flera främmande banor eller uteslutande å främmande banor.

En stations trafikvärde beräknas till hälften av järnvägens bruttoinkomst av stationeus avsända och anlända godstrafik (ilgods, styckegods och vagnslastgods), ökad med järnvägens bruttoinkomst av vid stationen försålda personbiljetter. Gods, som i samtrafik eller transitotrafik inkommit från främmande bana, räknas såsom avsänt från övergångsstationen; likaså räknas till annan bana utgående gods såsom anlänt till övergångsstationen. Såsom järnvägens station räknas härvid även av densamma använd, annan järnväg tillhörig station.

Inkomst av *spårvägsdrift* skall så fördelas till beskattning, att fem procent därav först avskiljas för att taxeras i kommun, där spårvägen haft huvudkontor, varefter återstoden fördelas mellan de kommuner, som av spårvägen berörts, efter förhållandet mellan de inom varje kommun influtna avgifter. Där särskilda anordningar vid spårvägsdriften saknas för beräkning av beloppet av de inom varje kommun influtna avgifter, sker fördelningen efter spårvägsnätets längd inom de skilda kommunerna.

Inkomst av *kanaldrift* skall så fördelas till beskattning, att fem procent av avkastningen taxeras i kommun, där huvudkontoret funnits, varefter återstoden fördelas till taxering inom övriga kommuner efter fördelningstal, som av vederbörande länsstyrelse efter den skattskyldiges hörande fastställas att lända till efterrättelse till dess annorlunda förordnas. Dessa fördelningstal erhållas genom att till kilometer-talet av kanalens längd inom varje kommun lägga antalet slussar inom kommunen, därvid till kanallängden endast hänföres de sträckor, som först genom kanalföretaget gjorts segelbara. Kanallängden räknas i kilometer och tiondelar därav, varvid bråkdel, som ej uppgår till full tiondel, bortfaller. Utgör kanalen på någon sträcka gräns mellan två kommuner, uppdelas fördelningstalet för sådan sträcka lika på vardera kommunen. Har, då denna lag träder i kraft, fördelningstal fastställts att gälla för taxering till bevillning, skola dessa fördelningstal fortfarande gälla för taxering till kommunal inkomstskatt till dess annorlunda förordnas.

I fråga om inkomst av *flottningsrörelse* skall beskattningsrätten fördelas mellan samma kommuner och efter enahanda grunder, som i anvisningarna vid 26 § angivas beträffande fördelning av sådan rörelsens näringsstattekapital.



Inkomst av *näring, som avser att med hjälp av ledning tillhandahålla vatten, gas eller elektrisk energi*, skall till beskattning så fördelas, att av inkomsten fem procent taxeras i kommun, där huvudkontor funnits, tjugufem procent i kommun, där vattenverket, gasverket eller kraftverket är beläget, samt sjuttio procent i kommun, där förbrukningen ägt rum. Finnas i ett företag flera inom olika kommuner belägna vatten-, gas- eller kraftverk, fördelas den å dessa anläggningar belöpande delen av inkomsten mellan kommunerna i förhållande till verkens kapacitet. Ligga delar av ett och samma vatten-, gas- eller kraftverk i olika kommuner, fördelas den å verket belöpande delen av inkomsten mellan dessa kommuner i förhållande till värdet av de inom varje kommun belägna anläggningarna. Har förbrukning ägt rum i flera kommuner, fördelas den å förbrukningen belöpande delen av inkomsten mellan kommunerna efter förbrukningen inom varje kommun. Har vatten, gas eller elektrisk energi levererats till någon, som utövar distribution därav, skall förbrukningen för leverantörens del anses hava skett i den kommun, där leveransen ägt rum. Har förbrukning ägt rum i utlandet, skall taxering ske såsom om den ägt rum i den kommun, där huvudkontoret funnits.

Vid taxering av statens inkomst av rörelse, som avser att med hjälp av ledning tillhandahålla elektrisk energi, skall, därest energi levererats till statens kommunikationsverk, iakttagas följande: Inkomsten i dess helhet beräknas i vanlig ordning. Från den samlade inkomsten drages därefter den del därav, som härrör från leverans av energi till statens kommunikationsverk. Återstoden blir till kommunal inkomstskatt taxerad inkomst. Kan den inkomst, som härrör från leverans av energi till statens kommunikationsverk, icke på annat sätt tillförlitligen beräknas, må den upptagas till så stor del av hela inkomsten, som den till sagda verk levererade energin utgör av all från kraftverket levererad energi. Den taxerade inkomsten fördelas därefter mellan de olika kommunerna efter samma regler, som gälla för fördelning enligt nästföregående stycke; dock att vid fördelningen av den å förbrukningen belöpande delen av inkomsten hänsyn icke skall tagas till energi, som levererats till statens kommunikationsverk.

#### Vid 42 §.

Till ledning vid tillämpningen av bestämmelserna i 2 mom. a) av denna paragraf torde kunna tjäna följande exempel.

1. A, vilken i mantalsskrivningskommunen taxerats till kommunal inkomstskatt för en inkomst av 400 kronor, har i annan kommun

taxerats till sådan skatt för mera än 200 kronor och är sålunda icke på grund av bestämmelserna i 1 mom. fri från beskattning i mantals-skrivningskommunen. Därest han är ensamförsörjare och bosatt inom ort, å vilken vid beräkning av det till inkomst- och förmögenhetsskatt beskattningsbara beloppet må åtnjutas ett avdrag av 600 kronor, skall alltså vid taxering till kommunal inkomstskatt i mantalsskrivningskommunen avdragas hälften av detta belopp eller 300 kronor samt av återstående 100 kronor medräknas allenast hälften, vadan det till kommunal inkomstskatt beskattningsbara beloppet utgör 50 kronor. Är han däremot bosatt å sådan ort, att vid taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt må åtnjutas ett avdrag av 800 kronor eller därutöver, eller är han såsom familjeförsörjare berättigad till avdrag, som tillsammans med ortsavdraget uppgår till eller överstiger nämnda summa, och om alltså hälften av vad sålunda må avdragas vid taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt motsvarar eller överstiger hans till kommunal inkomstskatt uppskattade inkomst, återstår icke någon beskattningsbar del av densamma.

2. B har taxerats till kommunal inkomstskatt för en inkomst av 630 kronor. Därest han enligt bestämmelserna i 18 § av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt skulle varit berättigad att vid taxering till sådan skatt tillgodonjuta ortsavdrag och familjeavdrag med tillhopa 1,000 kronor, skall alltså hans till kommunal inkomstskatt beskattningsbara belopp beräknas sålunda, att, sedan från den taxerade inkomsten, 630 kronor, avräknats hälften av ovannämnda avdragsbelopp med 500 kronor, återstående belopp av 130 kronor upptages såsom beskattningsbart till hälften eller alltså med 65 kronor, vilket belopp emellertid enligt bestämmelsen i 4 mom. skall avjämnas till 60 kronor.

Därest den till kommunal inkomstskatt taxerade inkomsten överstiger summan av de vid taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt medgivna avdrag, till vilka hänsyn skall tagas i nu förevarande avseende, blir det till kommunal inkomstskatt beskattningsbara beloppet vid tillämpning av bestämmelserna i 2 mom. a) lika med den taxerade inkomsten med avdrag av tre fjärdedelar av nu ifrågavarande, vid taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt medgivna avdrag.

Om sålunda en person taxerats till kommunal inkomstskatt för en inkomst av 3,000 kronor och vid taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt är berättigad tillgodonjuta avdrag med tillhopa 1,200 kronor, kan det till kommunal inkomstskatt beskattningsbara beloppet beräknas sålunda, att från den taxerade inkomsten, 3,000 kronor, avdrages  $\frac{3}{4}$  av

1,200 kronor eller 900 kronor, vadan alltså återstår ett beskattningsbart belopp av 2,100 kronor.

Lunnebörden av stadgandena i 2 mom. b) belyses av följande exempel:

1. C har taxerats till kommunal inkomstskatt för en inkomst av 3,000 kronor samt är berättigad att vid taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt tillgodonjuta ortsavdrag och familjeavdrag med tillhopa 1,400 kronor. Vid tillämpning enbart av de under 2 mom. a) meddelade bestämmelserna skulle alltså det till kommunal inkomstskatt beskattningsbara beloppet utgöra 1,950 kronor. Därest emellertid den skattskyldige äger förmögenhet, må — där ej sådant förhållande, varom i 2 mom. b) punkt 1) andra stycket eller punkt 2) sägs, är förhanden — det beskattningsbara beloppet i anledning av nämnda avdrag icke sättas lägre än till 5 procent av förmögenhetens vid taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt uppskattade belopp. Har förmögenheten uppskattats till 50,000 kronor, skall inkomsten av densamma anses hava utgjort 2,500 kronor, vartill alltså det beskattningsbara inkomstbeloppet upptages. Om förmögenheten uppgår till så stort belopp, att 5 procent därav motsvarar eller överstiger den taxerade inkomsten, 3,000 kronor, upptages denna inkomst i sin helhet såsom beskattningsbart belopp.

2) D har taxerats till kommunal inkomstskatt för en inkomst av 2,000 kronor, som enligt de under 2 mom. a) givna bestämmelser skall beräknas till ett beskattningsbart belopp av 1,000 kronor. Därest D taxerats för en förmögenhet av 32,000 kronor, skall alltså enligt bestämmelsen i 2 mom. b) punkt 1) det beskattningsbara beloppet upptagas till 1,600 kronor. Om emellertid D:s förvärvsförmåga till följd av exempelvis sjuklighet varit nedsatt till hälften, bör beskattningsnämnd tillämpa den nämnden tillagda befogenhet så, att av de enligt 2 mom. a) medgivna avdrag, 1,000 kronor, hälften får avräknas å inkomsten av förmögenhet. Det beskattningsbara beloppet bör alltså i detta fall bestämmas till 1,100 kronor. Därest den beräknade inkomsten av förmögenhet i stället varit 1,500 kronor eller därunder, bör den skattskyldige i nu angivna fall få tillgodonjuta de enligt 2 mom. a) medgivna avdrag oavkortade och det beskattningsbara beloppet alltså utföras med 1,000 kronor.

Såsom exempel å icke särskilt angivna förhållanden, som böra föranleda taxeringsmyndighet att medgiva undantag från bestämmelsen i 2 mom. b) punkt 1), må nämnas de fall, att skattskyldig har att utöva omvårdnad om närstående person och på denna grund icke alls eller allenast i mindre omfattning kan ägna sig åt särskild förvärvsverksamhet,

att skattskyldig avgått med pension från av honom innehavd tjänst, att skattskyldig är änka, som vid tiden för mannens frånfalle icke innehaft särskild anställning, o. s. v.

Avdrag enligt 2 mom. b) 2) må medgivas utan hinder därav, att inkomsten är att anse såsom inkomst av förmögenhet. Sådana utgifter för annans underhåll, som avses i 35 §, må icke åberopas såsom grund för avdrag enligt detta stycke.

## VI kap.

### Vid 49 §.

Till ledning vid tillämpning av bestämmelserna om efterbeskattning må här anföras följande exempel:

En ensamförsörjare, mantalsskriven inom ort tillhörande ortsgrupp V, har år 1921 till kommunal inkomstbeskattning därstädes uppgivit ett belopp av 700 kronor. Hans till kommunal inkomstskatt beskattningsbara belopp blir då med tillämpning av bestämmelsen i 42 § 2 mom. a) 100 kronor. År 1924 upptäckes, att deklarationen varit felaktig, i det att den skattskyldige rätteligen bort uppgiva ett belopp av 2,000 kronor. Det beskattningsbara beloppet hade alltså med tillämpning av nyssnämnda lagrum år 1921 rätteligen bort vara 1,250 kronor och till efterbeskattning vid 1924 års taxering skall upptagas ett belopp av 1,250—100 = 1,150 kronor. Detta belopp upptages — utan sammanblandning med det beskattningsbara belopp, som kan i vanlig ordning fastställas — i 1924 års taxeringslängd, som ligger till grund för samma års kommunala utdebitering.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,  
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,  
Statsråden: UNDÉN,  
THORSSON,  
OLSSON,  
SANDLER,  
NOTHIN,  
NILSSON,  
ERIKSSON,  
SVENSSON,  
HANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anförde chefen för finansdepartementet statsrådet Thorsson:

Sedan lång tid tillbaka hava pågått förarbeten för en reformering av det kommunala beskattningsväsendet. Dessa förarbeten hava nu fortskridit så långt, att jag är i tillfälle att för Kungl. Maj:t framlägga förslag till en genomgripande omläggning av den kommunala beskattningen.

Innan jag övergår till en närmare redogörelse för detta förslag och vad därmed äger samband, torde jag emellertid böra med några ord beröra kommunalskattefrågans innebörd.

## I. Kommunalsskattefrågans innebörd.

De svenska kommunerna äro menigheter, vilka äga beskatta sig för egna behov. Hit höra i främsta rummet *dels* de så kallade borgerliga primärkommunerna, nämligen landskommuner, köpingar, som bilda egen kommun, och stadskommuner, *dels ock* länskommunerna (lands-tingsområdena). Dessutom finnes det emellertid menigheter, som i lag auktoriserats såsom kommuner för vissa särskilda ändamål. Till sådana specialkommuner äro att räkna kyrkoförsamlingar, skoldistrikt, fattigvårdssambällen, köpingar, som ej utgöra egen kommun, municipalsambällen, väghållningsdistrikt och tingslag.

I olikhet med den direkta statsbeskattningen, där i och med taxeringen tillika är bestämt, huru mycket som skall utgöras i skatt, är den nuvarande kommunala beskattningen en repartitionsbeskattning. Uppskattningen ger här till resultat ett visst antal beskattningsenheter såsom underlag för bidragsskyldighetens fördelning men avgör i övrigt intet beträffande storleken av denna skyldighet. Denna betingas av och växlar efter förhållandet mellan, å ena sidan, kommunens skattebehov och, å andra sidan, antalet beskattningsenheter. Ur detta förhållande är det, som det kommunala skatteproblemet hämtar sitt egentliga innehåll och tillika får sin naturliga begränsning. Uppgiften måste nämligen från dessa förutsättningar bliva *dels* att söka åstadkomma största möjliga utjämning av det kommunala skattetrycket å de beskattningsföremål, som ställas till kommunernas förfogande, och detta såväl inom varje kommun för sig som ock vid jämförelse mellan skilda kommuner, *dels* också att träffa anstalter i syfte att detta skattetryck, även absolut taget, hålles inom tillbörliga gränser. En omläggning av beskattningsväsendet i förstnämnda syfte har man brukat beteckna med ordet skattereglering. Ett lättande av de särskilt skattetyngda kommunernas skattebördor benämnas skatteutjämning.

### Skatteutjämning.

Den stora olikheten i skattetrycket inom olika kommuner beror till avsevärd del ytterst av kommunernas territoriella begränsning och den därav föranledda ojämna tillgången på beskattningsföremål. Ju större kommunerna gjordes, desto mera skulle olikheterna utjämnas.

Såsom ett steg i riktning mot en skatteutjämning på nu antytt sätt kunna betecknas lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ordning och

villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning samt lagen samma dag (nr 294) om kommunalförbund.

Givetvis kan emellertid en verklig lösning av skatteutjämningsfrågan icke vinnas på denna väg. Kommunens område måste alltid förbliva jämförelsevis begränsat, enär en sammanslagning av allt för stora områden till en kommun av flera anledningar ej låter sig göra. För ernående av en skatteutjämnning måste därför vidtagas åtgärder, som avse direkt bidrag eller understöd i en eller annan form till kommunerna.

Härvid måste man emellertid beakta arten av de anordningar, som skola bekostas av kommunerna. I den mån fråga är om tillgodo-seende av rent lokala intressen, torde väl nämligen kommunerna böra, åtminstone såsom regel, även i sista hand vidkännas kostnaderna därför, oavsett huruvida utgifterna äro större eller mindre. Det är egentligen endast i fråga om kostnaderna för angelägenheter av mera allmänt — närmast statligt — intresse, som kommunerna kunna anses hava befogade anspråk på bidrag från det allmänna. Redan nu utgå betydande anslag till kommunerna i form av bidrag till deras kostnader för vissa dylika allmänna angelägenheter, såsom till skolväsendet m. m. Att enbart genom dylika bidrag eller anslag till rikets samtliga kommuner bereda tillräcklig lättnad för de fattigare kommunerna torde dock — åtminstone för närvarande — icke vara praktiskt genomförbart. Ej heller synes det låta sig göra att på staten eller kommuner av högre ordning överflytta det direkta ombesörjandet av vederbörande angelägenheter. Av rent praktiska skäl torde nämligen alltid åtminstone en del av desamma böra i första hand ombesörjas av vederbörande primärkommuner, enär dessa, såväl på grund av de kommunala myndigheternas kännedom om ortsförhållandena som jämväl i övrigt, måste anses vara bäst skickade att på ett ändamålsenligt och billigt sätt ombesörja respektive anordningar. Härtill kommer, att det i åtskilliga fall knappast kan avgöras vilketdera intresset, det kommunala eller det statliga, är övervägande, vadan ett överflyttande från kommunerna av dem nu åvilande uppgifter redan av denna grund är i dylika fall uteslutet.

I sista hand lärers därför i och för skatteutjämnningen erfordras direkt understöd till särskilt skattetyngda kommuner.

Emellertid är den nuvarande stora olikheten i skilda kommuners skattebördor understundom delvis endast skenbar och beroende såväl på ett mindre tillfredsställande taxeringsförfarande överhuvudtaget som ock därpå, att gällande lagstiftning icke på ett lämpligt sätt fördelar skattskyldigheten mellan de olika beskattningsföremålen, samt att i följd härav skattetrycket inom skilda kommuner kommer att under i övrigt

likartade omständigheter te sig olika allt efter det förhållande, vari de olika beskattningsföremålen förekomma inom respektive kommuner. Givetvis kan och bör ett *slutligt* ordnande av skatteutjämningsfrågan icke äga rum, innan sättet för fördelningen av utskylderna å medlemmarna inom en och samma kommun blivit bestämt. Först efter det en skattereglering genomförts, kan nämligen kommunens verkliga bidragsbehov definitivt fastställas.

Därmed är emellertid icke sagt, att kommunernas behov av understöd skall lämnas opåaktat, till dess skatteutjämningsfrågan kan slutligt ordnas. Tvärtom avser jag att föreslå en utdebitering för skatteutjämningsändamål av medel, som torde kunna antagas bliva för ändamålet tillräckliga. Vad som sagts därom, att med en slutlig lösning av utjämningsfrågan måste tillsvidare anstå, avser endast, att de enligt föreliggande förslag för skatteutjämningsändamål inflytande medel tillsvidare måste fördelas efter provisoriska grunder.

Skatteregleringen.

Vad angår skatteregleringen, så har man brukat uppdelat kommunmedlemmarnas bidragsskyldighet i allmän och speciell bidragsskyldighet. Den senare fullgöres dels genom särskilda skatter, såsom hundskatt, nöjesskatt m. m., dels ock genom särskilda avgifter till täckande av kostnaderna för vissa kommunala anordningar. Med allmän bidragsskyldighet förstås kommunmedlemmarnas plikt att deltaga i fyllandet av kommunens behov av skattemedel utöver vad som i övrigt influtit till kommunen.

Det nu föreliggande förslaget avser att ordna kommunmedlemmarnas allmänna bidragsskyldighet.

Däremot beröres av förslaget icke den speciella bidragsskyldigheten. Frågan om rätt för kommunerna att upptaga särskilda skatter äger icke sådant samband med det föreliggande ämnet, att densamma behöver nu upptages. Intäkten av dylika skatter är närmast att jämföra med kommunens inkomster av annat slag; skatterna inflyta med belopp, vars storlek är oberoende av kommunens större eller mindre skattebehov. Vad angår spørsmålet om kommunernas rätt att upptaga särskilda avgifter, så är denna fråga föremål för särskild utredning och har därför av mig nu lämnats å sido.

Att av särskilda orsaker det föreliggande förslaget i vissa avseenden icke innefattar en slutlig lösning av frågan om kommunmedlemmarnas allmänna bidragsskyldighet, skall av mig senare beröras.

Jag övergår härefter till att lämna vissa redogörelser till ett närmare belysande av de frågor, vilka i detta sammanhang äro under omprövning.



## II. Översikt över kommunalbeskattningens utveckling och nuvarande gestaltning i Sverige.

Till en början torde jag böra meddela en kortfattad historik över kommunernas skatteväsen samt en översikt av nu gällande lagstiftning i ämnet. Jag vill härvid nämna, att historiken utarbetats på grundvalen av huvudsakligen tryckta källor, handböcker, kommittébetänkanden o. d. Särskilt har beträffande äldre tid den av H. L. Rydin vid reservation till skatteregleringskommitténs den 13 september 1882 avgivna betänkande fogade »P. M. angående det Svenska skatteväsendets utveckling» lagts till grund för framställningen.

### A. Kommunernas beskattningsrätt.

Ännu vid början av 1800-talet hade det svenska kommunallivet ej höjt sig till någon självständig verksamhet. *Städerna* hade visserligen självvalda styrelser men stodo dock i visst underordnat förhållande till länsstyrelserna. Stadens angelägenheter — med undantag av de kyrkliga — leddes huvudsakligen av magistraten, i vissa fall efter samråd med stadens äldste, som utgjordes av en delegation av en särskild invånarklass, borgerskapet. Denna korporations medlemmar, vilka hade sig tillerkänt såsom privilegium uteslutande besittningsrätt till stadens jord, hade även att ensamma bidra till kostnaderna för styrelse och förvaltning. Ordningen för bidragsskyldighetens fullgörande var i lag bestämd, utan att någon kommunal självbestämningssrätt förefanns. I första hand bestredos städernas utgifter av de avgifter, städerna ägde upptaga för begagnande av vissa inrättningar (vägare- och mätarepenningar, ståndpenningar, auktionsavgifter), som för handel och rörelse voro anbefallda, samt av särskilda indirekta skatter, såsom tolag och andel i accis, var till vissa städer voro berättigade. Förvaltningen av stadens kyrkliga angelägenheter handhades av pastor och kyrkoråd samt av församlingens till prästval berättigade invånare. I lag var uttryck-

Historik.

ligen bestämt, huru bidrag till kyrko- och prästgårdsbyggnad, prästerskapets och kyrkobetjäntes avlöningar samt städernas åligganden i avseende å undervisningen skulle utgöras. Dessa bidrag voro delvis av personell natur och utgingo lika för alla; i övrigt gäldades de av borgerskapet och fastighetsinnehavare efter särskilda för olika städer gällande grunder. Fanns icke i lag eller förordning någon bestämmelse om bidrags skyldighet till stadens utgifter av ena eller andra slaget, berodde det på överenskommelse mellan vederbörande, om och på vad sätt dylika bidrag skulle utgöras. Ingen kommunal myndighet ägde makt att med förpliktande verkan fatta beslut, som ålade medborgare någon skatt eller borgerlig tunga utöver vad lag uttryckligen stadgade.

Likasom i stad var det även på *landet* beroende av lagar och förordningar, vad som skulle kunna såsom förpliktelse åläggas kommunens medlemmar. Till häradet utgjordes vissa personliga tjänstbarheter, varjämte förefanns byggnadsskyldighet i fråga om häradets hus, tingshus och häradsbäkte samt gästgivaregård. Länsvis utgjordes bidrag till sjukvården. I övrigt var det socknarna, som voro bärare av kommunala angelägenheter. Med undantag av fjärdingsmannabestyret avsågo dessa egentligen kyrkliga frågor, såsom den i allmän lag stadgade byggnadsskyldigheten beträffande kyrka, prästgård och fattigstuga samt prästerskapets och kyrkobetjäntes avlöning. Bidragen härtill voro antingen av personell natur eller utgingo efter matlag, mantal eller jordens avkastning.

Under 1800-talet blevo emellertid allt flera frågor så småningom underlagda kommunerna. Någon självständig beskattningsrätt i egentlig mening följde dock till en början ej därmed. Det var först på 1840-talet, som en mera väsentlig ändring härutinnan ägde rum. Då blevo folkundervisning och fattigvård föremål för en ingripande reglering. Städer och socknar ålades att genomföra de av lagstiftningen påbjudna föreskrifter och att själva bekosta därför erforderliga anordningar. I sammanhang härmed skedde jämväl en reglering av skatteväsendet. I fråga om folkskolorna fastslogs detta genom folkskolestadgan den 18 juni 1842. Enligt denna, som gällde för både land och stad, skulle folkskolebyggnad bekostas efter samma grunder som kyrkobyggnad. För övrigt skulle vad som ej kunde täckas genom personliga avgifter och vissa avgifter för skolbarnen uttagas i förhållande till den allmänna bevillningen för egendom och inkomst, såvida ej annan överenskommelse därom träffades. Dessa grundsatser erhöles emellertid en utvidgad tillämpning. Enligt förordningen den 29 augusti 1843 om socknestämmor i riket erhöles nämligen kommunerna — både städer

och landsbygd — rätt att upptaga avgifter för de visserligen ännu begränsade ändamål, som föllo inom ramen för kommunernas verksamhetsområde. Dessa avgifter skulle, i den mån ej särskilda normer för deras utgörande voro bestämda, utgå efter mantalet eller, om sådant ej vore åsatt, i visst förhållande till den allmänna bevillningen. Enligt förordningen om fattigvården i riket den 25 maj 1847 skulle för fattigvården utgå vissa personliga avgifter, men vad som utöver dessa och vissa särskilda inkomster tarvades skulle uttagas efter samma grunder som övriga avgifter till kommunen. De grunder, som föranledde dessa beskattningsnormer, hade riksdagen i en skrivelse den 12 juni 1841 betecknat på det sätt, att för dem, som utan att innehava fastigheter vistades inom en kommun, vore verkan av de anstalter, som vidtoges, beroende av vistelsens större eller mindre långvarighet och därför i många fall snart övergående. Dessa anstalter kunde av denna anledning icke för dem vara av samma vikt som för fastighetsinnehavare, vilka därvid måste taga i betraktande ett för framtiden varaktigt bestående förhållande. Riksdagen ansåge därför, att »fastigheterna fortfarande borde utgöra den huvudsakliga grunden för delaktighet i de kommunala angelägenheterna».

Den kommunala beskattningen erhöll allt större betydelse i den mån den kommunala verksamheten utvidgades och nya slag av kommuner tillkommo. Genom kommunallagarna den 21 mars 1862 och vissa kort därefter utfärdade förordningar ordnades beskattningen efter nya grunder. Då kommunernas myndighet utsträcktes utöver den förutvarande, i det de erhöillo rätt att besluta i alla gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, såvitt det ej tillkomme offentlig ämbetsmyndighet att handhava dem, utvidgades även deras beskattningsrätt. Kommunerna berättigades att, efter vad deras behov ansågs fordra, besluta utgifter och att för dessas bestridande ålägga sina medlemmar utskylder efter viss bestämd grund. Därvid frångick man den förut tillämpade grundsatsen att i första rummet beskatta fastigheterna. Mantalet upphörde att utgöra grunden för kommunala utskylders utgörande på landet, och i stad blev bevillning för fastighet likställd med bevillning för inkomst. Jordbruksfastighet å landet blev dock fortfarande starkare belastad än andra beskattningsföremål. Den sålunda bestämda beskattningsgrunden skulle tillämpas, så snart ej särskild lag bestämde annan norm för kommunalutskylds utgörande, dock med rätt för stad och landsting att göra vissa modifikationerna i utskyldens påläggande, där särskilda förhållanden så fordrade. Till mått för beskattningen på landet lades det s. k. fyrktalet, vilket beräknades så, att för jordbruksfastighet påfördes 1 fyrk för varje 5 öres bevillning och för

annan fastighet, frälseränta och andra beskattningsföremål 1 fyrk för varje 10 öres bevillning. För kronans och allmänna inrättningsars egendom, för vilka bevillning ej erlades, påfördes fyrktal efter de belopp, som enligt de åsatta taxeringsvärdena skolat utgå, om bevillning utgjorts. Det torde här böra anmärkas, att vid denna tid bevillningen utgick efter en beräknad avkastning, beträffande jordbruksfastighet av 3 procent av taxeringsvärdet och beträffande annan fastighet och frälseränta av 5 procent av taxeringsvärdet.

En utjämning av de kommunala skattebördorna på olika beskattningsföremål ägde sedermera rum, i det att vissa av de särskilt lagstadgade grunderna för kommunal bidragskyldighet upphävdes. År 1866 blev sålunda kostnaden för fjärdingsmannabestyret, som förut legat å jorden, fördelad på alla beskattningsföremål. Skyldigheten att bygga kyrka, som tidigare ålegat endast i mantal satt jord, fördelades år 1876 på alla fastigheter; och genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 november 1876 stadgades, att bidrag till folkskolebyggnad, som, enligt vad nyss berörts, utgått efter samma grund som i fråga om kyrkobyggnad, skulle utgöras efter de för kommunalutskylder i allmänhet stadgade grunder. På samma sätt skulle därefter de folkskoleavgifter utgå, som förut utgjorts i förhållande till allmänna bevillningen — i vilket avseende sålunda en skärpning av jordbruksfastigheternas bidragsplikt stipulerades. Även i fråga om kyrko- och prästgårdsbyggnader har därefter ändring skett, i det att kostnaden för dessa i princip fördelats å samtliga beskattningsföremål.

Fyrktalssättningen förändrades, när bevillningen för jordbruksfastighet år 1892 blev fördubblad, och fyrktal påfördes därefter lika för all bevillning, ända tills fyrktalssättningen genom lag den 26 maj 1909 avskaffades och kommunalskatt på landet liksom i städerna skulle utgå direkt efter bevillningen.

Gällande bestämmelser.

Härmed övergår jag till nu gällande bestämmelser i fråga om kommunalbeskattningen.

*Socken; köping med egen kommunal förvaltning.*

I fråga om *den borgerliga primärkommunen på landet* stadgas i 1862 års förordning om kommunalstyrelse på landet, att vad kommunen samfällt tillhör i fastighet, rörligt kapital eller inkomstgivande rättighet ävensom medel, vilka staten kan hava kommunen beviljat, skall, där ej annorlunda stadgats, anses såsom tillgång till betäckande av kommunens gemensamma utgifter. Till bestridande av utgifter, som utöver dessa tillgångar kunna till kommunens gemensamma gagn eller för särskilda

dess behov erfordras, är en var bidragsskyldig, som inom kommunen, evad han är där bosatt eller ej, äger eller brukar hemman, hemmansdel eller i mantal satt jord eller från hemman under full äganderätt avsöndrad eller till allmän bevilning för sig taxerad fastighet eller därstädes är taxerad till allmän bevilning för inkomst. Enahanda skyldighet åligger bolag. Jordägare eller boställsinnehavare, som åt landbo eller arrendator upplåtit jord eller boställe, är från erläggande av kommunalutskylder därför befriad, enär dessa utskylder skola av brukaren erläggas. Skatten skall utgöras i förhållande till inkomsten, beräknad för jordbruksfastighet till 6 kronor och för annan fastighet till 5 kronor för varje fulla ett hundra kronor av taxeringsvärdet jämlikt senast fastställda taxeringslängd, samt i fråga om inkomst av kapital och arbete till det belopp, för vilket bevilning till staten skall enligt samma taxeringslängd erläggas. Beträffande fastighet, för vilken bevilning ej erlägges, påföras kommunalutskylder endast för jordbruksfastighet samt för kronopark, som bildats av mark, inköpt åt kronan efter 1874 års början, eller av staten tillhörig jordbruksdomän eller del av sådan. Inkomst av arrende av jordbruksfastighet, för vilken bevilning ej erlägges, skall ej tagas i beräkning vid debitering av kommunalutskylderna. I fråga om löntagare, som tillika innehar boställe, skall inkomst av bostället, för vilket enligt ovan anförda grunder kommunalutskylder utgöras, icke vid dessa utskylders påförande iuräknas i lönen. Där i lag eller allmän författning varit stadgat, att kommunalutskyld endast från vissa av nyss angivna beskattningsföremål skall utgå eller att för deltagande i sådan utskyld andra grunder för skattskyldigheten skola följas, eller att vissa från skattskyldighet till kommunen eljest befriade medlemmar skola till fyllande av särskilda behov bidraga, skall vad sålunda förordnats lända till efterrättelse.

På inkomstsidan i kommunens budget skola i första hand uppföras intäkter av fastigheter, kapital, fonder, tillfälliga gåvor o. d. Därefter upptages vad som kan hava tillflutit kommunens kassa i form av särskilda avgifter och skatter, såsom bropenningar, hundskatt, nöjeskatt och skogsaccismedel, de senare dock endast i viss ordning, varför nedan skall närmare redogöras. För viss av kommunen bekostad fattigvård m. m. åtnjutes av staten eller landstinget ersättning, som brukar beräknas å inkomstsidan. Vanligt är även, att i de kommunala staterna såsom inkomst upptagas pensioner, som tillkomma fattighjon, samt inkomst av fattighjons arbete hos främmande. Då några efter särskilda grunder utgående bidrag för ändamål, som falla inom den borgerliga primärkommunens på landet verksamhet — om man från ser stadsliknande samhällen, varom mera nedan — icke torde förefinnas, *Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)*

hava dessa kommuner att besluta om utdebitering på de skattskyldiga av de belopp, som utöver de nu omnämnda inkomsterna erfordras för att täcka kommunernas utgifter. Därvid iakttagas dock de modifikationer, varom på antytt sätt förordningen om kommunalstyrelse på landet innehåller föreskrifter.

*Municipal-  
samhälle; kö-  
ping utan egen  
kommunal  
förvaltning.*

En självständig beskattningsrätt tillkommer *municipalsamhälle* samt *köping*, vilken icke utgör egen kommun, för de utgifter, som erfordras för municipalsamhällets eller köpingens egen verksamhet. Denna beskattningsrätt inkräktar givetvis icke på huvudkommunens egen beskattningsrätt.

*Stad.*

I 1862 års förordning om kommunalstyrelse i stad stadgas beträffande *städernas* beskattningsrätt för borgerliga ändamål samma huvudprinciper, som gälla för de borgerliga primärkommunerna på landet. Dock gälla därutöver vissa särskilda bestämmelser. Personliga tjänstbarheter, vilka inom en stad utgjorts efter förut antagna grunder, må fortfarande, till dess annorlunda förordnas, efter samma grunder utgöras. Skulle i andra fall än de i lag uttryckligen bestämda förslag väckas, att vissa till staden skattskyldiga böra i fråga om uttaxering av utskyld för visst ändamål antingen helt och hållet från bidrag befrias eller däri vinna nedsättning, kan beslut därom i viss ordning fattas. Dock må ej på dylikt sätt påläggas personlig eller efter matlag utgående avgift. Att en stor del av den förr bestående särskilda bidragsskyldigheten i städerna genom s. k. likställighetsöverenskommelser upphört, skall nedan beröras.

Stadens utgifter täckas liksom i den borgerliga primärkommunen på landet i första hand av särskilda inkomster av fastigheter, gas- och elektricitetsverk, vattenledningar samt andra liknande kommunala anläggningar, kapital, fonder, särskilda gåvor etc. I andra hand komma inkomster av särskilda rättigheter, skatter, avgifter och bidrag. Till inkomstgivande rättigheter höra företrädesvis sådana förmåner, som genom privilegier tillerkänts vissa städer, såsom boupptecknings- och arvskiftesprocent samt danaarv, men därjämte rätt till böter o. d. Såsom skatter komma i betraktande hundskatt, nöjesskatt och skogsaccis. Till avgifter äro att räkna vågpenningar, hamnavgifter m. fl. Särskilda bidrag lämna fastighetsägare i större eller mindre utsträckning till gators underhåll, lösen av gatumark m. m. Såsom statsanslag komma först i betraktande de medel, som beretts städer såsom ersättning för till statsverket indragna rättigheter. Dit höra i främsta rummet de så kallade tolaggersätt-

ningarna samt ersättningarna för mistade brännvinsförsäljningsmedel. I fråga om stats- och landstingsbidrag till fattig- och sjukvård gäller vad ovan anförts beträffande landet — dock att givetvis städer, som ej lyda under landsting, ej erhålla bidrag från dessa. Vad särskilt angår städer, som ej deltaga i landsting, åtnjuta de vissa inkomster, som eljest tillkomma landsting, såsom personliga sjukvårdsavgifter, bidrag till skjuts-entreprenader m. m. Genom utdebitering efter allmänna bevillningen uttagas slutligen de belopp, som utöver de nu nämnda erfordras till täckande av stadens utgifter.

Under *den kyrkliga kommunens* förvaltning, både å land och i stad höra frågor om kyrko- och skolväsen, däri inbegripna frågor om församlings- och skolbibliotek; dock att i vissa städer beträffande skolväsendet gälla särskilda bestämmelser, som jag emellertid här torde kunna förbigå. I förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämman samt kyrko- och skolråd stadgas i fråga om den kyrkliga kommunens beskattningsrätt, att avgifter, varom kyrkostämman beslutar, skola, utom i de fall, för vilka annorlunda är i lag eller författning stadgat, utgå på sätt om bidrag till kommuns gemensamma utgifter är stadgat i förordningarna om kommunalstyrelse på landet och i stad. Personliga eller matlagsavgifter få icke, utöver vad lag uttryckligen medgiver, av kyrkostämman beslutas. Vissa främmande trosbekännare åtnjuta lindring i skattskyldigheten till kyrkan, men de kyrkliga kommunerna erhålla ersättning av statsmedel för de skatteintäkter, varom de sålunda gå miste. Särskilda föreskrifter gälla i fråga om bidrag till prästerskapets avlöning. Beträffande folkskoleväsendet är att märka, dels att kommunerna äga viss rätt att upptaga personliga avgifter, dels att en avsevärd del av lärarpersonalens löner betalas av statsmedel. Vad som ytterligare erfordras utdebiteras i förhållande till allmänna bevillningen. Detta gäller numera även i fråga om kyrkas och prästgårds byggande och underhåll; dock att särskilda privilegier härvidlag kunna föranleda undantag.

*Kyrkoförsamling; skol-distrikt.*

*Häradet* är, såsom nyss berörts, sedan gammalt bärare av vissa kommunala åligganden. I 1734 års lag stadgas, att »tingsbyggning skall vart härad bygga efter gårdatalen». Numera är det emellertid icke häradet som sådant utan tingslaget, som »tingsbyggningen», d. v. s. byggande av tingshus och häradsfängelse, åligger. Och även grundvalen för byggnadsskyldigheten har blivit omlagd. Första steget i denna riktning togs år 1884, då det stadgades, att kostnaden därför skulle gäldas av dem, som i tingslaget betalade kommunalskatt, för fastighet efter hela och för andra

*Tingslag.*

beskattningsföremål efter en fjärdedel av därå belöpande fyrktal. År 1905 ändrades detta därhän, att alla beskattningsföremål skulle deltaga lika. I överensstämmelse med denna grundsats har sedermera i lag den 5 juni 1909 förordnats, att i kostnaden för uppförande av tingshus och häradsfängelse skola alla de, vilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter de grunder, som för sådana utskylders utgörande i allmänhet äro stadgade. Någon verklig representation för häradet finnes emellertid icke. Ombud utses av kommunalstämma för att inför häradsrätten besluta i hithörande frågor. Uppbörden av ifrågavarande medel sker än i samband med kronouppbörden än i sammanhang med kommunernas egen uppbörd.

*Väghållnings-  
distrikt.*

Enligt 1734 års lag var det allmänna *väghållningsbesväret* på landet fäst uteslutande vid den i mantal satta jorden. Besväret ålåg häradssamfälligheterna utan något statens deltagande i detsamma. Inom samfälligheten fördelades besväret efter mantal och utgjordes, åtminstone vad angår vägunderhållet, uteslutande genom arbete in natura efter vägdelening. Genom särskilda författningar på 1700- och 1800-talen undergingo visserligen åtskilliga detaljer i väglagstiftningen ändring. Men huvuddragen bibehöllos alltjämt, och i syst. mets grundval, vägbesvärets fördelning allenast på den i mantal satta jorden, gjordes ingen ändring förrän genom lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. Sedermera hava dock väsentliga ändringar i denna lag skett.

Varje härad utgör i regel allt fortfarande ett väghållningsdistrikt. Vägunderhåll in natura, varmed förstås arbetet för vägs hållande i laggillt skick, åligger all jordbruksfastighet med undantag av staten eller menighet tillhöriga allmännings-skogar och utgöres efter i särskild ordning verkställd vägdelening. De beskattningsföremål, vilka icke utgöra vägunderhåll in natura, bidra till väghållningen allenast med penningar, som ingå till en för väghållningsdistriktet gemensam vägkassa. Denna s. k. vägskatt utgår efter vägfyrk med iakttagande därav, att jordbruksfastighet, med undantag av staten eller menighet tillhöriga allmännings-skogar, påföres en vägfyrk för varje 100 kronor av taxeringsvärdet, att dessa skogar påföres en vägfyrk för varje 150 kronor av taxeringsvärdet, att frälseränta samt annan fastighet påföres en vägfyrk för varje 200 kronor av taxeringsvärdet, samt att inkomst påföres en vägfyrk för varje 30 kronor av den beskattningsbara andelen därav. Vägskatten debiteras och uppbäres antingen i sammanhang med kronoskatten eller genom kommunalnämnden eller genom utsedda förtroendemän. För de



bidrag, som kunna tillkomma väggkassan från staten och landstinget, skall jag sedermera något redogöra.

Under *landstingens* verksamhetsområde falla för länet gemensamma angelägenheter, vilka avse den allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling, anstalter för kommunikationsväsendets befordrande, hälsovård, undervisning, allmän ordning och säkerhet m. m. Med avseende å sättet för täckande av kostnaderna härför stadgas i förordningen om landsting den 21 mars 1862 följande. I fråga om bestämmande av avgifter eller arbetsbidrag för sådana företag eller åtgärder, till vilka bidrag böra enligt lag från hemman och fastighet utgå eller i avseende å vilka andra grunder för kostnadernas uttaxering äro fastställda, gäller till efterrättelse vad därom är stadgat. I övrigt må landstinget, med avseende på ett ifrågaställt företags beskaffenhet, särskilt bestämma grunden för uttaxering av de medel, som för dess utförande erfordras. Dock får, med undantag för den särskilt stadgade sjukvårdsavgiften, ingen personlig eller efter matlag utgående avgift av landstinget beslutas. I de fall, då icke några sådana bestämmelser finnas meddelade, böra de avgifter, som av landstinget till uttaxering beslutats, utgöras i förhållande till allmänna bevillningen. Beträffande fastighet, för vilken bevillning ej erlägges, påföres landstingsskatt endast för jordbruksfastighet samt för kronopark, som bildats antingen av mark, inköpt åt kronan efter 1874 års början, eller av staten tillhörig jordbruksdomän eller del av sådan. Inkomst av arrende av sådan jordbruksfastighet, för vilken bevillning ej erlägges, skall ej vid påförande av landstingsskatt tagas i beräkning. Efter särskilda normer utgår till landstinget den personliga sjukvårdsavgiften. Från staten erhålles ett belopp, motsvarande den bevillning, som utgår i de under landstinget lydande kommuner, ersättning för brännvinsförsäljningsmedel samt vissa bidrag till särskilda ändamål såsom till tuberkulossjukvården, veterinär-avlöningar, polisväsende, småskoleseminarier, sinnesslöanstalter m. m. I den mån landstingets inkomster ej förslå till täckande av dess utgifter, utdebiteras s. k. landstingsskatt i förhållande till bevillningen.

*Landstings-  
område.*

Landstingsområdena samt i landsting icke deltagande städer äro jämväl distrikt för utgörande av entreprenadbidrag till skjutsanstalter, vilka bidrag utgå i förhållande till allmänna bevillningen. Dessa medel inflyta emellertid till länsstyrelserna.

Kommunal-  
förbund.

Ehuru icke utgörande kommuner i egentlig mening torde även de så kallade *kommunalförbunden* böra här omnämnas.

I samband med förslaget till lag om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning antog 1919 års lagtima riksdag jämväl förslag till lag om kommunalförbund, varefter författning i ämnet utfärdades den 13 juni 1919, nr 294. Enligt denna lag få städer, landskommuner, köpingar och municipalsamhällen för handhavande av kommunal förvaltningsuppgift sammansluta sig till kommunalförbund. Fattigvårdssamhälle, som utgöres av flera kommuner, är i fråga om rätt att ingå i kommunalförbund likställt med kommun. Sammanslutning av berörda art kan även ske mellan landstingskommuner samt mellan landstingskommun och stad. I en särskild förbundsordning skola bestämmas bland annat grunder för och begränsning av medlems skyldighet att tillhandahålla medel för förbundsverksamhetens ordnande och fortsatta bedrivande. Någon självständig beskattningsrätt tillkommer icke kommunalförbundet. Befinnes kommunalförbund sakna tillgång till gäldande av skuld, äro förbundsmedlemmarna skyldiga att täcka bristen. Om den uttaxering på medlemmarna, som av sådan anledning må erfordras, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande förordna efter de grunder, som må vara i förbundsordningen bestämda eller eljest prövas skäligen.

Fattigvårds-  
samhälle.

Såsom ett särskilt slag av kommunalförbund torde böra betraktas de kommunala sammanslutningar för *fattigvårdsändamål*, varom lagen om fattigvården den 14 juni 1918 (nr 422) innehåller bestämmelser (ändrade och kompletterade genom lag den 13 juni 1919, nr 298). Två eller flera kommuner å landet kunna förenas till ett fattigvårdssamhälle. Beslut om dylik förening fattas av Konungen, som i vissa undantagsfall kan förordna om dylik sammanslutning, även utan att vederbörande kommuner därom gjort framställning. Fattigvårdssamhälle av denna art anses såsom en kommun i fråga om vad till fattigvården hör; och skall till följd härav vad i fråga om fattigvårdssamhälle, bestående av en kommun, är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse vid behandlingen av samhällets angelägenheter. Uttaxering, som fattigvårdsstämman beslutat, skall anmälas hos de särskilda kommunernas kommunalnämnder, vilka det åligger att verkställa debitering och uppbörd av dessa avgifter i samband med övriga kommunalutskylder. Ett av flera kommuner bestående fattigvårdssamhälle har sålunda en fullt självständig beskattningsrätt. Det utgör en specialkommun, vars utgifter, i den mån de ej täckas av särskilda inkomster, fördelas å samtliga skattskyldiga med en gemensam utdebiteringsprocent på grundval av allmänna bevillningen.

### B. Allmänna och speciella kommunala skatter.

Såsom av det redan anförda framgår, grundar sig den allmänna kommunala beskattningen å taxeringen till bevillning. En närmare redogörelse för den allmänna kommunala beskattningen blir därför i verkligheten ett återgivande av de om bevillningen gällande bestämmelser, ehuru dessa formellt höra till statsbeskattningens område.

I den historiska översikt, jag vill lämna över *bevillningens* utveckling, går jag ej längre tillbaka än till den tid, då bevillningen först fick betydelse för kommunalbeskattningen. Jag erinrar därom, att detta skedde genom 1842 års folkskolestadga.

Allmänna  
kommunala  
skatter.

Vid denna tid gällde bevillningsförordningen den 8 juni 1841, vilken i huvudsak var baserad på principer, som genomförts redan år 1812. Bestämmelser om den allmänna bevillningen upptogs i förordningen i tre särskilda artiklar, av vilka den första avsåg personlig skyddsavgift, den tredje avgift för karaktärsfullmakter. Bestämmelser om den bevillning, varefter kommunalskatt utgick, upptogs i andra artikeln, som avsåg avgift av lön, egendom och rörelse m. m. Enligt denna artikel uppdelades bevillningen under följande rubriker: 1) avgift av ämbets- och tjänstemän samt betjante m fl., 2) bevillning av städerna, 3) av jordbruket, 4) av bergverken så ock av särskilda manufakturier, fabriker, verk och inrättningar på landet, 5) av kvarnar och flera inrättningar, 6) av fiskerier, 7) av kapitaler, aktiebolag, associationer, societeter, kassor, verk, hypoteks- och andra allmänna inrättningar, 8) av testamenten, gåvor, fideikommiss, arv, fynd och vinstmedel. Av denna rubricering i andra artikeln av bevillningsförordningen skulle man möjligen vara böjd att draga den slutsats, att i systemet inginge såväl subjekt- som objekt-skatter. Så var emellertid icke förhållandet. Bevillningen avsåg att träffa inkomsterna som sådana, oavsett vem som uppbar dem. Det var företrädesvis de olika metoderna för inkomstens beräkning, som betingade den anförda indelningen. I fråga om de under de särskilda rubrikerna upptagna avgifter må anföras följande.

Historik.

1) Alla ämbets- och tjänstemän samt betjante av hov-, civil-, minister-, militär- och ecklesiastikstaterna ävensom vid övriga allmänna verk, privilegierade bolag och inrättningar i städer och på landet skulle

för sin sammanräknade lön betala viss avgift, som för löner mellan 200 och 400 kronor beräknades efter 1 rdr för hundra och för högre inkomster efter stigande skala, så att av alla löner, som överstego 1,200 kronor, skulle erläggas 3 rdr för hundra. De, vilkas sammanlagda inkomster ej överstego 200 rdr, voro från bevillning fria. Åtnjöt någon inkomster på flera ställen, skulle han på ett ställe taxeras. Inkomst, som ämbets- eller tjänsteman åtnjöt av enskilda uppdrag, skulle ej sammanläggas med löneinkomsten utan beskattas särskilt efter 5 rdr för hundra. Inkomst av boställen däremot skulle, beräknad till 4 procent av taxeringsvärdet, inräknas i löneförmånerna.

2) Bevillning av städerna skulle utgöras av näringsidkare med 5 rdr för hundra av den inkomst, de under nästföregående år åtnjutit, med rätt till avdrag endast av avlöning och arbetskostnad i och för rörelsen samt med avseende å bevisligen lidna förluster. Med hänsyn till den nyss antydda svårigheten att rätt träffa den verkliga inkomsten fastställdes tillika för dem, som idkade annan näring än jordbruk, ett minimum, varunder ej inkomsten fick sättas eller bevillningsavgiften utgöras. Så sammanfördes i en grupp med klassvis påförda minimiavgifter handlande, skeppsredare och fabriker m. fl., vilkas rörelse huvudsakligen berodde av utrikes handel. En annan grupp med ett flertal olika klasser utgjorde hantverkare, manufakturister och andra borgare än de förut omnämnda. Dessa skulle erlägga fem för hundra av sin inkomst, som klassvis bestämts till olika minimibelopp. Härjämte uppräknades i alfabetisk förteckning särskilda klasser av yrkesidkare, som ej bedrevo näring i egentlig mening, jämte den minsta avgift var och en av dessa skulle inom sin klass erlägga. I vissa fall voro olika minimibelopp bestämda för olika städer med hänsyn till deras storlek. Befriade från bevillning voro, bland annat, daglönare med flera minderåriga barn samt kvinnor med arbete mot daglön. För fastighet i stad erlades bevillning med två för hundra av taxeringsvärdet.

3) Vad beträffade jordbruk å landet skulle bevillning erläggas med 2 rdr för tusen av det uppskattade värdet av fast egendom, som med äganderätt innehades. För kronohemman och andra hemman, som innehades med åborätt, erlade åbon bevillning, som om han varit ägare. Arrendatorer, landbor och hälftenbrukare voro befriade från bevillningserläggande. Efter samma norm som för jordbruk å landet utgick även bevillning för frälseräntor, som uppskattades till sitt efter 5 procent kapitaliserade värde.

4) I fråga om bevillning av bergverk, manufakturier, fabriker, verk och inrättningar på landet gällde i allmänhet såsom regel, att den an-

tagna rena avkastningen skulle kapitaliseras efter 5 procent och att för det sålunda beräknade kapitalvärdet skulle erläggas en avgift likasom för jordbruksfastighet. Vissa verk klassificerades, och för dem bestämdes viss avgift efter den klass, vartill de borde hänföras, förutsatt att ej inkomsten bevisligen uppgick till högre belopp, i vilket fall bevillningen utgick med 5 rdr för hundra av inkomsten. För andra åter bestämdes viss avgift per vikt eller mått av den tillverkade varan. Under denna rubrik upptogos även i olika klasser med fixerade avgifter hantverkare, handlande, yrkesutövere, arbetsfolk m. fl. på landet.

5) Bevillning av kvarnar m. fl. inrättningar skulle utgå efter huvudsakligen samma grunder som i fråga om bergverk.

6) Fiskerier, som utgjorde särskilda i jordeboken upptagna lägenheter, skulle beskattas lika med jordbruksfastighet.

7) »Aktiebolag, privatbanker, associationer, societeter, verk, hypoteks- och andra allmänna inrättningar» skulle utgöra bevillning med 5 procent av utdelningen. I fråga om inkomst av kapital stadgades följande. Då av fastigheter efter deras värde samt av handel, näring och rörelse efter inkomsten bevillning utginge utan allt avdrag för gäld, komme icke de intecknade och i rörelsen insatta kapitalen, såsom enligt ovanberörda grund redan till bevillning beskattade, att i sådant avseende särskilt upptagas. Som likväl låntagaren endast förskottsvis erlade den bevillning, vilken belöpte å utlånta medel, vore det hans ovillkorliga rätt att återfå detta förskott av långivaren med 5 procent av räntan för alla utlånta kapital utan avseende på om de voro intecknade eller icke, så framt nämligen räntan vore till mer än 5 procent bestämd. Låntagaren skulle åtnjuta detta avdrag vid varje räntebetalning och giva kvitto därå. Vägrade långivare detta avdrag eller beträddes han med åtgärder, som åsyftade gäldenärens betungande i detta avseende, skulle han anses lika med den, som toge högre ränta, än lag bjöde. Samma stadgande gällde ock för alla kassor, som njöte mer än fem för hundra av utlånta medel, med undantag dock för sparbanker, diskonter och fattigkassor.

8) Bevillning av testamente, gava och fideikommiss av lös och fast egendom utgick med sex för hundra, då det givna uppgick i värde till 300 riksdaler eller därutöver. Närmare släktingar och vissa inrättningar voro dock härifrån undantagna. För fynd utgick bevillning med fem för hundra, för lotterivinst och dylikt med fem för hundra, om vinsten utgjorde från 10 till och med 50 rdr, men för högre vinster med 15 procent. Från vinsten skulle avdragas det insatta beloppet.

En artikel i bevillningsförordningen handlade om uppbörd, av-

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)* 10

kortning, undantag och lindring samt redogörelse. Ett särskilt intresse synas bestämmelserna om undantag och lindring erbjuda. Förut har berörts viss skattefrihet, som tillkom vissa i allmän tjänst varande personer. Utöver vad härom redan anförts må framhållas, att i allmänhet personer, som kunde antagas vara synnerligen litet bemedlade, voro fria från bevillning. Sammalunda var förhållandet med inkomst av nyttiga uppfinningar, inkomst av statens och andra allmänna byggnader samt viss stadsjord m. m., viss inkomst för skolinrättningar o. s. v. I fråga om bolag stadgades särskilt, att, sedan bevillning ålagts dessa genom avgift å utdelningen, kunde vidare bevillning ej påföras de synbara tillhörigheterna under bolagen såsom redan beskattade. Lindring i bevillningen tillkom i viss utsträckning den mindre bemedlade allmögebefolkningen samt stadsbefolkningen, utom borgare, i förhållande till barnantal m. m.

Vissa detaljer i sålunda gällande bestämmelser ändrades genom partiella reformer. Genom bevillningsförordningen den 17 maj 1861 skedde emellertid en genomgripande förändring i dittills gällande beskattningsgrunder. Bestämmelserna förenklades. Enligt 2 artikeln av förordningen, som motsvarade samma artikel i 1841 års författning, skulle bevillningen vara av två olika slag, dels av fastighet, för vilken bevillning skulle utgöras efter dess uppskattade värde, dels av inkomst att utgå i förhållande till inkomsten, oberoende av inkomstkällan, där den ej var jordbruk eller fastighet. Inkomst av kapital påfördes nu bevillning likasom all annan inkomst; den förut gällande klassificeringen av särskilda slag av yrken med därtill hörande minimiavgifter upphörde likasom även kapitaliseringen av inkomster av bergverk, bruk, fabriker och kvarnar till ett visst taxeringsvärde, varför äganderättsavgift utgjordes. Vad som var inkomst av rörelse och ej antogs vara omedelbar avkastning av fast egendom fick sig inkomstbevillning ålagd. Vid bevillningsavgiftens bestämmande utgick man från den grundsatsen, att 1 procent skulle erläggas av den antagliga inkomsten, samt att fastighetsbevillningen skulle bestämmas till likaledes 1 procent av fastighetens antagliga avkastning, beräknad till 3 procent av jordbruksfastighets taxeringsvärde och 5 procent av annan fastighets taxerade värde. Den lättnad och befrielse, som förr tillkommit endast de i allmän tjänst varande personer, utsträcktes till alla, vilkas inkomst ej uppgick till visst belopp. All inkomst av kapital och arbete åtnjöt vid bevillnings utgörande avdrag med 300 kronor, då den understeg 1,800 kronor; därest inkomsten ej uppgick till 400 kronor, utgjordes ej bevillning.

Den bevillningsförfordning av den 14 september 1883, som var ett resultat av den s. k. stora skatteregleringskommitténs arbete, innehöll väl i formellt avseende betydande förändringar, men dess principer och dess huvudsakliga innehåll överensstämde med 1861 års förfordning. Dock är att märka, att bestämmelserna om personlig skyddsavgift, om bevillning av gåva, testamente, fideikommiss, arv och fynd m. m. avförts ur bevillningsförfordningen, som avsåg blott bevillning av fast egendom samt av inkomst.

I samband med grundskatternas avskrivning höjdes genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 2 december 1892 bevillningen för jordbruksfastighet att för framtiden utgå med 6 öre för 100 kronor av taxeringsvärdet.

Några mera betydande förändringar i fråga om bevillningen hava därefter ej ägt rum förrän genom nu gällande förfordning angående bevillning av fast egendom samt av inkomst den 28 oktober 1910. Genom den skattereform, som vid 1910 års riksdag genomfördes, löstes i realiteten om ock ej formellt kommunalbeskattningen från sitt samband med statsbeskattningen. Alltifrån 1903 hade en väsentlig del av den direkta statsskatten uttagits genom en särskild inkomstskatt, som dock fått en mera provisorisk gestaltning i avbidan på den fullständigare reform av statsbeskattningen, vilken år 1910 genomfördes. Den egentliga direkta statsskatten utgår numera i enlighet med bestämmelserna i förfordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt. Bevillningen har nedsatts till en tiondel av sitt förra belopp. Den skall fortfarande inflyta till statskassan men därifrån åter oavkortad utbetalas till landstingen och med dem likställda städer, varigenom skatten till dem i samma mån nedsättes. Bevillningen har sålunda numera sin enda betydelse såsom underlag för den kommunala skattskyldigheten.

*Gällande  
bestämmelser.*

Bestämmelserna om taxeringsförfarandet och taxeringsmyndigheter hava inrymmts i en särskild författning, som avser såväl bevillningstaxeringen som inkomst- och förmögenhetsskattetaxeringen.

I fråga om bevillningen gäller, såsom nyss nämnts, med vissa ändringar förfordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst den 28 oktober 1910. I olika kapitel av denna förfordning behandlas bevillning av fast egendom och bevillning för inkomst av kapital och arbete. I ett särskilt kapitel lämnas stadganden om grunderna för inkomsternas beräkning. Slutligen givas bestämmelser om efterbeskattning

*Bevillnings-  
förfordning-  
gen.*

samt om beskattningsort m. m. I särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen meddelas, bland annat, föreskrifter om dels uppskattning av fast egendoms värde, dels uppskattning av inkomst av rörelse m. m., dels uppskattning av inkomst utav arbetsanställning, tjänst eller pension. I den redogörelse för bevillningsförordningens innehåll, jag här skall lämna, förbigår jag vissa detaljer, för vilka jag emellertid sedermera torde få redogöra i annat sammanhang.

För all inom riket belägen fast egendom, vartill ock räknas frälseränta, skall med vissa nedan angivna undantag bevillning utgöras efter fastighetens uppskattade värde. Bevillningen utgör för jordbruksfastighet  $\frac{6}{10}$  öre för hundra kronor och för annan fastighet, vartill räknas frälseränta,  $\frac{5}{10}$  öre för hundra kronor av taxeringsvärdet. Bevillningen erlägges i regel av ägaren utom i vissa fall, då det åligger innehavaren att utgöra bevillningen, nämligen i fråga om jordegendom, som är med stadgad åborätt eller viss annan mera varaktig rätt upplåten, lägenhet, som är avsöndrad på livstid eller på viss tid, samt fastighet, som är upplåten till boställe eller eljest på lön anslagen, därest ägaren är fri från fastighetsbevillning och hela fastigheten är åt endast en person upplåten. Värdet av fast egendom bestämmes vart femte år med ledning av de om varje särskild egendoms storlek, beskaffenhet och avkastning inhämtade upplysningar samt erhållna uppgifter om areal och olika ägoslag samt arrende- eller hyresavgifter, köpeavhandlingar och värderingar för egendomens beläning eller försäkrande mot brandskada. Frälseränta uppskattas till tjugu gånger dess efter markgångspris beräknade belopp. Fastighetsbevillning erlägges icke av staten. Lärdoms- och undervisningsanstalter samt barmhärtighetsinrättningar äro fria från fastighetsbevillning för dem tillhöriga allmänna platser, tomter och byggnader, likaså kommuner och andra menigheter för dylika fastigheter, som ligga inom deras eget område; befrielsen njutes till godo endast i den mån, dessa fastigheter ej giva sina ägare någon inkomst. I samma utsträckning förefinnes frihet från bevillning för regementen och officerskårer beträffande deras vid mötesplatser, till begagnande under mötena uppförda byggnader, för nykterhetsföreningar beträffande dem tillhöriga byggnader för deras verksamhet samt slutligen för enskilda personer och samfund i fråga om dem tillhöriga kyrkor och bönehus. Ägare av kanal, järnväg, annan farväg, farled eller flottled erlägger ej bevillning för mark, som upptages av anläggningen, ej heller för själva kanal- och vägbyggnaden med tillhörande stationshus o. d. Bevillningsfri är vidare lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens huvudsakliga värde består av åbyggnaden och ej



överstiger 500 kronor, förutsatt att lägenhetens innehavare eller, om han är gift, den andra maken ej eljest erlägger bevillning eller åtnjuter inkomst till visst belopp. Stärbhus kan slutligen under särskilda omständigheter, därest behållningen i boet ej överstiger 10,000 kronor, befrias från bevillning för fastighet, som tillhört den avlidne. Vid uppskattning av fastighet skiljes mellan jordbruksfastighet och annan fastighet. I fråga om jordbruksfastighet skall såsom regel särskilt värde äsättas varje kameral enhet eller, om densamma består av två eller flera brukningsdelar eller avsöndring av jord därifrån ägt rum, varje sådan brukningsdel eller jordavsöndring. I fråga om annan fastighet skola i åtskilliga fall skilda taxeringsvärden äsättas mark och byggnader. Fiske, som är i jordebok särskilt upptaget, samt frälseränta taxeras för sig.

Såsom inkomst enligt bevillningsförfordningen taxeras med undantag och efter avdrag, som nedan skola beröras, skattskyldigs årsintäkter i penningar eller penningars värde av kapital och arbete. Från taxering undantagas vissa närmare specificerade intäkter, vilka anses innefatta kapitalförvärv, såsom förvärv genom giftorätt, arv, testamente, gåva och dylikt, vinst å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom, som tillfallit säljaren annorledes än genom köp eller byte eller ock av honom förvärvats genom köp eller byte och varit i hans ägo, om det är fast egendom, minst tio år och eljest minst fem år, olycksfallsersättning, utfallande liv- eller kapitalförsäkring o. d. Ej heller räknas såsom inkomst vad som av staten anvisats till bestridande av de med erhållna tjänster eller uppdrag förenade särskilda kostnader. Skattskyldigheten avser närmast föregående års inkomst; sammanfalla icke kalenderår och räkenskapsår gälla särskilda bestämmelser. Är skattskyldig gift, skall i hans taxering inbegripas jämväl hustruns inkomst med undantag av sådan, som är rättsligen från hans förvaltning undantagen. Bevillningen utgår med  $\frac{1}{10}$  procent av inkomsten. Med inkomst av kapital förstås ränta av utlånade eller i räntebärande obligationer nedlagda eller hos penningförvaltande verk eller enskilda insatta penningar, krono- och kyrkotionde eller ersättning därför, som åtnjutes av patronus ecclesiae, samt utdelning å aktier och banklotter (sådan utdelning blev beskattningsbar till bevillning först genom beslut av 1919 års lagtima riksdag). Till inkomst av arbete åter räknas övrig inkomst, såsom inkomst av rörelse eller yrke (t. ex. bruksrörelse, fabrik, bank- och handelsrörelse, hantverk, kommunikationsverk, vetenskap, konst, handaslöjd), inkomst av arbetsanställning, tjänst eller pension, tillfälliga vinster, inkomst av arrende av kronoegendom, beräknad till sex procent av egendomens taxeringsvärde. Skyldiga att utgöra inkomstbevillning äro svenska medborgare, som

äro eller böra vara i riket mantalsskrivna, för all inkomst och andra svenska medborgare för härifrån åtnjuten inkomst. Utlänning skall erlägga inkomstbevällning för inkomst av näring, som här bedrivits, samt för härifrån uppburen lön eller pension; skolande utlänning, som på grund av vistelse här i riket för annat ändamål än idkande av studier är eller bör vara här mantalsskriven, erlägga bevällning jämväl för annan inkomst, som av honom här förvärvats eller härifrån åtnjuts, ävensom för inkomst, som, utifrån införd, av honom här använts. Vad nu sagts om enskild person gäller i tillämpliga delar även om menigheter, samfund, stiftelser, verk och inrättningar, föreningar för ekonomisk verksamhet samt andra juridiska personer, i den mån de icke äro särskilt frikallade från inkomstbevällning, ävensom om oskift stärbhus och bolag, därunder jämväl inbegripna sådana, som enligt särskild författning äro skyldiga avstå sin vinst. Vanliga handelsbolag, kommanditbolag, enkla bolag och rederier, som ej äro aktiebolag, taxeras icke, utan deras inkomst beskattas hos de särskilda delägarna.

I det kapitel av bevällningsförfordningen, som betecknas »Grunder för inkomsternas beräkning», behandlas frågorna om dels beräkning av inkomstens storlek, dels rätt till bevällningsfria avdrag från eljest bevällningspliktig inkomst, dels frihet från inkomstbevällning. Vid beräkning av skattskyldigs inkomst får avdrag icke ske för den skattskyldiges och hans familjs utskylder och levnadskostnader samt därtill hänförliga utgifter, för arrende- eller hyresvärde å sådan, kanal eller annan kommunikationsled tillhörig mark och byggnad, som är fri från fastighetsbevällning, för ränta å den skattskyldiges eget, i hans rörelse eller yrke nedlagda kapital, för vad som använts till fast egendoms förbättring, tillökning av inventarier eller kapitalavbetalning å skuld. Har förening, som sträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar, får avdrag för dylik utdelning icke äga rum, där ej utdelningen skett i omedelbart samband med köp eller försäljning, varpå utdelningen grundats, varemot förening, som icke sträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, får åtnjuta avdrag för all utdelning av nämnda slag, för så vitt den utgått efter grunder, som varit före köpet eller försäljningen bestämda. Däremot får vid beräkning av inkomst utav kapital avdrag ske för ränta å upplånat kapital, varvid märkes, att, därest hustru är särskilt skattskyldig, den av makarna, som haft behållen inkomst av kapital, får åtnjuta avdrag för den andra åliggande skuldränta, i den mån den ej kunnat täckas av dennes egen kapitalinkomst.

Vid beräkning av inkomst utav arbete får avdrag ske för det genom fastighetsbevallning beskattade, hyresvärdet motsvarande belopp av fem för hundra av taxeringsvärdet å fastighet, som av ägaren begagnats för utövande av rörelse eller yrke utom kommunikationsverksamhet, för ränta å lånt rörelsekapital samt med skäligt belopp för värdeminskning å gruvor, inventarier och annan dylik egendom, som använts i skattskyldigs rörelse eller yrke. Avdrag får även ske för övriga utgifter för inkomstens förvärvande och bibehållande, såsom arrende och hyra, underhålls- och avlönings- samt kontors- och förvaltningskostnader, kostnad för utövning av vetenskap, konst eller handaslöjd, så ock för avgifter till pensions- eller liknande kassa, i vilken det ålegat någon på grund av hans tjänst att vara delägare. I det fall, att ersättning för särskilda med tjänst eller uppdrag förenade kostnader blivit av staten särskilt anvisad, får likväl avdrag för kostnaderna icke äga rum. De nu anförda avdragen hava avseende å inkomsternas och de därmed förenade kostnadernas natur. Med hänsyn till inkomsternas storlek givas även bestämmelser om dels avdrag, dels skattefrihet. Dylikt avdrag eller dylik skattefrihet tillkommer ej bolag och äger rum endast för inkomst, som beskattas i den skattskyldiges mantalsskrivningsort. Frihet från bevillning för inkomst av kapital eller arbete äger rum, när den skattskyldiges eller, i fråga om äkta makar, deras sammanräknade årsinkomster understigit 500 kronor. Avdrag för viss del av inkomsten äger enligt bevillningsförordningen rum, därest inkomsten understiger 1,800 kronor. Avdragets storlek står i visst förhållande till inkomstens belopp men är även beroende av försörjningsskyldighets omfattning och andra särskilda förhållanden, såsom levnadskostnadernas dyrhet i orten m. m. Under de senare åren hava i provisoriska författningar meddelats särskilda bestämmelser om särskilda avdrag i förhållande till barnens antal m. m. Till frågan rörande avdragens storlek och villkoren för desammas åtnjutande skall jag senare återkomma. I fråga om frihet från inkomstbevillning för stärbhus gäller samma bestämmelse som beträffande fastighetsbevillning. Frihet från inkomstbevillning åtnjuta slutligen vissa grupper inkomstagare. Från utgörande av inkomstbevillning frikallas sålunda staten. Landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter äro fria från bevillning för sådan inkomst, som icke härflutit av rörelse eller yrke, samt kyrkor, lärdoms- och undervisningsanstalter, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser för all inkomst med visst mindre väsentligt undantag. Fria från all inkomstbevillning äro vidare hypotekskassor, järnkontoret, så länge dess vinstmedel ej gå till delägarna utan användas för allmännyttiga ändamål, samt

sparbanker, vilkas reservfonder ej överstiga visst belopp. Medlem av konungaätten betalar ej inkomstbevällning för av staten anvisat anslag samt för inkomst av kapital, olönad svensk konsul ej för annan inkomst än den, han härifrån åtnjuter. Från inkomstbevällning frikallas vidare främmande makts härvarande beskickning och konsulat tillhörande person jämte betjäning, om han icke är svensk medborgare, för all annan inkomst än den, som utgjorts av från Sverige uppburen pension eller erhållits genom här idkad rörelse, och, om han är svensk medborgare, för den inkomst, han åtnjuter av sin tjänst hos den främmande makten. Viss bevällningsfrihet tillkommer vidare utlänning eller i utlandet bosatt svensk undersåte, vilken givit eller medverkat vid offentlig föreställning. Slutligen är lappallmogen fri från bevällning för inkomst av renskötelse.

I fråga om beskattningsort för inkomstbevällning gäller, att skattskyldig i allmänhet skall taxeras i mantalsskrivningsorten. Härifrån gives emellertid ett flertal undantagsbestämmelser av synnerligen stor betydelse, i huvudsak gäende därpå ut, att taxering för inkomst av rörelse eller yrke skall ske i de kommuner, där verksamheten bedrivits. Särskilda bestämmelser finnas i fråga om sådana skattskyldiga, som ej äro eller böra vara i riket mantalsskrivna.

Till förekommande av taxering såväl här i riket som i utlandet av en och samma inkomst äger Konungen med främmande makt i visst fall träffa överenskommelse.

Taxerings-  
förordnin-  
gen.

Jag torde i detta sammanhang böra i korthet beröra gällande bestämmelser om taxeringsmyndigheter och taxeringsförfarandet, vilka återfinnas i förordning i ämnet den 28 oktober 1910.

Till ledning vid taxeringen skola avlämnas vissa taxeringsuppgifter, nämligen dels uppgift till ledning vid egen taxering eller s. k. självdeklaration, dels uppgifter till ledning vid annans taxering.

Skyldighet att utan anmaning avgiva självdeklaration åligger verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller registrerats såsom aktiebolag eller står under offentlig kontroll, samt annan skattskyldig, som nästföregående år varit taxerad till inkomst- och förmögenhetsskatt eller ock samma år åtnjuter minst 800 kronors inkomst av beskaffenhet att böra taxeras till inkomst- och förmögenhetsskatt eller vid föregående års utgång ägt förmögenhet till värde av minst 6,000 kronor. Efter anmaning är jämväl den, som icke på grund av dessa bestämmelser har uppgiftsplikt, skyldig att deklarerat. Deklaration avgives på heder och samvete och skall jämlikt fastställt formulär inne-

hålla uppgifter om den skattskyldiges inkomst- och förmögenhetsförhållanden under den tid eller vid den tidpunkt, skattskyldigheten avser. Verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller registrerats som aktiebolag eller står under offentlig kontroll, så ock annan uppgiftsskyldig, som näst föregående år enligt lag varit skyldig föra handelsböcker, skall vid deklaration föga avskrift av in- och utgående balansräkning samt vinst- och förlusträkning, där sådan föres. Efter anmaning är den, som har att avgiva deklaration, skyldig meddela jämväl annan, för hans taxering erforderlig upplysning. Påföljden av underlåtenhet att avgiva deklaration är, därest ej laga ursäkt visas, i regel den, att den skattskyldige går förlustig rätten att överklaga taxering, för vilken deklarationen skolat ligga till grund. Underlåtenhet att hörsamma anmaning ävensom avgivande av falsk deklaration medför påföljd av böter. Taxeringsmyndigheten är ej bunden av deklaration eller meddelade uppgifter utan äger självständigt pröva, i vad mån avgiven uppgift är av beskaffenhet att böra läggas till grund för taxeringen. Självdeklarationer och övriga till ledning för egen taxering meddelade uppgifter äro hemliga och få ej granskas av andra än vissa av de i taxeringsarbetet deltagande personer.

Uppgifter till ledning för andras taxering skola i regel utan anmaning lämnas av sådana myndigheter, verk och bolag, som kunna meddela upplysningar för uppskattande av fastighetsvärden och inkomster. Till ledning vid fastighetstaxering avlämnas uppgifter bl. a. av hypoteks- och brandförsäkringsinrättningar. Statens och kommuners m. fl. menigheters myndigheter samt bolag skola i stor utsträckning meddela uppgifter å utbetalda löner till tjänstemän eller arbetare, pensions- och livränteanstalter uppgifter angående utbetalade pensioner och livräntor. Aktiebolag skola dessutom lämna vissa uppgifter om utdelningar till aktieägare o. s. v. Efter anmaning är en var pliktig att avlämna uppgift angående lön- och arvodestagares samt övriga arbetares avlöningsförmåner. Underlåtenhet att behörigen fullgöra vad sålunda stadgats medför ansvarspåföljd.

Taxeringarna verkställas i första hand av taxeringsnämnder och granskas av prövningsnämnder. Taxeringsnämnderna äro en i varje distrikt. Varje kommun utgör i regel ett taxeringsdistrikt, men i Stockholm bestämmer överståthållarämbetet distriktens antal. För annan stad, varest flera taxeringsnämnder erfordras, bestämmer länsstyrelsen taxeringsdistriktens antal och omfattning. På landet äger länsstyrelsen fördela större kommuner i två eller flera taxeringsdistrikt ävensom förena två eller flera mindre kommuner till ett distrikt. Över taxeringsnämnds

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)*

beslut kan, därest ej besvärsrätten i anledning av underlåten deklara-  
tion eller eljest är förverkad, klagas hos prövningsnämnden. Pröv-  
ningsnämnderna äro en för varje län och en för Stockholms stad.  
Över prövningsnämnds beslut kunna besvär anföras, förutom av skatt-  
skyldig, av kronoombud samt i viss mån av kommun, territoriell stads-  
församling, municipalsamhälle och vägstyrelse. Besvären anföras hos  
kammarrätten, vars beslut kunna i vanlig ordning överklagas hos Kungl.  
Maj:t i regeringsrätten.

**Speciella  
kommunala  
skatter.**

*Hundskatt.*

En särskild *avgift för hundar* förekom i 1800 års bevillnings-  
förordning men upphävdes år 1810 för att genom 1812 års bevillnings-  
förordning återupplivas. I 1815 års bevillningsförordning var emellertid  
hundskatten åter utesluten. I syfte att åstadkomma minskning i det  
alltför stora antal hundar, som utan något gagn underhöllos och i  
synnerhet i huvudstaden åstadkommo allmän vantrevnad, beslöts vid 1859  
—60 års riksdag, att varje stad likasom varje församling på landet  
skulle äga att för längre eller kortare tid bestämma en årlig skatt, ej  
överstigande 5 riksdaler riksmünt, som inom kommunen boende personer,  
vilka innehade hundar, skulle för varje sådant djur erlägga. Riksdags-  
beslutet sanktionerades genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 12 juli 1861.

Numera gäller Kungl. Maj:ts kungörelse den 1 juni 1877 angående  
skatt för hundar. Såväl i stad som å landet må kommun icke allenast  
besluta, huruvida för hundar eller särskilda slag av dem skatt årligen  
bör utgöras, utan även bestämma beloppet av den skatt, ej överstigande  
15 kronor, som en var inom kommunens område boende person, vilken  
därstädes innehar hund, skall för varje sådant djur erlägga. Statens  
skogs- och jägeribetjante äro dock för de hundar, som de i och för sina  
tjänster underhålla, fria från beskattning. Fråga om de inflytande medlens  
användande för kommunens behov skall behandlas på enahanda sätt,  
som angående skattens bestämmande är förordnat. Hundskatt beräknas  
för helt kalenderår, där icke kommunen annorlunda vill förordna. Resande,  
som kortare tid än 2 månader uppehåller sig inom kommunen, erlägger  
för medförda hundar ingen avgift till kommunen. Försummelse att an-  
mäla hund till beskattning samt försök att genom oriktig uppgift undan-  
draga sig beskattning straffas med böter.

*Bevillnings-  
avgifter för  
särskilda för-  
måner och  
rättigheter.*

Enligt förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillnings-  
avgifter för särskilda förmåner och rättigheter skall utlänning, vilken —  
utan att hava förvärvat lika rätt med härstädes bosatt svensk undersåte  
till offentligt uppträdande — här i riket giver offentlig föreställning

eller tillställning mot avgift, härför utgöra särskild bevillningsavgift med fem procent av bruttoinkomsten. Beträffande utländska positivspelare, musikanter, förevisare av djur eller annat, akrobater och dylika, vilka driva sitt näringsfång under bar himmel och uppbära allenast frivillig avgift, gälla dock särskilda bestämmelser. Utlänning, som — utan att hava förvärvat lika rätt med härstädes bosatt svensk undersåte till offentligt uppträdande — medverkar vid av svensk eller utlänning given offentlig föreställning, offentligt utförande av musik eller vid annan offentlig tillställning, som ej är att hänföra till föreställning av positivspelare m. fl., varom nyss nämnts, skall, oavsett huruvida avgift uppbäres eller ej, erlagga särskild bevillningsavgift med tio procent av den inkomst, som på grund av hans medverkan tillflyter honom. De särskilda, nu nämnda bevillningsavgifterna skola dock alltid utgöras med vissa minimibelopp. Utav avgifter, varom nu nämnts, tillfalla fyra tiondelar kronan och sex tiondelar den kommun, inom vilken föreställning givits.

Redan tidigt befauns en av de mest framträdande bristerna hos det beskattningssystem, som ligger till grund för den allmänna bevillningen och därigenom också för den kommunala beskattningen, vara det otillfredsställande sätt, på vilket avkastningen av skog träffats med beskattning. Skogsavkastningen kom nämligen i stor utsträckning att undgå beskattning. Delvis berodde detta förhållande därav, att skogens värde i allt för ringa grad ingått i taxeringsvärdet, men även om skogens värde undantagsvis till fullo beräknats vid fastighetstaxeringen och även om sex procent av taxeringsvärdet, såvitt detsamma belöpte å skogen, i sådant fall kunnat antagas hava i stort sett motsvarat den påräkneliga årsavkastningen vid rationell skogsskötsel, kunde med bevillningsförordningens beskattningssystem i allt fall skogsavkastning till betydande belopp undandragas beskattning. Så skedde i alla de fall, då skogsägaren avverkat mera skog än som motsvarat den vid rationellt skogsbruk normala årsavkastningen och därvid förvandlat hela eller en mera betydande del av sitt skogskapital i penningar. Den sålunda på en gång och i större eller mindre mån i förväg uttagna skogsavkastningen hade i regel ingalunda hunnit bliva till fullo beskattad genom dittills erlagd skatt för fastigheten och kunde överhuvud taget icke åtkommas med fastighetsbeskattningen, eftersom fastighetens taxeringsvärde i mån av den inträdda värdeminskningen rätteligen påkallade en däremot svarande sänkning.

Då frågan om en mera tillfredsställande ordning för beskattning av skog jämväl för staten själv blev en angelägenhet av största vikt

*Skogsaccis.*

ur fiskalisk synpunkt, kom denna fråga, naturligt nog, att framstå såsom den ledande och centrala i de reformsträvanden, som redan så tidigt som i mitten av 1870-talet framträdde i avseende å bevillningslagstiftningen. Full enighet rådde redan från början därom, att ett tillbörligt tillgodoseende av såväl statens som kommunens beskattningsmöjligheter beträffande skog krävde en genomgripande ändring i den bestående lagstiftningen, men i frågan om de rätta botemedlen för bristernas afhjälpande gingo meningarna länge åtskils. Närmast bestämdes olikheten i de härvid framträdande meningsriktningarna av en olika ställning till spörsmålet, vilkendera av de båda beskattningsformerna fastighetsbevilling eller inkomstbevilling, som här företrädesvis borde komma till tillämpning. Trots de vanskligheter, som befunnits förknippade med själva inkomstberäkningen i avseende å avkomsten av skog, växte sig efterhand den meningen allt starkare, att den väg, som borde väljas, vore att beskatta sådan avkomst först då avkomsten — och därmed även förmågan att betala skatten för densamma — verkligen vore för handen. Härmed var i själva verket en utgångspunkt även beredd för en lösning av problemet utanför bevillningslagstiftningens ram, nämligen medelst utfinnande av en särskild form för beskattning av skog, varigenom skatt kunde uttagas för skog utan tillämpning av avdragsbestämmelser, giltiga för en inkomstbeskattning, och tillika med en riktigare avvägning av vederbörande kommuners inbördes beskattningsrätt.

När därför det alltmer trängande behovet av en mera tillfredsställande form för beskattning av skog föranledde 1905 års riksdag att påkalla en utan avvaktan på en fullständig lösning av kommunalskattefrågan åvägabragt ändring i då gällande skattelagstiftning närmast i syfte, att inkomst genom skogsavverkning måtte i större utsträckning än hittills tillgodokomma de särskilda kommuner, inom vilka skogsavverkning bedreves, framstod det för den i anledning av nämnda framställning tillsatta s. k. skogsbeskattningskommittén såsom en naturlig uppgift att företrädesvis inrikta sin strävan på åvägabringandet av en reform med ovan angivna innebörd, och en sådan kom jämväl till stånd genom lagen om skogsaccis den 18 september 1909. För att bereda möjlighet för skogsvårdsavgifternas beräknande efter enahanda grunder som skogsaccisen, utfärdades nya bestämmelser i ämnet genom lagen om skogsaccis och om virkestaxering den 11 oktober 1912.

Enligt sistnämnda lag utgår för avverkat virke skogsaccis till kommun, varinom avverkningen skett, med en skattesats för taxerat virkesvärdebelopp av 100 kronor, som motsvarar hälften av vad som



under det år, taxeringen sker, på grund av kommunal- och kyrkostämmors beslut sammanlagt inom kommunen utgöres för 100 kronor skattepliktig inkomst, dock högst med 2 kronor. Till kommunen inflytande skogsaccismedel skola, i den mån desamma icke, enligt vad nedan sägs, under nästföljande år komma till användning, avsättas till en särskild fond, benämnd skogsaccisfonden, till vilken även föras räntor, som upplöpa å fondens medel. Av fondens medel får såsom tillskott till täckande av sådana utgifter för nästföljande år för kommunala och kyrkliga ändamål, till vilka enligt gällande kommunalförfattningar medel eljest skulle beredas genom utdebitering på samtliga skattskyldiga, användas högst så stort belopp, att utdebiteringsprocenten för 100 kronor till kommunen skattepliktig inkomst under nästföljande år kommer att med en fjärdedel understiga utdebiteringen för samma inkomstbelopp under löpande året. Tillskottet användes i första hand till täckande av den borgerliga kommunens utgifter, men, om överskott uppstår, får detta begagnas av den kyrkliga kommunen. Taxeringen till skogsaccis verkställs av kommunalnämnden och har till föremål virke, som under nästföregående år avverkats, med den inskränkning likväl, att husbehovsvirke icke taxeras och icke heller virke, vars hela värde icke uppgår till 150 kronor. Virkesvärdet taxeras efter det värde å rot, virket efter ortens pris ägt, då det avverkades. Skattskyldigheten åligger avverkaren.

Enligt förordningen den 30 maj 1919 (nr 256) om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjestillställningar äger kommun numera rätt att för nöjestillställning, som försiggår inom kommunens område och till vilken allmänheten har tillträde mot avgift, uttaga en särskild avgift, benämnd nöjesskatt, för vars inbetalande nöjestillställningens anordnare svarar. De i förordningen avsedda nöjestillställningarna äro fördelade på sex olika grupper. Till den första av dessa grupper hänföras konsert, opera- och annan musikalisk föreställning, dramatisk och litterär föreställning samt uppvisning i konstnärlig dans. Den andra gruppen omfattar endast biografföreställningar. Den tredje gruppen utgöres av cirkus-, varieté- och kabaretföreställning, uppvisning i professionell idrott samt annan liknande tillställning. Såsom en fjärde grupp upptagas bal, maskerad, annan danstillställning och med dessa jämförlik tillställning. Kapplöpning, travkörning och uppstigning i luftballong eller flygmaskin bilda den femte gruppen. Under den sjätte gruppen slutligen upptagas förevisning av djur, trolleri-

*Nöjesskatt.*

föreställning, uppvisning i boxning, akrobatikföreställning, förevisning av panorama, vaxkabinett, marionetteater o. d.

Där kommun beslutat upptaga nöjesskatt, skall densamma utgå i form av skatt på biljett eller annat bevis, som berättigar till deltagande i nöjestillställning. Medgives emellertid rätt att deltaga i nöjestillställning mot betalning, utan att biljett eller annat dylikt bevis utlämnas, skall skatten beräknas å bruttobeloppet av influtna inträdesavgifter eller andra avgifter för rätt att deltaga i tillställningen. Då skatten skall utgå i form av biljettskatt, skall densamma, allt efter nöjestillställningens beskaffenhet, beräknas enligt någon av tre i förordningen fastställda tariffer. Den lägsta av dessa tariffer avser nöjestillställningar tillhörande den första av ovan omförmälda grupper, medan mellantariffen gäller för biografföreställningar och den högsta tariffen för övriga grupper nöjestillställningar. Skall nöjesskatten beräknas å bruttobeloppet av influtna avgifter för rätt till deltagande i nöjestillställning, skall skatten utgå med viss i förordningen angiven procent av nämnda belopp, vilken procent är lägre för nöjestillställning tillhörande den första av ovan omförmälda grupper än för annan nöjestillställning. När skäl därtill äro, äger kommun, som beslutat uttaga nöjesskatt, för visst fall eller beträffande vissa slag av de i förordningen avsedda nöjestillställningar medgiva antingen befrielse från skattens utgörande eller skattebeloppets användande för det ändamål, till vars främjande tillställningen må hava anordnats. Vidare äger kommun besluta om tillämpning av lägre skattesatser än de i förordningen upptagna, dock att det inbördes förhållandet mellan de olika skattesatserna för de i förordningen avsedda olika slag av nöjestillställningar härvid icke får rubbas. Genom kungörelse den 16 juli 1919 (nr 529) har Kungl. Maj:t meddelat närmare föreskrifter rörande tillämpningen av ovannämnda förordning av den 30 maj 1919.

*Speciell bidragsskyldighet i städer och stadsliknande samhällen.*

I 1862 års förordning om kommunalstyrelse i stad hade lämnats öppen en möjlighet att ålägga kommunalutskylder på annan grund än den eljest i princip genomförda likställigheten. Dels skulle personliga tjänstbarheter, vilka inom en stad utgjorts efter förut antagna grunder, fortfarande utgå på samma sätt, till dess annorlunda bleve förordnat, och dels stadgades även, att, där i lag eller i allmän författning vore bestämt, att viss utskyld skulle utgå efter annan än den för kommunalutskylder i allmänhet stadgade grunden, eller att vissa från skattskyldighet eljest befriade invånare skulle till fyllande av särskilda behov bidraga, skulle till efterrättelse gälla vad i ty fall förordnat vore. Sär-

skilt det sistnämnda stadgandet hade sin stora betydelse därutinnan, att skyldighet att anlägga gator och vägar m. m., vilken enligt särskilda bestämmelser i privilegier eller andra specialförfattningar legat å fastigheterna i städerna såsom särskilda onera, enligt detta stadgande fortfarande skulle åvila desamma. I anledning av en skrivelse från 1862—63 års riksdag utfärdade Kungl. Maj:t emellertid den 10 juni 1863 ett cirkulär, varigenom länsstyrelserna anbefalldes att, där överenskommelse om likställighet mellan städernas invånare icke redan träffats i berörda hänseenden, höra vederbörande, huruvida de självmant ville förena sig om likställighet, samt därefter beträffande varje stad för sig underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning. Med anledning härav träffades under de närmast följande åren i flertalet städer s. k. likställighetsöverenskommelser av mer eller mindre omfattande natur.

På föranstaltande av vägkommissionen och den s. k. kommunbildningskommittén har svenska stadsförbundet låtit på grundval huvudsakligen av uppgifter, som genom vägkommissionen infordrats, utarbeta och under år 1915 från trycket utgiva en omfattande utredning i nyssberörda avseenden. Enligt denna utredning har beträffande skyldigheten att anlägga och underhålla gata full likställighet genomförts i ungefär hälften av rikets städer. I en grupp av städer hava tomtägarna befriats från skyldigheten emot vederlag, som bestämts att till staden utgå antingen under form av en avlösningssumma en gång för alla eller såsom en årlig gatuskatt för all framtid eller för viss tid, vilken skatt i allmänhet satts i förhållande till fastighetens taxeringsvärde eller till den gatuyta, tomtägaren förut haft sig ålagt att underhålla. I somliga städer har gatuansläggningsen blivit ett stadens gemensamma åliggande, medan gatuunderhållet antingen helt eller delvis fått kvarstå såsom ett tomtägarnas åliggande. I åtskilliga städer bestrides anläggningskostnaden delvis av staden och delvis av tomtägarna, medan underhållet antingen fullgöres av staden ensamt eller av tomtägarna själva eller ock fördelats mellan staden och tomtägarna. Ehuru mera sällsynt förekommer även, att tomtägarna ålagts anläggningskostnaden, medan underhållet ombesörjes av staden eller av tomtägarna. Där avlösning skett under form av viss årlig gatuskatt, är denna i allmänhet satt tämligen låg. Gaturenhållningen har i allmänhet ålegat tomtägarna och ansetts icke inbegripen bland sådana skyldigheter, som skolat genom likställighetsöverenskommelser regleras. I flera sådana överenskommelser har emellertid denna fråga berörts och därvid undantagits från regleringen. I några få städer åligger dock gaturenhållningen städerna själva, så exempelvis i Stockholm, där frågan ordnats genom en likställighetsöverenskommelse på det sätt, att tomt-

ägarna befriats från skyldigheten genom erläggande av en engångsavgift. Även i fråga om väghållningsskyldigheten i städerna råder olika praxis. I vissa städer bestridas kostnaderna för väghållningen efter samma grunder, som gälla för kommunalutskylder i allmänhet, medan i andra skyldigheten beträffande underhållet av hela vägnätet åligger allenast vissa stadsinvånare eller ock delvis staden och delvis vissa av stadens invånare. I det senare fallet är det i allmänhet ägare av jordbruksfastigheter eller gårdar utanför stadsplanen, som hava att, vanligen in natura, fullgöra vägunderhållet. I några städer åligger emellertid vägunderhållet alla ägare av fast egendom såväl inom som utanför stadsplanen. I ett fåtal städer slutligen har det ålagts fastighetsägarna att bekosta jämväl vägbyggnad, då sådan förekommit.

I detta sammanhang torde böra hänvisas jämväl till den bestämmelse i ämnet, som förekommer i 1 kap. av lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad, om stadsplan och tomtindelning, motsvarande gamla stadsplanelagen. Där stadgas, att angående sättet för ordnande och anläggande av gata ävensom skyldighet att ombesörja och bekosta gatas underhåll skall gälla vad för varje stad är föreskrivet. Underhållet av allmän väg, som ingått i gatumark, skall i den mån, som för gatas upplåtande för allmänt begagnande är stadgat, övertagas av den, som, enligt vad föreskrivet är, har att underhålla gatan. Detta gäller även torg och andra dylika allmänna platser.

I stadsliknande samhällen å landet tillämpas liksom i städerna i avseende å gators anläggning och underhåll tämligen skiftande bestämmelser.

Från kostnader för gators anläggning och underhåll skiljas kostnader till ersättning för värdet av gatumark. I detta avseende gälla beträffande såväl städer som stadsliknande samhällen på landet fastighetsbildningslagens föreskrift, att tomtägare skall för gata, som utmed tomt upplåtes för allmänt begagnande, ersätta samhället värdet av gatumarken intill gatans mitt, dock ej till större bredd än nio meter, eller ock att utan lösen till samhället överlåta berörda gatumark.

*Bidrag till  
prästerskapets  
avlöning.*

Efter särskilda grunder hava sedan gammalt bidrag utgjorts till prästerskapets avlöning. Dessa voro från äldsta tider av två väsentligen olika slag, dels den s. k. tionden, dels avgifter för vissa kyrkliga förrättningar, de s. k. tillagorna eller jura stolae. Tionden, den tyngsta pålagan, drabbade huvudsakligen jordbruket och dess binärningar, jakt och fiske. Av tillagorna ägde den, som utgick för begraving med själamässor, den största betydelsen. Dit räknades ock offer vid de stora

kyrkliga högtiderna. Delvis utbildade sig dessa tillagor efterhand till en personlig skatt.

På grund av bestämmelserna i förordningen den 11 juli 1862 angående allmänt ordnande av prästerskapets inkomster reglerades bidragsskyldigheten i fråga för varje församling genom lönekonventioner, vilka gälla för en tid av femtio år, räknat från den efter varje lönekonventions fastställande näst inträffande första maj. Vid bestämmandet av de avgifter, som enligt denna förordning skulle för en tid av femtio år träda i stället för tionden och andra prästrättigheter, hade vederbörande att ställa sig till efterrättelse de för riket i allmänhet eller särskilt för vissa orter gällande äldre författningar och stadganden, ävensom att fästa avseende å de av församlingen till dess prästerskap förut utgående avgifter samt de avgifter, som av övriga pastorat inom stiftet under liknande förhållanden utgjordes.

Vad tionden beträffar, beräknades denna i allmänhet till ungefär samma belopp, varmed den dittills utgått. Endast i de norrländska länen företogs en uppskattning av jordens avkastningsförmåga och sattes tionden därefter, vilket föranledde en väsentlig höjning av tiondeavgifterna. Vid tiondens fördelning å de skattskyldiga tillämpades mycket olika grunder. Åtskilliga länsnämnder vidtogo härutinnan den förändring i förut gällande beskattningsgrunder, att församlingens hela tionde, sedan den blivit till beloppet beräknad, fördelades å de tiondeskyldiga hemmanen efter taxeringsvärdena året näst före det, då löneregleringen skulle tillämpas. De efter denna fördelning fixerade beloppen skulle därefter under löneregleringsperioden av varje hemman utgöras, oavsett inträdande förändringar i hemmanets avkastningsförmåga eller taxeringsvärde. I andra delar av riket har däremot uteslutande eller företrädesvis fasthållits vid äldre fördelningsgrunder, merendels sammanfallande med dem, som ingå i de av ålder gällande skattningsmetoderna för olika orter. Avgifterna av bergverk, kvarnar, fabriker och andra inrättningar hava likasom tionden bestämts efter mycket skiljaktiga grunder för olika landsdelar. För de viktigaste vid tiden för uppgörande av löneregleringarna befintliga industriella verk — bruk, hyttor, sågar och kvarnar — blevo i allmänhet avgifterna till prästerskapet bestämda att utgå med vissa för hela löneregleringsperioden föreskrivna belopp, som växlade efter markegångsprisen och understundom kunde ökas eller minskas. I flera löneregleringsresolutioner har emellertid bevillningstaxeringen fastslagits såsom enhetlig grund för beskattning av verk och inrättningar, och har därvid i åtskilliga av dessa resolutioner skattskyldigheten utsträckts även till

övriga bevillningspliktiga beskattningsföremål, som då sammanförts med verk och inrättningar till en gemensam skattegrupp, omfattande annan fastighet än jordbruksfastighet samt inkomst. Beräkningsgrunden för skattskyldigheten i förhållande till bevillningstaxeringen har i de olika resolutionerna varit synnerligen växlande.

Beträffande de avgifter, som motsvara jura stolae och övriga extra ordinarie avgifter, blev debiteringsgrunden ävenledes olika i olika löneregleringsresolutioner. I många resolutioner hava avgifterna av ifrågavarande slag, vilka ansetts böra åligga jordbruksfastigheter, utsondrats och sammanförts med tionden. I andra resolutioner hava däremot jura stolae och alla övriga extra ordinarie avgifter sammanförts i en summa, som därefter fördelats efter fyrktal eller röstgrund vid kyrkostämman eller efter bevillning, men dessutom stadgas i nästan alla resolutioner personliga avgifter, utgående efter matlag eller efter person, oftast med vissa bestämda belopp för varje matlag eller person. Särskilt i städerna kommo sålunda de personliga avgifterna alltjämt att spela en betydande roll.

Genom särskilda lagar den 9 december 1910 — om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför, om reglering av prästerskapets avlöning, om emeritlöner för präster, om kyrkofond, samt om grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar — hava nu återgivna förhållanden underkastats en genomgripande omreglering.

Enligt lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning härför skola sålunda all prästerskapet förut tillkommande tionde ävensom alla andra avgifter av fast egendom till prästerskapets avlönande indragas till statsverket. Denna indragning skall för varje pastorat äga rum från och med ecklesiastikåret näst efter det, med vars utgång nu gällande lönereglering för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla. Själva indragningen skall tillgå sålunda, att för varje församling skall uträknas, dels huru mycket för ecklesiastikåret näst före det, efter vars utgång indragningen skall äga rum, bort i persedlar och penningar enligt gällande lönereglering utgöras av varje fastighet i församlingen, dels ock vilka belopp i penningar persedlarna motsvara efter medeltalet av medelmarkegångsprisen under de femtio åren 1864—1913. De till statsverket indragna avgifterna, vilkas sammanlagda summa i särskild ordning fastställas, skola under loppet av 20 ecklesiastikår, räknade för varje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtager, avskrivas sålunda, att vederbörande skattskyldiga skola erlägga under de första tio åren 60 procent,

under därpå följande fem år 40 procent och under de sista fem åren 20 procent, varefter från och med det tjuguförsta året återstoden eftergives. Vad som emellertid inom någon församling skulle återstå att erlägga och som icke förfallit till betalning den 30 april 1944, skall då omedelbart avskrivas. För de till statsverket indragna avgifterna lämnar statsverket årligen för all framtid ersättning med hela den för församlingen fastställda summan, vilken ersättning ingår till kyrkofonden.

Enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning skola till bestridande av löneförmånerna i första hand användas församlingsavgifter till belopp ej överstigande tre öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av hela inkomstbeloppet inom pastoratet. Därefter skall användas avkomsten av de inom pastoratet belägna löneboställena, vilka komma att genom myndigheternas försorg utarrenderas. Vidare komma till användning avgälder av lägenheter, avsöndrade eller upplåtna från löneboställe, ränta å medel, som vid försäljning eller expropriation erhållits för avstädd mark från löneboställe, ävensom övriga till avlöning av prästerskapet inom pastoratet avsedda medel, som icke skolat till kyrkofonden ingå. Slutligen kunna efter Kungl. Maj:ts beprövande stå till förfogande skogsförsäljningsmedel från löneboställe i pastoratet. I den mån dessa nu uppräknade, för avlöningen disponibla tillgångar icke förslå, skola församlingsbidrag, utöver vad förut nämnts, användas till erforderligt belopp. I gäldandet av nämnda församlingsavgifter skola alla de, vilka inom pastoratet erlägga kommunalutskylder, deltaga efter de för sådana utskylders utgörande i allmänhet stadgade grunder. Avgifterna skola debiteras och uppbäras i samma ordning som avgifter till kyrka och skola.

Om emellertid för ifrågavarande utgifters bestridande såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagt större belopp, än som motsvarar 60 öre bevillningskronan, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för överskjutande beloppet.

Den nya ordningen träder i tillämpning först i den mån, som nu gällande lönekonventioner i de olika pastoraten upphört att gälla. I åtskilliga församlingar kommer detta att dröja länge. Under åren 1914—1919 hava lönekonventionerna utgått inom 741 pastorat. Inom 590 pastorat utlöpa lönekonventionerna under åren 1920—1925. De 34 återstående utgå under åren 1926—1942. Medan tiondeavskrivningen pågår, vilket i regel tager en tid av tjugu år, skola de gamla beskattningsgrunderna tillämpas för utgörande av den icke avskrivna tionden, medan de nya beskattningsgrunderna skola äga tillämplighet för prästavlöningen enligt den nya löneregleringen.

*Folkskole-  
avgifter.*

När genom 1842 års folkskolestadga infördes grundsatsen om skolkostnadernas utdebitering i förhållande till allmänna beivringen, gjordes förbehåll om rätt att upptaga personliga avgifter av minst 2 och högst 6 skillingar banko av varje skattskyldig person i församlingarna samt därutöver avgifter av varje skolbarn. Skolbarnens avgifter avskaffades genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 1 juni 1883, varigenom även i övrigt bestämmelserna om personliga folkskoleavgifter fingo det innehåll, de ännu hava.

Nu gällande bestämmelser återfinnas i folkskolestadgan den 10 december 1897. Enligt denna är det medgivet varje skoldistrikt att såsom bidrag till kostnaderna för skolväsendet upptaga en särskild avgift (personlig skolavgift); och må denna avgift, vilken skall utgöras av kvinna med hälften av det belopp, som erlägges av man, icke sättas högre än till 50 öre för varje skattskyldig av mankön.

*Sjukvårds-  
avgifter.*

Vid 1815 års riksdag fattade ständerna beslut om lasarettens förbättrande och utvidgande för veneriska smittans hämmande. Sedan länens invånare i sammanhang därmed åtagit sig att i vissa år sammanskjuta en avgift för detta ändamål, beviljades vid 1818 års riksdag en personell avgift av 3 skillingar banko för varje mantalsskriven person att utgå intill följande riksdag. Sedermera ökades avgifterna, och åskilliga författningar utfärdades angående deras förvaltning och användning.

Numera gälla i ämnet föreskrifter, som innehållas i Kungl. Maj:ts kungörelser den 26 augusti 1873 och den 1 juni 1883. För den allmänna sjukvården inom varje län eller sjukvårdsdistrikt skall av en var, som erlägger mantalspenningar, även utgöras en personlig sjukvårdsavgift, särskilt för varje län eller sjukvårdsdistrikt i mån av dess behov, dock att denna avgift, som utgöres av kvinna med hälften av det belopp, som erlägges av man, icke må sättas högre än till 50 öre för varje skattskyldig av mankön. Sjukvårdsavgiften skall företrädesvis användas till beredande av kostnadsfri vård åt veneriska sjuka och till vidtagande i övrigt av tjänliga åtgärder för den veneriska smittans hämmande. Den får ej användas till andra än här omnämnda ändamål. Sjukvårdsavgiftens belopp bestämmes inom ovan angivna gränser med hänsyn till behovet årligen av landstingen samt av stadsfullmäktige i städer, som icke deltaga i landsting.



## C. Allmänna anslag och bidrag till kommunerna.

Redogörelsen för kommunernas skatteväsen är ej fullständig, därest ej något närmare beröres utvecklingen av den s. k. skattentjämningsfrågan. Den stora olikheten i skattetrycket inom skilda kommuner har till stor del förorsakats därav, att kommunerna ålagts omsorger, som till större eller mindre del avse rena statsändamål. I detta avseende torde böra erinras särskilt om undervisningen, fattig- och sjukvården samt kyrkoväsendet. Frågan om en skattentjämning har dels gjorts till föremål för åtgärder av partiell natur, berörande antingen kommunernas nu nämnda uppgifter eller ock vissa andra med desamma i viss mån likartade, t. ex. för väghållningen och skjutsväsendet, dels även föranlett åtgärder av allmän natur i syfte att utjämna det genom tillgodoseendet av statsändamål föranledda skattetrycket i dess helhet.

Vad skolväsendet beträffar, har omsorgen om folkundervisningen lagts å primärkommunerna. Emellertid har utvecklingen länge gått i den riktningen, att staten övertagit allt större del av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning.

**Bidrag för  
särskilda  
ändamål.**

*Skolväsendet.*

Vid 1840—41 års riksdag anvisades 50,000 riksdaler banko till understöd åt fattiga församlingar, vilka därav skulle erhålla bidrag till lärarnas avlöning. 1844—45 års riksdag överlät hälften av den till kronan utgående personliga skyddsavgiften till församlingarna att under namn av folkskoleavgift (ej att förblanda med den tidigare omförmälda personliga skolavgiften) användas för olika skoländamål. Vid 1856—58 och 1862—63 års riksdagar beslötos nya grunder för statsbidragens bestämmande. Enligt beslut vid 1871 års riksdag skulle folkskoleavgiften ej längre tilldelas de särskilda kommunerna utan åter sammanföras under en benämning med den personliga skyddsavgiften och ingå till statsverket. Därjämte bestämdes, att varje skoldistrikt skulle under vissa villkor av statsmedel bekomma ett årligt bidrag till avlönande av lärare och lärarinnor vid såväl folk- som småskolor. 1875 års riksdag biföll ett motionsvis framställt yrkande, enligt vilken statsbidraget till lärare och lärarinnor vid folkskola skulle utgöra två tredjedelar av deras lön och till lärare och lärarinnor vid småskola hälften av lönen. Sistnämnda bidrag höjdes vid 1886 års riksdag till i regel två tredjedelar av lönen. Genom beslut vid 1906 års riksdag kom hela det belopp, varmed de manliga lärarnas ålderstillägg översteg lärarinnornas, att täckas medelst

statsbidrag. I samband med indragning till statsverket av kommunernas andelar i brännvinsförsäljningsmedlen höjdes vid 1914 års senare riksdag statsbidragen till lärarelöner till nio tiondelar av grundlönen, varjämte alla minimiålderstillägg skulle utgå av statsmedel. Vid 1918 års skolreform bibehöllos i stort sett dessa normer. Dock skulle det belopp, varmed manlig lärares avlöning överstege lärarinnas, i dess helhet utgå av statsmedel. Kungörelse i ämnet utfärdades den 16 september 1918 (nr 760).

Även i andra avseenden bidrager staten till bestridande av kommunernas kostnader för folkskoleväsendet. Alltsedan beslut därom vid 1893 års riksdag första gången fattades, har nämligen i riksstaten upptagits ett numera till 30,000 kronor förhöjt anslag till undervisningsmaterial m. m. för folkskolor, och särskilda anslag äro beviljade till möjliggörande av skolgång för fattiga barn i vissa norrländska församlingar.

*Fattig- och  
sjukvården.*

Den publika fattigvården ombesörjdes under medeltiden av kyrkan och omhändertogs vid reformationen till stor del av staten. Genom 1624 års hospitalsordning infördes den principen, att de städer eller socknar, där de fattiga bodde, skulle bära kostnaden för dessas vård. I 1763 års hospitals- och barnhusordning meddelades bestämmelser, som avsågo att noga skilja den statliga fattigvården från den kommunala. Kostnaderna för sinnessjuka samt smittosamt och obotligt sjuka skulle i huvudsak bäras av staten. Övriga fattiga skulle försörjas av kommunerna, d. v. s. städer och socknar. Huvudsakligen enahanda bestämmelser gällde sedermera länge, ehuru de voro föremål för mycken kritik. Vid 1840—41 års riksdag framlades emellertid en fullständig utredning av fattigvårdsfrågan. Ständerna gjorde därvid gällande den mening, att fattigvården vore en statens angelägenhet och bleve en socknarnas sak blott vid fråga om fördelning av statens åliggande. Det rättaste vore, om fattigvården meddelades direkt av statsmedel. Men därest staten själv omhändertog fattigvården, skulle missbruk bli en oundviklig följd och fattigvårdskostnaden oerhört stegras. Därför borde fattigvården besörjas sockenvis. Genom 1847 års tidigare omförmälda fattigvårdsförordning stadgades, att staten i tre olika fall kunde lämna bidrag till den kommunala fattigvården, nämligen: 1) om till följd av allmänna olycka större anordningar till dess avhjälpande erfordrades; 2) beträffande fattigvård till manskap av värvade armén eller flottan samt hantverkare och arbetare vid kronans varv och verkstäder ävensom sådana personers hustrur och barn; och 3) för personer, vilkas försörjningsort ej kunde bestämmas. Enligt förordningen angående fattigvården den 9

juni 1871 var statens bidragsskyldighet ungefär densamma. För det första av ovan omnämnda fall antydes visserligen icke någon statens bidragsskyldighet, men i anslutning till de övriga två fallen hade viss utvidgning av statens bidragsskyldighet stadgats.

Genom lag om fattigvården den 14 juni 1918 (nr 422) har införts den nyheten, att en del av kostnaderna för fattigvården skall fördelas på hela landstingsområdet. Fattigvårdssamhället erlägger nämligen ingen avgift för dem, som äro intagna å arbetshem, och landstinget ersätter fattigvårdssamhället hela vårdkostnaden för sinnessjuka, sinnesslöa, fallandesjuka, tuberkulösa och vanföra samt för dem, som intagits å läns-lasarett eller av landsting underhållen sjukstuga, ävensom kostnaderna för blinda och dövstumma barns undervisning, där enskilda medel saknas. För fattiga, som intagas å landstingsanstalt för kroniskt eller obotligt sjuka eller annan likartad anstalt, behöver fattigvårdssamhället endast ersätta halva vårdkostnaden. Gottgörelse av staten erhåller fattigvårdssamhälle för fattigvård enligt 1 § i oförmälda lag åt 1) icke svensk medborgare, 2) den vars hemortsrätt icke kunnat utrönas, 3) den som oavbrutet under tre år vistats utom fattigvårdssamhället och 4) nödställd, från utlandet hemskickad svensk medborgare. En åtgärd i skatteutjämnande syfte är införandet av kommunala sammanslutningar för fattigvårdsändamål, varom ovan talats.

I nära anslutning till fattigvården har den offentliga sjukvården utvecklats. De äldsta sjukhusen inrättades av kyrkan och övertogs sedermera av staten. Redan under 1500-talet meddelades emellertid föreskrifter om sjukstugors inrättande i socknarna. Den offentliga sjukvården avsåg emellertid länge egentligen fattiga sjuka, och först under 1800-talet kom den att avse sjuka av alla stånd och villkor. På 1830-talet överläts till kommunerna den vård av fattiga sjuka, som förut bekostats av staten. Sjukvården å lasarett och sjukhus ombesörjes numera av landstingen, som därför bevilja erforderliga medel. Den ersättning, landstingen härför erhålla i form av avgifter, täcker icke kostnaderna. I fråga om fattiga sjuka komma landstingens bidrag uppenbarligen vederbörande primärkommuner till godo. Åtskilliga enskilda sjukvårdsanstalter åtnjuta bidrag av stat, landsting eller primärkommuner under villkor, att vård lämnas till mindre bemedlade mot låg avgift eller avgiftsfritt.

I sammanhang med fattig- och sjukvården torde med några ord böra beröras vissa åtgärder för samhällelig understödsverksamhet, som utöva en återverkan på fattig- och sjukvårdsväsendet. I detta avseende må erinras därom, att fänge åtnjuter fri vård å statens hospital och

asyler, varjämte häktade på allmän-bekostnad erhålla vård och läkemedel. Understöd av staten lämnas genom vederbörande konsuler åt sjömän med flera svenskar i utlandet. Under den tid, då värnpliktig fullgör värnpliktstjänstgöring eller tjänstgöring för rikets försvar, kunna hans hustru och barn numera erhålla visst understöd av statsmedel, om sådant är för deras uppehälle nödigt. Sjukkaserverksamheten åtnjuter statsbidrag efter vissa bestämda grunder enligt Kungl. Maj:ts kungörelse av den 30 juni 1913 (nr 136). Genom en lag av samma dag (nr 120) har införts en allmän invaliditets- och ålderdomsförsäkring, den s. k. folkpensioneringen. Enligt denna lag utgår åt gamla personer och invalider dels pension med viss procent av erlagda pensionsavgifter, dels, därest de äro behövande, ett s. k. pensionstillägg, som i vissa fall kan höjas i mån av inbetalda avgifter. Kostnaden för pensionstilläggen bestrides av staten med tre fjärdedelar och med en fjärdedel av landsting och primärkommuner. Det är uppenbart, att berörda åtgärder åstadkomma en icke oväsentlig lättnad i kommunernas kostnader för fattigvård och sjukvård. Särskilt är detta fallet med folkpensioneringen, ehuru dennas verkningar ännu endast i mindre mån framträtt.

*Prästerskapets  
avlöning.*

Beträffande kyrkoväsendet bör här erinras om den skatteutjämning, som blivit en följd av den år 1910 genomförda reformen beträffande reglering av prästerskapets avlöning och varför jag redan i annat sammanhang lämnat redogörelse.

*Väghållningen.*

I fråga om vägväsendet har man tänkt sig en utjämning av skattetrycket bland annat genom väghållningsdistriktens förstoring och omläggning av statsbidragssystemet.

Väghållningsdistriktet utgöres, såsom tidigare nämnts, i regel av häradet. Förslag om dess förstoring hava flera gånger varit före i riksdagen men icke lett till annat resultat, än att efter en år 1905 vidtagen ändring i väglagen landsting numera är oförhindrat att lämna bidrag till byggande av allmän väg, bro eller färja.

Vad statsbidragen till vägväsendet beträffar, har principen om statens skyldighet att i vissa fall bispringa de väghållningsskyldiga med viss del av kostnaderna redan under förra hälften av 1800-talet trängt igenom. 1840—41 års riksdag beviljade ett anslag för omläggning och förbättring av backiga eller eljest för kommunikationerna mindre tjänliga delar av de allmänna landsvägarna i riket. Anslaget, som benämnes allmänna vägbyggnadsfonden, har sedan med tid efter annau förhöjt belopp regelbundet beviljats. Enligt nu gällande bestämmelser

för erhållande av understöd från anslaget, vilka återfinnas i Kungl. Maj:ts kungörelse den 27 juni 1914 (nr 320), må statsbidraget bestämmas till högst två tredjedelar av den beräknade kostnaden enligt arbetsplanen. Ett annat statsanslag till vägväsendet är det s. k. ordinarie bidragsanslaget till vägunderhållet, som beviljats från och med år 1895 och är avsett till gäldande av den på staten belöpande andel av kostnaden för vägunderhållet på landet. Detta bidrag, som sedan 1905 års revision av väglagen i regel utgjort tre tjugondelar av sagda underhåll, har från och med år 1919 höjts till tre tiondelar. Från och med år 1907 har riksdagen vidare beviljat ett extra anslag till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt. Understödet kan bestämmas till högst hälften av distriktets hela beräknade kostnad för vägunderhåll. Beträffande dispositionen av ifrågavarande anslag gälla nu bestämmelserna i Kungl. Maj:ts kungörelse den 10 juni 1912 (nr 137). Även ett flertal andra anslag hava av riksdagen beviljats i syfte att främja vägväsendet och lätta bördorna för väghållningsdistrikten, exempelvis till anläggande av enklare vägar i Norrland, till hamn- och brobyggnader m. m., till expenser för allmänna arbeten och till vägundersökningar samt till kostnader för vägdelningar.

Slutligen bör erinras om den s. k. vägkommissionens nyligen framlagda förslag, enligt vilket väghållningsdistrikten skulle utgöras av landstingsområdena och statsbidragssystemet omläggas.

Det sedan gammalt å jorden vilande skjutsningsbesväret var ursprungligen ej avsett att förorsaka det allmänna några kostnader. På grund av dess ofta hårda och ojämna tryck kommo emellertid så småningom vissa statsbidrag att utgå för dess fullgörande. Genom 1878 års skjutsreform ställdes all skjutsning, såvitt ske kunde, på entreprenad. Där bidrag till entreprenaderna bleve nödvändiga, skulle dessa gäldas till viss del av landstingen och i landsting ej deltagande städer och till viss del av statsverket. Enligt nu gällande stadga om skjutsväsendet den 22 juni 1911 äro landstingen och i landsting ej deltagande städer skyldiga att med bidrag av staten ansvara för skjutsningens uppehållande. Detta gäller vare sig entreprenad å skjutsningen kan åstadkommas eller ej. Av entreprenadbidragen eller, om entreprenad ej kan åstadkommas, hela kostnaden för skjutsningens uppehållande betalar staten minst hälften och, under vissa förutsättningar, större del.

*Skjuts-  
håll-  
ningen.*

Först vid 1908 års riksdag kan frågan om en allmän skatteutjämning kommunerna emellan sägas hava blivit fullt aktuell i

**Understöd till  
särskilt  
skattetyngda  
kommuner.**

betydelsen av ett självständigt skatteproblem. På grund av en vid denna riksdag i andra kammaren väckt motion anhöll riksdagen i skrivelse den 3 juni 1908, att allsidig utredning måtte verkställas rörande vilka kommuner, som ägde alltför ringa ekonomisk bärkraft i förhållande till dem ålagda skyldigheter för ändamål, de där tillika kunde anses vara statsändamål, samt att därefter för riksdagen måtte framläggas det förslag, vartill utredningen gäve anledning.

I anledning av denna riksdagens skrivelse föranstaltade Kungl. Maj:t om en förberedande statistisk undersökning rörande landskommunernas och köpingarnas ekonomiska bärkraft, vilken förelåg färdig år 1911.

Vid 1912 års riksdag föreslog därefter Kungl. Maj:t åtgärder för en provisorisk lindring i skattetrycket för de mest skattetyngda landskommunerna och köpingarna medelst statsbidrag. Förslaget avsåg, att årliga statsbidrag skulle efter vissa normer utgå till landskommuner och köpingar, som på grund av ringa tillgång på beskattningsföremål vore i högre mått än andra kommuner tryckta av utgifterna för skolväsen och fattigvård och som tillika i övrigt kunde räknas till de mest skattetyngda. Riksdagen avsåg emellertid förslaget, huvudsakligen på den grund att skattetrycket, sådant det framträdde i den kommunala utdebiteringen, icke kunde anses utgöra ett tillförlitligt underlag för bedömning av de kommunala skattebördornas verkliga tyngd.

Kungl. Maj:t framlade sedermera vid 1917 års riksdag nytt förslag i ämnet. Detta förslag avsåg anvisande av ett förslagsanslag å 600,000 kronor till understöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner. Förslaget vann i huvudsak riksdagens bifall, och kungörelse angående villkor och grunder för erhållande av statsunderstöd utfärdades den 25 juni 1917 (nr 400). Motsvarande anslag hava även vid 1918 och 1919 års lagtima riksdagar beviljats, och nya kungörelser angående villkoren för statsunderstöds erhållande hava i överensstämmelse med 1917 års förenämnda kungörelse utfärdats den 31 maj 1918 (nr 562) och den 19 juni 1919 (nr 396).

Villkoren för erhållande av statsunderstöd äro i huvudsak följande. Den kommunalskatt, den landstingsskatt och den vägskatt, som kommunen samt vederbörande landsting och väghållningsdistrikt under det löpande året beslutat till uttaxering, skola tillhopa hava föranlett ett högre skattetryck än 10 kronor för 100 kronor inkomst. Det skattetryck, som föranletts av de löpande och de två nästföregående årens uttaxeringar, skall i medeltal för dessa tre år likaledes överstiga 10 kronor för 100 kronor inkomst. De utgifter för kommunens folk-

skole- och fattigvårdsväsen, till vilkas bestridande uttaxering beslutats under det löpande året, skola motsvara ett belopp av mer än 4 kronor 50 öre för 100 kronor inkomst. Vid beräkning av skattetrycket skall iakttagas, bland annat, att, om kommun icke till fullo utnyttjat den enligt lagen om skogsaccis m. m. den 11 oktober 1912 medgivna rätt att såsom tillskott till täckande av utgifter använda skogsaccismedel eller för sådant ändamål icke använt därför eljest tillgängliga medel, den uttaxering skall beräknas, som erfordrats, därest nämnda tillgångar kommit till dylik användning. Om vidare bland kommunens utgifter ingår annuitet å lån för annat ändamål än kyrko-, folkskole-, fattigvårds- eller sundhetsväsen, skall endast den uttaxering beräknas, som erfordrats, därest dylik annuitet icke medräknats vid uttaxeringens bestämmande. Vidare skall statsunderstöd icke utgå, därest det höga skattetrycket kan anses väsentligen hava förorsakats därav, att jordbruksfastigheterna inom kommunen taxerats lägre än vad inom länet i allmänhet i sådant hänseende gäller eller att kommunen vidtagit med avsevärda utgifter förenade anstalter, vilka icke varit av trängande behov påkallade, eller beslutat kommunalskatt för täckande av utgifter, vilka enligt normal hushållning i stället bort bestridas med lånemedel. Statsunderstöd skall utgå med sådant belopp, att skattetrycket för 100 kronor, till den del det föranletts av utgifter för folkskole- och fattigvårdsväsen, nedbringas till 4 kronor 50 öre; dock att understödet begränsas till 40 procent av den del av skattetrycket, som överstiger 10 men icke 11 kronor, 50 procent av vad som överstiger 11 men icke 12 kronor, 60 procent av vad som överstiger 12 men icke 16 kronor och 75 procent av vad som överstiger 16 kronor. Understödet kommer de skattskyldiga till godo i form av avkortning å deras kommunalutskylder.

#### **D. Översikt över de offentliga förvaltningarnas utgifter och inkomster.**

Jag skall härafter lämna en redogörelse för de offentliga förvaltningarnas utgifter och inkomster. De källor, som ligga till grund för framställningen, äro, i fråga om statsverket: utdrag ur rikshuvudboken, innefattande budgetredovisning för år 1915 (resp. 1916, 1917 och 1918); vad angår landsting, städer, landskommuner och municipalsamhällen: statistiska centralbyråns manuskripttabeller till den ännu icke av trycket utkomna berättelsen angående kommunernas finanser år 1916;

samt beträffande väghållningsdistrikten: jordbruksdepartementets berättelse för år 1916 angående allmänna väghållningsbesväret på landet.

En systematisk sammanställning av statens och kommunernas utgifter och inkomster efter deras ändamål är med den svenska finansstatistikens beskaffenhet icke möjlig att exakt genomföra.

De viktigaste svårigheter, som beträffande kommunerna möta för en dylik sammanställning, äro dels omöjligheten att genomföra en uträkning av nettoavkastningen eller nettoutgifterna för de olika förvaltningsgrenarna, dels den omständigheten, att ingen genomgående skillnad gjorts mellan verkliga utgifter å ena sidan och utgifter för kapitalökning å andra sidan, dels slutligen den summariska redovisningen, varvid utgifter för skilda ändamål sammanförts och till följd härav kunna endast helt approximativt fördelas. Den i efterföljande tabeller utförda grupperingen av de offentliga förvaltningarnas utgifter och inkomster måste därför, vad beträffar landsting, primärkommuner och municipalsamhällen, betecknas endast som ett försök att *ungefärligt* fördela de kommunala förvaltningarnas utgifter och inkomster efter deras natur.

I avseende på statsverkets utgifter har fördelningen kunnat genomföras med betydligt större noggrannhet. Utgifter från huvudtitlarnas allmänna besparingsfonder ha icke medräknats och ej heller utgifter, som bestritts från donerade fonder.

Beträffande de principer, som följts vid utgifternas fördelning på de olika grupperna, må följande förklaringar meddelas.

*Statsverket.* Till den första gruppen har, förutom utgifterna på första huvudtiteln, även förts årsanslaget till Konungen, vilket i rikstaten är upptaget under räntor å statsskulden m. m. — I grupperna 4 och 5 äro även inräknade utgifter för det militära pensionsväsendet. Grupp 5 innefattar däremot icke utgifterna för handeln under femte huvudtiteln. — I grupp 8 inbegripas utgifter för departementen, landstaten, flertalet centrala ämbetsverk, ålderstillägg, krigstidstillägg och krigstidshjälp samt extra krigstidstillägg (med undantag av anslagen på andra, tredje, fjärde och femte huvudtitlarna), rese- och traktamentspenningar, postavgifter för tjänstebrev, skrivmaterialier och expenser, tryckningskostnader, kronans publika hus, restitutioner, ersättning för av statskontoret gjorda förskott, pensionering av civila tjänstinnehavare, allmänna indragningsstaten samt förvaltningskostnader för riksgäldskontoret och justitieombudsmannen m. m. — I grupp 12 ingå för år 1918 utgifterna för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor, varjämte som en särskild underavdelning upptagits anslagen till åtgärder i prisreglerande syfte. — Grupp 16 innefattar bl. a. utgifterna



för kommerskollegium, bergsstaten, handelsundervisningen, industri, hantverk och slöjd, den tekniska undervisningen, lantushållningen, fiskeriväsendet, skogsväsendet, lantmäteriväsendet, prisreglering av gödselmedel samt ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel. — Grupp 17 omfattar utgifter för sjökarteverket, lots- och fyrväsendet, undervisningsanstalter för sjöfarten, väg- och vattenbyggnadsväsendet, bidrag till skjutsentreprenader samt handelsflottans pensionsanstalt. — I grupp 18 ingå utgifter för tullverket och kontrollstyrelsen, kontroll å tillverkningsavgifter, stämpelomkostnader samt kostnader för taxering av fast egendom samt av inkomst och förmögenhet. — Grupp 20 omfattar bidrag till väghållningdistrikten, ersättning till städerna för mistad tolag, bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, ersättning till landsting, städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel samt understöd åt skattetyngda landskommuner. — Grupp 22 omfattar avsättning till statens utlåningsfonder samt till statsverkets fond av rusdrycksmedel men däremot icke avsättningar till värnskattefonden, vilka här icke alls medräknats bland utgifterna. — Anslagen för år 1918 till återbetalning av tillfälliga lånemedel (162,648,300 kronor) samt tillfälligt lån åt statens järnvägar (19,000,000 kronor) ha icke medräknats.

*Landstingen.* Kol. 20 (»övriga undervisningsärenden») av tab. 6 i statistiska centralbyråns berättelse rörande kommunernas finanser år 1916, vari ingå utgifter bl. a. för folkundervisning, allmänna läroverk samt tekniska-, slöjd-, lantbruks-, skogs- och veterinärskolor, har uppdelats på tre lika stora delar, som i efterföljande tabell 1 hänförs till grupperna 13, 14 och 16. Av beloppet i kol. 25 (»övriga utgifter») av tab. 6 i samma berättelse hava landstingens bidrag till allmänna pensionsförsäkringen, 190,170 kronor, hänförs till grupp 12, samt återstoden i tre lika stora delar förts till grupperna 7, 11 och 12.

*Städerna.* Till städer, som deltaga i landsting, hava även räknats köpingar, som utgöra egen kommun. Både för städer och landskommuner ingå i grupp 9 av tabell 1 utgifter för prästerskapets avlöning såväl enligt äldre löneresolutioner som i församlingar, där lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning trätt i kraft, beträffande sistnämnda församlingar dock endast den del av avlöningen, som bestritts genom influtna församlingsavgifter.

I tab. 1 ha från tab. 3 i statistiska centralbyråns berättelse angående kommunernas finanser till grupp 8 sammanförts kol. 33 (utgifter »för andra ändamål»), kol. 45 (»hus och inventatier»), kol. 55 (»stadsfullmäktiges och nämnders expedition»), kol. 58 (»övriga utgifter») samt

hälften av kol. 54 (»magistrat och rådhusrätt»), medan andra hälften av sistnämnda kol. hänförs till grupp 6. — Till grupp 12 ha hänförs kol. 12 (»brandväsen») samt kol. 53 (»allmänna pensionsförsäkringen»). Sistnämnda utgiftspost innefattar i fråga om både städerna och landskommunerna levererade grundavgifter, bidrag till pensionstillägg och understöd samt förvaltningskostnader för pensionsnämnderna, i den mån dessa kostnader kunnat särskilt angivas.

Grupp 21 innefattar utgifterna i kol. 52 (»övriga utgifter»). Där ingå även i fråga om de i landsting deltagande städerna utgifterna för vattenledning, minskade med influtna vattenledningsavgifter, vilka i stället uteslutits i tabellen över inkomsterna. För i landsting deltagande städer, vilkas influtna vattenledningsavgifter överskjuta utgifterna för samma ändamål, ha de senare uteslutits i tab. 1, men nettoöverskottet upptagits i tab. 4 under grupp d 1).

*Landskommunerna.* Räntorna för kyrkliga ändamål, för folkskola, för fattigvård och för andra kommunala ändamål, som i den finansstatistiska berättelsen ingå i resp. kol. 22, 26, 31 och 37 men därjämte särskilt redovisas i tab. K, ha hänförs till grupp 19. Till grupp 8 ha från samma berättelse hänförs kol. 33 (»hus och inventarier»), kol. 36 (»avlöningar, arvoden, ersättningar») och kol. 37 (»övriga utgifter») efter avdrag av i sistnämnda kol. ingående skuldräntor.

*Municipalsamhällena.* Till grupp 8 ha från den finansstatistiska berättelsen sammanförts kol. 23 och 26 (»övriga utgifter»). Utgifterna för vattenledning ha minskats med influtna vattenledningsavgifter samt därefter jämte utgifterna för hus och inventarier (kol. 16) hänförs till grupp 21 av tab. 1.

I tab. 4 har ett försök gjorts att beräkna, huru mycket av de på den beskattningsbara inkomsten utdebiterade skatterna som gäldats av jordbruksfastighet, av annan fastighet samt av inkomst av kapital och arbete. Fördelningen har gjorts efter samma proportion, efter vilken den beräknade beskattningsbara inkomsten fördelar sig på samma grupper. Fördelningen kan dock icke göras fullt exakt, emedan de utdebiterade och de influtna skattebeloppen icke helt motsvara varandra. Som den bristande skatteinbetalningen torde vara störst inom gruppen inkomst av kapital och arbete, är säkerligen den på denna grupp belöpande delen av skatterna något för högt beräknad.

Till de efter den beräknade inkomsten utdebiterade utskylderna har i tab. 4, grupp a) 1 lagts under året influtna restantier. — Under rubriken »skatter och avgifter utdebiterade efter annan eller ej uppgiven grund» ingå huvudsakligen prästerskapets avlöningsmedel enligt äldre löneresolutioner.

Tab. 1. De offentliga förvaltningarnas utgifter år 1916.

| Utgifternas natur                                                 | Stats-<br>verket | Lands-<br>ting | I landsting<br>ej del-<br>tagande<br>städer | Övriga<br>städer | Lands-<br>kom-<br>muner | Munici-<br>palsam-<br>hällen | Väghåll-<br>nings-<br>distrikt | Till-<br>sam-<br>mans |
|-------------------------------------------------------------------|------------------|----------------|---------------------------------------------|------------------|-------------------------|------------------------------|--------------------------------|-----------------------|
|                                                                   | 1,000 kr.        | 1,000 kr.      | 1,000 kr.                                   | 1,000 kr.        | 1,000 kr.               | 1,000 kr.                    | 1,000 kr.                      | 1,000 kr.             |
| <b>A. Verkliga utgifter.</b>                                      |                  |                |                                             |                  |                         |                              |                                |                       |
| 1. Hans Maj:t Konungen<br>samt hov- och slotts-<br>staterna ..... | 1,645            | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>1,645</b>          |
| 2. Riksdagen .....                                                | 1,502            | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>1,502</b>          |
| 3. Utrikesförvaltning ..                                          | 2,220            | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>2,220</b>          |
| 4. Lantförsvar .....                                              | 150,821          | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>150,821</b>        |
| 5. Sjöförsvar .....                                               | 40,989           | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>40,989</b>         |
| 6. Rättsväsende .....                                             | 6,684            | —              | 796                                         | 558              | —                       | —                            | —                              | <b>8,038</b>          |
| 7. Ordningssväsende ...                                           | 558              | 321            | 4,695                                       | 2,841            | —                       | 69                           | —                              | <b>8,484</b>          |
| 8. Allmän inre förvalt-<br>ning .....                             | 17,391           | 493            | 24,700                                      | 14,710           | 5,111                   | 748                          | —                              | <b>63,153</b>         |
| 9. Kyrkliga angelägen-<br>heter .....                             | 1,266            | —              | 2,895                                       | 2,760            | 12,652                  | —                            | —                              | <b>19,573</b>         |
| 10. Hälso- och sjukvård ..                                        | 15,283           | 15,670         | 9,757                                       | 2,029            | 2,824                   | 61                           | —                              | <b>45,624</b>         |
| 11. Fattigvård och väl-<br>görenhet .....                         | 596              | 321            | 9,220                                       | 6,580            | 18,144                  | —                            | —                              | <b>34,861</b>         |
| 12. Försäkring och andra<br>sociala ändamål .....                 | 13,456           | 511            | 3,070                                       | 2,880            | 7,661                   | 94                           | —                              | <b>27,672</b>         |
| 13. Folkundervisning och<br>folkbildning .....                    | 23,829           | 851            | 10,082                                      | 9,019            | 32,304                  | —                            | —                              | <b>76,085</b>         |
| 14. Allmänna och en-<br>skilda läroverk .....                     | 7,988            | 616            | 2,404                                       | 2,436            | —                       | —                            | —                              | <b>13,444</b>         |
| 15. Vetenskap och konst ..                                        | 5,200            | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>5,200</b>          |
| 16. Näringslivets främ-<br>jande .....                            | 12,959           | 1,364          | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>14,323</b>         |
| 17. Kommunikationsvä-<br>sende .....                              | 8,168            | 801            | 13,903                                      | 9,111            | 1,597                   | 560                          | 18,307                         | <b>52,447</b>         |
| 18. Skatteomkostnader ...                                         | 11,483           | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>11,483</b>         |
| 19. Skuldräntor .....                                             | 35,940           | 1,298          | 16,101                                      | 10,602           | 3,688                   | 259                          | —                              | <b>67,888</b>         |
| Summa 1—19                                                        | <b>357,978</b>   | <b>22,246</b>  | <b>97,623</b>                               | <b>63,526</b>    | <b>83,981</b>           | <b>1,791</b>                 | <b>18,307</b>                  | <b>645,452</b>        |
| 20. Bidrag till kommuner<br>o. dyl. ....                          | 16,527           | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | —                     |
| <b>B. Utgifter för kapi-<br/>talökning.</b>                       |                  |                |                                             |                  |                         |                              |                                |                       |
| 21. Köp eller anläggning<br>av inkomstgivande<br>egendom .....    | 62,153           | —              | 30,660                                      | 13,422           | —                       | 743                          | —                              | <b>106,978</b>        |
| 22. Avsättning till fonder ..                                     | 4,514            | —              | —                                           | —                | —                       | —                            | —                              | <b>4,514</b>          |
| 23. Avbetalning å skuld ..                                        | 4,839            | 6,916          | 8,186                                       | 19,514           | 9,241                   | 513                          | —                              | <b>49,209</b>         |
| Totalsumma                                                        | <b>446,011</b>   | <b>29,162</b>  | <b>136,469</b>                              | <b>96,462</b>    | <b>93,222</b>           | <b>3,047</b>                 | <b>18,307</b>                  | <b>806,153</b>        |

Tab. 2. Specifikation av vissa kommunala utgifter år 1916.

| Utgifternas natur                           | Lands-<br>ting | I landsting<br>ej deltagande<br>städer | Övriga<br>städer | Lands-<br>kommuner |
|---------------------------------------------|----------------|----------------------------------------|------------------|--------------------|
|                                             | 1,000 kr.      | 1,000 kr.                              | 1,000 kr.        | 1,000 kr.          |
| 9. Kyrkliga angelägenheter .....            | —              | 2,895                                  | 2,760            | 12,652             |
| därav hus och inventarier .....             | —              | 623                                    | 672              | 3,081              |
| prästerskapets avlöning .....               | —              | 735                                    | 886              | 6,615              |
| övriga utgifter .....                       | —              | 1,537                                  | 1,202            | 2,956              |
| 13. Folkundervisning och folkbildning ..... | —              | 10,082                                 | 9,019            | 32,304             |
| därav hus och inventarier .....             | —              | 1,818                                  | 1,020            | 7,132              |
| avlöning .....                              | —              | 5,853                                  | 5,753            | 18,828             |
| övriga utgifter .....                       | —              | 2,411                                  | 2,246            | 6,344              |
| 14. Allmänna och enskilda läroverk .....    | —              | 2,404                                  | 2,436            | —                  |
| därav hus och inventarier .....             | —              | 1,039                                  | 956              | —                  |
| avlöning .....                              | —              | 260                                    | 746              | —                  |
| övriga utgifter .....                       | —              | 1,105                                  | 734              | —                  |
| 16. Näringslivets främjande .....           | 1,364          | —                                      | —                | —                  |
| därav för jordbruk med binärningar .....    | 748            | —                                      | —                | —                  |
| 17. Kommunikationsväsende .....             | —              | 13,903                                 | 9,111            | —                  |
| därav vägar, gator och torg .....           | —              | 5,111                                  | 3,429            | —                  |
| hamnar, broar o. d. ....                    | —              | 3,771                                  | 2,958            | —                  |
| renhållning .....                           | —              | 3,761                                  | 1,329            | —                  |
| gatubelysning .....                         | —              | 1,260                                  | 1,395            | —                  |
| 19. Skuldräntor .....                       | —              | —                                      | —                | 3,688              |
| därav för kyrkliga ändamål .....            | —              | —                                      | —                | 365                |
| » folkskola .....                           | —              | —                                      | —                | 1,560              |
| » fattigvård .....                          | —              | —                                      | —                | 614                |
| » andra ändamål .....                       | —              | —                                      | —                | 1,149              |

Tab. 3. Statens utgifter åren 1915—1918.

(Enligt utdrag ur rikshuvudboken)

| U t g i f t e r n a s   n a t u r                  | År 1915<br>1,000 kr. | År 1916<br>1,000 kr. | År 1917<br>1,000 kr. | År 1918<br>1,000 kr. |
|----------------------------------------------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|
| <b>A. Verkliga utgifter.</b>                       |                      |                      |                      |                      |
| 1. H. Majt Konungen samt hov- och slottsstaterna   | 1,645                | 1,645                | 1,645                | 2,877                |
| 2. Riksdagen                                       | 1,437                | 1,502                | 1,870                | 3,682                |
| 3. Utrikesförvaltning                              | 2,675                | 2,220                | 2,398                | 5,128                |
| 4. Lantförsvär                                     | 87,556               | 150,821              | 165,519              | 338,293              |
| 5. Sjöförsvär                                      | 31,516               | 40,989               | 48,211               | 139,946              |
| 6. Rättsväsende                                    | 6,336                | 6,684                | 7,539                | 16,362               |
| 7. Ordningsväsende                                 | 520                  | 558                  | 612                  | 712                  |
| 8. Allmän inre förvaltning                         | 18,578               | 17,391               | 19,468               | 73,971               |
| 9. Kyrkliga angelägenheter                         | 911                  | 1,266                | 1,875                | 3,139                |
| 10. Hälso- och sjukvård                            | 13,701               | 15,283               | 18,494               | 26,514               |
| 11. Fattigvård och välgörenhet                     | 570                  | 596                  | 697                  | 834                  |
| 12. Försäkring och andra sociala ändamål           | 8,083                | 13,456               | 15,496               | 78,110               |
| 12 a. Åtgärder i prisreglerande syfte              | —                    | —                    | —                    | 108,839              |
| 13. Folkundervisning och folkbildning              | 22,710               | 23,829               | 27,138               | 36,642               |
| 14. Allmänna och enskilda läroverk                 | 7,812                | 7,988                | 8,048                | 10,671               |
| 15. Vetenskap och konst                            | 5,246                | 5,200                | 4,895                | 5,386                |
| 16. Näringslivets främjande                        | 13,438               | 12,959               | 13,701               | 29,107               |
| 17. Kommunikationsväsende                          | 7,687                | 8,168                | 8,400                | 8,402                |
| 18. Skatteomkostnader                              | 10,486               | 11,483               | 11,771               | 12,579               |
| 19. Skuldräntor                                    | 32,082               | 35,940               | 45,344               | 74,020               |
| Summa 1—19                                         | <b>272,989</b>       | <b>357,978</b>       | <b>403,121</b>       | <b>970,214</b>       |
| 20. Bidrag till kommuner och dylika                | 18,477               | 16,527               | 16,083               | 15,439               |
| <b>B. Utgifter för kapitalökning.</b>              |                      |                      |                      |                      |
| 21. Köp eller anläggning av inkomstgivande egendom | 47,400               | 62,153               | 73,902               | 176,997              |
| 22. Avsättning till fonder                         | 13,339               | 4,514                | 13,744               | 13,697               |
| 23. Avbetalning å skuld                            | 5,106                | 4,839                | 4,977                | 5,253                |
| 24. Rörelsekapital för statens kristidsverksamhet  | —                    | —                    | 159,800              | 415,200              |
| Totalsumma                                         | <b>357,811</b>       | <b>446,011</b>       | <b>671,627</b>       | <b>1,596,800</b>     |

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)

14

Tab. 4. Kommunernas inkomster år 1916.

| Inkomsternas natur                                           | Landsting<br>1,000 kr. | Städer<br>somej del-<br>taga i<br>landsting<br>1,000 kr. | Övriga<br>städer<br>1,000 kr. | Lands-<br>kommuner<br>1,000 kr. | Municipalsam-<br>hällen<br>1,000 kr. |
|--------------------------------------------------------------|------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------|
| <b>I. Verkliga inkomster.</b>                                |                        |                                                          |                               |                                 |                                      |
| a) Skatter och avgifter:                                     |                        |                                                          |                               |                                 |                                      |
| 1. Utdebiterade på den beskattnings-<br>bara inkomsten ..... | 14,362                 | 42,256                                                   | 28,889                        | 40,057                          | 813                                  |
| därav på jordbruksfastighet .....                            | 2,640                  | 63                                                       | 251                           | 12,077                          | —                                    |
| » » annan fastighet .....                                    | 1,665                  | 7,391                                                    | 4,472                         | 3,605                           | 127                                  |
| » » inkomst av kapital och arbete                            | 10,057                 | 34,802                                                   | 24,166                        | 24,375                          | 686                                  |
| 2. Utdebiterade på fastighetsvärdet ..                       | —                      | 11                                                       | 222                           | —                               | —                                    |
| 3. Personliga avgifter .....                                 | —                      | 106                                                      | 132                           | 746                             | —                                    |
| 4. Skogsaccis .....                                          | —                      | 1                                                        | 4                             | 2,275                           | —                                    |
| 5. Utdebiterade efter annan eller ej<br>uppgiven grund ..... | —                      | 693                                                      | 738                           | 6,258                           | —                                    |
| 6. Fattigvård in natura .....                                | —                      | —                                                        | —                             | <sup>1)</sup> 90                | —                                    |
| 7. Av bouppteckningar m. m. ....                             | —                      | 497                                                      | 146                           | —                               | —                                    |
| 8. Artistskatt .....                                         | —                      | 82                                                       | 38                            | 3                               | —                                    |
| 9. Hundskatt .....                                           | —                      | 97                                                       | 144                           | <sup>1)</sup> 488               | —                                    |
| 10. Sjukvårdsavgifter .....                                  | 574                    | —                                                        | —                             | —                               | —                                    |
| 11. Grundavgifter till allm. pensionsförs.                   | —                      | 1,102                                                    | 1,170                         | 6,364                           | —                                    |
| b) Influtna räntor .....                                     | 303                    | 2,686                                                    | 2,654                         | 3,384                           | 121                                  |
| c) Hyror och arrenden .....                                  |                        | 8,815                                                    | 4,299                         |                                 |                                      |
| d) Inkomstgivande verks avkastning .....                     | 2,884                  | 28,715                                                   | 15,445                        | —                               | 393                                  |
| e) Brännvinsförsäljningsmedel .....                          | 2,673                  | 2,262                                                    | 3,418                         | 6                               | —                                    |
| f) Statsbidrag, till folkskolan .....                        | —                      | 2,285                                                    | 2,791                         | 14,428                          | —                                    |
| » » andra ändamål .....                                      | 1,974                  | 3,601                                                    | 897                           | 451                             | 15                                   |
| g) Övriga inkomster .....                                    | 539                    | 26,903                                                   | 9,237                         | 6,185                           | 284                                  |
| Summa verkliga inkomster                                     | <b>23,609</b>          | <b>120,112</b>                                           | <b>70,224</b>                 | <b>80,735</b>                   | <b>1,626</b>                         |
| II. Upplåning .....                                          | 9,072                  | 22,427                                                   | 32,657                        | 13,625                          | 2,734                                |
| Summa inkomster                                              | <b>32,681</b>          | <b>142,539</b>                                           | <b>102,881</b>                | <b>94,360</b>                   | <b>4,360</b>                         |

<sup>1)</sup> Avser år 1915.

### III. Principerna för en rättvis beskattning i finansvetenskapen.

I äldre tider voro blott vissa klasser av befolkningen underkastade skattskyldighet. Just de, som bäst skulle förmått bära skatterna, voro ofta helt eller åtminstone i huvudsak fria från bidragsskyldighet till det allmänna. De då gällande »systemen» för beskattningen voro ej resultat av några försök att i praktiken omsätta teoretiskt utbildade idéer utan måste fastmera betraktas såsom utslag av rådande maktmotsättningar inom samhället. Det anses numera både inom teorien och hos det praktiska livets män inom alla samhällslager självklart, att beskattningen bör fylla största möjliga krav på en rättvis fördelning av de bördor, som samhället i form av skatter måste i allt större utsträckning ålägga sina medborgare. Och enighet torde kunna sägas råda därom, att en rättvis skattefördelning förutsätter, dels att varje samhällsmedlem, som är i stånd därtill, erlägger skatt, dels att beskattningen skall vara »likmässig». Härmed upphör emellertid enigheten. I synnerhet om den närmare innebörden av fordran på »likmässighet» hava yppat sig de mest skiftande åsikter.

I modern finansvetenskap har man i fråga om skattefördelningens rättvisa med särskild hänsyn till likmässigheten uppställt tvänne huvudteorier, under vilka de flesta uppfattningar i berörda avseende kunna hänföras, nämligen intresse- eller nytteteorien och skatteförmågeteorien. Den särskilda teori, som uppställts i avseende å beskattningens socialpolitiska verkningar, torde i allmänhet hava utbildats med hänsyn ej till kommunalbeskattningen — varom här är fråga — utan till statsbeskattningen.

Olika beskattningsteorier.

*Intresseteorien* vilar på den principen, att beskattningen skall ske »efter intresse» eller, som det plägar uttryckas, »efter prestation och motprestation». Numera är väl den åsikt att anse som föräldrad, att skatterna borde ordnas som premierna i en försäkringsanstalt. Statens huvudsakliga verksamhet gällde, ansåg man, uppehållandet av rätts-säkerheten, och skatterna borde alltså betalas i förhållande till det gagn, som en var hade av rättssäkerheten. I vad mån denna teori kunde äga

*Intresseteorien.*

giltighet även för kommunalbeskattningen, beröres i allmänhet icke i den moderna skatteteoretiska litteraturen. Intresseprincipen, sådan man numera tänker sig den, finner man »omedelbart grundad i sunda förnuftet». Det anses ligga i sakens natur, att man skall betala skatt i förhållande till de fördelar, man åtnjuter av samhället. Man söker fastställa och mäta den nytta, en var har av samhällets verksamhet, för att beskatta honom efter detta mått. Men under det åtskilliga författare anse det riktigt och nödvändigt att mäta nyttan i varje särskilt fall, finnes det andra, som anse, att det gives ett gemensamt uttryck för den nytta, en var åtnjuter av samhället, nämligen summan av de ekonomiska fördelar, som tillflyta honom. Efter detta gemensamma uttryck för nyttan böra de samhällsutgifter utdebiteras, som man ej kunnat fördela genom att mäta nyttan i särskilda fall.

*Skatteförmågeteorien.*

*Skatteförmågeteorien* däremot bygger på den principen, att en var skall betala skatt efter sin ekonomiska bärkraft. Beskattningen grundas enligt denna princip på den enskildes *plikt* att efter förmåga bidra till samhällets utgifter. Med skatteförmågeprincipen identifieras av många författare den s. k. offerprincipen, som utgår från det förhållandet, att skatten innebär ett offer, ett umbärande för den beskattade. Likmässigheten i beskattningen förverkligas enligt denna princip, därest offret blir lika för alla beskattade.

*Förespråkare för de olika teorierna.*

Båda de nu berörda teorierna hava sina förespråkare. Vissa författare anse, att endera principen bör vara ensam härskande vid all beskattning, andra åter förmena, att båda böra komma till användning men med var sitt begränsade tillämpningsområde. Jag tillåter mig att här i korthet sammanfatta några uttalanden i ämnet av finasteoretiska författare, företrädande olika ståndpunkter.

*Wagner.*

Tysklands på ifrågavarande område sannolikt mest ansedde skriftställare, Adolph Wagner, uttalar i avseende å den teoretiska grunden för den allmänna beskattningen, att intresseprincipen utgör en oriktig grundval, då den utvidgar den privatekonomiska vedergällningsprincipen till statslivets förhållanden. Det vore, enligt Wagner, visserligen sant, att de beskattade åtnjöte stora fördelar av staten. I detta förhållande låge emellertid icke den inre grunden till den allmänna skatteplikten, om man också kunde hänvisa till denna grund för att gentemot den enskilde rättfärdiga hans skattebörda. I vissa fall vore visserligen förhållandena sådana, att skatterna kunde och borde fördelas efter intresset. Men därav följde icke, att intresseprincipen vore lämpad såsom en allmän grundval



för beskattningen. En sådan grundval förefunnes i stället i skatteförmågeprincipen. Låt vara att en var såsom medlem i samhället erhöle fördelar av detsamma, så vore det dock främst fråga om det helas bästa och om den enskildes blott såsom en del av det hela. Det vore pliktförhållandet, som grundade skattskyldigheten. Kunde beskattning i allmänhet ej *grundas* på intresseprincipen, så kunde ej heller skatterna i allmänhet *fördelas* efter densamma. Av samhällets väsen och beskaffenheten hos de flesta offentliga prestationer vore det fastmera klart, att en *allmän* fördelning av skatterna efter intresse vore såväl principiellt falsk som praktiskt ogenomförbar. Även där den enskilde åtnjöte fördelar av samhällets dispositioner, skedde detta i regel i en grad, som ej kunde mätas. Så vore fallet beträffande den stora mängden av samhälleliga dispositioner till förverkligande av rätts- och maktändamål likasom även i fråga om många dispositioner för kultur- och välfärdsändamål. Därför vore man nödsakad att tillgripa en annan måttstock för skattskyldigheten, och en sådan kunde beträffande beskattningen i allmänhet blott finnas i skatteförmågeprincipen. I det moderna samhället hushållades »med förenade krafter» för det helas bästa, och därför måste också billigtvis var och en tagas i anspråk efter måttet av sina krafter. Någon absolut, uteslutande användbar skatteprincip för vinnande av likmässighet i beskattningen funnes alltså icke, utan det gällde att åt vardera av skatteförmåge- och intresseprinciperna anvisa det område, inom vilket den borde tillämpas.

Intresseprincipen vore, enligt Wagner, riktig och praktiskt användbar, där offentliga prestationer verkligen medförde särskilda fördelar för vissa personer eller för viss egendom och där tillika storleken av dessa fördelar låte ungefärligen mäta sig. Blott ett »ungefär» vore överhuvudtaget möjligt men också tillräckligt för ändamålet. Efter denna ledande synpunkt följde användningen av intresseprincipen i systemet för gebyrer och bidrag. Med gebyrer förstode Wagner sådana avgifter, vilka på ett av samhället ensidigt bestämt sätt och till bestämt belopp av enskilda eller grupper av enskilda erlades såsom speciellt vederlag för av samhället meddelade tjänster eller för utgifter, som de förorsakat samhället vid dess utövande av sin verksamhet. Bidrag vore sådana avgifter, vilka erlades på en gång, i synnerhet vid anläggningen av samhälleliga anstalter och inrättningar. Beträffande intresseprincipens ytterligare tillämplighet vore att skilja mellan stats- och kommunalbeskattningen. I fråga om statsbeskattningen intoge visserligen skatteförmågeprincipen det främsta rummet, men det kunde inträffa, att vissa föranstaltningar från statens sida i särskilt hög grad

komme vissa landsändar, vissa folkklasser, vissa personer och i synnerhet vissa egendomar till godo. Detta gällde i allmänhet jordegendomen stundom, såsom i fråga om kommunikationsanläggningar, vattenbyggnader m. m., även viss näringsdrift. I dylika fall kunde rättvisan bjuda, att hänsyn toges till intresseprincipen. Det vore emellertid i kommunernas skatteväsen, och i desto högre grad ju mindre kommunerna till sina områden vore, som denna princip funne sin särskilda användning. Liksom staten vore visserligen ej heller kommunen någon rent privatekonomisk sammanslutning, i vilken allt på grund av sakens natur borde eller kunde regleras enligt synpunkten: prestation och motprestation. Men i stor utsträckning förekomme i kommunernas verksamhet åtgöranden, isynnerhet av ekonomisk natur, vilkas verkningar för enskilda kategorier av personer eller egendom kunde urskiljas och i någon mån mätas, exempelvis såsom ökning i egendoms och i synnerhet fastigheters värde, såsom ökade produktionsmöjligheter i enskild näring eller såsom personlig nytta och besparingar för privatmännen. Till genomförande av intresseprincipen i kommunalbeskattningen vore en metodisk uppdelning av de kommunala utgifterna ändamålsenlig för att icke säga nödvändig. Med de olika kategorierna av utgifter borde de särskilda beskattningsprinciperna kombineras och detta i huvudsak så, att för de allmänna utgifterna skatterna fördelades efter förmåga men i fråga om vissa av de särskilda utgifterna efter intresse. Till allmänna utgifter kunde räknas sådana, som avsåge att tillgodose statsändamål, utgifter för kommunens allmänna förvaltning, för polis- och sundhetsväsen, och i regel för fattigvården. Till särskilda utgifter vore däremot att hänföra utgifter för kulturändamål, skolväsen o. d. samt utgifter för ekonomiska ändamål, i synnerhet väg- och gatuväsen, vattenledning, belysning m. m. Utgifter, om vilkas art tvekan rådde, borde hänföras till allmänna utgifter. De särskilda utgifterna borde i första hand täckas genom gebyrer och bidrag, men, i den mån detta ej vore möjligt, borde utgifter för kulturändamål täckas med skatter efter förmåga, utgifter för ekonomiska ändamål däremot med skatter efter intresse.

Beskattning efter förmåga borde, enligt Wagner, äga rum i alla de fall, då ej, enligt vad förut utvecklats, rum funnes för intresseprincipen. Skatteförmågeprincipen borde sålunda isynnerhet tillämpas vid statens beskattning men hade sin givna stora betydelse även i fråga om kommunernas skatteväsen.

*Schäffle.*

En annan känd tysk finansteoretiker, Albert Schäffle, anhängare av skatteförmågeteorien såsom den enda riktiga i fråga om all beskatt-

ning, upptager Wagners resonemang till kritik på i huvudsak följande sätt. Det finnes visserligen gebyrer och bidrag efter intresse men inga skatter efter intresse. Vad som angåves vara skatter efter intresse, vore just särskilda vederlag för särskilda fördelar. Wagners teori innebure en sammanblandning med skatter av inkomster, som icke vore skatter. Ty med skatt förstodes just bidrag till allmännyttiga offentliga utgifter, vilka icke täcktes genom förvärvsinkomster och särskilda vederlag. Gebyrer och bidrag kunde klädas i skattens form men bleve därigenom icke skatter. Omvänt kunde skatten klädas i gebyrens form men upphörde därför icke att vara en skatt, ett bidrag efter förmåga på grund av medlemskap i samhället. Om man överallt, där man plägade tala om skatt efter intresse, i stället insatte »gebyr» e. d., vore nästan allt riktigt, som i den av Wagner företrädde dualistiska teorien anfördes i fråga om intressebeskattningen. Det vore sålunda bland annat riktigt, att gebyrer uttoges, där enskilda — icke blott jordägare — åtnjöte särskilda och ungefärligen mätbara särskilda fördelar. Det vore mycket riktigt att anbefalla ett uppdelande av de offentliga utgifterna i sådana, för vilka helt eller delvis gebyrer borde upptagas, och i sådana, där de enskildas fördelar ej ens tillnärmelsevis kunde mätas.

Utgivaren av den tyska tidskriften »Finanzarchiv», Georg Schanz, har nyligen (1915) sökt uppvisa, att de kommunala anordningarna i största utsträckning komme kommunens samtliga medlemmar eller de flesta av dem tillgodo, och att den uppfattning, att fastigheter och näringsdrift skulle draga särskilt stor nytta av desamma, vore felaktig. Schanz vill låta skatteförmågeteorien äga tillämpning i alla fall, då ej skäl till upptagande av gebyr eller bidrag tydligen förefinnas.

Schanz.

Engelsmannen Bastable anser icke intresseteorien vara möjlig att i allmänhet tillämpa i fråga om statsbeskattningen men väl vid kommunalbeskattningen, där en större möjlighet att mäta de fördelar, som tillskyndats vederbörande, ansetts förefinnas.

Bastable.

Till uteslutande intresseteorien ansluter sig däremot dansken V. Falbe Hansen. Han ägnar skatteförmågeteorien en ingående kritik. Denna teori utginge, säger Falbe Hansen, från att skatterna borde vara »lika», vilket skulle betyda »lika offer» eller »lika tryck». Men denna slutsats vore icke pålitlig. Lika nära till hands låge det resultat, till vilket även åtskilliga författare kommit, nämligen att, när en skatt skulle vara »lika», måste den hava samma absoluta storlek för alla. Då en sådan

Falbe  
Hansen.

skatt givetvis måste sättas lågt, vore den förkastlig redan på den grund, att den ej skulle inbringa tillnärmelsevis vad samhället behövde. Men även om man antog, att »lika» betydde »lika offer» eller »lika tryck», vore nästa led i tankekedjan oriktigt, ty från denna förutsättning kunde man omöjligt komma till det resultat, att skatten borde beräknas »i förhållande till» förmågan och än mindre »i förhållande till» inkomsten. Ty när en skatt skulle medföra ett lika stort offer, måste den vara icke proportionell mot förmågan utan starkt progressiv på förmågan och än mer progressiv på inkomsten. Den måste vara så hög, att dess betalning kostade umbärandet av lika nödvändiga förbrukningsföremål. Skatten måste sålunda medtaga all inkomst utöver ett minimum. Skatteförmågeteorien förde emellertid även till andra olyckliga konsekvenser. Den löste sålunda icke det mellanstatliga och interkommunala skatteproblemet. Slutligen kunde man ej utan vidare påstå, att »skatteförmåga» vore liktydigt med inkomst, vilket sistnämnda begrepp för övrigt även vore tvivelaktigt och mångtydigt. Och begreppet »skatteförmåga» vore så vagt och godtyckligt, att det föga ägnade sig till mått för beskattningen. Själva utgångspunkten för skatteförmågeteorien vore för övrigt oriktig, ty staten ställde sig ej och borde ej ställa sig lika gentemot alla samhällsmedlemmar. Falbe Hansen ansluter sig i stället till den ovan berörda riktning inom intresseteorien, vilken anser summan av de ekonomiska fördelar, som tillflyta en var, utgöra ett gemensamt uttryck för den nytta, han har av samhället.

---

#### IV. Kommunalbeskattningen i vissa främmande länder.

I det följande skall jag meddela en kort sammanfattning av huvudgrunderna för den kommunala beskattningen i vissa främmande länder, hämtad huvudsakligen ur professor Gustav Cassels år 1912 på offentligt uppdrag utarbetade »översikt över kommunalbeskattningens utveckling och nuvarande gestaltning inom vissa främmande länder» samt de sammanställningar beträffande skattelagstiftningen i vissa länder, som återfinnas i Eiserman—von Wolckers förslag. För erhållande av en mera ingående kännedom i ämnet hänvisar jag till dessa utredningar. Jag anser mig böra nämna, att tiden icke medgivit några närmare undersökningar, huruvida kommunalbeskattningen i något av de länder, sagda utredningar avse, undergått förändring, sedan utredningarna verkstälts. Emellertid har jag — med reservation för vad som kan hava beslutats under de senaste månaderna — anledning antaga, att några genomgripande kommunalskattereformer icke företagits.

I England är varje kommunal myndighet i princip begränsad till de speciella uppgifter, lagstiftningen tillagt densamma. Sedan gammalt hava funnits ett stort antal kommunala organ för olika ändamål, men genom sammanslagning har man numera sökt vinna en allt större koncentration av kommunalförvaltningen. Den mängd lokala skatter för specifika ändamål, som i äldre tider funnits, hava i sammanhang därmed bortfallit, och de nya skatterna hava i stort sett kommit att anslutas till den viktigaste specialskatten, den sedan gammalt bestående särskilda fattigskatten, som på detta sätt blivit grunden för Englands hela kommunala skatteväsen. Och fattigskatten är i huvudsak att betrakta såsom en skatt på den fasta egendomen. Skatten drabbar fastighetens innehavare i proportion till fastighetens »årliga värde», som icke beräknas efter fastighetens kapitalvärde utan efter den årliga nettoavkastning, fastigheten kan beräknas ge, om den upplåtes till annan. Ågaren är såsom sådan skattefri; skatten drabbar innehavaren av fastigheten. Från huvudregeln, att kommunalskatt utdebiteras efter denna norm, givas vissa undantag, ity att i åtskilliga fall, där en utgift uppenbarligen länder vissa fastigheter till avsevärt mindre nytta än andra fastigheter, *Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)*

England.

de förra i mindre grad än de senare drabbas av utdebiteringen. Någon kommunal inkomstskatt finnes icke i England, och ej heller utdebiteras numera några speciella kommunalskatter av väsentlig betydelse. I Cassels förenämnda utredning göres gällande, att beträffande uthyrda fastigheter en stor del av fastighetsskatten ytterst får bäras av hyresgästerna, medan den andra delen verkligen bäres av fastighetsägarna och alltså har karaktären av en jordvärdeskatt, samt att de nyare tendenserna i engelsk kommunalskattepolitik i allmänhet gått i riktning mot en mer eller mindre fullständig övergång till en speciell jordvärdeskatt.

Av synnerligen väsentlig betydelse för de engelska kommunernas finansväsen är statsbidragssystemet. Statsbidragen äro dels vissa till kommuner av högre ordning överförda statsskatter, såsom licensavgifter o. d., som tillfalla kommunerna, dels bidrag till vissa särskilda ändamål, i synnerhet undervisningsväsendet. År 1908 uppgick statsbidragens sammanlagda belopp till omkring tredjedelen mot de egentliga kommunalskatterna.

#### **Frankrike.**

Frankrike är indelat i ett antal departement och dessa åter i kommuner. Såväl departementen som kommunerna hava beskattningsrätt. Till grund för den allmänna direkta kommunalbeskattningen ligga de fyra stora direkta statsskatterna: grundskatten, personal- och mobiliarskatten, dörr- och fönsterskatten samt näringskatten (patentskatten). Grundskatten beräknas olika, alltefter det den träffar obebyggd jord eller byggnadsmark med byggnader. Den egentliga jordskatten är till sitt sammanlagda belopp en gång för alla fastställd och fördelas på fastigheterna efter jordens antagna avkastning, medan däremot byggnadsskatten utgår med en bestämd skattesats av byggnadernas avkastning efter avdrag av viss beräknad procent för amortering, underhåll m. m. Personal- och mobiliarskatten består av två olika skatter. Personalskatten är en personlig percapitaskatt, medan mobiliarskatten utdebiteras i förhållande till hyresvärdet av de lägenheter, som användas såsom privatbostad. Dörr- och fönsterskatten upptages för byggnader efter antalet av deras dörrar och fönster. Skatten åligger i första hand husägarna, men dessa hava rätt att få skatten ersatt av hyresgästerna. Näringskatten slutligen utgår efter en mycket specificerad tariff med fasta skattesatser och träffar i allmänhet alla yrkesidkare. Skatten är graderad dels efter näringarnas eller yrkenas olika natur, dels efter folkmängden i den kommun, där näringen drives, dels också efter hyresvärdet av byggnader, som användas för näringsdriften, i somliga näringar också efter antalet arbetare. Departementens och kommunernas tillägg till

dessas skatter beräknas efter vissa procent, som ej utan särskilt tillstånd från vederbörande myndigheter få överskridas. I första hand beräknas tilläggen till grundskatten samt person- och mobiliarskatten och, sedan dessa utnyttjats, tillägg till alla fyra skatterna. Härav framgår, att dörr- och fönster-skatten samt närings-skatten anlitas i förhållandevis lägre grad än de övriga skatterna. Härtill komma vissa särskilda kommunal-skatter, bland dem den s. k. »prestationsskatten» för vägväsendet, som egentligen innebär en skyldighet att utgöra naturaprestationer, vilka dock kunna avlösas i penningar, samt hundskatt och i städerna kommunala tullar eller s. k. oktrojer, vilka sistnämnda spela en betydande roll.

Preussen är för den kommunala förvaltningen indelat i provinser, dessa i kretsar och kretsarna i primärkommuner. Under kommunerna av högre ordning höra flera olikartade uppgifter, vad angår kretsarna särskilt för vägväsendet och beträffande provinserna dels för kommunikationerna dels ock i synnerhet för fattigvårdsväsendet. Provinserna, kretsarna och primärkommunerna hava var för sig beskattningsrätt. Då den kommunala beskattningen till väsentlig del grundar sig på de direkta statsskatterna, må även dessa något beröras.

Preussen.

Den direkta statsbeskattningen i Preussen vilade förr på ett system av avkastningsskatter, kompletterat med en inkomstbeskattning. Avkastningsskatterna voro till antalet tre, nämligen grund-, byggnads- och närings-skatterna. Grundskatterna vilade på en allmän katäster för landets jord, vilken innefattade en taxering en gång för alla av jordens normala nettoavkastning, d. v. s. bruttoavkastningen efter avdrag för driftskostnaderna. Byggnadsskatten utgick efter byggnadernas årliga hyresvärde. Närings-skatten var tidigare fördelad efter huvudsakligen yttre kännetecken med en indelning av näringsdriften efter ett detaljerat klass-system men förändrades sedermera, så att företagets avkastning, i viss mån också dess anläggnings- och driftskapital, lades till grund för beskattningen. Kommunerna täckte uteslutande eller till största delen sitt skattebehov genom procentuella tillägg till statens inkomstskatt eller genom självständiga kommunala inkomstskatter.

Genom den i början av 1890-talet genomförda s. k. Miquelska skattereformen skedde en genomgripande omvandling av hela det preussiska såväl statliga som kommunala skattesystemet. Därvid infördes en ny statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, som gjorde de i ett stats-skattesystem olämpliga objektskatterna onödiga. Dessa överlätos i stället till kommunerna, ehuru väl taxering såsom till statsskatt fortfarande skulle

äga rum och nominella belopp enligt förut gällande grunder åsättas. Då staten avstod från realskatterna, krävdes emellertid garantier för en lämplig hushållning med dessa skattekällor, på vilka kommunerna i första hand måste grunda sin hushållning. Därför bestämdes, att kommuns beslut i beskattningsärenden skulle i många fall underställas lokalmyndighets prövning.

Enligt kommunalskattereformen skulle kommunernas inkomstbeskattning nära ansluta sig till statsinkomstskatten men borde däremot en omgestaltning äga rum av grund-, byggnads- och näringsskatterna till särskilda kommunala realskatter. Frigivandet av dessa skattekällor från statens sida erhåller sin fulla betydelse för kommunerna därigenom, att dessa icke bindas vid statens formellt bestående skatteformer utan sättas i tillfälle att utbilda sina realskattesystem efter särskilda förhållanden. Detta skall ske genom en särskild skatteordning, som underställes vederbörande myndighets godkännande. Tills detta sker, måste kommunen upptaga realskatter i form av tillägg till de statliga realskatterna.

Den preussiska primärkommunen skall i första hand täcka sina utgifter genom egna inkomster men äger rätt att därutöver upptaga i första hand gebyrer och bidrag, därefter indirekta samt slutligen direkta skatter. Gebyrer eller bidrag är kommunen berättigad upptaga för begagnande av sådana anordningar, som kommunen i det offentliga intresse har vidtagit. Skyldighet att upptaga gebyrer eller bidrag förefinnes, om anordningen i fråga länder särskilda medlemmar av kommunen eller särskilda klasser av densamma till fördel. Dock kan kommunen i sådant fall även täcka kostnaden genom s. k. »mer- eller mindrebelastning», varmed förstås en olika fördelning av de direkta skattebördorna på olika grupper av kommunens medlemmar. Indirekta skatter är kommunen berättigad att upptaga inom vissa gränser. Den viktigaste är skatt på omsättning av fast egendom.

Av de direkta skatterna komma närmast i betraktande realskatterna och bland dessa först skatten å fast egendom, som utgår av såväl bebyggd som obebyggd fastighet inom kommunen. Skattefördelningen kan ske efter antingen avkastnings- eller saluvärdet — varvid dock märkes, att totalsumman av utdebiteringen på fast egendom bestämmes med hänsyn till det taxerade beloppet av statens grund- och byggnadsskatter. Om särskilda fastighetsskatter icke äro införda, skall beskattningen ske i form av procentuella tillägg till de statliga taxeringarna till grund- och byggnadsskatt. Vad näringsskatten beträffar har det officiellt förklarats, att statsskatten icke är någon lämplig grundval för kommunal-



beskattningen, utan att kommunerna böra i vederbörlig ordning fastställa särskilda näringsskatter. Detta har också i någon utsträckning skett. Härvid har man till grund för näringsskatten lagt antingen anläggnings- och driftskapitalet eller omsättningens storlek, hyresvärdet av i rörelsen använda lokaler, den i näringsdriften utbetalda avlöningssumman eller antalet sysselsatta arbetare eller ock någon kombination av två eller flera av dessa fördelningsgrunder. Ett särskilt slag av näringsskatt är den särskilda skatten på större s. k. varuhus, vilken beräknas efter progressiv skala på omsättningen. Kommunal inkomstskatt får i regel upptagas endast i form av procentuella tillägg till statens inkomstskatt. Dock kunna de skattefria avdragen få göras mindre än i fråga om statsskatten, varjämte progressionen kan upphävas. Viss frihet från kommunal inkomstskatt tillkommer vissa personer i offentlig tjänst. Kommunala tillägg till statens förmögenhetsskatt äro icke tillåtna. Inkomstskatt kan delvis ersättas av utgiftsskatter, därest dessa träffa sådana slag av utgifter, vilkas omfång i allmänhet plägar stå i visst förhållande till inkomstens storlek och vilka därför kunna anses utgöra ett mått på denna. Fördelningen av skattebehovet på de olika skattearterna skall genomföras med vederbörlig hänsyn till arten av de utgifter, det gäller att täcka. Komma dessa utgifter i första hand fastighetsägare eller näringsidkare till godo, böra de i första rummet täckas genom utdebitering på realskatterna. Emellertid måste realskatterna alltid först tagas i anspråk i viss utsträckning, innan man tillgriper inkomstskatt. Synnerligen detaljerade föreskrifter i detta avseende äro givna. Slutligen är i avseende å primärkommunernas beskattningsrätt att märka en bestämmelse, som syftar till åstadkommande i viss mån av en skattentjämnings. När i en kommun en mängd arbetare äro sysselsatta i industriellt företag eller näringsdrift och dessa arbetare till stor del bo i en annan kommun, är bostadskommunen berättigad att erhålla bidrag från den kommun, där arbetarna sysselsättas.

Grunderna för kretsarnas beskattning äro i stort sett desamma som för primärkommunerna, vilka för övrigt verkställa utdebitering och uttaxering av de direkta skatterna till kretsarna. Detsamma gäller även provinserna, som dock i allmänhet icke få upptaga indirekta skatter.

Statsbidragen till kommunerna spela i Preussen en viktig roll. I synnerhet gäller detta i fråga om folkskoleväsendet men även beträffande vägväsendet. Utom bidrag till särskilda ändamål förekomma bidrag, som utdelas till primärkommunerna med hänsyn särskilt till behovet av understöd.

## Bayern.

Bayern är indelat i kretsar, dessa i distrikt samt vissa i distrikten ej ingående s. k. omedelbara städer, distrikten åter i primärkommuner. På kretsarna komma stora kostnader för skolväsen och fattigvård, medan distriktens utgifter till väsentlig del avse vägväsendet.

Kommunalbeskattningen sker i Bayern genom tillägg till de direkta statsskatterna samt genom vissa särskilda skatter, såsom skatt på öl, kommunala gatu- och broavgifter, hundskatt, kommunala tillägg till lagfartsstämpel, särskild varuhusskatt o. s. v. Den direkta statsbeskattningen i Bayern vilade ända till den reform, som genomfördes år 1910, på ett system av avkastningsskatter. Dessa voro till antalet fem, nämligen en grundskatt, en byggnadsskatt, en näringskatt, en kapitalränteskatt och en partiell inkomstskatt. Den kommunala utdebiteringen måste ske efter samma procentsats för alla fem skattetyperna. Genom 1910 års förenämnda reform infördes såsom huvudform för den statliga beskattningen en verklig inkomstskatt, ehuru väl de gamla avkastningsskatterna fingo kvarstå. Det avsågs därvid, att för kommunerna avkastningsskatterna fortfarande skulle bli huvudsak och inkomstskatterna mera få betydelse av komplement. Kommunerna tillförbundos därför att belasta avkastningsskatterna med relativt högre procentsatser än inkomstskatten. Medan staten av inkomstskatten har dubbelt så stor inkomst som av avkastningsskatterna, torde i kommunerna avkastningsskatterna giva dubbelt mot inkomstskatten. Detta gäller dock endast primärkommunerna och distrikten. Kretsarna, som i ekonomiskt avseende anses stå staten betydligt närmare, skola däremot allt fortfarande utdebitera sitt skattebehov såsom ett likformigt procentuellt tillägg till de direkta statsskatterna.

Avkastningsskatterna i Bayern te sig efter år 1910 på ungefär följande sätt. Kapitalränteskatten är en fristående skatt på inkomst av kapital, varunder förstås räntor på utlånat kapital samt utdelning å aktier och dylikt. Grundskatten är en gammal katasterskatt, som beräknats på grundval av en fullständig uppmätning och klassifikation av all jord i Bayern. Byggnadsskatten är en skatt på byggnaders hyresvärde. Näringskatten utgår av varje inom Bayern driven näring med undantag för jordbruket med dess binärningar. Skatten består av två delar. Den ena står ungefär i proportion till driftskapitalet, d. v. s. all den förmögenhet, som ingår i näringsdriften, med undantag av den, som drabbas av grund- och byggnadsskatt. Den andra delen åter är progressiv i förhållande till storleken av företagets avkastning.

Om en kommun belastas med utgifter för folkskola, fattigvård eller polis för personer, som visserligen bo inom kommunen, men som äro anställda i näringsdrift inom annan kommun, kan bostadskommunen

göra anspråk på andel i driftskommunens näringsskatt från företaget i fråga.

Av betydelse för det kommunala finansväsendet i Bayern äro de bidrag, som kommuner av lägre ordning erhålla från kommuner av högre ordning, respektive dessa från staten. Dessa bidrag utgå för särskilda ändamål, fattigvård, skolor och vägväsen.

Baden är indelat i kretsar, dessa i primärkommuner. Kretsarna utdebitera hela sitt skattebehov på primärkommunerna. De badensiska kommunerna kunna upptaga bidrag och gebyrer samt särskilda skatter, såsom omsättningsskatt å fast egendom, avgift för lustbarheter, varuhusskatt och förbrukningsskatter. Den direkta beskattningen sker genom tillägg till statsskatterna. Dessa utgöras av en allmän inkomstskatt och en särskild förmögenhetsskatt. Sistnämnda skatt är icke enhetlig utan har mera karaktären av en sammansättning av fyra objektskatter på olika slag av förmögenhet, nämligen grund-, byggnads-, driftkapitals- och kapitalskatt. För varje slag av förmögenhetsobjekt gälla särskilda taxeringsregler. Skulder få avdragas, men avdragsrätten är begränsad till hälften av förmögenhetens värde. I fråga om taxeringen av de särskilda slagen av förmögenhetsobjekt märkes följande. För taxering av jord uppställas en skala med olika värden per hektar för jord av olika klasser. Såsom byggnader taxeras även sådana, som användas i jordbruket, tomten, varå byggnaden står, jämte tillhörande gårdsplats o. d. Såsom driftkapital taxeras alla i inländsk näringsdrift med undantag av jordbruk använda förmögenhetsobjekt, som icke falla under fastighetstaxeringen. Av de badensiska kommunernas totala utdebiteringssumma föll år 1910 på fastigheterna i det närmaste hälften, på övrig förmögenhet omkring en fjärdedel, varav huvudparten på driftskapital i näringar. Omkring en fjärdedel föll alltså på inkomsten.

Baden.

Kommunala förvaltningsorgan i Württemberg äro utom primärkommunerna dels de så kallade amtskorporationerna, till antalet ganska många, med uppgifter huvudsakligen på vägväsendets, sundhetsväsendets och fattigvårdens områden, dels ett fåtal större landsfattigvårdsförband, som hava hand om vissa grenar av fattigvården. Landsfattigvårdsförbanden utdebitera sitt skattebehov på amtskorporationerna, dessa åter sitt behov på primärkommunerna. De sistnämnda äro berättigade och stundom förpliktade att upptaga en personlig så kallad bostadsskatt och kunna i vissa fall efter vederbörligt tillstånd upptaga vissa förbrukningsskatter samt skatt på omsättning av fast egendom. Hundskatt är obligatorisk. Den kommu-

Württemberg.

nala utdebiteringen grundar sig för övrigt helt på de direkta stats-skatterna. Dessa utgöras av en allmän inkomstskatt samt tre objekt-skatter, nämligen en grundskatt, en näringssskatt samt en kapitalränte-skatt. Grundskatten vilar på en uppskattning av jordens nettoavkastning vid normal skötsel. Taxeringssumman för näringssskatten bildas genom en sammanslagning av företagarens personliga arbetsförtjänst och avkastningen av driftskapitalet. Medan i statens budget inkomstskatten har den avgjort största betydelsen, är i kommunernas ekonomi förhållandet det motsatta. Den vida övervägande inkomsten i kommunerna erhålles nämligen av tillägg till grund- och näringssskatterna.

#### Hessen.

Hessen är indelat i provinser och dessa i kretsar. Såväl provinsernas som kretsarnas skattebehov utdebiteras på primärkommunerna.

De direkta statsskatterna i Hessen äro av två slag, nämligen dels en allmän inkomstskatt och dels en allmän förmögenhetsskatt. Den kommunala beskattningen ansluter sig nära till den statliga. Enligt den nya kommunalskattelag, som trätt i kraft år 1913, äro de kommunala direkta skatterna dels vissa objektsskatter å fast egendom, näringsdrift och kapitalförmögenhet, dels ock en inkomstskatt. Kommunal fastighetsskatt utgår av fast egendom inom kommunen efter dess handelsvärde. För jordbruksfastighet kan den skattskyldige fordra beskattning efter medeltalet av avkastnings- och försäljningsvärdena, därest han kan uppvisa, att det förra mera väsentligt understiger det senare. Närings-skatten träffar näringar av alla slag, även jordbruket, och utgår i förhållande till driftskapitalet. Genom ortsstatut, som stadfästes av ministeriella myndigheter, kan dock annan måttstock för näringssskatten bestämmas. Genom vederbörligen stadfäst ortsstatut kan även särskild varuhusskatt införas. Genom beslut av en krets kan med vederbörlig stadfästelse bestämmas, att i kommunerna inom kretsen yrkesmässig handel med jordbruksfastighet skall underkastas en särskild skatt. Den kommunala kapitalskatten träffar förmögenhet, som icke är underkastad fastighets- eller näringssskatt. Den kommunala inkomstskatten upptages i allmänhet på grundvalen av taxeringen till statens inkomstskatt, men de skattefria avdragen äro lägre än i fråga om statsskatten. Genom objektsskatter torde i Hessen täckas något mer än hälften av den kommunala utdebiteringen.

#### Danmark.

Primärkommuner på landet äro i Danmark sockenkommunerna, förenade i amtsråds-kretsar. Utanför dessa stå städer (och vissa stadsliknande samhällen), vilka dock för vissa ändamål, särskilt skolväsendet,

äro förenade med amtsrådskretsarna. Under amtsrådskretsarna falla för övrigt bland annat uppgifter för fattigvård, rätts- och polisväsen, sundhetsväsen och vägväsen. Deras representation, amtsråden, hava dessutom viss kontrollmyndighet över primärkommunernas utdebitering.

De danska primärkommunernas direkta beskattning, som nära ansluter sig till statsbeskattningen, vilar dels på fastighetsskatter dels på inkomstskatter. Fastighets-skatterna på landet äro dels en gammal matrikularskatt, den så kallade hartkornsskatten, dels en modern fastighetsskatt, så kallad ejendomsskyld, utgående efter periodiska taxeringar. Den sistnämnda skattens karaktär av objektskatt modifieras därigenom, att avdrag medgives beträffande mindre fastigheter. I städerna uttagas även vissa fastighetsskatter av äldre typ, varjämte städerna äga rätt att upptaga ejendomsskyld. Vad särskilt Köpenhamn beträffar, bestå där sedan gammalt tre skilda fastighetsskatter, nämligen grundskatt, arealskatt — som utgår efter rummens sammanlagda golvyta — samt gatubeläggningsskatt — som utgår efter ytinnehållet av gatan utanför fastigheten, vartill numera kommer även ejendomsskyld. Inkomstskatten är visserligen proportionell men utgår efter ett beräknat beskattningsbart belopp, som uppskattas efter vederbörandes relativa förmåga, bedömd med hänsyn till alla de omständigheter, som kunna inverka på densamma. Särskilda bestämmelser gälla i fråga om aktiebolag. I Köpenhamn förefinnes en progressiv inkomstskatt. Amtskommunerna kunna utdebitera tredjedelen av sitt skattebehov på sockenkommunerna inom kretsen — en rätt, som endast i ringa utsträckning begagnas. I övrigt äro amtskommunerna hänvisade till utdebitering på den fasta egendomen inom kretsen.

Sockenkommunernas skattebörda fördelar sig i praktiken ungefär lika mellan fastighetsskatter och personliga skatter, medan amtsskatterna träffa nästan uteslutande den fasta egendomen. I landsortsstäderna äro de personliga skatterna av övervägande betydelse, varemot i Köpenhamn fastighetsskatterna hava större betydelse än för sockenkommunerna.

Statsbidrag i Danmark förekomma för särskilda ändamål, såsom till ålderdomsunderstöd, vilket ej har karaktär av fattigvård — men icke för den egentliga fattigvården — samt till skolväsendet. Men dessutom lämnar statskassan även ett allmänt bidrag till kommunerna efter en fördelningsgrund, som avser att taga hänsyn ej blott till de bördor, som vila på kommunerna, utan även till de särskilda kommunernas större eller mindre förmåga att bära bördorna.

I Norge utgör varje köpstad egen kommun. På landet finnas däremot två kommunala enheter med beskattningsrätt, nämligen amtet och

Norge.

häradet, det sistnämnda primärkommun. Amtens hava ett stort antal kommunala uppgifter, synnerligast för väg- och folkskoleväsen samt för sinnessjukas vård. Norges kommunala beskattning bäres av två samverkande beskattningsformer, nämligen en objektskatt å fast egendom, obligatorisk för amtet och för städerna men fakultativ för häradena, samt en allmän och ren inkomstskatt jämte skatt å förmögenhet. Fastighetsskatten å landet är i regel en gammal katasterskatt, medan den i städerna vilar på periodiska taxeringar till det värde, fastigheten kan antagas betinga vid frivillig försäljning under vanliga omsättningsförhållanden. Inkomstskatten utgår till kommunen proportionellt i förhållande till beloppet av den för varje skattskyldig uppskattade beskattningsbara inkomsten. De skattefria avdragen äro emellertid så stora, att år 1907 ej ens hälften av den uppskattade inkomsten var beskattningsbar. Reellt sett verkar inkomstskatten på grund av de skattefria avdragens storlek starkt progressiv. I avseende å inkomstens taxering äro särskilt detaljerade bestämmelser givna angående uppskattning av jordbruksinkomst. Förmögenhetsskatten utgår proportionellt till uppskattat förmögenhetsbelopp.

De norska amtens skattebehov fylles dels medelst omedelbar uttaxering på fastighetsskatten, dels genom bidrag från häradena. Totala utdebiteringen på fastigheterna är förhållandevis liten, medan utdebiteringen på inkomst blivit så kännbar, att kontrollföreskrifter måst utfärdas för dess hållande inom rimliga gränser.

## V. Förarbetena till kommunalskattereformen.

### A. Historik.

Om än tidigare uppmärksammas i anslutning till den s. k. stora skatteregleringskommitténs arbeten läres frågan om en allmän reform av det nuvarande kommunala skattesystemet kunna anses hava blivit aktuell i svensk beskattningsspolitik först i och med den framställning i ämnet, som gjordes av 1897 års riksdag.

1897 års  
riksdag.

Till grund för denna framställning låg en vid samma års riksdag väckt motion, vari anfördes, bland annat, att, då kommunalskatten vore den i regel långt större, mera tryckande och för folket viktigare direkta skatten, densamma även lämpligen borde vila på egen, efter de kommunala förhållandena avpassad grund i stället för på en med annat syfte samt med hänsyn till helt andra förhållanden upptagen statsskatt, sådan som den allmänna bevillningen. Med en särskild av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad kommunalskattelag skulle man dessutom vinna större säkerhet icke blott för mera rättvisa utan även för en större fasthet i den kommunala beskattningen, än då densamma grundades på en för annat ändamål avsedd förordning, vilken kunde av riksdagen allena ändras och i själva verket fastställdes för blott ett år i sänder.

Med anledning av denna motion avlät riksdagen den 5 maj 1897 skrivelse (nr 65) i ämnet. I denna erinrade riksdagen, i anslutning till vad i motionen anförts, hurusom det icke läte sig förnekas, att de kommunala beskattningsförhållandena gäve befogad anledning till klagomål över tyngden av de bördor, som de kommunala utgifterna pålade kommunmedlemmarna och som mångenstädes toge i anspråk en icke ringa del av den beskattades inkomster. Antagligt vore emellertid, att de rådande olägenheterna skulle kunna lättare än dittills låta sig avhjälpas, därest den kommunala skattskyldigheten frigjordes från dess ovillkorliga samband med den direkta skattskyldigheten till staten. Olikheten mellan statens och kommunens uppgifter gäve även stöd åt den åsikten, att de grunder, efter vilka å ena sidan staten och å den andra sidan kommunen

hade att av sina medlemmar upptaga för sin verksamhet erforderliga avgifter, icke borde huvudsakligen vara alldeles enahanda, likasom icke heller utan skäl framhållits, att ett upphävande av berörda samband skulle underlätta tidsenliga reformer på bevillningslagstiftningens område. I sistnämnda hänseende erinrade riksdagen, hurusom åren 1894 och 1895 avgivna kommittébetänkanden med förslag till ändring i då gällande bevillningslagstiftning nogsamt gäve vid handen, att det i vår skattelagstiftning rådande sambandet mellan bevillningen till staten och den kommunala skattskyldigheten föranledde stora svårigheter och i många fall reste oöverstigliga hinder i vägen för bevillningslagstiftningens reformerande i önskvärd riktning. Jämväl exemplet från andra länder, där man sökt lämpa kommunalbeskattningen efter särskilda, av den direkta statsbeskattningen i större eller mindre mån oberoende beskattningsgrunder, hade kommit riksdagen att inse behovet och värdet av en allsidig undersökning, huruvida icke även hos oss en dylik ordning skulle befinnas lämplig och om ej därigenom skulle kunna avlägsnas en del av de i vårt beskattningssystem nu rådande och med skäl överklagade missförhållandena. Riksdagen hemställde, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida ej den kommunala beskattningen kunde byggas på annan grund än den allmänna bevillningen, och, därest detta finnes möjligt, för riksdagen framlägga förslag till särskild kommunalskattelag.

*Tillsättandet  
av kommunal-  
skatte-  
kommittén.*

Riksdagens ifrågavarande skrivelse anmäldes i statsrådet den 15 oktober 1897. Därvid anförde vederbörande departementschef, bland annat, följande. Den uppgift, vars lösning blivit av riksdagen ifrågasatt, kunde fattas allenast såsom en åtgärd av huvudsakligen formell art, så vida man nämligen ej eftersträvade annat än att frigöra bevillningen från den överbyggnad av ofta till mångdubbelt större belopp uppgående kommunalskatter, varmed den för närvarande vore försedd, och att sålunda erhålla fria händer att med bevillningen företaga de förändringar, denna i sin egenskap av statsskatt ansåges bära undergå. Helt visst bleve emellertid en sådan, uteslutande i syfte att möjliggöra en reform av bevillningen företagen omgestaltning av kommunalbeskattningen till sin omfattning allt för inskränkt, och även riksdagen syntes hava tänkt sig en större räckvidd för densamma. En revision av den lagstiftning, enligt vilken kommunerna bereddes de för täckandet av deras utgifter erforderliga skattemedel, vore nämligen ur synpunkten av kommunernas egen hushållning, och ej minst ur denna, av behovet påkallad. Många av de institutioner, som utgjorde föremål för kommunernas verksamhet, hade under senare tider nått en synnerligen kraftig utveckling och



därigenom för kommunerna orsakat uppkomsten av en kostnadsbörda, om vilken man icke ägt någon föreställning vid den tid, då kommunal-lagarna stiftades. De skattetillgångar, till vilka kommunerna för be-stridande av sina dryga utgifter vore hänvisade, utgjordes till väsent-ligaste delen — på landsbygden nästan uteslutande — av de under namn av kommunalutskylder utgående tilläggen till bevillningen. I fråga om beskattning i allmänhet gällde, att för minskande av skattebördans tryck det erforderliga skattebeloppet borde av de skattskyldiga utkrävas under ett flertal former, och denna sats ägde, efter det kommunalbud-geterna vuxit till sin nuvarande storlek, sin fulla tillämpning även på kommunalbeskattningens område.

Sedan departementschefen härefter erinrat, huruledes den starka stegring i kommunernas utgifter, som kännetecknat den nyare tiden, i ett flertal länder framkallat en kommunal skattefråga, vilken mången-städes vunnit sin lösning, fäste han uppmärksamheten därpå, att frågan gällde ej endast att tillse, att för bestridande av kommunernas utgifter erforderliga skattemedel tillfördes dessa på sådant sätt, att ej de skatt-skyldiga över hövan betungades, utan även att vid bestämmandet av grunderna för den kommunala beskattningen toges tillbörlig hänsyn till den i flera avseenden olikartade karaktären av statens och kommunens funktioner. På sätt riksdagen framhållit, syntes ock genom upplös-an-det av sambandet mellan bevillningen och kommunalbeskattningen till-fälle beredas att underkasta kommunalbeskattningen de modifikation-er, som med avseende på denna beskattnings särskilda ändamål kunde finnas erforderliga.

I anledning av riksdagens förberörda framställning tillsattes den 15 oktober 1897 den s. k. kommunalskattekommittén med uppdrag att verkställa den föreslagna utredningen.

Kommittén avgav den 18 maj 1900 betänkande med förslag till omläggning av såväl den direkta beskattningen till staten som den kommunala beskattningen.

Eliuru frågan om kommunal skatteutjämning — i dess förut här ovan förutsatta innebörd — icke gjorts till föremål för särskilt omnämnande vid uppdraget av riktlinjerna för utredningsarbetet, lämnades den-samma icke helt ouppmärksammas av kommittén. Sålunda förklarade sig kommittén hysa den uppfattningen, att ramen för kommunernas författningsenligt givna ställning i förhållande till staten varken blivit för vid eller för snäv, utan kunde anses lyckligt avvägd och icke borde utan tvingande skäl förtryckas. Den arbetsfördelning, som gjorts mellan

*Kommunal-  
skatte-  
kommitténs  
förslag.*

stat och kommun, kunde väl stundom förefalla godtycklig, likasom törhända icke heller allt fog saknats för det någon gång hörda påståendet, att på kommunen lagts större bördor, än den bekvämligen kunde bära, men å andra sidan kunde icke heller förnekas, att utskiftningen i allmänhet skett med nödig varsamhet och att de intressen, som kommunen fått på sin lott att vårda, också lättast och bäst kunnat av kommunen tillgodoses. Kommittén ställde sig därför avvisande emot tanken att lätta den kommunala skattebördan genom överflyttande av några kommunala funktioner på staten.

Kommittén framhöll vidare, hurusom det för densamma stått klart, att den huvudsakliga uppgiften för en kommunal skattereform alltid bleve att söka såvitt möjligt avhjälpa den mest överklagade olägenheten hos det rådande skattesystemet, vilken låge i den ojämnheten, varmed det tryckte, och detta icke allenast inom var kommun för sig å där förefintliga beskattningsföremål utan även vid jämförelse mellan skilda kommuner. För avhjälpan av det olika skattestrycket inom skilda kommuner kunde, enligt kommitténs förmenande, ifrågasättas huvudsakligen två utvägar, den ena att stadga ett visst rörligt eller fixt maximum, utöver vilket beskattningen icke finge sträckas annorledes än i undantagsfall och efter administrativ myndighets prövning, och den andra att förstora kommunerna genom sammanslagning.

I fråga om det förra alternativet funne kommittén uppenbart, att en restriktiv åtgärd av sådan natur måste vålla betänkligt avbräck i den självbestämningsrätt och rätt till självverksamhet, som utgjort själva livsvillkoret för kommunernas tillvaro och möjliggjort den storartade utveckling av de kommunala institutionerna, som de senaste årtiondena bevitnat. Vidare vore att befara, att ett sådant stadgande bleve en i det hela värdelös anordning. Gjordes det ovillkorligt, bleve den sannolika följden otaliga krav på statskassan för fyllande av budgetbrist, som mången gång även med iakttagande av tillbörlig återhållsamhet i handhavandet av ekonomin icke kunnat undvikas. Gjordes stadgandet åter villkorligt, skulle säkerligen den administrativa myndighet, som finge prövningen om hand, så gott som alltid se sig nödsakad att bevilja en uttaxering, även om denna icke obetydligt överstege det tillåtna måttet.

Beträffande återigen den andra utvägen — att utjämna skattestrycket genom sammanslagning av kommuner — funne kommittén påtagligt, att en dylik åtgärd, oavsett alla därvid oundvikliga förvecklingar, skulle möta icke ringa motstånd från de kommuners sida, för vilka sammanslagningen icke ställde sig fördelaktig.

Kommittén uttalade såsom sin uppfattning, att ökad jämnhet i beskattningen inom varje särskild kommun vore en angelägenhet av större vikt än ett utjämnande av det olika skattetrycket inom skilda kommuner.

Skatteutjämningsfrågan lämnades därmed å sido, och det blev allenast skatteregleringsfrågan, som kom att utgöra det egentliga föremålet för kommitténs utredningsarbete.

I avseende å riktlinjerna för sitt i enlighet härmed avgränsade reformprogram fastslog kommittén, att varje mera genomgripande reform av ett lands beskattning borde så anläggas, att reformen, så vitt möjligt, bleve organisk och således genomfördes med aktgivande på landets skatteväsen i dess helhet. Eljest komme det inre sammanhang, som borde förefinnas mellan de olika leden i ett lands skattesystem, att bringas i fara. Detta önskemål hade syntts kommittén kunna i nöjaktig grad ernås genom en anordning, enligt vilken den direkta skattskyldigheten till staten utkrävdes under former, som mera än de dittillsvarande tillgodosåge skatteförmågan, medan den kommunala beskattningen i viss grad förlänades karaktären av en intressebeskattning. Bidragsskyldigheten till kommunen borde sålunda utkrävas med hänsyn icke endast till skatteförmågan utan även till, å ena sidan, de förmåner, kommunen genom sina anstalter eller sin verksamhet för något visst ändamål beredde sina medlemmar eller vissa grupper bland dem, samt, å andra sidan, de olägenheter eller särskilda utgifter, den enskilde genom sin verksamhet förorsakade kommunen. Riktigheten av en dylik anordning av den kommunala beskattningen syntes kommittén svårligen kunna jävas, om man tillbörligt beaktade den olika arten av statens och kommunens verksamhet och organisation i det hela samt individens därav betingade olika ställning till stat och kommun. Medan sålunda statens verksamhet och de utgifter, som av densamma betingades, hade till syfte främjandet av allmänt väl och måste anses komma statens medlemmar i lika grad till godo, vore kommunen redan i följd av sin territoriella begränsning hänvisad ej blott till en mindre krets av skattdragande utan även till uppgifter av övervägande lokalt ekonomisk eller administrativ natur. En del av de skatter, kommunen nödgades upptaga för behörigt fullgörande av dessa uppgifter, bleve också alltid använd för syften, vilkas främjande i regel kunde anses för somliga av kommunens medlemmar medföra större fördelar än för andra.

Kommunalskattekommitténs på nu anförda allmänna grunder byggda förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen och kommunalbeskattningen har i det av landskamreraren G. V. Eiserman och f. d.

kammarrättsrådet E. J. von Wolcker under år 1917 avgivna betänkande, för vilket jag skall senare redogöra, sammanfattats på följande sätt.

Den direkta statsskatten likasom till sin huvudsakliga del kommunalskatten skulle utgå i förhållande till de skattskyldigas taxerade inkomst, dock med skattefrihet eller skattelindring för vissa lägre inkomstbelopp enligt en för bägge skatterna enhetlig skala. Den beskattningsbara inkomsten — som allt efter inkomstkällans beskaffenhet bleve att hänföra till någon utav fyra huvudarter: inkomst av fast egendom, därunder jämväl inkomst av jordbruk och skogsbruk skulle inbegripas, inkomst av kapital, inkomst av tjänst eller pension samt inkomst av näring eller annan förvärvsverksamhet — skulle vid taxeringen till såväl statsskatt som kommunalskatt uppskattas efter i det närmaste enhetliga grunder med avdragsrätt för alla slags skuldräntor, utskylder och förluster, med avseende å de sistnämnda dock med viss modifikation vid taxeringen till kommunalskatt. Skattskyldig, som det enligt lag ålåg att föra handelsböcker eller vilken eljest förde behöriga räkenskaper, skulle efter anmälan vara berättigad att få sin taxering bestämd efter tre års medelinkomst. Såsom beskattningsort skulle i fråga om statsskatten gälla den skattskyldiges mantalsskrivningsort, medan beträffande kommunalskatten föreslogs, att inkomst av fast egendom skulle beskattas i kommun, där fastigheten vore belägen, inkomst av näring eller annan förvärvsverksamhet i kommun, där verksamheten under vissa närmare angivna förhållanden bedrivits, samt all inkomst i öfrigt i den skattskyldiges mantalsskrivningskommun.

Kommitténs förslag företedde emellertid, utöver nyss antydda olikhet i fråga om avdragsrätten för förluster ävensom i fråga om beskattningsorten, ännu en olikhet emellan grunderna för statsbeskattningen och grunderna för kommunalbeskattningen, och denna utav vida mera genomgripande art. I fråga om beskattningen av fast egendom ville nämligen kommittén för kommunalbeskattningens vidkommande icke låta fastighetsägarna under alla förhållanden undslippa med skatteplikt enbart för nettoinkomsten. Med avseende å den starka skuldsättning, varav särskilt jordbruksfastigheterna trycktes, kunde nämligen befarias, att en beskattning av nettoinkomsten av jordbruksfastighet skulle inom ett stort antal kommuner giva alltför ringa utbyte och således åstadkomma alltför våldsamma rubbningar i den fördelning av den kommunala skattebördan, som med gällande beskattningsgrunder vore rådaude. För undvikande härav anordnades fastighetsägarnas kommunala skattskyldighet såsom en till sitt minimum garanterad inkomstskatt, vilket minimum således ovillkorligen och under alla omständigheter kunde av kommunen

påräknas. Fastighetsägare ålades nämligen i första hand skatteplikt för en beräknad inkomst av fem procent å fastighetens taxeringsvärde och därjämte för den behållna inkomsten, i den mån denna vid taxeringen uträknats överstiga nämnda procentsats. Skattetekniskt framträdde denna anordning i kommitténs förslag under formen av en kombinerad fastighets- och inkomstskatt, därvid från vad som skulle såsom inkomst taxeras medgavs avdrag med fem procent av fastighetens taxeringsvärde. Det överskott, som efter detta avdrag bleve föremål för taxering såsom för inkomst, likställdes med annan inkomst därutiinnan, att skattefrihet eller skattelindring skulle inträda allt efter som beloppet fölle inom de inkomstgrupper, vilka komme i åtnjutande av sådan. Skyldigheten att erlägga kommunalskatt efter fastighets taxeringsvärde skulle i regel åligga fastighetens ägare, vadan det således vore denne, som vid uppskattningen av inkomsten finge tillgodonjuta avdraget för vad som genom fastighetsskatten beskattats.

Utom nu återgivna huvudförslag och därmed sammanhängande förslag till ändring i vissa av reformen berörda föråttningar avgav kommittén förslag angående rätt för kommun att i vissa fall upptaga licensavgifter ävensom skatt å velocipeder.

Innan kommitténs flertal stannat vid det sålunda återgivna förslaget till ordnande av den kommunala beskattningen, hade emellertid andra uppslag till frågans lösning varit föremål för överläggningar inom kommittén. Enligt vad kommittébetänkandet giver vid handen, hade sålunda fråga förelegat att låta reformen av den kommunala beskattningen gå i riktning mot ett utvecklat avkastningsskattesystem med bibehållande likväl, så långt möjligt vore, av gällande beskattningsmetoder, i det att såsom dittills skulle för all fastighet beräknas en viss avkastningsprocent å fastighetens taxeringsvärde, medan nettoavkastningen av övriga inkomstkällor — den behållna avkastningen således utan skuldränteavdrag — gjordes till föremål för uppskattning. Detta uppslag hade emellertid icke fullföljts, enär det ansetts innebära ett betänkligt avsteg från principen för en rättvis och jämlik beskattning, helst om man besinnade, huruledes i allmänhet ett betydligt starkare behov av förlagskapital gjorde sig gällande för handel och industri än på den egentliga jordbruksnäringens område. Vidare hade erinran rikats mot den dubbelhet i systemet, som låge däri, att den, som för sin rörelse använde egen fastighet, skulle såsom dittills skatta både för fastigheten och för sin inkomst, i den mån denna överstege fastighetens hyresvärde, medan å andra sidan jordbrukaren såväl som den fastighets-

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)*

ägare, vilken använde sin fastighet till uthyrning, finge hela sin bidragsskyldighet täckt genom skatten å fastigheten.

Jämväl hade varit ifrågasatt att genomföra beskattning av den genom verklig taxering utrönta nettoavkastningen av kommunens samtliga skatteobjekt, men icke heller detta uppslag hade kommittén ansett sig kunna förorda. Väl skulle genom ett dylikt rent avkastningsskattesystem den olägenhet undvikas, att näringar beskattades olika allt efter den olika beskaffenheten av de fastigheter, som tjänade dem till underlag, men orättvisan i att utan åtskillnad fränkänna alla näringsidkare rätt till avdrag för skuldräntor kvarstode oförändrad. Tåta rubbningar i de kommunala beskattningsförhållandena med förskjutningar av skattetrycket vore också att befara, därest beskattningsföremålen gjordes helt beroende av konjunkturväxlingarna. Dessutom skulle alla sådana fastigheter, som icke lämnade avkastning, exempelvis obebyggda tomter, gå fria från beskattning.

Slutligen hade till överläggning förelegat förslag i syfte att bygga det kommunala beskattningssystemet på en samverkan av två grundväsentligt olika skattetyper, nämligen dels en skatt för den fasta förmögenheten inom kommunen och dels en ren inkomstskatt. Förmögenhetsskatten skulle därvid iklädas formen av en ren objektskatt, vilken utginge i visst förhållande till den uppskattade förmögenhetens värde och efter en jämförelsevis låg skattefot, icke överstigande tre procent av fastighetsvärdet. Enligt kommitténs åsikt kunde det icke förnekas, att en dylik anordning stöde i överensstämmelse med ett rationellt kommunalskattesystem, men utbytet av den ifrågasatta inkomstskatten kunde befaras bli inom ett stort antal kommuner alltför ringa, vadan förskjutningar i skattetrycket komme att såsom en följd av den samtidigt ifrågasatta låga skattefoten för fastighetsvärdet uppstå inom många kommuner, förskjutningar, vilka skulle bli starkare i samma mån, som dels antalet skattdragande övervägande vore jordbrukare och dels skuldsättningen inom kommunen gestaltade sig olika inom olika lager av dess medlemmar.

Vid kommunalskattekommitténs betänkande voro fogade åtskilliga reservationer. Att nu lämna en närmare redogörelse för dessa reservationers innehåll skulle taga allt för lång tid i anspråk. Jag vill därför inskränka mig till att här omnämna, att i några av reservationerna gjordes erinringar särskilt mot det förslagna sättet för beskattning av inkomst från jordbruk. Det framhölls, att en till sitt minimum garanterad inkomstskatt skulle orättvist träffa de små skuldsatta jordbruken. Från vissa håll påyrkades därför bibehållande av fastighetsbevallningen,

medan man å andra håll ifrågasatte anordnande av en särskild fastighetsskatt vid sidan av en inkomstbeskattning. Beträffande reservationernas innehåll i övrigt hänvisar jag till kommitténs betänkande.

Utlåtanden över kommunalskattekommitténs förslag infordrades från vederbörande myndigheter. Kammarrätten anförde uti sitt den 30 december 1902 avgivna utlåtande, bland annat, att vid en granskning av förslaget genast fölle i ögonen, hurusom kommittén även för den kommunala beskattningen ifrågasatt endast en skatteform, nämligen den allmänna och rena inkomstskattens, modifierad med hänsyn till den interkommunala beskattningen och, vad fast egendom anginge, iklädd formen av en kombinerad fastighets- och inkomstskatt. Sistberörda anordning, vilken bildade kärnpunkten i förslaget, utginge från uppfattningen, att ägare av fastighet borde i förhållande till kommunen gå i god för en viss avkastning, vilken kommunen ägde att under alla förhållanden beskatta. Avkastningsprocenten hade i förslaget sänkts för jordbruksfastighet från 6 procent till 5 procent av taxeringsvärdet. Uppkomme överskott utöver detta garanterade inkomstminimum, inträdde en ytterligare beskattning, men då i den rena inkomstskattens form, d. v. s. med avdrag för skuldräntor. Det överskjutande beloppet behandlades i avseende å rätt till skattefrihet eller skattelindring lika som annan inkomst. Om redan den omständigheten, att kommittén sålunda sett sig föranlåten att i det hela uppgiva försöket att för den kommunala beskattningen vinna ett flertal skatteformer, vilket dock anvisats kommittén såsom en av utgångspunkterna för dess arbeten, måste vara ägnad att alstra tvekan, huruvida det föreliggande huvudförslaget kunde anses innefatta en tillfredsställande lösning av den uppgift, som på förevarande område varit kommittén förelagd, ökades denna tveksamhet vid ett närmare skärskådande av förslagets huvudprinciper. Även om det nämligen skulle kunna anses antagligt, att en tillämpning av dessa principer skulle visa sig ägnad att förebygga varje mera väsentlig förskjutning av det dittillsvarande skattetrycket i allmänhet, syntes å andra sidan oförnekligt, att förslaget, långt ifrån att skipa rättvisa fastighetsägarna sinsemellan, skulle komma att snarare skärpa än mildra den med rätta överklagade ojämnheten i skattetrycket emellan dem inbördes. Såsom ej mindre en reservant inom kommittén än även åtskilliga Kungl. Maj:ts befallningshavande erinrat, skulle nämligen den ifrågaställda anordningen få till följd, att den skattegaranti, som ansetts önskelig, i själva verket komme att tynga de ekonomiskt sämre ställda fastighetsägarna. Ägare av fastig-

*Infordrade  
yttranden  
över kommunalskattekommitténs  
förslag.*

het, vilkens behållna inkomst överstege fem procent av fastighetens värde, utgjorde nämligen skatt allenast för sin verkliga inkomst, ja, i följd av den medgivna rätten till lindring icke ens alltid för hela detta belopp, ehuru väl skatten framträdde delad i en fastighets- och en inkomstskatt, varemot den, vars fastighetsinkomst icke uppginge till fem procent av taxeringsvärdet, hade att skatta icke blott för sin verkliga inkomst utan även därutöver för fastigheten. Den av kommittén förordade principen av en intressebeskattning sträckte således sina verkningar icke längre än till en viss gräns men verkade å andra sidan innauför denna gräns med fullständigt åsidosättande av skatteförmågan, vilken dock, även den, skulle enligt den antagna reformplanen ses till godo vid den kommunala beskattningen. Kammarrätten hade funnit uppenbart, att det vid en reform av den kommunala beskattningen borde framstå såsom en angelägenhet av största vikt, att den oundvikliga förskjutningen av det rådande skattetrycket gjordes så lindrig som möjligt; och hade det, särskilt med avseende härå, varit önskvärt, om kommitténs betänkande åtföljts av en närmare utredning, på grund varav kunnat med någon grad av tillförlitlighet bedömas, huru i detta avseende det ena eller andra systemet skulle kunna antagas komma att verka. Det syntes väl, på sätt kommittén anført, sannolikt, att systemet av en fristående fastighetsskatt och en allmän inkomstskatt ställde i utsikt en starkare förskjutning av det dittills varande skattetrycket än enligt kommitténs förslag skulle bliva förhållandet, men frågan vore, om i verkligheten skillnaden bleve så nämnvärd, att man därför borde tillspillogiva de fördelar, som det förra systemet tydligtvis ur andra synpunkter erbjöde. För övrigt syntes kommittén hava haft en alldeles särskild anledning att icke avvisa tanken på en verklig kommunal fastighetsskatt, då ju kommittén ur statens skattesystem utmönstrat fastighetsbevillningen. Vad vidare anginge den av kommittén framhållna vådan av en alltför stark förskjutning av skattetrycket, så torde väl icke alldeles saknas utvägar att åvägbringa ett slags gradering av bidragsskyldigheten, varigenom förskjutningen kunde i någon mån motverkas. En sådan utväg vore törhända att göra bidragsskyldigheten för fastighet och för inkomst lika allenast intill en viss gräns och låta den utöver denna gräns bliva starkare för fastigheten. En annan utväg syntes erbjuda sig genom att låta fastighetsskatten utgöra ett visst procenttal av det för kommunen erforderliga skattebeloppet, därvid för procenttalet borde bestämmas en viss latitud för att därmedelst möjliggöra en av förhållandena inom varje särskild kommun påkallad höjning eller sänkning av bidragsprocenten för fastigheterna.



Då emellertid utsikterna för möjligheten att genomföra dylika anordningar icke låte sig säkert bedömas annat än i samband med en saklig utredning, men en sådan för det dåvarande icke föreläge, ansågo sig kammarrätten förhindrad att göra något bestämt uttalande till förmån för den ena eller andra anordningen, utan inskränkte sig till ett avstyrkande, att kommittéförslaget lades till grund för lagstiftning i ämnet.

Redan innan granskningen av kommunalskattekommitténs förslag slutförts, hade ett reformarbete begynts i syfte att omlägga den direkta statsbeskattningen, ett reformarbete, som bar frukt i 1902 års förordning om inkomstskatt och 1910 års förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Vid 1903 års riksdag bragtes kommunalskattefrågan åter å bane. Enskild motionär (motion F. K. nr 1) vid sistnämnda års riksdag hemställde nämligen om förnyad utredning av kommunalskattefrågan, särskilt i syfte att få utrönt, huruvida icke kommunernas finanser till en del borde byggas på samma grund som statens direkta beskattning, men till den andra delen på självständiga kommunala objektskatter, såsom fastighets- och näringsskatter, samt på avgifter och bidrag av vederlags natur.

1903 års  
riksdag.

I anledning av motionen avgavs av sammansatta lag- och bevillningsutskottet ett omfattande utlåtande i ämnet. Däri anfördes, bland annat, att enligt utskottets mening en mycket stor del av kommunens utgifter vore av samma allmänna natur som statens och följaktligen borde bäras av alla kommunens medlemmar i direkt proportion till deras skatteförmåga. En väsentlig del av den kommunala budgeten måste fördenskull komma att vila på samma grunder som statens skatter, och någon fullständig upplösning av sambandet mellan stats- och kommunalbeskattningen kunde således icke ifrågasättas. Det syntes följaktligen utskottet, som om hela den föreliggande frågan skulle kunna reduceras till uppgiften att utfinna lämpliga former för bidrag av vederlags natur eller skatter på intresseprincipens grund. Härigenom skulle bland annat kunna undvikas en för hög belastning av inkomstskatten. Efter att hava i fortsättningen uttalat sig för en objektbeskattning av fastighet anförde utskottet vidare, att, om man accepterade en sådan objektbeskattning, några principiella skäl icke syntes kunna anföras mot att också utsträcka objektbeskattningen till sådana näringar, som vore lokalt bundna vid kommunen och vilkas intressen alltså kunde i väsentliga punkter anses sammanfalla med kommunens. Särskilt gällde detta

industriella och liknande företag. Visserligen betalade ett sådant företag skatt för sin fastighet, men i många fall torde denna skatt icke tillräckligt motsvara näringens omfattning och betydelse. Om ett stort industriellt företag orsakade en fattig landskommun betydande utgifter för skola, fattigvård, polisväsen o. d., syntes rättvisan bjuda, att företaget även under ett år, då det tilläventyrs icke lämnat någon nettovinst, dock i någon mån bidroge till kommunens omkostnader för det samma. Samma skäl talade ock för särskilda näringssskatter i städerna. Sådan skatt borde företrädesvis träffa de näringsdrifter, som sysselsatte ett stort antal arbetare, ty för dessa arbetare och deras familjer hade kommunen utgifter, vilka ofta nog överstege de små skattebidrag, som kunde utkrävas av arbetarna. Det syntes vidare rättvist, att staden finge kräva särskilda bidrag av de stora butikägarna, restaurangerna och nöjeslokalerna, vilkas affärer till stor del vore beroende av kommunens utveckling och för vilka kommunerna för övrigt icke så sällan finge vidkännas extra utgifter. Omsorgsfull utredning och största varsamhet vore dock av nöden. Endast den stora och bärkraftiga näringsdriften borde träffas, och skatteatserna borde hållas inom mycket måttliga gränser. Reformen måste få mycket olika betydelse för stad och land och borde företagas med noggrant aktgivande på de särskilda förhållandena i olika slag av kommuner. Måhända borde man icke heller fasthålla vid den fordran, att beskattningen ovillkorligen skulle ske under alldeles lika former i alla kommuner — (i landskommunen, i municipalsamhället, i små-staden, i stor-staden). Det ville alltså synas, som om det icke skulle vara omöjligt att *till en del* bygga den kommunala budgeten på objektskatter samt på avgifter och bidrag av vederlags natur. En väsentlig del av de kommunala skatterna torde dock under alla omständigheter börja utgå i form av tillägg till de direkta statsskatterna. Enär under den utredning av den kommunala skattefrågan, som med kommunalskattekommitténs förslag redan kunde anses igångsatt, denna fråga finge antagas komma att vinna beaktande i hela dess vidd, ansåge sig emellertid utskottet förhindrat att för det dåvarande förorda någon åtgärd i anledning av den gjorda framställningen.

Departement-  
schefen  
år 1910

I den anmälan till statsrådsprotokollet den 14 januari 1910. var med den nya *statsbeskattningen* bebadades, utvecklade dåvarande chefen för finansdepartementet, samtidigt med skälen varför den statliga beskattningen syntes honom bära först vinna sin lösning, tillika det reformprogram, som enligt hans åsikt därefter borde fullföljas i fråga om den kommunala beskattningen, sedan denna sålunda frigjorts från den sam-

mankoppling med den statliga beskattningen, som dittills stått hinderande i vägen för varje mera effektivt reformarbete. Det syntes i sådant avseende ovedersägligt, att en kommunal inkomstskatt, vare sig den samma byggdes på egen grund eller uttoges på grundvalen av de för den statliga inkomstskatten verkställda taxeringarna, icke kunde avvaras för täckande av åtskilliga kommunala utgiftsbehov, särskilt sådana av mera allmän beskaffenhet. Vid sidan härav borde ett kommunalt objektskattesystem utvecklas. Den uppgjorda planen innebure, att full skilsmässa mellan det statliga och det kommunala beskattningsområdet genomfördes på det sätt, att staten byggde sin direkta beskattning å en på självständiga grunder fotad inkomst- och förmögenhetsskatt samt helt överlät allmänna bevillningen till kommunerna, en åtgärd, som självfallet i någon mån skulle lätta trycket på den för den kommunala bidragsskyldigheten gällande grunden. Om det ur nu angivna synpunkter utarbetade förslaget till inkomst- och förmögenhetsskatt vunne statsmakternas gillande, skulle från 1911 års ingång all konkurrens mellan stat och kommun om belastning av den bevillningspliktiga inkomsten upphöra. Utom denna fördel skulle därjämte ytterligare vinnas, att en verklig revidering i rent kommunalt intresse av bevillningsförordningen kunde verkställas utan hänsyn till beskattningen till staten. Vid en sådan revidering ävensom vid en i övrigt erforderlig omläggning av grunderna för den kommunala beskattningen måste framför allt till ögonmärke tagas frågan om utjämningen av de kommunala skattebördorna, en fråga som för det dåvarande vore föremål för en omfattande och allsidig utredning. Därigenom att arbetet lagts på sålunda angivet sätt hade departementschefen, utan störande ingripande i reformerna på inkomstbeskattningens område, kunnat fullfölja sitt program angående intressebeskattningens utveckling inom kommunerna. Redan vid 1908 års riksdag hade sålunda framlagts och vid 1909 års riksdag antagits den — om man frånsåge den urgamla och allttjämt förefintliga objektskatten, fastighetsbevillningen — första egentliga kommunala objektskatten, skogsaccisen, och en annan kommunal objektskatt, värdestegringskatt å fastighet, hade hunnit över det förberedandestadiet.

Sedan statsbeskattningen genom 1910 års riksdagsbeslut ordnats, vidtogos åtgärder för ett planmässigt fullföljande av reformarbetet på den kommunala beskattningens område. Den 14 oktober 1910 erhöll sålunda chefen för finansdepartementet bemyndigande att tillkalla lämplig person för utarbetande av en översikt över kommunalbeskattningens utveckling och dåvarande gestaltning inom vissa utländska stater; och

*Tillkallande  
av särskilda  
sakkunniga.*

förelåg en sådan — förut redan omnämnd — av professor Gustav Cassel utarbetad översikt färdig i april 1912.

Härjämte erhöll chefen för finansdepartementet den 18 november 1910 bemyndigande att tillkalla högst tre personer att såsom sakkunniga inom finansdepartementet biträda med utförandet av de arbeten, vilka för lösningen av kommunalskattefrågan kunde anses erforderliga. I anledning av detta bemyndigande tillkallades f. d. kammar-rättsrådet C. Carleson och landskamreraren i Malmöhus län G. W. Eiserman att biträda med utförande av berörda arbeten. Sedan Carleson den 29 september 1911 entledigats från uppdraget, tillkallades juris kandidaten H. Themptander att i hans ställe delta i arbetet. Den 8 juni 1912 tillkallades jämväl f. d. kammarrättsrådet, dåvarande kamreraren hos överståthållarämbetet E. J. von Wolcker såsom sakkunnig. Sedan Kungl. Maj:t den 10 juni 1912 förordnat, att förut beslutat samarbete mellan de kommunalskattesakkunniga och en eller två representanter för de sakkunniga för utarbetande av värdestegringsskatt å fastighet vid behandlingen av frågan om nya grunder för fastighetstaxeringen skulle utvidgas att omfatta jämväl arbetet med utarbetande av huvudgrunder för en ny kommunal skatteförordning, avsedd att träda i bevillningsförordningens ställe, förordnade chefen för finansdepartementet samma dag dåvarande landskamreraren i Kopparbergs län O. V. Landén att såsom representant för sistnämnda sakkunniga delta i berörda samarbete. Under år 1913 upphörde Themptander att delta i de kommunalsakkunnigas arbete. Med hänsyn till under fortgången av arbetet yppade väsentliga meningsskiljaktigheter mellan å ena sidan Eiserman och von Wolcker, å andra sidan Landén rörande de allmänna grunderna för reformarbetet, erhöll Landén den 13 februari 1915 av chefen för finansdepartementet uppdrag att avgiva särskilt förslag i enlighet med den mening, som av honom omfattades.

1917 års  
förslag.

Den 29 april 1917 avgåvo Eiserman och von Wolcker med en den 16 i samma månad dagtecknad skrivelse till chefen för finansdepartementet ett förslag till lag angående kommunal taxering och skattskyldighet jämte anvisningar, motiv och bilagor, och samma dag avgav även Landén med en den 12 januari 1917 dagtecknad skrivelse ett särskilt betänkande om allmänna grunder för den kommunala skattereformen med utkast till lag om kommunal beskattning, I—III avdelningarna. För innehållet i dessa förslag skall jag senare lämna en närmare redogörelse. Sedermera har Landén avgivit ett såsom avdelning IV betecknat betänkande om jordrättestegringsskatt.

*Infördrade  
yttranden  
öfver 1917 års  
förslag.*

Öfver förstberörda tvänne förslag hava i anledning af remiss den 25 maj 1917 yttranden afgivits af överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser, fullmäktige i Sveriges riksbank, järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, domänstyrelsen, universitetskanslern, större akademiska konsistoriet i Uppsala, Uppsala universitets drätselnämnd, större konsistoriet vid Lunds universitet, sistnämnda universitets drätselnämnd, landstingen i Stockholms, Uppsala, Jönköpings, Kronobergs, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ävensom Kalmar läns södra landsting, stadsfullmäktige i Jönköping, Kristianstad, Malmö, Landskrona, Eslöv, Ystad, Trälleborg, Göteborg, Marstrand, Lysekil, Falun och Umeå, magistraterna i Karlshamn, Malmö, Göteborg, Kungälv, Marstrand, Lysekil och Strömstad, magistraten och allmän rådstuga i Skanör med Falsterbo, drätselkamrarna i Landskrona, Skanör med Falsterbo, Göteborg och Falun, stadskamreraren i Göteborg, mantalskommisarien därstädes, köpingsfullmäktige i Ludvika, köpingsnämnden därstädes, Garde, Vika, Torsånga, Norrbärke, Nås, Malungs och Stöde socknars kommunalstämmor, kommunalnämnderna i Svärdsjö, Stora Tuna, Gustavs, Silobergs, Torsånga, Söderbärke och Nysätra socknar, ordföranden i municipalstämman i Gnesta municipalsamhälle, uppbördsförvaltningen i Ljunits, Herrestads och Vemmenhögs härads fogderi, kronofogdarna i Blekinge östra, Inlands, Orusts och Tjörns, Sunnervikens och Norrvikens fogderier, taxeringsnämndsordföranden i Lysekil, Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Sveriges skogsägareförbund, Svenska stadsförbundet, Svenska järnvägsföreningen ävensom handelskamrarna i Göteborg, Karlstad och Gävle, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Gottlands handelskammare, Västergötlands och Norra Hallands handelskammare, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.

Vidare har kammarkollegium — vilket ämbetsverk anbefallts att, efter domkapitlens och öfriga vederbörandes hörande, avgiva utlåtande öfver Eiserman—von Wolckers förslag, i vad detsamma avsåge fastighetsskatt för den under kollegii vård eller inseende ställda fasta egendom av publik natur, samt därvid taga i öfvervägande förenämnda av Landén avgivna betänkande, i vad detsamma upptoge bestämmelser rörande egendomsskatt — efter det överståthållarämbetet och länsstyrelserna ävensom samtliga domkapitel inkommit med yttranden härutiinnan till kammarkollegium, avgivit utlåtande i ämnet.

Samtliga nu berörda yttranden hava överlämnats till kammarrätten, som den 29 maj 1919 inkommit med yttrande i ärendet.

Sedermera, under det ärendet varit under beredning inom finansdepartementet, har lantbruksstyrelsen inkommit med utlåtande och därvid tillika överlämnat yttranden i ämnet från Sveriges allmänna lantbrukssällskap ävensom från samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott med undantag av förvaltningsutskotten i Kalmar läns södra samt Västmanlands och Västernorrlands läns hushållningssällskap.

Ärendets  
vidare bered-  
ning inom  
finansdeparte-  
mentet.

Vid granskning av 1917 års båda förslag och över desamma av-  
givna yttranden har jag av orsaker, för vilka jag skall senare redogöra,  
funnit att, ehuru förslagen innebålla synnerligen förtjänstfulla utred-  
ningar och måste anses vara för frågans vidare behandling av den  
största nytta och betydelse, intetdera av förslagen är av beskaffenhet  
att böra i befintligt skick läggas till grund för författningsförslag i  
ämnet. I anledning därav lät jag under mars månad 1919 inom finans-  
departementets lagbyrå påbörja utarbete av nytt förslag till kommunal-  
skattelag. Efter det vissa förberedande arbeten därvid blivit utförda, an-  
mälde jag den 20 juni 1919 för Kungl. Maj:t önskvärdheten av att det —  
såväl vid uppdragandet av riktlinjerna för den erforderliga omarbet-  
ningen av de tidigare förslagen som ock vid granskningen av det ut-  
kast till nya bestämmelser, som enligt sålunda angivna riktlinjer kunde  
komma att utarbetas inom departementet — bereddes mig tillfälle att  
samråda med på området erfarna och kunniga personer. I anledning  
härav bemyndigade Kungl. Maj:t mig att tillkalla högst sex personer  
att såsom sakkunniga inom finansdepartementet deltaga såväl i över-  
läggningar beträffande riktlinjerna för en kommunalskattereform som  
ock i granskningen av de författningsförslag rörande skatteregleringen  
och därmed sammanhängande frågor, som i enlighet med angivna rikt-  
linjer kunde varda utarbetade. Med stöd av detta bemyndigande till-  
kallade jag såsom sakkunniga dåvarande ledamöterna av riksdagens första  
kammare f. d. auditören C. J. von Essen och disponenten P. A. Forssman  
samt ledamöterna av riksdagens andra kammare landskamreraren Axel  
Bökelund, godsägaren greve Raoul Hamilton, muraren G. V. Källman  
och ombudsmannen Gustaf Nilsson.

Under sistlidne november månad har Källman av sagt sig det honom  
meddelade uppdraget. Med hänsyn därtill, att de sakkunnigas gransk-  
ningsarbete då varit i det närmaste slutfört, har jag ansett mig icke  
böra i hans ställe tillkalla annan person.

Av de sakkunniga yttrade skiljaktiga meningar torde få såsom bilaga fogas vid protokollet.

Beträffande sättet för arbetets utförande vill jag i övrigt omnämna; att man i förekommande frågor samrått med på olika områden erfarna personer, att, bland andra, de sakkunniga, vilka avgivit 1917 års båda förslag i ämnet, erhållit tillfälle att taga del av det inom finansdepartementet utarbetade förslaget till kommunalskattelag och mot detsamma framställa sina erinringar, samt att den ledamot av kammarrätten, vilken i kammarrätten föredragit 1917 års förslag, närvarit vid överläggningarna inom finansdepartementet och deltagit i granskningsarbetet av nyssberörda, därstädes upprättade förslag.

Jämsides med det allmänna reformarbete i avseende å skatteregleringen, som sålunda försiggått, har man sökt att genom partiella reformer bota vissa av de brister, som vidlått det nu gällande systemet i avseende å kommunalbeskattningen. För de mera väsentliga resultat, som därvid uppnåtts, har jag i det föregående i korthet redogjort. Jag vill nu något beröra de förslag till viktigare partiella reformer, som icke lett till något resultat.

*Förslag till  
partiella  
reformer.*

Vid 1919 års lagtima riksdag framlades en den 11 mars 1919 dagtecknad proposition, nr 329, med förslag till förordning om uppskattning av mark i och för framdeles skeende taxering till jordvärde- eller jordrättestegringsskatt, vilken proposition bifölls av andra men avslogs av första kammaren.

Vid samma riksdag framlades även proposition, nr 222, med förslag angående ändrade grunder för beskattning av kooperativa föreningar, vilken proposition bifölls av andra kammaren men avslogs av första kammaren samt av riksdagen i dess helhet vid gemensam votering. Till vad härvid förekommit får jag tillfälle att sedermera återkomma.

Vid 1918 års lagtima riksdag bifölls proposition med förslag bland annat om tillägg till de särskilda anvisningarna vid bevillningsförordningen av det innehåll, att, om näringsidkare till någon, som vore ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kunde öva inflytande på företagets ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än det i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder och inkomsten av företaget i anledning härav blivit lägre än den eljest skolat bliva, inkomsten av företaget skulle beräknas till det belopp, vartill den kunde antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits. Denna bestämmelse skulle träda i kraft den 1 januari 1920. I anledning av motion vid 1919 års lagtima riksdag har

emellertid riksdagen beslutat upphäva bestämmelsen, innan den hunnit träda i kraft; förordning i ämnet utfärdades den 2 augusti 1919 (nr 486). Även till detta spörsmål skall jag sedermera återkomma.

### B. 1917 års kommunalskatteförslag.

Eiserman—  
von Wolckers  
betänkande.

Jag övergår nu till att redogöra för grundlinjerna i Eiserman—von Wolckers förslag.

Därvid torde jag emellertid böra till en början återgiva dessa sakkunnigas anmärkningar mot vårt nu gällande kommunalskattesystem.

Bristerna i  
gällande  
skattesystem.

I betänkandet framhålles i detta avseende i huvudsak följande:

Bjärtast framstode måhända det nu gällande systemets brist på mångsidighet och därav föranledda brist på smidighet. Man hade i själva verket att räkna allenast med en enda huvudsaklig beskattningsform, i stort sett ett slags avkastningsskatt, fastän densamma för den fasta egendomens och jordbruksnäringens vidkommande blivit så anordnad, att den i vissa fall förmedlade jämväl en beskattning av fast egendoms värde såsom sådan.

Fastighetsbevollningen, och därmed således också den kommunala fastighetsbeskattningen, avsåge och hade alltifrån sin upprinnelse i sammanhang med allmänna bevollningens införande i det svenska skattesystemet avsett att träffa all nettoavkastning av fast egendom samt, vad jordbruksfastighet beträffade, jämväl av därå bedrivet jordbruk med binärningar och skogsbruk. Annan näring, i skattelagstiftningen benämnd rörelse eller yrke, som bedreves å näringsidkaren tillhörig fastighet, skulle däremot icke anses beskattad genom fastighetsbevollningen, utan skulle inkomsten därav taxeras såsom inkomst av arbete, därvid avdrag medgäves för ett belopp av fem procent av fastighetens taxeringsvärde, vilket belopp — motsvarande beräknat hyresvärde — ansåges hava träffats med fastighetsbeskattningen.

Fastighetsbeskattningen utginge efter en för alla förhållanden fastställd avkastning, beräknad till vissa procent av taxeringsvärdet, även om den fasta egendomen icke kunnat avvinnas någon som helst avkastning eller denna i verkligheten över- eller understigit den beräknade. Beskattningen komme således att, reellt taget, verka olika, allteftersom förhållandena i verkligheten gestaltade sig. Den kunde verka såsom en ren objektskatt, nämligen där faktiskt ingen avkastning vore för handen — så exempelvis för obebyggda tomter eller fast egendom, som eljest låge



oanvänd — men den kunde också — och detta vore det såsom regelmässigt förutsatta förhållandet — verka allt igenom såsom en avkastningsskatt. Den kunde också verka delvis såsom en avkastningsskatt och delvis — nämligen till den del den faktiska avkastningen understeg den beräknade — såsom en objektskatt. Slutligen kunde inträffa, och detta helt visst icke så sällan, att fastighetsbeskattningen, där den fungerade såsom alltigenom en avkastningsskatt, icke träffade hela avkastningen utan allenast en del därav, medan återstoden lämnades obeskattad. Detta bleve nämligen förhållandet i de fall, då avkastningen i verkligheten överstigit den beräknade..

Inkomstbevillningen, och såsom en följd härav jämväl den kommunala inkomstbeskattningen, grundade sig återigen, i olikhet med fastighetsbevillningen, på en direkt uppskattning av själva avkastningen av skattskyldigs förvärvskällor, för så vitt de icke utgjordes av fast egendom eller av jordbruk med binäringar eller skogsbruk. Denna för systemet karakteristiska begränsning innebure till en början, att inkomstbevillningen icke gjorde anspråk på att fungera såsom någon allmän inkomstskatt. Men den verkade icke heller i sin sålunda givna begränsning till att omfatta enbart »inkomst av kapital och arbete» såsom en partiell inkomstskatt i moderu mening. Bortsåges i detta sammanhang därifrån, att taxeringen av inkomst utav kapital i bevillningsförordningens mening skedde medelst kvittning av låneräntor mot räntor å fordringar, så att allenast ett överskott för de senares vidkommande räknades såsom behållen inkomst av kapital, vore skuldränteavdrag medgivet allenast den, som idkade annan näring — rörelse eller yrke — än jordbruksnäring med eller utan skogsbruk. Men denna avdragsrätt vore författningsenligt begränsad till ränta å visst slags skuld, nämligen sådan, som kunde anses utgöra lånt rörelsekapital. För andra inkomstbevillning underkastade skattdragande — tjänstemannen, lönarbetaren och utövaren av verksamhet, som icke dreves såsom näringsföretag — vore skuldränteavdrag icke alls medgivet, där sådan skattskyldig icke, såsom ovan nämnts, bleve i tillfälle att komma i åtnjutande av sådant avdrag av den anledning, att han tillika råkade vara räntetagare. Och icke för någon bevillningsskyldig vore rätt till avdrag medgiven för andra förpliktelser, som icke låte hänföra sig till någon viss förvärvskälla såsom omkostnad för denna, utan till hans egen person, såsom exempelvis vissa periodiska understöd och allmänna utskylder. Med det undantag, som föranleddes av rätten till avdrag för ränta å lånt rörelsekapital — ett till sin närmare innebörd oklart och skäligen godtyckligt undantag — innebure således inkomstbevillningen, även när allenast en enda förvärvs-

källa föreläge, en beskattning icke av den skattskyldiges inkomst utan av nettoavkastningen ur denna källa.

Den mest framträdande bristen hos den nuvarande kommunala beskattningen vore emellertid den, att fast egendom och näring icke i förhållande till andra beskattningsföremål ålagts en bidragsskyldighet, som motsvarade nämnda beskattningsföremåls oförnekligen starkare intressegemenskap med kommunen. Vidare syntes den på vart slag av beskattningsföremål för sig belöpande bidragsskyldigheten icke vara lagd efter i och för sig rättvisa grunder. Och slutligen hade kommunernas berättigade intressen sins emellan icke under alla förhållanden behörigen tillvaratagits i fråga om beskattningsrätten till förefintliga beskattningsföremål och denna rätts uppdelning mellan flera skatteberättigade kommuner. Dessa brister åskådliggjordes bäst genom en granskning och exemplifiering av några av den nuvarande kommunala beskattningens mera påtagliga verkningar.

Att värdet av fast egendom såsom sådan underkastades kommunal beskattning, oavsett huruvida eller till vad belopp egendomen under förhandenvarande förhållanden lämnade avkastning, stode i full överensstämmelse med intresseprincipens fordringar och kunde icke i och för sig giva anledning till erinran. I den mån således vår kommunala beskattning efter fastighetsbevillningens linjer verkade såsom en objektskatt, verkade den enligt sakkunnigas mening i rätt riktning, men ett fel vore, att denna beskattning föreläge allenast såsom en eventualitet; ett annat och större fel vore, att hela den kommunala beskattning, som en fastighetsägare i denna sin egenskap vore underkastad, under alla förhållanden drabbade enbart under denna form. Att ägarna till två fastigheter med samma taxeringsvärden beskattades alldeles lika, fastän den enes fastighet låge oanvänd i avbidan på lägligt tillfälle till avkomstgivande användning, medan den andres fastighet redan lämnade god avkastning, överstigande måhända vanlig ränta å det kapital, fastigheten för honom representerade, kunde icke erkännas vara förenligt med rättvisa. Toge man så vidare i betraktande, att den senare fastighetens ägare kunde vara skuldfri, medan den förre vore skuldsatt, eller att den ene fått sitt fastighetsvärde stegrat enbart på grund av kommunens utveckling utan några hans egna åtgöranden, syntes ovillkorligen andra beskattningsformer påkallas, ägnade att i berörda avseenden åstadkomma en utjämning vid skattebördans fördelning fastighetsägarna sins emellan. Detta vore desto angelägnare, som de ogynnsamma verkningarna av bristen på mångsidighet hos det nuvarande kommunala beskattningssystemet väsentligen skärptes dels därav, att proportionerna för bidragsskyldigheten icke kunde anses rättvist avvägd mellan jordbruksfastighet, å

ena, och annan fastighet, å andra sidan, ej heller mellan fast egendom såsom ett beskattningsföremål för sig, å ena, samt övriga beskattningsföremål — inkomst av kapital och arbete — å andra sidan, och dels i fråga särskilt om den fasta egendomen därav, att själva uppskattningen av beskattningsunderlaget i så hög grad, som fallet vore, bruste i enhetlighet och likformighet.

Att den inbördes bidragsskyldigheten för jordbruksfastighet och annan fastighet icke avvägs på ett rättvist sätt utan vore förhållandevis väsentligt lägre för det förra slaget av egendomar än för det senare, framstode som ett oförnekligt förhållande, om man besinnade, i huru mycket mindre grad byggnadsbeståndet övade inflytande på värderingen av en jordbruksfastighet än i fråga om annan fastighet. Till värdet av bostadsbyggnad å jordbruksfastighet skulle förätningsenligt tagas hänsyn allenast i den mån byggnaden kunde sägas hava »egentligt» inflytande på avkastningen, vilket förde med sig icke blott, att byggnaden icke särskilt värderades, utan tillika att byggnaden allenast så till vida komme i betraktande såsom värdefaktor, att egendomen såsom överhuvud försedd med bostadsbyggnad kunde få ett något höjt värde i jämförelse med egendom, som saknade sådan byggnad. Men ägaren av annan fastighet med en likadan bostadsbyggnad hade för sin del att räkna med en taxering, där byggnaden i allmänhet inginge med sitt fulla hyresvärde eller, ännu vanligare, sitt brandförsäkringsvärde, att sammanläggas med jordens värde såsom tomtmark. Toge man vidare i betraktande, att den senare fastigheten måhända icke lämnade annan avkomst än rätt och slätt bostadslörmånen, medan den förra därjämte beredde och vore avsedd att stadigvarande bereda tillfälle till förvärf jämväl av andra livsförnödenheter, komme ett missförhållande till synes, som endast i mycket ringa grad utjämnades genom den större avkastningsprocent, som tillkomme vid utmätandet av bidragsskyldigheten för jordbruksfastighet i förhållande till dess taxeringsvärde. Samma ojämnhet mötte i fråga om jordbrukets driftsbyggnader jämförda med industrins, vilka senare i regel ginge i skatt efter sina brandförsäkringsvärden, medan de förra spelade en tämligen underordnad roll för värderingen. Häremot vore väl så till vida icke något att invända, som jordbrukets driftsbyggnader inginge i jordbruksegendomens saluvärde med ett redan från början starkt reducerat värde, i allmänhet vida understigande byggnadernas brandförsäkringsvärden, men det kända sakförhållandet, att i allmänhet alltför ringa och i varje fall ytterligt växlande hänsyn toges till byggnadsbeståndet å jordbruksfastighet, medförde, att olikheten i beskattning bleve långt större än tillbörligt vore. Härtill komme slutligen,

att värdet av byggnader å jordbruksfastighet, som visserligen kunde anses begagnade »för jordbruket och dess binäringar tillhörande rörelse» men icke hade »något egentligt inflytande» på avkastningen, skulle helt och hållet lämnas ur räkningen.

Huru ogynnsamt fastighetsägarnas beskattning påverkades av fastighetsuppskattningarnas ojämhet, vore allmänt erkänt och ofta framhållet. Uppskattningen av fast egendom borde ha till uppgift att fastställa dess verkliga värde. Emellertid utsade bevillningsförordningen icke vad som enligt dess mening skulle förstås med verkligt värde, utan hade överlåtit avgörandet härutinnan åt taxeringsmännen själva, därvid till ledning för deras omdöme anvisats värderingsgrunder av växlande valör såsom var för sig ledande till olika stora värden. Härigenom hade skapats ett osäkerhetstillstånd med utrymme för sinsemellan synnerligen skiftande meningar, huru fast egendom rätteligen skulle taxeras, och denna brist på inre stadga och fasthet gjorde sig desto mera kännbar, som varje bestämt direktiv saknades för värderingen av en så betydelsefull beståndsdel av fast egendom som skog. Hänsyn skulle väl, enligt anvisningarna, tagas till skogens beskaffenhet, men frågan, vilken eller huru stor hänsyn sålunda skulle tagas, lämnades öppen. För fast egendom, som sålts under de sista fem åren, skulle vidare taxeringen ske med ledning av senast betingad köpeskillning, så framt icke särskilda omständigheter förekommit, som skäligen ansåges hava inverkat på köpeskillningens bestämmande utöver eller under egendomens verkliga värde, och dessa skäl för avvikelse skulle tillika särskilt antecknas, ett åliggande, som i allmänhet ansåges fullgjort enbart genom en anteckning av innehåll, att köpeskillningen av taxeringsmännen ansåges hava varit för hög eller för låg. Men för en egendom, som något år före de fem sista åren bytt ägare och därefter icke undergått någon förändring, kunde köpeskillningen utan vidare lämnas ur räkningen. Detsamma gällde beträffande fast egendom, som undergått hypoteksvärdering. Hade fast egendom under de fem sista åren både bytt ägare och tillika undergått hypoteksvärdering, lämnades oavgjort, vilkendera värderingsgrunden — köpeskillningen eller hypoteksvärdet — företrädesvis skulle följas; och om eljest beträffande en och samma egendoms värdering ledning syntes vara att hämta av flera i anvisningarna auktoriserade taxeringsgrunder, överlämnades likaledes åt taxeringsmännen att tillämpa den eller dem av dessa grunder, som ansåges bäst leda till en uppskattning av det »verkliga» värdet.

I fråga särskilt om fast egendom, som enligt gällande bestämmelser vore av beskaffenhet att böra taxeras såsom annan fastighet, hade brand-

försäkringsvärdet tillerkänts en påtagligen alltför hög värdeeringsgrund för byggnad, en omständighet, som sammanhängde med den enligt sakkunnigas mening oriktiga förutsättningen att tillerkänna byggnad ett självständigt värde ur beskattningssynpunkt, oberoende av värdet å den mark, varå byggnaden vore belägen. Mycken hårdhet och även mycken ojämnhet i beskattningen av annan fastighet kunde återföras till denna utgångspunkt.

En annan verksam anledning till ojämnheten i uppskattningen vore att söka däri, att, då den kommunala skattskyldigheten ålåg arrendator men denne i regel icke ägde tillgodogöra sig skog utöver husbehovet eller de särskilda förmåner, som tillhörde den egendom, han arrenderade, taxeringsvärdet ansåges billigtvis bära lämpas härefter. Den avkastning, som ägaren själv hämtade eller kunde hämta av fastigheten, bleve härigenom föga, om ens något, beaktad. Med fastighetsbeskattningens irrationella läggning sammanhängde ock, att ytterst ringa hänsyn toges till värdet av skog, varöver annan än ägaren på grund av avtal om avverkningsrätt ägde att förfoga, och det lede intet tvivel, att i detta fall också alltför ringa hänsyn toges till själva marken likasom till det skogsbestånd, som icke berördes av upplåtelsen.

Åtskillig ojämnhet föranleddes av den vacklande lagtillämpningen beträffande gränserna mellan de båda beskattningskategorierna jordbruksfastighet och annan fastighet, vilka gränser icke vore i lagstiftningen uppdragna vare sig med nödig klarhet eller överhuvudtaget ur synpunkter, som numera kunde tillerkännas allmängiltighet.

Till nu framhållna orsaker sällade sig anledningar av mera taxeringsteknisk art, såsom bristande arealkänedom hos såväl de skattskyldiga som taxeringsmännen, vilken brist gjorde sig särskilt påmint i fråga om uppskattningen av skogsmark och skog, bristerna i taxeringsnämndernas och taxeringsdistriktens sammansättning — för de förra det rent lokala jordägareintressets här och var alltför dominerande inflytande och bristande förtrogenhet med uppskattningsfrågor av mera facklig innebörd, för de senare den för stora delar av landet alltför ringa territoriella omfattningen av distrikten — ävensom saknaden av föreskrift om skyldighet för fastighetsägare att opåmint lämna uppgifter om vissa faktiska förhållanden, som vore av betydelse för uppskattningen och i allmänhet måste förutsättas vara för fastighetsägarna kända eller i varje fall av beskaffenhet att lätteligen kunna av dem utrönas och angivas.

En jämförelse mellan den kommunala fastighetsbeskattningen, å ena, och den kommunala inkomstbeskattningen, å andra sidan, gäve ett resultat, som, sett ur intresseprincipens synpunkt, måste betecknas så-

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191)* 19

som föga tillfredsställande. I den mån exempelvis ägaren eller brukaren av en jordbruksfastighet i verkligheten åtnjöte en sammanlagd nettoavkastning av fastigheten jämte därå bedrivet jordbruk med binäringar och skogsbruk till lägre belopp än 6 procent av taxeringsvärdet, belöpte visserligen en högre skattebelastning å fastighetsavkastningen än å nettoavkastningen av annan, inkomstbevillning underkastad förvärvskälla, men måttet för denna högre skattebelastning vore icke satt med avseende å den fasta egendomens närmare intressegemenskap med kommunen och bleve aldrig jämnt avvägt utan ställde sig olika i olika fall. I den mån åter en större nettoavkastning än den nämnda kunde avvinnas fastigheten, komme en del av fastighetsavkomsten att undgå beskattning, varigenom alltså den fasta egendomen, oaktat dess berörda närmare intressegemenskap med kommunen, bleve lindrigare beskattad än andra beskattningsföremål. En lönarbetare, som måhända mera tillfälligt för ett eller ett par år blivit medlem av en kommun, kunde exempelvis få bidraga avsevärt mera än en jordbrukare med samma verkliga inkomst till skolhusbyggnader eller dylika kommunala nybyggnader, vilka kanske icke ens bleve färdiga att tagas i bruk, innan han avflyttat från kommunen. Det orimliga i sådana beskattningsförhållanden låge i öppen dag. Ännu orimligare ställde sig jämförelsen, om det gällde en jordbruksfastighet, som exempelvis i sin helhet användes till en mera intensiv trädgårdsodling. Väl skulle enligt numera antagen praxis avkastningen av trädgårdsskötsel, till den del avkastningen kunde anses härleda av växtodling under glas, göras till föremål för särskild beskattning såsom inkomst av rörelse, men dels vore det knappast möjligt att avskilja sistberörda del av avkastningen från den, som härflöte av odling på kalljord, och dels vore även den senare avkastningen ofta väsentligt högre än 6 procent av taxeringsvärdet, även om fastigheten med hänsyn till användningen blivit jämförelsevis högt taxerad. Trädgårdsidkare bleve således för närvarande i allmänhet oskäligt lindrigt beskattade i jämförelse med andra skattdragare. En omständighet, som i hög grad bidragit till en oskäligt låg beskattning av jordbruksinkomster, vore den, att jordbrukets binäringar skulle anses beskattade genom fastighetsbevillningen. Då bevillningsförordningen saknade utredande föreskrifter angående vad till jordbrukets binäringar vore att hänföra, hade i praxis säkerligen ej så sällan till binäringar hänförts jämväl sådan näringsverksamhet, som i själva verket bort anses såsom rörelse eller yrke och som givit inkomster till betydande belopp, vilka emellertid ansetts beskattade genom fastighetsbevillningen och således undgått inkomsttaxering.

En påtaglig anomali i fråga om utarrenderad jordegendom rådde

slutligen därutinnan, att jordägares och arrendators var för sig åtnjutna avkastning beskattades samfällt, ity att avkastningen för bäggedera skulle anses beskattad genom den skatt, som av arrendatorn erlades.

Ikke heller vid den kommunala inkomstbeskattningen på inkomstbevällningens grund hade tillbörlig hänsyn tagits till intressesynpunkten. Så till exempel bleve inkomst av rörelse, då rörelsen bedreves med tillhjälp av kapital, ofta beskattad lindrigare än den rena arbetsinkomsten, ehuru det ur intresseprincipens synpunkt rimligen borde vara tvärtom. Oavsett det kända förhållandet, att löneinkomst — på grund av den genom arbetsgivarnas uppgiftsskyldighet beredda möjligheten att utan omgång kontrollera löntagarnas deklarationer, vilken möjlighet beträffande enskilda rörelseidkares deklarationer i stort sett vore tämligen ringa och måste så förbliva, så länge icke bokföringspliktiga rörelseidkare blivit tillförbundna att utan särskild anmaning bestyrka sina deklarationers riktighet genom räkenskapsutdrag — i allmänhet bleve taxerad till rätt belopp, medan inkomst av rörelse helt visst ofta bleve taxerad vida lägre, än som bort ske, så skänkte dessutom gällande bestämmelse om rätt till avdrag för ränta å lånt rörelsekapital faktiskt åt många rörelseidkare en mycket avsevärd förmån, som icke komme dem till del, vilka hämtade hela sin inkomst av eget arbete. Med den tolkning, som praxis givit åt bestämmelsen om skuldränteavdrag — såsom rätt till avdrag för ränta å sådan skuld, som icke kunde antagas hava gjorts för förvärv av i rörelsen använd fast egendom eller för sådan egendoms förbättrande — och med hänsyn dessutom till svårigheten för taxeringsmyndigheterna och måhända ofta även för rörelseidkarna själva att göra noggrann åtskillnad mellan privatskuld och affärsskuld resulterade bestämmelsen faktiskt för många rörelseidkare i obegränsat avdrag för all skuldränta; åtminstone bleve detta förhållandet för rörelseidkare, som icke ägde fastighet, men även de, som ägde fastighet, kunde i allmänhet opåtalat göra avdrag för alla slags skuldräntor, utan att taxeringsmyndigheterna, i saknad som de alltför ofta vore av räkenskapsutdrag angående rörelseidkarnas affärsställning, vore i tillfälle att pröva, huruvida avdrag gjorts jämväl för skuldränta, som rätteligen belöpt på fastigheten eller annat å själva anläggningen nedlagt lånt kapital. I fråga om aktiebolagen, som vore pliktiga att vid deklarationen föga räkenskapsutdrag, kunde behörigheten av gjorda skuldränteavdrag givetvis lättare, ehuru knappast i tillräcklig grad, kontrolleras. Toge man vidare i betraktande, att affärsmän vid sidan av rörelsen kunde hava för lånta medel köpt aktier, varå utdelningen icke vore föremål för kommunal beskattning, ställde det sig ännu mera orättfärdigt, att skuldräntan å

desså lånta medel, såsom i verkligheten ofta skedde, ginge avräkning vid beskattningen av den till kommunen skattepliktiga inkomsten av rörelsen. Denna nästan obegränsade möjlighet till skuldränteavdrag motsvarades för andra inkomsttagare icke av rätt till avdrag ens för ränta å sådan gäld, som åsamkats för vinnande av särskild utbildning för arbetsinkomstens förvärvande. Men oavsett de missförhållanden, som vore förknippade med gällande avdragsrätt för skuldränta, syntes i allt fall med fog kunna ifrågasättas, huruvida exempelvis en inom kommunen mera tillfälligtvis bosatt lönarbetare vid lika inkomst verkligen borde till kommunala anstalter bidra lika med innehavaren av en handelsrörelse inom kommunen, då handelsidkaren väl i allmänhet kunde anses vara med sina intressen mera intimt bunden vid kommunen, enär han för den lyckosamma utvecklingen av sin handelsrörelse måste antagas vara i en icke så ringa grad beroende av kommunens framåtskridande och utveckling.

Även i fråga om kommunens berättigade intressen i förhållande till andra kommuner lämnade emellertid den nuvarande ordningen rum för befogad erinran. Utan tvivel vore det riktigt och i full överensstämmelse med kommunernas berättigade intressen, att fast egendom beskattades av kommun, där egendomen vore belägen, och inkomst av rörelse i allmänhet av kommun, inom vilken rörelsen bedreves, samt annan inkomst slutligen, som icke kunde lokaliseras till viss kommun utan mera direkt vore knuten vid den skattskyldiges person, i allmänhet av kommun, inom vilken den skattskyldige vore bosatt, men nuvarande bestämmelser tillgodosåge i allt fall icke rätt väl kommunernas intressen.

Till en början förtjänade sålunda framhållas, hurusom en kommuns beskattningsrätt beträffande ett inom kommunen drivet företag kunde minskas eller gå förlorad blott och bart på grund av näringsidkarens ekonomiska ställning, ett förhållande som särskilt framstode stötande i de fall, då näringsidkaren vore med sin person bunden vid annan kommun. Företaget kunde i sig själv vara gott och även lämna god avkastning, men näringsidkaren kunde besitta alltför ringa eget kapital, i följd varav skuldräntorna, redan i den mån de vore avdragsgilla, nedbragte avkastningen, så att föga eller intet återstode att beskatta. Däröfver vore måhända icke så mycket att säga, i händelse den kommun, där näringsföretaget dreves, i allmänhet bleve i tillfälle att i gengäld beskatta långivaren, men denna beskattningsrätt, där sådan ifrågakomme, tillfölle ofta en annan kommun. Vidare inträffade icke så sällan, att en kommun helt eller delvis ginge i mistning av sin beskattningsrätt till ett inom kommunen drivet näringsföretag av den anledningen, att närings-



idkaren inom annan kommun drivit ett annat näringsföretag, som gått med förlust. Vål gällde såsom regel, att förlust å en rörelse icke finge vid taxeringen av inkomsten av annan rörelse i bevillningsavseende avdragas, men i praxis förmärktes ofta nog en viss benägenhet att vilja betrakta flera i samme innehavares hand drivna företag såsom ett enda, fastän sambandet mellan företagen mången gång vore rätt löst och knappast bestode i annat än den gemensamme innehavaren och den gemensamma bokföringen. Bevillningsförordningens fullständiga brist på reglerande bestämmelser i berörda hänseenden ävensom den allmänna bevillningens ursprungliga och egentliga egenskap av statsskatt hade här i förening skapat en praxis, enligt vilken vederbörande kommuns berättigade intresse att få beskatta avkastningen av inom kommunen förefintliga förvärvskällor utan påverkan av resultatet av den skattskyldiges förvärvsverksamhet inom annan kommun fått stå väl mycket tillbaka för statsintresset att i möjligaste mån med beskattning träffa den skattskyldiges sammanlagda nettoavkastning utan att härvid alltför strängt bindas av hänsynen till förvärvskällornas lokalisering. Med huvudsakligt beaktande av detta statsintresse hade det ansetts obilligt att i andra än mera påtagliga fall, där någon tvekan om saknaden av sambörighet icke kunnat råda, vägra förlustavdrag, och därför hade till beskaffenheten ganska olikartade företag, som dreves av samme skattskyldige, ej så sällan behandlats såsom ett enda företag till förfång för det kommunala beskattningsintresset.

Icke heller i de fall, då näringsidkare inom skilda kommuner drivit rörelse, som på grund av verksamhetens art eller eljest rätteligen borde betraktas såsom ett företag, vore de nuvarande bestämmelserna och deras praktiska tillämpning ägnade att skipa full rättvisa mellan kommunerna. Bestämmelserna vore härför alltför svävande och ofullständiga. Redan föreskriften om beskattningssorten för inkomst av rörelse hade i tillämpningen visat sig icke rätt tillgodose kommunernas berättigade intressen. Enligt bevillningsförordningen skulle nämligen inkomst av rörelse eller yrke taxeras i den eller de orter, där rörelsen eller yrket eller »någon huvudsaklig gren därav på mera självständigt sätt eller i avsevärd omfattning idkats». Det för kommunens beskattningsrätt avgörande borde i stället rimligen vara den omständigheten, huruvida en förvärvskälla eller gren av en förvärvskälla verkligen funnes på ett mera stadigvarande sätt inom kommunen lokaliserad eller icke, varemot den omständigheten, huruvida en sådan gren stode i det förhållandet till huvudaffären, att den kunde anses såsom en huvudsaklig gren eller att den bedreves på självständigt sätt eller i avsevärd omfattning, knap-

past i och för sig borde vara bestämmande för beskattningsrätten. En verksamhetsgren, som icke fyllde måttet av sistberörda av bevilningsförordningen uppställda fordringar, kunde mycket väl genom vidtagna anordningar vara till en kommun på ett stadigvarande sätt lokaliserad och jämväl förorsaka denna kommun olägenheter, som rimligen borde föranleda skattskyldighet till kommunen. Såsom exempel härpå kunde erinras om ett nederlag, tillhörigt en affärsidkare i stad och beläget i stadens omnejd i en landskommun. Där utövades ingen huvudsaklig gren av rörelsen på mera självständigt sätt eller i avsevärd omfattning, men onekligen kunde ganska avsevärda olägenheter vållas landskommunen, bland annat, genom trafiken av lastade fordon till och från nederlaget.

I fråga om fördelningen av ett inom flera kommuner drivet företags inkomst till beskattning av de intresserade kommunerna saknades varje antydan till reglering i själva bevilningsförordningen, och de föreskrifter, som i detta hänseende lämnats i de särskilda anvisningarna till ledning vid taxeringen rörande vissa särskilda slag av rörelse, syntes icke vara i allo tillfredsställande. Väl vore det givet, att årsresultatet av ett näringsföretag i dess helhet borde bilda underlag för beskattningen, vadan det icke kunde undgås, att en kommun bleve i sin beskattningsrätt lidande därpå, att exempelvis en inom annan kommun nyinrättad filial under de första åren icke lämnade utbyte till täckande av filialens omkostnader, men i väsentlig grad skulle dock detta missförhållande kunna mildras genom fördelningsregler, enligt vilka varje rörelsegren skulle, så långt den på rörelsegrenen belöpande andelen av näringsföretagets bruttoavkastning därtill försloge, belastas med sina särskilda omkostnader och därutöver sin proportionerliga andel av de för näringsföretaget gemensamma omkostnaderna. Så skedde emellertid icke. Vidare hade praxis i allmänhet vid fördelningen tagit alltför ringa hänsyn därtill, att de olägenheter, som näringsföretag förorsakade en kommun, där en viss gren av verksamheten bedrivits, kunde vara jämförelvis större än olägenheterna för annan kommun, där en annan gren av samma verksamhet utövats. Detta visade sig framför allt i fråga om industriella näringsföretag, som bedrivit fabriksverksamhet inom en kommun samt haft affärskontor och fabriksledning inom en annan kommun. På det visserligen i många fall till riktigheten obestridda antagandet, att årsresultatet av rörelsen i väsentlig grad vore beroende av affärsledningen, hade praxis i fråga om fördelning av ett sådant näringsföretags inkomst till beskattning mellan flera kommuner i allmänhet varit benägen att tilldela den kommun, där huvudkontoret vore beläget, beskattningsrätt

till en betydande andel av inkomsten. Toge man emellertid i betraktande, att den verksamhet, som vore förknippad med själva affärsledningen, i allmänhet icke förorsakade kommunen några olägenheter samt att affärsledningens män ävensom kontorspersonalen vanligen vore bosatta inom och goda skattedragare till den kommun, där huvudkontoret låge, medan däremot den kommun, där fabriken vore belägen, ofta just på grund av fabriksverksamheten och för där anställd arbetspersonal i mera blygsamma villkor förorsakades olägenheter och kostnader, vilka ingalunda kunde ens vad kostnaderna för arbetspersonalen anginge anses i tillräcklig grad uppvägas genom beskattningen av arbetspersonalens inkomster, torde det böra medgivas, att lagstiftningen och i varje fall den praxis, som på denna ansetts kunna byggas, icke i tillbörlig grad beaktat de skilda kommunernas berättigade intressen i berörda hänseenden.

Såsom en brist i det gällande skattesystemet förtjänade vidare framhållas, hurusom kommunen för närvarande i många fall vore betagen all möjlighet att uttaga bidrag av vissa icke sällan ganska skattekraftiga medlemmar, som levde och bodde inom kommunen samt för sig och sin familj begagnade sig av kyrka, skola och övriga kommunala inrättningar. Detta vore förhållandet med alla de kommunmedlemmar, vilka erhöle sina inkomster uteslutande av aktier och fast egendom, belägen inom annan kommun, eller av rörelse, som i sin helhet bedreves inom annan kommun än den, där de ifrågavarande personerna vore bosatta. Vad aktieinkomsten beträffade, vore den beskattad ensamt hos aktiebolaget, och det berodde väl i allmänhet på en ren tillfällighet, om aktieägarens bostadskommun sammanföle med aktiebolagets beskattningsort. Vad åter inkomsten av fast egendom och av rörelse vidkomme, beskattades den förra (genom skatten på den fasta egendomen) uteslutande i den kommun, där egendomen vore belägen, och den senare (genom inkomstbeskattningen) i den kommun, där rörelsen dreves. Så riktigt det än kunde vara, att de sistberörda kommunerna tillerkändes företrädesrätt eller rent av ensamrätt till beskattning av de inom kommunerna befintliga förvärvskällorna fast egendom och rörelse, kunde det å andra sidan icke anses med bostadskommunens berättigade intressen förenligt, att den helt uteslötes från rätten att under någon form upptaga bidrag till sina utgifter från sådana kommunmedlemmar som dem, vilka här närmast avsetts.

Å andra sidan hade kommun i vissa fall tillerkänts rätt att beskatta personer, som väl formellt framstode såsom kommunmedlemmar, men som sällan eller aldrig vore i tillfälle att under någon form be-

gagna sig av kommunala anstalter här i riket. Detta vore nämligen förhållandet med svenska medborgare, vilka utan att hava övergivits riket likväl bosatt sig och stadigvarande vistats utomlands samt icke ägde fast egendom eller bedreve rörelse här i riket. Med hänsyn därtill att den allmänna bevillningen utgjort en statsskatt hade det väl varit i sin ordning, att dessa svenska medborgare, vilka under sitt vistande utom riket åtnjöte svenska statens skydd, varit bevillningspliktiga för inkomst jämväl av sådana förvärvskällor, som icke vore lokaliserade till kommun här i riket, men något berättigat intresse från svensk kommuns sida att utfå skattebidrag för sådan inkomst torde enligt sakkunnigas mening icke kunna anses förefinnas, utan tillvaron av denna kommunala beskattningsrätt torde uteslutande vara att tillskriva den kommunala skattepliktens bitillsvarande samband med bevillningsplikten.

Sammanfattningsvis framhålla Eiserman och von Wolcker såsom särskilda brister hos det nuvarande kommunala beskattningssystemet, att det saknade för åvagabringandet av önskvärd jämuhet i skattesystemet erforderlig mångsidighet, likasom det ej heller i tillämpningen kunde anses skipa full rättvisa mellan kommuner med skäliga anspråk på rätt att beskatta ett gemensamt beskattningsföremål. Fordran på fasthet tillgodosåges visserligen, så vitt fastighetsskatten anginge, men på ett sätt, som icke kunde anses förenligt med rättvisa och billighet. Den kommunala beskattningen på inkomstbevillningens grund skänkte varken önskelig fasthet eller kunde anses i och för sig rättvist lagd. Bidrags-kyldigheten mellan fast egendom, å ena, och övriga beskattningsföremål, å andra sidan, kunde icke anses vara rättvist avvägd. Inkomst av näring beskattades alltför lindrigt i förhållande till ren arbetsinkomst.

*Allmänna  
synpunkter  
för en skatte-  
reglering.*

Rörande de allmänna synpunkterna för en skattereglering framhålla Eiserman och von Wolcker, bland annat:

I olikhet med staten saknade kommunerna möjlighet att anlita nya skattekällor, då de förefintliga sinade eller visade sig otillräckliga, utan måste utesluta de hälla sig till de anvisade beskattningsföremålen, sådana dessa för vart särskilt år förelåge. Sinade en skattekälla, bleve belastningen på de återstående så mycket tyngre, såvida icke skattebehovet kunde nedbringas. Denna kommunalbeskattningens egenskap att i huvudsak vara en repartitionsskatt, vars tyngd berodde dels av skattebehovet dels ock av de anvisade skattekällornas större eller mindre riklighet, nödvändiggjorde, att åt beskattningsföremålen, så långt det med en rättvis beskattning kunde vara förenligt, gäves en sådan fasthet, att bidragsplikten till kommunen i möjligaste mån ställdes oberoende av konjunktur-

växlingar. Det borde därvid bemärkas, att kommunen med dess begränsade område vore i hög grad utsatt för sådana konjunkturväxlingar, som hade benägenhet att sträcka sig över en viss trakt, såsom felslagna skördar o. d. Fasthölles icke nu angivna synpunkt, utan lämnades möjlighet öppen för stora grupper av beskattningsföremål att i anledning av dåliga konjunkturer under vissa år undslippa bidragsplikt, skulle det förvisso i många fall kunna befaras, att kommunerna under sådana år bleve nödsakade att å övriga tillgängliga beskattningsföremål av ofta ringare bärkraft lägga en oskäligt tyngande skattebelastning för att få sitt skattebehov fyllt.

Denna synpunkt finge emellertid helt naturligt icke ensidigt fullföljas. En bidragsplikt, vid vilken ringa eller ingen hänsyn toges till beskattningsföremålen av konjunkturväxlingar eller av därmed jämförbara förhållanden föranledda minskade skattekraft, skulle otvivelaktigt komma att verka orättvis och kännas tryckande. I fråga om all beskattning gällde också, att den helst borde uttagas under ett flertal former, för att dess tyngd måtte i möjligaste grad utjämnas. Icke minst borde denna princip vinna tillämpning vid kommunalbeskattningen. Angeläget vore således även att vid urvalet av beskattningsföremål åt kommunerna icke släppa den synpunkten, att beskattningen borde göras så mångsidig som möjligt. Ju mera mångsidigt beskattningen anordnades, desto lättare låte den sig anpassas efter växlande förhållanden icke allenast inom skilda kommuner utan även inom varje särskild kommun under olika år. Genom användandet av ett flertal beskattningsformer vunnes tillika, att de brister, som kunde vidlåda en beskattningsform i och för sig, mildrades genom en jämsides skeende tillämpning av en annan. Det torde nämligen aldrig kunna undvikas, att en beskattningsform, huru väl den än vore uppbyggd efter en enhetlig och erkänt riktig princip, i sina verkningar bleve mer eller mindre ofullkomlig. Bristerna borde därför lämpligen utjämnas genom att låta skattebehovet fyllas ur flera efter skilda synpunkter anordnade skattekällor.

Angeläget vore vidare att, där flera kommuner var för sig ägde befogade anspråk att få för beskattningsändamål tillgodogöra sig ett och samma beskattningsföremål, denna deras rätt i lagstiftningsväg tillvaratoges på ett betryggande sätt. Åt reglerna för den mellankommunala beskattningen borde fördenskill givas en utformning, som i möjligaste mån undanröjde skäliga anledningar till missnöje mellan de i varje särskilt fall skatteberättigade kommunerna.

Slutligen måste urvalet av beskattningsföremål och beskattningsformer för kommunerna göras med aktgivande på den nuvarande statsbeskattningen, den direkta såväl som den indirekta. Eljest äventyrades den enhetlighet i skattesystemet i sin helhet, som utgjorde en ofrånkomlig förutsättning för att systemet skulle kunna framstå och verka såsom ett organiskt helt. Sålunda borde, så långt möjligt vore, undvikas konkurrens mellan stat och kommun om samma beskattningsformer, och, där sådan konkurrens emellertid ansåges icke kunna helt undgås, borde noggrant tillses, att beskattningen i det hela icke för skattdragarna bleve alltför tryckande. I fråga om statens nuvarande indirekta beskattning föreläge icke någon konkurrens från kommunernas sida, vadan anledning icke heller förefunnes att vid kommunalskatteväsendets ordnande taga hänsyn till denna del av statsbeskattningen i vidare mån än som kunde böra ske genom anordnande av lindringar i kommunalbeskattningen för sådana grupper av skattdragare, vilka kunde anses i stort sett träffas förhållandevis hårdare av de indirekta stats-skatterna.

Sedan Eiserman och von Wolcker här efter erinrat om de båda beskattningsprinciperna »skatt efter förmåga» och »skatt efter intresse», anföra de med avseende å tillämpningen av den förra principen i huvudsak följande:

Beskattning  
endast  
efter förmåga  
ej lämplig.

En beskattning, lagd uteslutande efter denna princip, stode icke i överensstämmelse med de synpunkter, vilka ansetts böra vinna beaktande vid den kommunala skatteomläggningen. Först och främst skulle en så lagd beskattning i alltför hög grad konkurrera med den direkta statsbeskattningen, som med all rätt anordnats just efter denna princip. Vidare skänkte den icke åt den kommunala beskattningen nödig fasthet, enär inkomsten ofta vore i synnerligen hög grad beroende av konjunkturer, vartill komme, att växlingarna för kommunens vidkommande tillika bleve i betänklig grad beroende av in- och utflyttningar av personer med större eller mindre skatteförmåga. Det torde slutligen icke heller kunna förnekas, att en beskattning uteslutande efter skatteförmåga måste befaras komma att vid hög belastning verka ensidigt tryckande.

En kommunal skatteomläggning efter denna beskattningsprincip skulle för övrigt också komma i strid med kommunernas berättigade intressen i förhållande till varandra eller ock vid försök att undgå denna olägenhet medföra tekniska svårigheter, som syntes vara oöverkomliga. Då skatteförmågan måste mätas efter den skattskyldiges samfälliga inkomst, oavsett var den intjänats, men skatteförmågan uppenbarligen icke

kunde med hänsyn till inkomstbeloppets storlek graderas, utan att den samfällda inkomsten därvid komme i betraktande, syntes detta med nödvändighet förutsätta beskattning på allenast ett enda ställe, som väl då i allmänhet måste bliva den skattskyldiges bostadsort. Därigenom skulle emellertid i stor utsträckning vissa kommuner obehörigen gynnas på bekostnad av andra. Det behövde blott erinras om, huru vanligt det vore, att fabriksidkare bedreve sin näring i en landskommun men själva bosatt sig i en närliggande stad. Det vore uppenbarligen orätt att icke låta den kommun, som finge vidkännas alla olägenheterna av fabriksverksamheten inom dess område, beskatta inkomsten till den del denna härflutit av verksamheten. Att åstadkomma en uppdelning av beskattningsrätten bleve förenat med utomordentliga svårigheter, om det ens låte sig göra, utan att beskattningsprincipens rätta tillämpning därvid i alltför betänklig grad äventyrades. Det borde nämligen betänkas, att en progressionsskala måste inrättas efter en viss bestämd skattesats, vid vars tillämpning skalan ansåges giva ett riktigt uttryck för skatteförmågan vid olika inkomst- och förmögenhetslägen. Skulle skattebehovet inom en kommun påkalla uttaxering efter en annan och framför allt efter en högre skattesats, fungerade skalan icke längre riktigt. Olika progressionsskalor, lämpade efter olika skattebehov, skulle således behöva inrättas, vilket ju i och för sig icke vore otänkbart. Om emellertid den kommunala beskattningen skulle enbart eller huvudsakligen läggas efter principen skatt efter förmåga, borde vidare tagas i betraktande, att samma skattskyldigs inkomst måste komma att uppdelas till beskattning mellan skilda kommuner, vilkas skattebehov måhända kunde föranleda användande av olika progressionsskalor för olika delar av den dem emellan uppdelade inkomsten. Det ville synas, som om en riktig avvägning av beskattningen efter skatteförmåga under sådana förhållanden bleve en, praktiskt sett, olöslig uppgift.

Eiserman och von Wolcker erinra härefter, hurusom intresseprincipens tillämpning vid beskattning byggde sitt berättigande på det förhållande, att kommunernas medlemmar med hänsyn till verksamhetsområden och andra därmed jämförliga förhållanden vore i mycket olika grad med sina intressen förbundna med kommunerna. I anslutning här- till framhålla de, bland annat:

Särskilt vore den fasta egendomens intressegemenskap med den kommun, där den vore belägen, av stadigvarande art såsom delens med det hela. Ehuru i mindre grad kunde detsamma sägas om näringsverksamhet, även då dess drivande icke krävde fast egendom. Även tjänst lika-

Skälen för  
en intresse-  
beskattning.

som varje annan stadigvarande anställning kunde vara nära förbunden med visst samhälle, om än ofta nog intet hinder mötte för tjänstemannen att bosätta sig i annan kommun än den, där han hade sin verksamhet. Övriga förvärvskällor vore i allmänhet mera löst fästade vid kommunen. På grund av kommunmedlemmarnas nyss antydda olika ställning i förhållande till kommunen bleve de självfallet också i synnerligen olika mån i tillfälle att draga nytta av sådana kommunens uppoffringar, som gjordes för angelägenheter, vilka kunde anses mera direkt beröra vissa gruppers av kommunmedlemmar intressen än andras. Men även utan att sålunda mera direkt beröra någon viss grupps intressen kunde många kommunens uppoffringar för gemensamma angelägenheter, i den mån dessa vore ägnade att främja allmänt framåtskridande och utveckling, likväl komma kommunmedlemmarna till godo i olika utsträckning. Fastighetsägarna kunde exempelvis genom ökade arrenden eller hyror eller genom möjligheten att utan ökade produktionskostnader få bättre betalt för avkastningen av sin egendom eller för denna själv, tillgodogöra sig inträdd oförtjänt värdestegring, likasom näringsidkarna kunde påräkna ökat varuutbyte, medan däremot för andra intet gagn uppstode utan till och med olägenheter kunde framväxa under form av höjda bostadshyror, ökade livsmedelspris o. d. Slutligen kunde framhållas, att visst slag av näringsverksamhet och i allmänhet sådan, som bedreves i större omfattning och sysselsatte många arbetare, icke sällan förorsakade kommunen kännbara olägenheter och rent av direkta kostnader, som därförutan kunnat undvikas. Att ett skäligt beaktande av sålunda antydda olika grader av intressegemenskap vore uteslutet vid en tillämpning av beskattning enbart efter skatteförmåga, vore utan vidare klart. De fördelar, som fastighetsägare och näringsidkare framför andra vore i tillfälle att tillgodogöra sig såsom en följd av kommunens uppoffringar eller allmänna uppblomstring, komme den skuldsatte fastighetsägaren eller näringsidkaren i lika hög grad till godo som den skuldfrie, och de olägenheter eller kostnader, som omedelbart förorsakades kommunen av viss näringsverksamhet, vore i stort sett desamma, vare sig näringsidkaren hade bättre eller sämre ekonomisk ställning. Endast vid tillämpning av en beskattning efter intresse kunde berörda förhållanden i nöjaktig grad vinna beaktande. Undantagsvis kunde kommunala utgifter påvisas för vissa beskattningsföremål medföra ett gagn, som kunde till beloppet uppskattas, eller omvänt dessa förorsaka kommunen till siffran bestämbara olägenheter, och lagstiftningarna i vissa länder hade också för sådana fall tillförbundit dylika beskattningsföremål en särskild bidragsskyldighet, avsedd att täcka större eller mindre del av kost-



naden (s. k. bettermentbidrag). I allmänhet hade man dock åtnöjts och torde böra åtnöjas med att genom urvalet av varandra kompletterande beskattningsformer och avvägningen av måtten för beskattningsföremålens inbördes belastning lägga den allmänna bidragsskyldigheten så, att de med kommunen mera varaktigt förbundna eller i och för sig bärkraftigare beskattningsföremålen alltigenom eller inom vissa gränser belastades starkare än beskattningsföremål, som vore mera lösligt förbundna med kommunen eller i och för sig mindre bärkraftiga.

Visserligen kunde förväntas den invändningen, att nu anförda skäl för intressebeskattningen kunde försvara sin plats i sådana kommuner, vilkas huvudsakliga utgifter ginge till mera *lokala* anordningar, avsedda att påskynda kommunens utveckling, såsom förhållandet oftast vore i städerna och i synnerhet i de större av dem, men att en dylik beskattning icke lika väl passade i landskommuner, vilkas utgifter huvudsakligen vore påkallade för fullgörandet av sådana kulturella eller mera allmänna uppgifter, som egentligen avsåge statsändamål. Även om denna invändning kunde tillerkännas visst fog, finge emellertid ej lämnas obeaktat, hurusom kommunernas utgifter för gemensamma angelägenheter av allmän såväl som av mera lokal natur, därtill ofta de mest betydande, icke vore att anse såsom utgifter för årsbehovet, utan avsåge att skapa värden av mera varaktig art. I den mån så vore förhållandet, komme det ändamål, för vilket utgifterna gjorts, i större utsträckning allenast de samhällsmedlemmar till godo, som stode i en för längre tid bestående intressegemenskap med kommunen. Då en kommun exempelvis nedlade kostnader för kyrko- eller skolhusbyggnader eller andra anläggningar, beräknade för längre tids varaktighet, och uttaxerade dessa kostnader till täckande med skattemedel i avsevärt raskare tempo än som på varje år fölle efter anläggningarnas varaktighet, så kunde detta väl vara i överensstämmelse med en klok och framsynt kommunal finanspolitik, men det torde icke kunna förnekas, att de samhällsmedlemmar, som vore mera löst förbundna med kommunen, faktiskt bleve lidande därpå, eftersom de vid en intressegemenskap med kommunen, som redan på förhand kunde beräknas bliva mera kortvarig, nödgades bidraga till en anordning, som endast den förmådde fullt utnyttja, vilken vore mera varaktigt bunden vid kommunen. I det nu exemplifierade fallet vore det egentligen endast fastighetsägarna, som befunne sig i denna ställning, ty även om de icke för någon längre tid behölle sina fastigheter, vore det dock tydligt, att fastighetsvärdet inom kommunen rönt inverkan av kommunens hushållning i det hela, vadan hastigt amorterade kommunala kostnader för skapande av bestående värden och därav för-

anlett lägre skattetryck efter amorteringstidens slut lände särskilt fastighetsägarna, betraktade såsom grupp, till fromma.

Eiserman och von Wolcker erinra vidare, att intresseprincipens användande vid kommunal beskattning också stode i god överensstämmelse med de synpunkter, vilka vid en kommunal skattereglering företrädesvis påkallade beaktande. Uppenbart vore nämligen, att ett rationellt utnyttjande av denna beskattningsprincip skulle vara ägnat att skänka kommunalbeskattningen både fasthet och mångsidighet. Rätt tillämpad tillgodosåge också denna princip ojämförligt bättre än en beskattning efter skatteförmåga skilda kommuners berättigade anspråk på delaktighet i beskattningsrätten och stode även i det hela konkurrensfri från statens sida.

I anslutning härtill anföra Eiserman och von Wolcker: Vid den undersökning av intresseprincipens innebörd, som av dem gjorts, hade hänsyn tagits huvudsakligen därtill, att vissa slag av beskattningsföremål — fast egendom och näring — i påtagligen högre grad än andra vore i tillfälle att draga nytta av kommunens anordningar och utveckling och därför borde anses äga en starkare intressegemenskap med kommunen, vilken intressegemenskap tillika i allmänhet vore av mera varaktig art. Även i fråga om sådana kommunens medlemmar, som enbart företrädde andra beskattningsföremål — räntetagaren, tjänstemannen, lönarbetaren och den mera tillfällige förvärvaren — gällde emellertid, att kommunens anstalter för olika ändamål komme dessa till godo, oberoende av om deras ekonomiska ställning vore bättre eller sämre; och redan ur denna synpunkt kunde följaktligen en intressebeskattning i viss mån äga fog jämväl för deras vidkommande. Härtill komme, att även för skattdragande inom nu avsedda grupper av kommunmedlemmar lätteligen läte sig påvisas ett verkligt intresse av kommunens utveckling. Även åt dessa förhållanden syntes den kommunala beskattningen böra giva uttryck.

En beskattning efter intresse bör suppleras med en beskattning efter förmåga.

Ehuru Eiserman och von Wolcker sålunda anse, att den allmänna kommunala beskattningen bör, för att i möjligaste mån läggas jämn och rättvis, anordnas huvudsakligen såsom en intressebeskattning, fränkänna de dock icke principen om beskattning efter förmåga varje betydelse. Sedan de, på sätt tidigare omnämnts, redogjort för de skäl, som enligt deras förmenande omöjliggjorde, att den allmänna kommunala beskattningen lades enbart eller ens huvudsakligen efter de linjer, som utstakats med hänsyn till den personliga skatteförmågan, framhållas nämligen följande: En beskattning efter förmåga borde emellertid

komma till användning supplementärt, i ändamål av utjämning. Att så borde ske, följde redan därav, att kommunens verksamhet i stor utsträckning hade att tillgodose jämväl statsändamål. Nämda beskattningsprincips tillämpande i det kommunala beskattningssystemet framstode ock såsom en synnerligen önskelig och rent av nödvändig anordning, därest man ville förebygga den hårdhet i beskattningen, som en enbart efter intresseprincipen lagd beskattning i tillämpningen kunde befaras föranleda genom en alltför stark belastning av beskattningsföremål, vilka kunde ur intressesynpunkt framstå såsom särskilt ägnade att för kommunalbeskattningen tagas i anspråk. Att helt lämna den personliga skatteförmågan å sido vid fyllandet av det alltjämt växande kommunala skattebehovet skulle för övrigt icke kunna ifrågasättas under annan förutsättning, än att man till gengäld gäve statsbidragsväsendet — under form av direkta subventioner eller genom att till kommunerna helt eller delvis överlämna vissa indirekta statsskatter såsom stämpelskatter o. d. — en utsträckning, som i sin ordning skulle nödvändiggöra starka begränsningar av kommunernas handlingsfrihet och särskilt en statskontroll över den kommunala förvaltningen av så pass ingående art, att densamma säkerligen icke skulle kunna tillfredsställande besörjas utan inrättande av nya statsorgan.

Eiserman och von Wolcker beröra därefter frågan, på vad sätt en kommunal skattereglering lämpligen borde genomföras. Sedan de därvid erinrat, att i åtskilliga länder det närmare ordnandet av den direkta kommunala beskattningen inom mer eller mindre snävt uppdragna gränser överlämnats åt kommunerna själva under statskontroll och medverkan av statsmyndighet, anföres vidare: På sätt redan kommunalskattekommittén framhållit, saknades emellertid i vårt land förutsättningarna för en dylik sakernas ordning och torde redan av denna anledning böra så till vida förbliva vid vad nu gällde, att de konstitutiva bestämmelserna om skattskyldighet till kommun samt om beskattningsföremål och beskattningsformer, som kunde komma till användning vid upptagande av allmänna bidrag till fyllande av kommunens skattebehov, i huvudsak gjordes lika för alla kommuner.

De önskemål, som Eiserman och von Wolcker uppställt i fråga om den kommunala beskattningen, hava de ansett sig kunna bäst vinna genom en kombination av *dels* en fristående fastighetsskatt, att utgå efter fastighets taxeringsvärde, i regel åsatt på grundval av värdet i handel och vandel (allmänna saluvärdet), *dels* en allmän avkastnings-

*Förslag  
till skatte-  
system.*

skatt, avsedd att träffa nettoavkastningen av varje förvärvskälla för sig, dels ock slutligen, vad anginge enskilda skattskyldiga (fysiska personer), en allmän och ren personlig inkomst- och förmögenhetsskatt efter skatteförmåga, vilken sistnämnda skatt, principiellt betingad därav att kommunen handhade angelägenheter, som tillika avsåge statsändamål, hade till särskild uppgift att tjäna till utjämning av skattetrycket å fast egendom samt avkastning och därmedelst lindra den hårdhet i beskattningen, vartill ett objekt- och avkastningsskattesystem, enbart tillämpat, skulle föranleda. Ur utjämningsynpunkt vore slutligen en särskild skatt å oförtjänt värdestegring av jord avsedd att tillfogas såsom ett fjärde, dock mera fristående led i det ifrågasatta systemet.

Beträffande de synpunkter, som legat till grund för den sålunda ifrågasatta kombinationen av beskattningsformer anförä Eiserman och von Woleker i huvudsak följande:

Varje särskild kommun borde helt naturligt i fråga om rätten att upptaga bidrag till bestridande av sina utgifter för gemensamma angelägenheter i möjligaste mån framstå såsom en självständig enhet. De skattekällor, som i lag ställdes till kommunernas förfogande, borde således var för sig tillgodokomma den kommun, där skattekällan funnes, och detta icke allenast utan intrång från annan kommuns sida, utan även i möjligaste mån oberoende av skattekällans eventuella samband med skattekälla inom annan kommuns område. Helt läte sig detta av naturliga skäl icke genomföras, men, i den mån så kunde ske, borde önskemålet icke lämnas ur sikte. Skattekällorna borde således var för sig såsom beskattningsföremål utformas med upprätthållande i möjligaste mån av kravet på avgränsning från andra skattekällor.

I främsta rummet kunde den inom en kommun belägna fasta egendomen och därefter den inom kommunen bedrivna näringen anses stå i en närmare och mera varaktig intressegemenskap med kommunen än sådan förvärvsverksamhet eller sådana förvärvskällor, vilka uteslutande eller mera direkt berodde av det egna personliga arbetet eller eljest vore av beskaffenhet att i allmänhet icke kunna lokaliseras till viss kommun.

Skatt å fast  
egendom.

Härav hade ansetts följa, att varje kommun för sig också borde få beskatta först och främst den inom kommunen belägna *fasta egendomen*, och detta omedelbart i förhållande till dennas värde såsom sådan. Men detta värde borde icke — redan i betraktande därav att man eljest icke åtkomme sådan egendom, som mer eller mindre tillfälligtvis låge

oanvänd i avvaktan på en lönande användning men hade påtagligt värde i allmänna marknaden — grundas enbart å avkastningen, vare sig den faktiska eller en beräknad genomsnittlig avkastning vid ordinärt god användning, utan borde i allmänhet ställas i förhållande till fast egendoms påräkneliga saluvärde, bedömt efter i möjligaste mån objektiva och således allmängiltiga grunder. Allenast där så skedde, hade man trygghet för att med beskattning träffa egendomens hela förhandenvarande värde. Man skulle, med andra ord, även för beskattningsändamål i regel värdesätta fast egendom så, som i allmänna marknaden gemenligen skedde, och således låta även på framtida användningsmöjligheter grundade värden, alltid dock reducerade till nutidsvärden, i skäligh utsträckning komma i betraktande.

Enär en på egendomens totala värde byggd objektbeskattning, följdriktigt genomförd, borde träffa detta värde sådant detsamma vid varje särskilt taxeringstillfälle fastställdes, bleve en inträdd värdestegring underkastad objektbeskattning, oberoende därav huruvida värdestegringen uteslutande vore att anse såsom en frukt av ägarens odlingsflit eller av honom påkostade förbättringar eller vore att till större eller mindre del tillskriva kommunens eller andras åtgärder eller den allmänna utvecklingen. En utjämning härutinnan måste erkännas vara i hög grad av rättvisa och billighet påkallad men borde skattetekniskt icke åvägabringas inom den allmänna fastighetsbeskattningens ram, utan medelst en särskild skatt å oförtjänt värdestegring å jord.

Jordvärdestegringsskatt.

Sedan Eiserman och von Wolcker härefter redogjort för de principer, som enligt deras förmenande borde vinna tillämpning vid anordnandet av en dylik skatt, tillägga de ytterligare: Då emellertid den form för beskattning av oförtjänt värdestegring av jord, som sakkunniga under närvarande förhållanden för sin del ansett böra ifrågasättas, allenast delvis lämpligen skulle låtit sig inordnas inom ramen för den ifrågasatta allmänna kommunala repartitionsbeskattningen, samt det ansetts lämpligt, att frågan om värdestegringsskatt i hela sin vidd och i ett sammanhang vunne utarbetande, upptoge icke det överlämnade betänkandet förslag i senast berörda ämne, utan hade däri allenast grunderna för lagstiftningsarbetets planläggning i denna del ansetts böra förberedelsevis angivas.

Eiserman och von Wolcker övergå härefter till en redogörelse för principerna för den av dem föreslagna avkastningsskatten. Innan jag återgiver vad de i detta avseende anfört, torde det emellertid tillåtas

Näringskatt ifrågasättes.

mig att omnämna deras ståndpunkt till frågan om en kommunal näringskatt vid sidan av fastighetsskatten. Införandet av en dylik beskattningsform har varit ifrågasatt av Eiserman och von Woleker, vilka emellertid ansett sig böra låta detta uppslag förfalla. De framhålla i detta avseende, bland annat, följande:

Såsom underlag för näringssskatteobjektets sammansättning syntes böra ifrågakomma allt i näring nedlagt och använt kapital av annat slag än fast egendom, eget såväl som upplånat. Det vore nämligen icke tillräckligt att härvid begränsa sig till anläggningsskapitalet (= föremål till stadigvarande bruk i näring), utan jämväl driftskapitalet (= förbruknings- och föryttringsföremål) ansåges böra medräknas, för att skatteobjektet skulle tillbörligen avspegla näringens omfattning och härigenom motsvara fordringarna på en beskattning efter graden av näringens intresse i kommunen. Medräknades icke driftskapitalet, skulle exempelvis ganska stora handelsföretag, ja nästan all handelsnäring, undgå denna beskattningsform, vilken emellertid kunde anses förfelad, därest den icke komme att träffa all näringsverksamhet, som kunde anses äga intressegemenskap med kommunen och vara i tillfälle att draga fördelar av kommunens utveckling och dess anstalter till fromma för näringslivets befrämjande.

Svårigheterna vid näringssskatteobjektets utformande befunes i själva verket ligga mindre i objektets yttre sammansättning än i utfinnandet av lämpliga grunder för dess värdesättning. De skattskyldigas egna uppgifter eller balansräkningar kunde nämligen icke alltid läggas till grund för taxeringen, då ju veterligt synnerligen växlande principer plägade komma till användning hos olika näringsidkare vid värdering av näringsföretags tillgångar, i det att den ene värderade lågt och den andre högt; icke sällan förhölle sig därmed så, att i det goda näringsföretaget sattes låga och i det mindre goda höga värden, beroende på olika möjligheter att »med användande av årsvinster» göra avskrivningar. Därtill komme, att driftskapitalet ofta vore underkastat betydande växlingar under året — framförallt i s. k. säsongaffärer, men även i många näringar, som bedreves året om — vadan det i näringsföretag använda kapitalets storlek, sådant detsamma med ledning av räkenskapen föreläge till uppskattning, ofta komme att bero därpå, huruvida bokavslutningen skedde vid en tid, då exempelvis ineliggande lager vore rikligt eller då lagret vore försålt och levererat. Någon genomsnittsställning för året kunde svårligen av taxeringsmyndigheterna beräknas. På grund av dessa förhållanden — de tillämpade olika värderingsmetoderna i näringsidkarnas balansräkningar samt driftskapitalets växlingar under olika tider

av året — måste det redan på förhand befaras, att taxeringen av närings-skatteobjekt med ledning av de skattskyldigas egna uppgifter eller balansräkningar nästan med nödvändighet skulle komma att bliva ojämn och olikformig utan möjlighet för taxeringsmyndigheterna att genom frångående av uppgifterna åvägabrunga ett rättvist taxeringsresultat.

För att råda bot för denna olägenhet hade man sökt finna en utjämnande faktor i näringsföretagens avkastning genom att låta denna i någon mån öva inflytande å värdesättningen. Avkastningen skulle emellertid därvid icke tagas i beräkning i vidare mån än såvitt den överstigit en viss procent ( $6\frac{2}{3}\%$ ) av det i näringen använda kapitalet. Avkastningen utöver nämnda procent skulle kapitaliseras och tilläggas det med ledning av balansräkningen uppskattade kapitalet och tillsammans med detta bilda näringskatteobjektet. Vid denna kapitalisering vore emellertid synnerligen angeläget att i möjligaste mån söka förebygga en inberäkning av värdet utav näringsidkarens eget arbete. I samma mån detta icke läte sig göra, äventyrade man nämligen en dubbelbeskattning av den egna arbetsförtjänsten. Beträffande aktiebolag vore faran härför ringa eller ingen, eftersom affärsledarens arbete vore betalt och värdet därav således gått i avräkning såsom omkostnad, och kunde alltså sådant bolags överskottsavkastning utan vidare kapitaliseras med en siffra, som lämpligen kunde sättas till 10. Beträffande enskilda näringsidkare däremot vore faran av en dubbelberäkning påtaglig men ansåges kunna till sina verkningar begränsas medelst en anordning av skatteskalan, byggd på antagandet, att ju mindre det i näring använda kapitalet vore, desto mera berodde avkastningens storlek utav näringsidkarens eget arbete, medan återigen ju större kapitalet vore, desto mera berodde avkastningens storlek av näringskapitalet, och detta icke blott absolut utan även relativt taget.

Under hand inhämtade upplysningar hade emellertid uppväckt tvivelsmål, huruvida det antagande, varå den nu skildrade anordningen byggde, kunde tillerkännas en nöjaktig grad av allmängiltighet, och huruvida det således verkligen läte sig göra att medelst densamma i avsedd utsträckning förebygga en dubbelbeskattning av företagarens egen arbetsförtjänst. Med hänsyn härtill och då näringskatteobjektets uppskattning, fränsett vanskligheterna med skatteskalans uppbyggande, givetvis alltid bleve förknippad med varjehanda andra svårigheter av skatteteknisk art, samt den ifrågasatta beskattningsformen tillika innebure en fullkomlig nyhet på skattelagstiftningens område i vårt land och därigenom kunde befaras komma att te sig alltför främmande för här

invanda föreställningssätt, hade Eiserman och von Wolcker ansett sig böra avstå från att förorda dess införlivande i skattesystemet.

Eiserman och von Wolcker göra slutligen gällande, att, även om det skulle lyckas att på den sålunda ifrågasatta eller annan väg ordna en i och för sig antaglig näringsskatt, densamma dock i allt fall knappast skulle kunna tillrådas med hänsyn till de svårigheter att på ett tillfredsställande sätt ordna den kommunala beskattningen i övrigt, som en näringsskatt skulle medföra. Därvid erinras, bland annat, om följande. Att jämte objektskatt å fast egendom och å näring tillämpa beskattning efter förmåga medelst en allmän och ren inkomstskatt torde knappast kunna tillrådas. Det borde nämligen ihågkommas, att en följdriktigt genomförd beskattning efter skatteförmåga förutsatte, att skattskyldigs samfälda inkomst toges till beskattning allenast å ett ställe, den skattskyldiges bostadsort, vadan sådana kommuner, där större jordegendomar ägdes eller större näringsföretag innehades av annorstädes bosatta personer, skulle bli hänvisade att uteslutande eller huvudsakligen beskatta objekten utan att kunna med beskattning åtkomma inkomsten av dessa förvärvskällor. För att icke i sådana kommuner en alltför dryg skattebörda skulle övervältats på där bosatta personer med svagare skatteförmåga, hade tydligtvis höga repartitionstal måst läggas på objekten. Ansåge man sådana repartitionstal på fastighet och näring böra vinna tillämpning inom alla kommuner, skulle detta återigen i många kommuner medföra en förhållandevis alltför lindrig beskattning av sådana skattdragande, som hämtade inkomst enbart ur andra källor än fast egendom eller näring. Rörliga repartitionsgrunder att anpassas efter förhållandena inom varje särskild kommun hade alltså måst anordnas, vilket förvisso ingalunda blivit lätt, helst i betraktande av de vanskligheter, som alltid måste möta för ordnandet av en beskattning efter skatteförmåga såsom en repartitionsskatt. Ej heller kunde det ifrågasättas att i ett system, som upptog näringsskatt, inordna jämväl en allmän avkastningsskatt, vid vilken räntor å skuld utöver ränta å kvittningssgilla genfordringar icke finge avgå vid uppskattningen. Vid sådant förhållande skulle slutligen återstått att på bekostnad av principenligheten anordna en inkomstbeskattning, vid vars tillämpning nettoavkastningarna ur respektive förvärvskällor såsom ett slags objektiverade delinkomster kommit att bilda underlag för den mellankommunala beskattningen. Därest en sådan skatteform skulle göra skäl för benämningen ren inkomstskatt, måste vid densamma tillämpas principen om obegränsad rätt till skuldränteavdrag, liksom ock rätt till avdrag för förluster, utan annan inskränkning än den, som följde av ett upprätt-



hållet förbud att avdraga kapitalförlust. Emellertid måste tillämpningen av en sådan anordning ofrånkomligt bliva förknippad med allehanda vanskligheter och godtyckligheter samt ur stånd att skipa full rättvisa mellan kommuner med befogade anspråk på beskattningsrätt.

Vad här efter angår den ifrågasatta kommunala *avkastningsskatten*, Avkastningsskatt. anföra Eiserman och von Wolcker:

Beskattningen skulle träffa nettoavkastningen ur varje särskild förvärvskälla med bortseende således från förhållanden, som hänförde sig till den skattskyldiges person. Till avdrag vid nettoavkastningens beräkning komme i enlighet härmed i betraktande allenast vad i motiven för statens inkomst- och förmögenhetsskatt benämndes naturliga omkostnader för själva avkastningens förvärvande och vidmakthållande, härunder givetvis inbegripna värdeminskningar. Skuldräntor finge således i allmänhet icke avdragas, ej heller andra förpliktelser av beskaffenhet att icke omedelbart hänföra sig till själva förvärvskällan såsom sådan utan till förvärvskällans innehavare.

Tidigare vore framhållet, hurusom intresseprincipen i ett kommunalt beskattningssystem och alldeles särskilt den mellankommunala taxeringens krav icke kunde på ett naturligt sätt och i nöjaktig grad ses till godo, utan att möjlighet bereddes varje särskild kommun att, oberoende av en inom kommunen skattskyldig näringsidkares förmögenhetsställning i det hela eller av det ekonomiska utfallet av annan utav honom bedriven näring, beskatta avkastningen av en inom kommunen bedriven näringsverksamhet, som med avseende å verksamhetens art och, där densamma föreläge uppdelad å flera verksamhetsslag, dessas inbördes samhörighet framstode såsom ett företag och på grund härav jämväl såsom en förvärvskälla för sig. I huvudsak kunde väl även den nuvarande beskattningen på inkomstbevillningens grund sägas åsyfta en beskattning av avkastningen ur varje för sig bestående förvärvskälla, men, såsom redan påvisats, nådde den endast i otillräcklig grad ett sådant syfte, ett missförhållande som hade sin grund dels däri, att skuldränteavdrag medgäves i viss utsträckning, och dels i bristen på vägledande bestämmelser i syfte att mot varandra avgränsa olika förvärvskällor.

Förslaget hade emellertid icke stannat vid att underkasta allenast avkastning av kapital eller av sådan verksamhet, som betjänade sig av kapital eller främmande arbetskraft såsom produktionsmedel, beskattning medelst avkastningsskatt, utan hade tagit steget fullt ut fram till en allmän avkastningsskatt, inrymmande således bland förvärvskällor jämväl

det egna arbetet även i det fall, att detta föreläge såsom ensam produktionskälla och avkastningen således kunde på samma gång sägas i sin helhet utgöra vad man gemenligen kallade ren arbetsinkomst. I enlighet härmed bleve således icke endast fastighetsägaren, jordbrukaren, räntetagaren och idkaren av rörelse eller yrke i bevillningsförordningens mening underkastad avkastningsskatt, utan ock tjänstemannen, lönarbetaren och den tillfällige förvärvaren för den avkastning, som i hans verksamhet tillflöte honom. Skälen härtill vore huvudsakligen två. Det ena skälet sammanhänge på det närmaste med vanskligheterna att från »fonderad» avkastning utsöndra vad som rätteligen vore att tillskriva frukten av det egna arbetet, sådan denna produktionsfaktor konstituerades av den egna arbetsdugligheten, affärsskickligheten o. d. Ville man icke för att komma tillrätta med dessa vanskligheter tillgripa anordningar, som alltid i större eller mindre grad komme att bära prägeln av godtycke, skulle man vid en begränsning av avkastningsbeskattningen till att gälla endast »fonderad» avkastning och bibehållande därjämte av en verklig inkomstbeskattning — vilket senare även då vore påkallat — ställa i säker utsikt en påtaglig dubbelbeskattning av näringsidkarens inkomst till den del, denna härrörde av hans eget arbete. Och denna dubbelbeskattning bleve just därigenom, att densamma gjordes endast partiell, en verklig dubbelbeskattning i olikhet med den, som vid första påseendet kunde synas bliva en följd därav att, såsom förslaget i fråga om enskilda (fysiska) personer förutsatte, såväl avkastning som den inkomst, vilken därur framginge, underkastades beskattning. Ty att så skedde, innebure i ett system, som byggde på repartition, icke en dubbelbeskattning i skatteteknisk mening ens i det sällsynta fall att, i saknad av någon avdragspost, hänförlig till s. k. allmänna avdrag, avkastning och inkomst skulle för någon skattskyldig uppgå till alldeles samma belopp, utan innebure jämväl i sistnämnda fall allenast, att beloppet komme till beskattning från olika synpunkter och därjämte måhända, helt eller delvis, i olika kommuner.

Det andra skälet vore att hämta ur den synpunkten, att det i fråga om kommunal beskattning ingalunda kunde anses oriktigt, utan tvärtom vore i sin ordning, att exempelvis en tjänsteman såsom hittills skattade för sin lön utan avdrag för skuldräntor, då ju kommunens utgifter för skola, ordning och allmän trevnad komme honom till godo i ungefärligen samma grad, vare sig hans ekonomiska ställning vore bättre eller sämre. Oriktigt vore däremot, och därå ville förslaget råda bot, att han såsom nu skattade till kommunen endast på detta sätt och icke därjämte efter skatteförmåga, så att exempelvis av två tjänstemän med samma lön, av vilka

den ene vore skuldfri men den andre skuldsatt, utkrävdes lika mycket i skatt. Vad sålunda gällde tjänstemannen ägde sin fulla giltighet även beträffande kroppsarbetaren, desto bättre som hans intresse av kommunens anstalter och utveckling snarare växte än avtog, ju otryggare hans ekonomiska ställning vore.

Skattedoktrinen vore visserligen icke villig att sasom principiellt befogad erkänna den personliga arbetskraftens beskattning medelst avkastningsskatt eller ställde sig i varje fall tveksam därutinnan. Ville man emellertid utbygga den kommunala beskattningen på en bredare grundval, än ett system med objektbeskattning av fast egendoms värde och inkomstbeskattning utan något mellanled förmådde att erbjuda, hade någon annan väg knappast syntts vara framkomlig. De principiella betänkligheterna mot att — vad ju för närvarande faktiskt skedde — med avkastningsskatt träffa jämväl en avkastning, som till sin natur måste medgivas vara inkomstartad, torde för övrigt få anses väsentligt minskade därigenom, att för enskilda personer tillika anordnades en beskattning efter skatteförmåga, åvägabragt på det enda fullt följdriktiga sättet, nämligen genom beskattning av samfäld inkomst på ett enda ställe, likasom ock därigenom att, på sätt förslaget innehölle, *dels* skattefrihet vid avkastningsskatten generellt medgäves för enskilda skattskyldiga, visserligen icke för verkliga levnadskostnader men för ett belopp, som kunde antagas representera ett slags för alla sådana skattskyldiga nödvändigt existensminimum, *dels* också befogenhet inrymdes åt taxeringsmyndighet att, där enskild skattskyldigs skatteförmåga prövades vara nedsatt av särskilda anledningar, medgiva ytterligare lindring i avseende å hans skyldighet att utgöra skatt för avkastning.

Eftersom det vore oförnekligt, att den förvärvskälla, som ett näringsföretag konstituerade, stode i starkare intressegemenskap med den kommun, där näringen dreves, än andra förvärvskällor med undantag av den fasta egendomen, hade det givetvis varit önskligt, att vid avkastningsbeskattningens utformning kunnat givas uttryck åt nämnda förhållande medelst en starkare objektivering av beskattningsunderlaget, helst därigenom också större fasthet kunnat tillföras den kommunala beskattningen. Sakkunniga, som ansett sig böra uppgiva försöket att för sådant ändamål tillskapa ett särskilt näringsskatteobjekt, hade också haft under övervägande ett uppslag att låta beskattningen av avkastningen utav näring grundas på en beräknad genomsnittlig årsavkastning vid ordinärt god drift, vilken metod kommit till tillämpning i Österrikes skattesystem beträffande företag av större omfattning, men även fullföljandet av detta uppslag hade visat sig förenat med alltför stora betänkligheter av skatteteknisk art.

En dylik uppskattning, vansklig även för personer fullt förtrogna med näringslivets växlingar och i besittning av fackliga insikter, skulle otvivelaktigt överstiga vad som skäligen kunde begäras av våra vanliga taxeringsmyndigheter med den knappa tid, som vore tillmätt och med gällande taxeringssystem kunde tillmätas för deras arbeten. För att emellertid inom ramen av bestående förhållanden göra vad göras kunde för att åt avkastningsbeskattningen giva större stadga och tillika ytterligare understryka denna beskattningsforms särställning i systemet hade förslagits tillämpning av medeltalsberäkning beträffande avkastning av förvärvskällorna jordbruksfastighet — innefattande jämväl jordbruk med binärningar och visst slags skogsbruk — samt rörelse och yrke, vilka båda förvärvskällor kunde i större grad än andra av något så när jämbördig betydelse för den kommunala beskattningen anses vara utsatta för konjunkturväxlingar. Vanskligheter mötte givetvis även här, men utan att överskatta betydelsen av det stöd, erfarenheten från länder, som tillämpade medeltalsberäkning, erbjöde, hade sakkunniga ansett sig kunna förutsätta, att med tillhjälp av den medverkan från de skattskyldiga själva, som även här borde kunna påkallas, dessa vanskligheter skulle befinnas överkomliga.

Den sålunda skisserade avkastningsskatten vore avsedd att träffa såväl enskilda som juridiska personer, däribland även kommanditbolag, vanliga handelsbolag och rederier. Delägarna i sålunda nämnda bolag och i rederier vore såsom följd härav för vad de från företaget bekomme underkastade allenast inkomstbeskattning, en var för sin andel av totalinkomsten, likasom, vid det förhållande att aktiebolag och föreningar för ekonomisk verksamhet skattade för hela avkastningen, därunder inbegripen vinst, som under en eller annan form utdelades till delägare eller medlemmar, dessa senare för egen del vore frikallade från avkastningsskatt för erhållna utdelningar för att i stället beskattas för dessa såsom för inkomst.

*Skogsaccis.*

Vad anginge förvärvskällan jordbruksfastighet, hade sådan avkastning av skog, vilken icke tillgodogjordes såsom bränsle, stängsel, slöjd- och underhållsvirke för vederbörande fastighets behov, undantagits från avkastningsskatt för att i stället träffas av *skogsaccis*, vars hittillsvarande karaktär av allenast provisorisk beskattningsform således ansetts böra bortfalla.

*Kommunal  
inkomst- och  
förmögen-  
hetsskatt.*

Beträffande den förut berörda inkomst- och förmögenhetsskatten framhålla Eiserman och von Wolcker:

Såsom ett slutled i det ifrågasatta systemet tillkomme *inkomst- och förmögenhetsbeskattning* av enskilda personer, därunder av lämplighetsskäl inbegripna oskifta dödsbon. Sådan beskattning ägde endast mantalsskrivningskommunen utkräva. Beräkningen av inkomsten borde givetvis, då ju inkomst vore en och samma sak, vare sig staten eller kommunen hade att beskatta sådan, vara densamma för båda beskattningarna. Skulle den kommunala beskattningen i nu avsedd del byggas på skatteförmågan, kunde självfallet icke heller undgås att tillämpa skatteprogression, som träffade ett skattepliktigt belopp, sammansatt — i likhet med vad som gällde beträffande statens motsvarande beskattning — av inkomst och viss del av nettoförmögenheten. Enär emellertid åt nu ifrågavarande beskattningsform ansetts böra givas endast en mera supplementär betydelse i det kommunala skattesystemet och det tillika måste framstå såsom önskligt att icke för den kommunala beskattningen belasta skatteförmågan efter alldeles samma grunder, som gällde i fråga om statsbeskattningen, hade vid fastställandet av skattepliktens omfattning vida större hänsyn tagits till den antagliga storleken av skattskyldigs utgifter såsom familjeförsörjare, än staten av fiskaliska grunder ansett för sin del möjligt att taga. I olikhet med avkastningsskatten vore den föreslagna kommunala inkomst- och förmögenhetsbeskattningen avsedd att träffa endast enskilda personer. Allenast dessa personer, vilkas skatteförmåga reglerades av nödvändiga levnadsbehov, kunde nämligen anses äga inkomst i egentlig mening. Vad juridiska personer förvärvade utgjorde i deras hand avkastning eller, efter avdrag av skuldräntor och andra förpliktelser, nettovinst. Utdelade juridisk person vinst till delägare eller medlemmar, bildade vad sålunda utdelades inkomst för dessa, och att göra denna till föremål för inkomstbeskattning jämväl i den juridiska personens — bolagets, föreningens, samfundets — hand skulle innefatta en slags dubbelbeskattning, av fiskaliska grunder försvarbar i ett skattesystem utan det mellanled, som en avkastningsskatt bildade, eftersom eljest juridiska personers förvärv bleve obeskattat, men oantaglig och obehövlig i ett skattesystem, sådant som det här ifrågasatta, enär genom detta möjlighet i allt fall bereddes att träffa dessa förvärv med beskattning, nämligen under formen av avkastningsskatt. För juridiska personer i gemen tillkomme slutligen den omständigheten, att de icke kunde sägas hava någon bostadskommun, som kunde anses berättigad till ensambeskattning av den skattekraft, vilken för deras vidkommande analogivis skulle kunna anses representera personlig skatteförmåga. Såsom surrogat för bostadskommun skulle väl för juridiska personer företrädesvis komma i betraktande den kommun,

där vederbörande styrelse eller förvaltning hade sitt säte, men ej sällan hände, att just de med avsende å skattebördor bärkraftigaste juridiska personerna, nämligen aktiebolagen, saknade varje reell beröring med denna kommun.

De olika  
skatteformer-  
nas ställning  
bredvid var-  
andra.

Eiserman och von Wolcker tillägga slutligen:

Fastighetsskatten och avkastningsskatten torde i förening kunna antagas komma att tillgodose intresseprincipen i önsklig och tillika lämplig utsträckning. Särskilt gällde detta i fråga om fast egendom och sådan näring, vid vars utövande näringsidkaren använde egen fastighet. Men även näring, som utövades å förhyrd eller arrenderad fastighet, bleve, såvitt företaget krävde kapital, i allmänhet underkastad en kraftigare bidragsskyldighet till kommunen än för närvarande i jämförelse med den rena arbetsförtjänsten. Vanligen plägade nämligen i sådant fall åtminstone någon del av kapitalet vara upplånat, och den ökade bidragsskyldigheten inträdde alltså redan såsom en given följd av beskattningens anordnande såsom objektskatt utan rätt till skuldränteavdrag. Därigenom att avkastningsbeskattningen anordnades att träffa själva förvärvskällan utan hänsyn till innehavarens förmögenhetsförhållanden bleve det vidare möjligt att undvika bristerna hos det nuvarande kommunala skattesystemet så tillvida, att kommuns berättigade intresse att få beskatta därinom befintliga förvärvskällor utan intrång från annan kommuns sida och oberoende av näringsidkarens förhållanden inom annan kommun kunde lättare tillgodoses. Där avkastningen av en förvärvskälla måste för beskattning uppdelas på flera kommuner, läte sig även en sådan uppdelning lättare och framför allt mera naturligt genomföras. Jämväl övriga brister hos den nuvarande kommunalbeskattningen torde med det föreslagna skattesystemet kunna förväntas bliva i avsevärd mån undanröjda. Hade man stannat vid en kombination av fastighetsskatt och avkastningsskatt utan att låta denna för enskilda skattskyldiga kompletteras med en personlig inkomst- och förmögenhetsskatt att upptagas i skattskyldigs mantalsskrivningskommun, skulle anmärkningsvärda brister kommit att kvarstå. Så t. ex. hade det i sådant fall knappast blivit möjligt att tillvarataga mantalsskrivningskommunens berättigade intresse att under någon form få beskatta sådana kommunmedlemmar, som erhöle hela sin inkomst från fast egendom eller näring inom annan kommun eller från aktieinnehav. Genom att skatteförmågan subsidiärt toges i anspråk, vunnes tillika en högst beaktansvärd utjämning av enskildas skattebördor.

Det föreslagna skattesystemet innefattade icke någon dubbelbe-

skattning i skatteteknisk mening. Fastighetsskatten och avkastningsskatten kunde icke erkännas tillhopa medföra dubbelbeskattning. Fastighetsskatten, som utginge oberoende av huruvida fastighet det är, taxeringen avsåge, lämnat avkastning eller icke, ägde till sin allmänna läggning ingenting gemensamt med avkastningsskatten, utan vore en fristående beskattningsform, avsedd att giva uttryck åt den fasta egendomens alldeles särskilda intressegemenskap med kommunen. Den omständigheten att enskilda skattskyldiga vore underkastade såväl avkastningsskatt som en utjämnande inkomst- och förmögenhetsskatt innebure icke heller någon verklig dubbelbeskattning, fastän avkastning och inkomst i sällsynta undantagsfall, nämligen då skattskyldig vore skuldfri och icke heller hade andra personliga förpliktelser att föra till avdrag vid inkomstberäkningen, kunde komma att till beloppen sammanfalla. Vid det förhållandet att avkastning och inkomst i regel underkastades bägge beskattningsformerna i mån som avkastningen eller inkomsten var för sig efter de för vardera beskattningsformen gällande beräkningsgrunderna uppginge till beskattningsbart belopp, innebure bägge beskattningsformernas samtidiga användande i själva verket ingenting annat, än att varje beskattningsföremål ur olika synpunkter deltog i repartitionen till fyllande av kommunens skattebehov. Den verkliga skattetyngden, jämförd med den nuvarande, bleve med den föreslagna anordningen vid i övrigt lika förhållanden icke större än förut för andra än dem, vilka i avseende å skattekraft finge anses bättre ställda än övriga bidragsskyldiga och som just på grund därav också måste anses vara lättare i stånd att bära en ökad skattebörd. Däremot bleve skattebördan i samma mån minskad för dem, för vilka densamma billigtvis också borde minskas.

Beträffande det förhållandet, efter vilket de olika beskattningsföremålen skola deltaga i utgifternas täckande, upptager Eiserman— von Wolckers förslag inga positiva bestämmelser. Repartitionsgrunder.

Förslagsställarna yttra härom, att de egentliga kommunallagarna borde fortfarande, såsom hittills, reglera icke allenast budgetbehandlingen med vad därtill hörde utan även de mått, efter vilka de särskilda beskattningsföremålen skulle i förhållande till varandra deltaga i repartitionen för skattebehovets fyllande, ävensom den ordning, efter vilken de särskilda beskattningsformerna därvid skulle komma till användning.

Emellertid hava Eiserman och von Wolcker i sitt betänkande lämnat en redogörelse för de repartitionsgrunder, som syntes dem kunna ifrågasättas; och anföra de i detta avseende, bland annat:

De beskattningsföremål, som utformats till underlag för kommunal

inkomst- och förmögenhetsskatt, skulle icke och kunde icke ens gå i omedelbar repartition med de beskattningsföremål, som bildade underlag för fastighetsskatt och avkastningsskatt. Det kunde sålunda icke komma i fråga att för skattskyldigs samfällda inkomst och förmögenhet fastställa visst förhållandetal, efter vilket beskattningsföremål av sistberörda slag skulle i den skattskyldiges mantalsskrivningskommun gå i direkt repartition med inom kommunen belägen fast egendom och inom kommunen beskattningsbar avkastning. Dels skulle det hava mött alltför stora vanskligheter att anordna en dylik direkt repartition på ett sådant sätt, att inkomst- och förmögenhetsskatten under alla förhållanden, vid olika stort kommunalt skattebehov och därav föranledd olika hög utdebitering, komme att bliva rätt avpassad i förhållande till de skattskyldigas olika skatteförmåga, och dels vore inkomst- och förmögenhetsskatten enligt förslaget avsedd att intaga en mera supplementär ställning i det kommunala skattesystemet med huvudsaklig uppgift att utjämna skattebördan, då denna eljest måste befaras i många fall kunna bliva för fast egendom och avkastning alltför tyngande.

Sedan Eiserman och von Wolcker erinrat, att skatteregleringen enligt förslaget syftade till åstadkommande av en skälig förskjutning av den kommunala skattebördan, så att den mera än dittills komme att påvåla sådana beskattningsföremål, som kunde anses stå i en närmare och mera varaktig intressegemenskap med kommunen, nämligen den fasta egendomen ävensom sådan näring, som inom kommunen bedreves med tillhjälp av kapital och i allmänhet även med avlönad arbetskraft, anförde de vidare:

Det skulle kunna ifrågasättas att differentiera de kommunala utgifterna samt anordna olika repartition, allt efter som skattemedel erfordrades för bestridande av olika slag av kommunala utgifter. Exempelvis skulle fast egendom, såsom objekt, och eventuellt även avkastning av fast egendom och rörelse kunna tänkas böra åläggas en kraftigare repartition än andra beskattningsföremål för uppbringande av skattemedel till bestridande *dels* av sådana kostnader, vilka icke vore att räkna till rena årskostnader utan avsåge ändamål av mera bestående art, såsom uppförande av allmänna byggnader eller anläggande av kommunikationsleder o. d., *dels ock* av årskostnader för ändamål, vilka kunde anses direkt medföra större gagn för fastighetsinnehavare och rörelseidkare än för andra kommunmedlemmar, såsom underhåll av gator och vägar m. m.

Frågan om lämpligheten att lägga den allmänna bidragsskyldigheten på sådant sätt, att repartitionen komme att för de särskilda be-



skattningsföremålen ställa sig olika beträffande olika slag av kommunala kostnader, borde prövas företrädesvis ur den synpunkten, huruvida man genom en sådan differentiering kunde bättre än eljest nå målet att lägga beskattningen efter skattningsföremålens intressegemenskap med kommunen.

Vad först beträffade kostnader för kommunala byggnader och anläggningar i allmänhet, avsedda för en längre varaktighetstid, torde icke kunna med fog förnekas, att sådana kostnader rättvisligen borde fördelas med hänsyn till skattningsföremålens mera eller mindre varaktiga intressegemenskap med kommunen. I den mån sådana kostnader uttaxerades till bestridande med skattemedel under en kortare tidsperiod än byggnaderna eller anläggningarna kunde beräknas komma att bestå, skulle nämligen vid lika repartition mellan skattningsföremål av skilda slag uppenbar orätt vederfaras dem, som på grund av kortvarig intressegemenskap med kommunen vore ur stånd att av ifrågavarande kommunala inrättningar draga fördel i samma mått som de vid kommunen mera varaktigt bundna. Det sade sig emellertid utan vidare självt, att en noggrann fördelning av kostnaderna efter sådana grunder icke låte sig genomföras. Ännu vanskligare bleve det att vid en sådan fördelning taga i särskild beräkning, huruvida och i vilken grad byggnad eller anläggning med hänsyn till dess ändamål kunde vara ägnad att lända vissa skattningsföremål till större fördel än andra. Väl kunde med fog sägas, att exempelvis anläggningar av vägar, gator, hamnar och andra kommunikationsleder inom eller till en kommun i allmänhet vore av beskaffenhet att i främsta rummet lända till omedelbart gagn för fastigheter och näringar, men det vore naturligtvis icke möjligt att ens tillnärmelsevis exakt bestämma måttet för en sådan högre grad av gagn och låta detta mått komma till uttryck i förhållandetal, efter vilka skattningsföremålen skulle repartisera till bestridande av sådana kostnader. Detsamma gällde i fråga om kommunala årskostnader för underhåll av byggnader och anläggningar av sist anförda beskaffenhet.

Sedan Eiserman och von Wolcker med ett par exempel belyst vad de sålunda anført, framhålla de vidare, bland annat:

Ehuru således möjlighet saknades att på grundval av exakt beräkning anordna skattningsföremålens repartition i enlighet med nyss antydda synpunkter, måste dock åt dessa synpunkter skänkas allt beaktande vid repartitionsgrundernas bestämmande, om man än härvid finge åtnöja sig med att lägga repartitionsgrunderna på sådant sätt, att synpunkterna i stort sett bleve tillgodosedda. Närmare kunde man icke heller komma, även om utvägen tillgreps att differentiera de kommu-

nala kostnaderna och lägga repartitionen olika allt efter deras art. Under sådana förhållanden syntes en sådan differentiering icke böra ifrågasättas.

I betänkandet erinras vidare, att en differentiering av repartitionen skulle omöjliggöra eller i varje fall försvåra åtgöranden för åstadkommande av en år för år i möjligaste mån jämn uttaxering å de särskilda beskattningsföremålen samt att det även bleve svårt att på förhand överskåda skattereformens verkningar med avseende å blivande förskjutningar av skattebördan. Efter det Eiserman och von Wolcker i fråga om den av dem sålunda förordade likformiga repartitionen dock förklarat sig tills vidare göra reservation för utgifterna till vägväsendet, i fråga varom det enligt deras förmenande ankomme på vägkommissionen att avgiva förslag, tillägga de emellertid: Då enligt vägkommissionens förslag vårdnaden om vägväsendet skulle överflyttas på primärkommunerna och landstingen, samt då kommunalbeskattningen i övrigt skulle omläggas huvudsakligen på intresseprincipens grund, skulle från dessa synpunkter hinder icke längre förefinnas för genomförande av enhetliga repartitionsgrunder för kommunalbeskattningen i det hela, däri inbegripen jämväl beskattningen för vägväsendet.

I anslutning härtill anföra Eiserman och von Woleker slutligen:

Då det gällde att från nu angivna förutsättningar föreslå, huru fast egendom och avkastning skulle deltaga i repartitionen för tillgodoseende av kommunernas behov av skattemedel, skulle till en början kunna ifrågasättas, huruvida dessa båda grupper av beskattningsföremål borde gå i omedelbar repartition med varandra på det sätt, att samtliga beskattningsföremål åsattes vissa förhållandetal, efter vilka de skulle med varandra repartisera, eller huruvida först en uppdelning av det kommunala skattebehovet borde göras, så att en viss andel därav finge uttagas genom fastighetsskatt och en annan andel genom avkastningsskatt. Då emellertid tillgången på beskattningsföremål av nämnda slag givetvis ställde sig synnerligen olika i de särskilda kommunerna, syntes utan vidare klart, att de andelar, som borde belöpa på vardera slaget av beskattningsföremål, omöjligen skulle kunna göras lika inom alla kommuner utan måste göras beroende av den proportion, i vilken tillgången på beskattningsföremål av de skilda slagen vore inom varje särskild kommun för handen. Men vid sådant förhållande förelåge tydligtvis icke heller anledning att göra en sådan uppdelning, utan torde samma resultat kunna vinnas genom att låta fast egendom och avkastning direkt åsättas förhållandetal, efter vilka de skulle repartisera med varandra.

I *Landéns* betänkande anföres, att emot bevillningen såsom underlag för kommunalbeskattningen anmärkts huvudsakligen följande:

*Landéns  
betänkande.*

I sina bägge former av fastighetsbevillning och inkomstbevillning träffade bevillningen endast avkastningen av särskilda inkomstkällor, utan att i princip någon större hänsyn toges till de särskilda skattskyldigas olika förmåga att bära skatt, vare sig absolut taget eller i relation till övriga skattskyldiga. På grund härav beaktades även i praktiken de personliga omständigheter, som kunde inverka på de särskilda skattskyldigas förmåga att bära skatt, i mycket ringa grad och på ett otillfredsställande sätt vid beskattningen.

*Bristerna i  
gällande  
skattesystem.*

Under det inkomstbevillningen avsågo att träffa den verkliga avkastningen av alla inkomstkällor med undantag av fast egendom, träffade fastighetsbevillningen på grund av sin tekniska anordning den till vissa procent av ett taxerat kapitalvärde beräknade avkastningen av sådan egendom utan hänsyn till dess verkliga storlek.

Beskattningens jämlikhet och rättvisa äventyrades och hade, enligt vad erfarenheten visat, icke heller kunnat praktiskt genomföras, i det att dels fastighetsägaren gynnats i förhållande till den för sin verkliga inkomst beskattade näringsidkaren och löntagaren liksom även den skuldfria fastighetsägaren i förhållande till den skuldsatte m. m., dels ock den rena arbetsinkomsten blivit relativt hårt beskattad.

Ehuru fastighetsbevillningen, sedd för sig, anordnats såsom en ren objektskatt, vilken skulle utgå efter ett fastighet åsatt bruttovärde, utan rätt för den skattskyldige att vid beskattningen av fastigheten eller dess avkastning göra avdrag för skuld eller skuldräntor, hade sådant avdrag faktiskt ändock kunnat äga rum vid inkomstbevillningens bestämmande, i det att vid uppskattning av den skattskyldiges inkomst av kapital avdrag medgivits för skuldräntor, även till den del de kunde anses häfta vid den fasta egendomen. Själva besittningen av fast egendom träffades i regel icke eller åtminstone endast undantagsvis av någon särskild skatt, ehuru den såsom objektskatt på fast egendom anordnade fastighetsbevillningen väl torde hava haft till ändamål att även vara en skatt just på besittningen av sådan egendom.

Då kommunerna varit för sitt direkta skattebehov hänvisade till ett enda skatteobjekt, nämligen den beräknade eller verkliga avkastningen av till buds stående inkomstkällor, i kommunallagarna kallad den skattskyldiges »inkomst», hade vidare den på detta skatteobjekt vilande skattebördan i många fall blivit mycket betungande, så att kommunerna

i särskilda fall haft svårighet att på den anvisade vägen fylla sitt skattebehov.

Slutligen hade anmärkts, att personer, vilkas enda inkomst utgjordes av utdelningar å aktier eller banklotter, därest de ej vore skattskyldiga för fast egendom, helt och hållet undginge kommunal skattskyldighet.

I betänkandet yttras därefter vidare:

Utöver nämnda mot bevillningsförordningens ledande principer riktade kritik hade framställts anmärkningar såväl mot vissa detaljbestämmelsers lämplighet som mot det sätt, varpå förordningen i en del avseenden blivit tillämpad. I sistnämnda hänseende hade särskilt betonats, hurusom de i olika taxeringsdistrikt och även vid skilda taxeringar inom samma distrikt använda olika grunder för uppskattning av fast egendoms värde och rådande skiljaktighet i uppfattningen om vilket värde, som författningens enligt borde ligga till grund för taxeringsvärdet, vållat betydande ojämnheter vid fastighetstaxeringen, omständigheter, som i sin mån ökat den ojämnhet i skattetungan, vilken, såsom nyss nämnts, även av andra skäl framträtt.

De relaterade anmärkningarna träffade direkt den nuvarande bevillningsförordningen. De riktade sig till väsentlig del mot den antagna formen för beskattning av fast egendom och dess avkastning. Men även mot det gällande systemet i övrigt, med den så kallade inkomsten såsom enda skatteobjekt, hade vägande anmärkningar framställts. Utanför bevillningsförordningen fölle de klagomål, vilka framkommit mot den anmärkningsvärt ojämna skattetungan inom olika kommuner.

*Allmänna  
riktlinjer för  
en skatte-  
reform.*

Beträffande de allmänna riktlinjerna för en reform å kommunalbeskattningens område erinrar Landén, hurusom det vore önskvärt att bygga på inhemsk historisk grund och så mycket som möjligt ansluta sig till det bestående, samt att den historiska grund, som i sådant avseende erbjöde sig, vore den gamla bevillningslagstiftningen, varefter Landén framhåller, bland annat:

Bevillningens dubbla ändamål hade gjort den förfelad, vare sig man såge den såsom en statlig eller såsom en kommunal skatt. Den vore icke någotdera helt och foljdriktigt. Emellertid hade den utan all fråga mera berättigande i sistnämnda egenskap. Att förordningens bristfälligheter under den senaste tiden så starkt betonats, berodde till icke ringa del därpå, att man uppdragit jämförelser mellan den allmänna bevillningen och den moderna inkomstskatten. En sådan jämförelse, som ur synpunkten av bevillningens ändamål att vara statsskatt måste utfalla till bevillningens nackdel, vore emellertid icke lika ägnad att visa bevill-

ningens olämplighet såsom kommunalskatt. I sådant avseende vore bevillningen avgjort överlägsen den allmänna inkomstskatten. Denna kunde i kommunalbeskattningen på sin höjd spela en roll av kompletterande skatt, under det att bevillningen i nödfall kunde, såsom erfarenheten visat, ensam uppbära kommunens behov av direkt beskattning. Emellertid kunde det ej bestridas, att den allmänna bevillningen, sådan den vore anordnad, i många hänseenden gäve berättigad anledning till anmärkningar och vore i starkt behov av att reformeras. En noggrann prövning av bevillningsförordningens bestämmelser vore den närmast till hands liggande uppgiften vid kommunalskattereformens företagande. Vid sådant förhållande hade det syntts angeläget att — alltjämt med bibehållande av bevillningsförordningens i mångt och mycket förträffliga och särskilt för kommunalbeskattningen användbara principer — göra dess särskilda bestämmelser till föremål för en så grundlig revision, att de anmärkningar mot dem, som i deras nuvarande skick med rätta kunnat framställas, skulle förlora sin väsentliga betydelse.

Beträffande all lagstiftning gällde, att den borde sträva efter enkelhet och klarhet. I all synnerhet fordrades emellertid detta av skattelagstiftningen, av vilkens bestämmelser folket i stort vore i särskilt hög grad beroende. Betydande svårigheter reste sig med hänsyn härtill i vägen för lagstiftningsarbetet, och häri låge en ytterligare anledning att låta den nya lagstiftningen i görligaste måtto ansluta sig till bestående rätt och därigenom underlätta förståelsen av densamma. En angelägenhet av största vikt vore slutligen, att kommunalbeskattningen gjordes så vitt möjligt jämlig och rättvis. Givetvis borde vid frågans lösning all möjlig hänsyn tagas till individens skatteförmåga. Den kommunala beskattningens egen natur omöjliggjorde emellertid att låta denna synpunkt spela den enda avgörande rollen. En persons skatteförmåga kunde nämligen icke tillåtas vara bestämmande för skattskyldigheten till en viss kommun i samma utsträckning som vid den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten, ej ens i det fall, att all den skattskyldiges inkomst och förmögenhet beskattades inom en och samma kommun. Den omständigheten, att det vore kommunens skattebehov och icke individens skatteförmåga, som bestämde kommunalskattens totala storlek inom kommunen, gjorde nämligen, att det högsta mål, som i detta avseende i varje fall kunde uppställas, vore vinnandet av en relativ jämlighet. I den mån sådan kunde uppnås, borde lagstiftningen inriktas därpå. För att en beskattning från den skattskyldiges synpunkt skulle vara jämlig, fordrades att han träffades av skatten i en utsträckning, som stode i ett naturligt förhållande till den omfattning, vari övriga skattskyldiga

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)* 23

deltoge i dess utgörande. Ville man i fråga om kommunalbeskattningen närma sig en sådan jämlikhet, borde man framför allt söka tillfälle att från olika synpunkter bedöma en var skattskyldigs ekonomiska förhållanden inom kommunen och hans ställning till kommunen. Såge man saken från blott en enda synpunkt, kunde jämförelsen mellan olika skattskyldiga bli sken och ofullständig. Fastställde man sålunda skatten endast i förhållande till storleken och värdet av en vars besittning av egendom inom kommunen utan att beakta den avkastning, som de särskilda besittarna hade av sin egendom, eller deras ekonomiska läge i allmänhet, kunde man visserligen nå en från denna synpunkt jämlik beskattning av särskilda skatteobjekt i förhållande till deras relativa bärkraft och deras relativa skyldighet att bära kommunens utgifter, men man lämnade därvid åsido en mångfald moment, som för skattskyldighetens rättvisa fördelning vore av mycket stor betydelse. Detsamma kunde sägas, om man läte avkastningens storlek i varje fall vara den uteslutande grunden för skattefördelningen utan att taga hänsyn till själva besittningen av den egendom, varifrån avkastningen härledde sig. Kombinerade man åter skatten på besittningen efter dess storlek och värde med en skatt på avkastningen, hade man redan kommit ett steg närmare den rättvisa och jämlikhet i skattefördelningen, som man åsyftade. Man hade då i relativt samma utsträckning tagit de skattskyldigas bidrag i anspråk, och genom att rätta beskattningen icke blott efter besittningens värde utan även efter avkastningens storlek hade man bestämt hans skattskyldighet med hänsyn icke blott till hans relativa intresse i kommunen, utan även i viss mån till hans relativa skatteförmåga. Om vidare, i fråga om skatten på avkastningen, hänsyn i större eller mindre grad toges till den skattskyldiges rent individuella förhållanden, så att t. ex. avdrag medgäves för skuldräntor och en viss skattelindring beviljades smärre inkomsttagare, graderades skattskyldigheten i samma mån allt mera efter de skattskyldigas, vid jämförelse dem emellan, större eller mindre förmåga att bära skatten. En ytterligare gradering i sådan riktning åstadkommes, om skatten på avkastningen, sedan den blivit i större eller mindre utsträckning utformad såsom en inkomstbeskattning, kompletterades med en skatt på personlig förmögenhet. Graderade man skattskyldigheten inom kommunen efter en vars läge i här antydda hänseenden, d. v. s. efter hans egendomsbesittning inom kommunen, efter hans avkastning inom kommunen samt efter hans förmögens storlek, hade man, vid behörigt beaktande jämväl av vissa rent personliga moment, vid skattefördelningen tagit hänsyn till just de väsentliga faktorer, som syntes ägnade att i förhållande till

sin större eller mindre förefintlighet i de särskilda fallen verka differentierande på skattskyldighetens storlek.

Sedan Landén erinrat, att staten och kommunen icke borde begagna sig av konkurrerande skatteformer samt att den kommunala beskattningen borde ordnas fristående från den statliga, framhåller Landén vidare: De kommunala förhållandena hänvisade i fråga om kommunernas beskattningsrätt omedelbart till ett skattesystem bestående i främsta rummet av *objektskatter*, sådana som rena realskatter på de lokala skatteföremålen, och *förvärvsskatter*, ävenledes satta i direkt samband med själva inkomstkällan. Realskatterna borde lämpligast utgå i förhållande till värdet å de föremål, som de vore avsedda att beskatta, och strängt utformas i enlighet med sin karaktär att vara rena objektskatter. Förvärvsskatterna, som hade till uppgift att träffa avkastningen av de särskilda inkomstkällorna, kunde däremot och borde måhända också, såsom sidoordnade till så beskaffade realskatter, med största fördel anordnas med något beaktande av den skattskyldiges individuella förhållanden. De erhöles då naturen av subjektiverade avkastningsskatter (till speciella inkomstskatter utvecklade skatter på avkastningen av särskilda inkomstkällor) eller partiella inkomstskatter. Vid fastställande av skattskyldigheten för all den avkastning eller inkomst, som en skattskyldig hade inom en kommun, kunde utan kränkande av den partiella inkomstskattens begrepp avdrag enligt vissa regler medgivas t. ex. för skuldräntor. Det vore icke heller uteslutet att medgiva skattelindringar och skattefrihet för mindre inkomster eller att beräkna skatten på en summa av inkomstbelopp.

*Förslag till  
skattesystem.*

Bland de skatteföremål, vilka, enligt vad som vore nämnt, skulle drabbas av en kommunal objektskatt, inginge givetvis inom kommunen belägen *fast egendom*.

Skatt å fast  
egendom.

Då emellertid fast egendom sålunda gjordes till föremål för en särskild objektskatt vid sidan av den kommunala inkomstskatten å egendomens avkastning, syntes det vara en logisk följd därav, att även besittningen av annan produktiv egendom likaledes gjordes till föremål för en särskild objektbeskattning. En sådan beskattning av produktiv egendom komme att verka såsom en skatt på näringsföretag i förhållande till värdet av deras s. k. fasta realkapital eller det sakliga anläggningskapitalet. Behovet av en näringskatt såsom komplement till den skatt, som utginge i förhållande till företagens fluktuerande årsinkomst

Skatt å lös  
egendom.

inom kommunen, hade länge framhållits. I detta avseende kunde hänvisas, bland annat, till uttalanden av sammansatta bevillnings- och lagutskottet vid 1903 års riksdag. Den form för en sådan näringsbeskattning, som syntes bäst passa för kommunerna, vore skatt på det fasta realkapitalet. Den hade i förslaget inpassats såsom ett led i den tänkta *egendomsskatten*, som skulle i sig innesluta skatten på såväl fast egendom som ifrågavarande lösa egendom. Egendomsskatten vore anordnad såsom en ren objektskatt. Den lösa egendom, som drabbades av densamma, utgjordes i princip icke blott av de sakvärden, som tillhörde en kommersiell eller industriell anläggning för näringsdrift, utan även av jordbrukets lösa inventarier, såväl levande som döda. Skatten utginge i förhållande till egendomens kapitalvärde, som fastställdes genom taxering. Genom den sålunda föreslagna egendomsskatten hade kommunen fått tillfälle att beskatta den sakliga besittningen inom kommunen.

Inkomst-  
skatt.

Genom de ifrågasatta förvärvsskatterna avsåges däremot att träffa i första rummet den förvärvsverksamhet, som vore bunden vid de inom kommunen lokaliserade konkreta inkomstkällorna. Dessa utgjordes av inom kommunen belägen fast egendom samt av rörelse eller yrke, som där idkats. Men den partiella *inkomstskatt*, som förslaget avsåge att föra fram, vore icke begränsad till nämnda inkomstkällor. Den skulle även träffa den inkomst av annat slag, som åtnjötes av de skattskyldiga, vilka hade sitt hemvist inom kommunen. Härigenom vunnes en beskattning av inkomst av mera personlig natur, vilken syntes nödvändig för avvägbringande av erforderlig fullständighet i det kommunala beskattningssystemet. Sådan inkomst kallades för inkomst av annan inkomstkälla. Under detta begrepp fölle alla sådana inkomster, som icke kunde anses härflyta från en å viss ort lokaliserad inkomstkälla, såsom inkomst av anställning, av kapital, av diverse uppdrag o. s. v. Enligt allmänt vedertagen uppfattning skulle sådan inkomst, i motsats till avkastningen av de å viss ort lokaliserade inkomstkällorna, anses falla under den kommuns beskattningsrätt, där den skattskyldige hade sitt hemvist (bostadskommunen), under det att avkastningen av förstnämnda källor helt eller åtminstone till väsentlig del ansåges falla under den kommuns beskattningsrätt, där inkomstkällan funnes (driftskommunen). Denna allmänna uppfattning syntes vara både praktisk och rättvis, och Landén hade icke funnit några som helst skäl föreligga, som kunnat föranleda honom att föreslå en ändring av de på densamma grundade beskattningsbestämmelser, som funnit uttryck i bevillningsförordningen.

Genom en skatt på besittningen. kompletterad med en skatt på



avkastningen av alla inkomstkällor, som fölle under kommunens beskattningsrätt, kunde åstadkommas en icke olämplig skattefördelning, då man till måttstock för denna toge såväl de skattskyldigas inbördes förmåga som deras intresse inom kommunen. Den förra synpunkten bleve dock med endast dessa skatteformer mindre tillgodosedd, än det även i det kommunala skattesystemet torde vara möjligt att göra. Genom egendomsskatten beskattades besittningen i proportionellt förhållande till besittningens värde, utan att skattskyldigheten rönt inverkan av besittarens ekonomiska läge. Om han hade större eller mindre avkastning av sin egendom, om han vore skuldsatt eller skuldfri, vore utan betydelse för denna skattskyldighet, likasom ingen differentiering ägde rum mellan den mera och den mindre skuldsatte. Differentiering i sådant avseende åstadkommes genom den vid den kommunala inkomstbeskattningen tagna hänsynen till avkastningens storlek och det därvid medgivna avdraget för skuldräntor. Men vid den föreslagna enhetliga beskattningen av alla slag av avkastning eller inkomst hade det icke sörjts för någon åtskillnad i beskattningen av fonderad och icke fonderad inkomst.

Det syntes vara lämpligt, att hänsynen till den fonderade inkomstens större skattekraft finge åtminstone i någon mån göra sig gällande även vid reglerandet av skattefördelningen inom kommunerna. Detta kunde ske genom att vid sidan av de redan omfördälda skatterna, egendomsskatten och den kommunala inkomstskatten, införa en tredje skatt, nämligen på den behållna personliga *förmögenheten*. En sådan skatt, som till föremål skulle få ungefär samma förmögenhet, som utgjorde föremål för statens förmögenhetsskatt, dock med ett viktigt undantag i fråga om värdet av aktier i inländska aktiebolag och lotter i solidariska bankbolag, hade enligt förslaget huvudsakligen till ändamål att inom det kommunala skatteväsendet verka såsom utjämnande faktor. Skatteprocenten kunde och borde vid sådant förhållande sättas ganska låg. Med denna skatt skulle fyllas de oundvikliga luckor, som framträdde i ett skattesystem, bestående av en objekt-skatt å besittningen, kompletterad med en till en kommunal inkomstskatt utvecklad beskattning av avkastningen från särskilda inkomstkällor. Den, som hade behållen förmögenhet, finge därigenom sig ålagd en något större del av skattetungan inom kommunen än de skattskyldiga, vilka saknade sådan förmögenhet. Den andel i skattetungan, som, om en förmögenhetsskatt icke infördes, skulle falla å dessa senare, minskades åter i motsvarande grad, därest en sådan skatt finge uttagas.

Förmögen-  
hetsskatt.

Jämförelse  
mellan det  
nuvarande  
och det före-  
slagna skatte-  
systemet.

Ett skattesystem, som i enlighet med förestående — bortsett i detta sammanhang från förmögenhetsskatten — bestode av en skatt på, bland annat, fast egendom efter dess bruttovärde och en beskattning av avkastningen av fast egendom och alla andra inkomstkällor genom partiella inkomstskatter, kunde synas vara blott en ny form för den nuvarande bevillningen i dess två typer, fastighetsbevillning och inkomstbevillning. Det finnes dock emellan de två systemen en betydande skillnad. Fastighetsbevillningen vore en skatt, på en gång beräknad i förhållande till egendomens förmögenhetsvärde och avsedd att vara en skatt på avkastningen av samma egendom och så till vida en ersättning för den å andra inkomstkällor vilande inkomstbevillningen. Den föreslagna fastighetsskatten vore däremot endast en objektiv förmögenhetsskatt å besittningen av fast egendom, medan avkastningen av samma egendom i likhet med avkastningen av alla andra inkomstkällor skulle träffas av sin speciella inkomstskatt. Gränsen mellan fastighetsskatten och den kommunala inkomstskatten bleve vida mera bestämd och upprätthölles strängare än den gräns, som uppdragits mellan fastighetsbevillningen och inkomstbevillningen. Vidare vore det klart, att genom införande av en beskattning av inkomsten från fast egendom möjlighet finnes att likformigt beskatta sådan inkomst till sitt verkliga belopp i varje särskilt fall. Inkomstbevillningen vore en skatt på avkastningen av alla inkomstkällor med undantag av fast egendom och toge i sin vidare utformning endast i obetydlig grad hänsyn till den skattskyldiges personliga förhållanden. De föreslagna förvärvsskatterna åter träffade alla den skattskyldiges inkomstkällor inom kommunen och rönste till sin storlek påverkan av den skattskyldiges personliga ekonomiska ställning. Förvärvsskatterna bibehölle visserligen så till vida sin objektiva karaktär, att det vore avkastningen av varje självständig inkomstkälla, som i första hand vore skatteföremålet. Men avkastningen av varje inkomstkälla renodlades till sitt nettobelopp genom avdrag av kostnaderna för avkastningens förvärvande och bibehållande, driftkostnaderna. Då denna skatt på avkastningen av viss inkomstkälla vore avsedd att komplettera en ren objektskatt på inkomstkällan efter dess bruttovärde, borde densamma vidare för att fullt tjäna sitt ändamål att utjämna objektskattens från personbeskattningens synpunkt ojämna verkningar i största möjliga mån taga hänsyn till rent personliga omständigheter. I förslaget hade skatten därför anordnats såsom en subjektiverad avkastningsskatt. De utgifter, för vilka avdrag i denna ordning medgivits, vore skuldräntor i viss utsträckning samt, i mantalsskrivningskommunen, periodiska understöd av visst slag. För åstadkommande av viss differentiering i skatt-

skyldigheten med hänsyn till inkomstens storlek hade skatten anordnats efter en degressiv skala, som i verkligheten ledde till en alltjämt fortgående progression av skatten. Skattskyldiga inom en viss inkomstgräns hade vidare tillerkänts skattelindringar i förhållande till antalet på grund av försörjningsplikt underhållna barn ävensom på grund av särskilda ömmande omständigheter. Beträffande skattelindringen för barn hade densamma utsträckts att under viss förutsättning gälla även i fråga om barn över 15 år, om de nämligen på den skattskyldiges bekostnad erhöle fortsatt utbildning vid undervisningsanstalt. Under viss förutsättning kunde skatten nedsättas för äkta makar, då hustrun hade taxerad inkomst av arbete. Alla här omförmälda skattelindringar finge åtnjutas endast av de skattskyldiga fysiska personer, som vore eller borde vara mantalsskrivna inom kommunen.

Beträffande de repartitionsgrunder, efter vilka berörda skattekällor skulle deltaga i de kommunala utgifternas täckande, så har Landén — för att finna ett enhetligt tal för de olika beskattningsföremålens uppskattningssvärden och sålunda få en grundval för den kommunala utdebiteringen — i förslaget för varje skatteart fastställt ett »skattens grundbelopp». Grundbeloppet har beräknats för egendomsskatten till 0.04 procent av egendomens taxeringsvärde, för inkomstskatten i princip till 1 procent av den skattskyldiges beskattningsbara inkomst och för förmögenhetsskatten till 50 öre för varje fullt 1,000-tal kronor av den taxerade förmögenheten. Grundbeloppens summa inom kommunen är kommunens skattekapital, på vilket skattebehovet skall fördelas efter likformiga grunder; dock att förmögenhetsskatten ej må överstiga 100 procent av sitt grundbelopp.

Repartitions-  
grunder.

Angående anledningen till begränsningen av förmögenhetsskatten anför Landén i huvudsak följande:

Det skulle vara ett förkastligt och icke heller behövt ingrepp i statens möjlighet att förfoga över den för dess eget behov skapade förmögenhetsskatten, om kommunerna tillätes att taga skatt på förmögenhet i anspråk intill den gräns, som deras skattebehov skulle uppställa. Införandet av en kommunal förmögenhetsskatt hade föreslagits huvudsakligen i syfte att även inom det kommunala skatteväsendet åstadkomma en utjämning av skattebördan, i förhållande till de särskilda skattskyldigas förmögenhetsförhållanden. En dylik utjämning, ej utan betydelse, vunnas även vid en ringa kommunal belastning av den taxerade förmögenheten. Att gå alltför långt vid denna belastning skulle på ett obehörigt sätt inkräkta på statens möjlighet att själv utnyttja

förmögenhetsskatten. Det torde även böra ihåggkommas, att en obegränsad rätt för kommunerna att beskatta förmögenheten i stort sett skulle gagna huvudsakligen de större och redan förut minst skattetyngda kommunerna, sålunda ökande ojämnheten i skattebördan emellan dessa kommuner och de mest skattetyngda.

### C. Principuttalanden i yttrandena över Eiserman—von Wolckers och Landéns förslag.

Uti de över Eiserman—von Wolckers och Landéns betänkanden infordrade utlåtandena uttalas allmänt den uppfattning, att vårt kommunalskattesystem behöver reformeras. Vad man därvid anfört i fråga om bristerna i det nuvarande systemet torde jag kunna förbigå, enär inga nya synpunkter framhållits utöver av de kommunalskattesakkunniga lämnade, av mig tidigare återgivna redogörelser i ämnet. Vad angår de riktlinjer, som böra följas vid en kommunalskattereform, så förordas i en del yttranden Eiserman—von Wolckers förslag, i andra Landéns, i såväl ena som andra fallet med större eller mindre modifikation. I några utlåtanden göres åter gällande den mening, att intetdera förslaget, åtminstone icke utan genomgripande omarbetningar, kan läggas till grund för skattereformen. I övrigt framhålles, å ena sidan, fördelen av ett »mångsidigt» skattesystem, som bättre och fullständigare fördelar skattebördan å de olika beskattningsföremålen än en enda skatteform, samt, å andra sidan, den synnerliga vikten av att skattesystemet ej blir alltför invecklat eller alltför svårtillämpligt.

Med hänsyn till utlåtandenas skiftande innehåll lär det knappast låta sig göra att lämna en fullt tydlig framställning av de olika meningarna annat än genom en kortfattad redogörelse för de principiella uttalandena i vart särskilt yttrande för sig. För att emellertid denna redogörelse ej skall bliva alltför omfattande, torde det tillåtas mig att i fråga om de principiella anmärkningarna begränsa mig till vissa grupper av uttalanden, vilka på grund av vederbörandes speciella sakkunskap eller erfarenhet måste tillmätas särskild betydelse.

Det torde ligga i sakens natur, att i fråga om de allmänna principerna för en kommunalskattereform de av kammarrätten och länsstyrelserna avgivna utlåtandena äro av största intresse. Givet är också, att med hänsyn till den erfarenhet i kommunala angelägenheter, som så ofta är att finna hos ledamöter av rikets landsting, särskilt avseende måste fästas å uttalanden av dessa korporationer. Det är att be-

klaga, att ärendets stora omfattning föranlett, att landstingen i allmänhet icke medhunnit att ingå på någon granskning av de föreliggande förslagen. De sammanslutningar, som i främsta rummet representera de yrkesgrupper, vilka skulle mest kännbart beröras av en omläggning utav kommunalbeskattningen i enlighet med de sakkunnigas förslag, torde vara hushållningssällskapen och handelskamrarna i riket. Särskilt avseende torde även böra fästas vid svenska stadsförbundets uttalande i frågan.

Givetvis förekomma i åtskilliga andra utlåtanden beaktansvärda yttranden rörande skattereformen i allmänhet, men då i stort sett inga nya synpunkter framföras, som ej kommit till uttryck i länsstyrelsernas, landstingens, hushållningssällskapens, handelskamrarnas, svenska stadsförbundets och kammarrättens utlåtanden, lär jag kunna begränsa min redogörelse till nämnda utlåtanden. Vid återgivandet av desamma torde motiveringar, som endast innebära ett upprepande av de i andra utlåtanden framburna synpunkter, kunna uteslutas; i de fall, där sammanhanget synes bliva lidande på ett dylikt uteslutande, lär dock vara bättre att, även med fara för upprepningar, mera fullständigt återgiva vederbörandes uttalanden.

Slutligen torde böra erinras, att gränsen mellan vad som anses vara principiella uttalanden och vad som är att hänföra till viktigare detaljanmärkningar alltid är flytande. Vid min redogörelse kommer jag för det närvarande att begränsa mig till uttalanden rörande de frågor, som måste anses konstitutiva för själva skattesystemet, varemot spörsmål — huru viktiga de än må vara — som ej äro av den art, att de påkalla en lösning, innan principerna för skatteomläggningen kunna fastställas, torde böra behandlas i ett senare sammanhang.

*Överståthållarämbetet:* Ämbetet funne föga att erinra mot den föreslagna fastighetsskatten, kombinerad med en jordvärdestegringsskatt och en skatt å inkomst av fastighet, då därigenom den nuvarande fastighetsskatten befriades från sin karaktär av ett slags inkomstskatt samt de olägenheter, som i övrigt vidlådde den gällande kommunala fastighetsbeskattningen, syntes avhjälpta. Vad den av Eiserman och von Wolcker föreslagna avkastningsskatten beträffade, så vore densamma mindre lyckligt utformad. Att belägga inkomst av tjänst med »avkastningsskatt» syntes icke blott strida mot språkbruket utan även mot principen, att näringsidkaren på grund av sin större intressegemenskap med kommunen borde i vidsträcktare grad än löntagaren bidra till dess utgifter. Ej heller torde det vara riktigt att, samtidigt som avkastningsskatt av

*Överståthållarämbetet.*

fastighetsägare och näringsidkare erlades utan avdrag för ränta å upplånat kapital, belägga inkomst av kapital med avkastningsskatt. Härigenom uppstode nämligen en dubbelbeskattning av det i fastighet och rörelse insatta kapitalet. Med beaktande av intressesynpunkten och önskvärdheten av minsta möjliga konkurrens med staten i fråga om inkomstbeskattningen syntes det riktigtaste hava varit att föreslå införandet av en kommunal näringskatt. Ehuru givetvis en del svårigheter skulle möta vid utformandet av en sådan, syntes de dock ej vara så stora, att de ej skulle kunna övervinnas. Vidare skulle möjligen kunna ifrågasättas en avkastningsskatt av den art, som Eiserman och von Wolcker föreslagit, men med de skattepliktiga förvärvskällorna begränsade till jordbruksfastighet, annan fastighet samt rörelse eller yrke. Den omständigheten att därvid näringsidkarens men icke löntagarens arbetsinkomst bleve belagd med avkastningsskatt syntes, med hänsyn till den förres större intressegemenskap med kommunen, icke innebära någon orättvisa. Däremot torde för vinnande av materiell rättvisa i beskattningen en sålunda begränsad avkastningsskatt böra medföra, att den kommunala inkomstskatten erhöles större betydelse i systemet än Eiserman och von Wolcker tänkt sig. Med införandet av en närings- eller avkastningsskatt borde, såsom de föreslagit, den kommunala inkomstskatten utgå endast i skattskyldigs bostadskommun. Att emellertid fritaga juridiska personer från erläggandet av sådan skatt innebure en betänkelig avvikelse från principen om näringsföretagens större intressegemenskap med kommunen. Det härför anförda skälet att vad juridiska personer förvärvade utgjorde avkastning eller nettovinst men ej inkomst torde hava övervägande teoretisk innebörd. Lika väl som de erlade inkomstskatt till staten, syntes de böra göra det till kommunen. Visserligen undvekes genom Eiserman—von Wolckers förslag dubbelbeskattning av den del utav bolagets inkomst, som utdelades till aktieägarna, men å andra sidan bleve de reserverade medlen lägre beskattade än löneinkomsten och inkomsten av enskild näringsidkares rörelse. Att den kommunala inkomstskatten gjorts progressiv, innebure möjligen en avvikelse från intresseprincipen, enär skattskyldigs intressegemenskap med kommunen knappast växte ens proportionellt med inkomsten, men torde dock en sådan åtgärd vara befogad ur billighetssynpunkt. Om en kommunal förmögenhetsskatt å skattskyldigs hela förmögenhet över huvud taget vore befogad, funnes dock knappast anledning att göra den progressiv, utan torde densamma då böra anordnas i enlighet med Landéns förslag såsom en fristående förmögenhetsskatt, som erlades med ett fixerat belopp av såväl fysiska som juridiska personer, men med den

begränsning, att, för undvikande av dubbelbeskattning av aktiebolags tillgångar, i förmögenhet icke inräknades värdet av aktier i inländska aktiebolag.

*Länsstyrelsen i Stockholms län:* Länsstyrelsen delade de i förslagen uttalade synpunkterna, att vid kommunalbeskattning den så kallade intresseprincipen borde få ett avgörande inflytande. Det vore uppenbart, att exempelvis en fastighet, som vore bunden till kommunen och hade fortbestående gagn av därinom befintliga anläggningar, eller ett näringsföretag, som kanske orsakade kommunen dryga utgifter av olika slag, borde kraftigare deltaga i täckandet av kommunens utgifter än exempelvis en löntagare, som till äventyrs blott kortare tid vore bosatt där och väl i regel icke föranledde några särskilt betungande kommunala utgifter. Av dylika beskattningsföremål borde det därför vara fullt befogat att kräva en starkare bidragsskyldighet till det kommunala skattebehovets täckande än av andra, vilkas bidragsplikt borde kunna i motsvarande mån eftergivas.

*Läns-  
styrelserna.*  
*Läns-  
styrelsen i  
Stockholms  
län.*

Mot Eiserman—von Wolckers förslag hade erinrats, att avkastningen av vissa förvärvskällor, bland dessa tjänst, underkastats såväl avkastnings- som inkomst- och förmögenhetsskatt och att det således uppstode dubbelbeskattning av dessa slag av avkastning. Visserligen mildrades detta därigenom, att vid inkomst- och förmögenhetsskatten avdrag medgaves för utskylder, skuldräntor m. m., ävensom att vid den senare skatten tillkomme avkastning från andra inkomstkällor såsom utdelning av aktier och banklotter, men länsstyrelsen kunde dock ej finna annat än att avkastningen från de förvärvskällor, som inginge i dessa bägge skatteformer, inginge i repartitionen på ett sätt, som vore ägnat att i viss mån motverka den skattelindring, man avsett att vinna för vissa förvärvskällor i förhållande till de andra.

Med hänsyn till att utredning rörande de båda förslagens verkningar vid tillämpning i praktiken icke föreläge, tilltrorde sig länsstyrelsen icke något exakt omdöme om företräde för någotdera förslaget. Länsstyrelsen funne sig emellertid kunna uttala, att båda förslagen innebure avsevärda förbättringar i förhållande till det hittillsvarande skattesystemet. Skulle länsstyrelsen yttra sig till förmån för någotdera förslaget, syntes Landéns förslag, som mera anslöte sig till gällande lagstiftning och förefölle att till sina verkningar bliva fullt så effektivt som Eiserman—von Wolckers, dels bättre tillgodose kravet på rättvis överflyttning av behörig del av skattetungan från de svagare till de

mera bärkraftiga beskattningsföremålen och dels genom sin enklare konstruktion bliva avsevärt lättare att tillämpa.

Läns-  
styrelsen i  
Uppsala län

*Länsstyrelsen i Uppsala län:* I båda förslagen torde man genom införande av en mångfald skatter hava åsyftat dels att tillgodose den s. k. intresseprincipen, dels att undvika konkurrens med statsbeskattningen. Sistnämnda konkurrens kunde emellertid icke anses förebyggd utan allenast maskerad. Ju större mångfalden av kommunala skatter vore, på desto flera punkter måste man befara konkurrens med statsbeskattningen, om man nämligen med sådan konkurrens åsyftade, att belastningen av vissa skatteobjekt skulle bliva alltför tung. Vad anginge intressesynpunkten vore först och främst att märka, att gränsen mellan kommunala och statliga uppgifter vore och måste vara svävande samt i viss mån godtycklig. Vidare kunde det på grund av de växlande förhållandena icke ens närmelsevis genomföras att avpassa skatetrycket på särskilda kategorier av skattskyldiga efter deras intresse i särskilda slag av kommunala utgifter, så framt man ej ville inlåta sig på särskild uttaxering för täckande av olika slags kostnader. Ej heller satsen, att vissa skattskyldiga, såsom mera varaktigt intresserade av kommunens angelägenheter, borde hårdare beskattas, kunde i sin helhet upprätthållas. En fastighetsägares kommunala intresse vore till följd av försäljningsmöjlighet icke permanent. Å andra sidan finge man ej förbise det gemensamma kommunala intresse, som i avseende särskilt å skolväsen, sjukvård och fattigvård sammanbunde en arbetarbefolkning, även om individerna växlade. I den mån man ej kunde och ville åstadkomma en verklig och direkt intressebeskattning genom särskilda avgifter för vissa ändamål, så borde alltså även för kommunalskatten skatteförmågan vara den huvudsakliga normen.

Läns-  
styrelsen i  
Söderman-  
lands län.

*Länsstyrelsen i Södermanlands län:* Länsstyrelsen hade funnit Eiserman—von Wolckers förslag med sin grundliga motivering bäst ägnad att läggas till grund för en blivande lagstiftning i ämnet. Härmed ville länsstyrelsen dock icke hava sagt, att det lyckats förslaget att fullt följdriktigt på alla punkter vidhålla den efter länsstyrelsens mening riktiga grundsats, från vilken förslaget i huvudsak syntes utgå, nämligen skatt efter intresse.

Läns-  
styrelsen i  
Östergöt-  
lands län.

*Länsstyrelsen i Östergötlands län:* De båda framlagda förslagen syntes båda innefatta goda uppslag till en lösning av frågan, men det



vore synnerligen vanskligt att säga, vilketdera förslaget bäst lämpade sig för det praktiska livet. Det kunde väl synas, som om Landéns förslag, vilket sökte bygga vidare på gällande bestämmelserns grund, skulle med hänsyn till den följdriktiga utvecklingen vara att föredraga, men det måste å andra sidan med styrka framhållas, att mycket talade för att hava likartade bestämmelser gällande för stats- och kommunalbeskattningen. Med hänsyn härtill syntes det länsstyrelsen, som om man, innan en ingående praktisk prövning av förslagen ägt rum, måste giva företräde åt Eiserman—von Wolckers förslag.

*Länsstyrelsen i Jönköpings län* funne Eiserman—von Wolckers förslag i allmänhet vara att föredraga. Särskilt syntes Landéns förslag om skatt å lös egendom icke kunna tillstyrkas.

Läns-  
styrelsen i  
Jönköpings  
län.

*Länsstyrelsen i Kronobergs län:* Länsstyrelsen anslöte sig till den i bägge förslagen uttalade meningen, att kommunalskattereformen i främsta rummet borde byggas på principen »skatt efter intresse», men att vid reformen även borde i viss mån tillämpas principen »skatt efter förmåga». Därvid torde måhända mera än som skett böra beaktas den senare beskattningsprincipens större lämplighet att tjäna direkta skattebehov för statliga ändamål, så att ofördelaktig konkurrens mellan stat och kommun i fråga om upptagande av skattebidrag efter denna princip måtte föranledas i minsta möjliga mån. Emellertid biträdde länsstyrelsen förslagen därutinnan, att till förekommande av olämplig hårdhet i beskattningen visst utrymme borde i den nya lagstiftningen beredas för en supplerande skatt efter personlig förmåga. Beträffande frågan huruvida ränta å gäld skulle få avräknas vid beskattning av, bland annat, skattskyldigs inkomst av fastighet, ansåge länsstyrelsen företräde böra givas åt Eiserman—von Wolckers förslag, vilket icke medgäve dylikt avdrag.

Läns-  
styrelsen i  
Kronobergs  
län.

*Länsstyrelsen i Kalmar län:* Länsstyrelsen funne intetdera av de båda förslagen vara av beskaffenhet att böra utan vidare antagas i föreliggande skick, ehuru länsstyrelsen hölle före, att Eiserman—von Wolckers förslag hellre än Landéns borde läggas till grund för blivande lagstiftning i ämnet. I likhet med »kommitterade» vore länsstyrelsen av den meningen, att den kommunala skattskyldigheten borde grundas på intresseprincipen och skatten läggas på alla persongrupper inom kommunen, men det syntes länsstyrelsen, som om det icke i allo lyckats förslagsställarna att fullfölja denna grundsats. I stället föresloges an-

Läns-  
styrelsen i  
Kalmar län.

vändning såväl av berörda princip som ock principen »skatt efter förmåga» vid sidan av varandra, varigenom en del orättvisor och olägenheter måste uppkomma i tillämpningen.

Vad de olika skatteformerna anginge, så hade länsstyrelsen inga principiella anmärkningar att framställa mot fastighetsskatten, vilken syntes väl avvägd och anordnad. Beträffande den föreslagna nya avkastningsskatten, så syntes bestämmelserna rörande avkastningens uppskattning alltför invecklade och svårtillämpliga, vartill komme, att denna skatteform säkerligen skulle bidra till att mer än skäligen öka bördorna för den jordbrukande klassen. Mot den ifrågasatta kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten mötte en del betänkligheter. Denna skatt kunde ej anses såsom en fristående kommunalskatt, då densamma begagnat sig av den skattekölla, som dittills uteslutande reserverats för statens behov.

Länsstyrelsen ansåge det vara förmånligt, om ytterligare skatteformer kunde utfinnas, så att en önskvärd smidighet i skattesystemet kunde ernås. Emellertid torde »kommitterades» förslag mycket väl kunna bilda en god grundval och utgångspunkt för ett nytt förslag, varför länsstyrelsen hemställde, att en omarbetning av ifrågavarande förslag måtte åvägbringas.

Läns-  
styrelsen i  
Gottlands  
län.

*Länsstyrelsen i Gottlands län:* Vid den förestående omläggningen av den kommunala beskattningen syntes det vara önskvärt ej blott att bibehålla de bestämmelser från gällande skattelagar, som visat sig motsvara tidens behov, utan ock att i görligaste mån vinna anknytning till lagstiftningen om den statliga beskattningen. Dessa synpunkter funne länsstyrelsen vara mera beaktade i Landéns än i Eiserman—von Wolckers förslag. Det måste anses vara ett önskemål, att i främsta rummet andra skatteformer komme i betraktande för täckandet av det kommunala skattebehovet än de, som redan tagits i anspråk för statsändamål. Båda förslagen vore också utarbetade i överensstämmelse med denna grundsats. Ej heller hade länsstyrelsen något att erinra däremot, att man vid skatteobjektens uppsökande utgått från att för det kommunala skattebehovets tillgodoseende tillämpa principen skatt efter intresse och endast som utjämnande skatteformer taga i anspråk sådana skatter, som härledde sig från personlig skatteförmåga. Länsstyrelsen ansåge sig böra på de av Landén anförda grunderna förorda det av honom föreslagna skattesystemet.

Läns-  
styrelsen i  
Blekinge län.

*Länsstyrelsen i Blekinge län* erinrar, att intresseprincipen bör i fråga om den kommunala beskattningen tillerkännas ett större berättigande,

an för närvarande sker, samt framhåller vidare, bland annat: Båda förslagen, som enligt länsstyrelsens åsikt ägde betydliga företräden framför gällande bestämmelser om den kommunala beskattningen, torde nog i stort sett uppfylla de betingelser, vilka rådande förhållanden och de direktiv, som lämnats i riksdagsskrivelser och vederbörande departementschefs vid flera tillfällen gjorda uttalanden, finge anses kräva av den länge ifrågasatta nya kommunalskattelagstiftningen, och torde i olika delar ömsevis äga företräden framför varandra. Länsstyrelsen ansåge sig dock böra uttala den meningen, att Eiserman—von Wolckers förslag bättre tillgodosåge en tidsenlig kommunal beskattning. Visserligen förefölle Landéns förslag mera enkelt och vore särdeles kortfattat, men det saknade å sin sida nödig smidighet och träffade ej skattekraften i den omfattning eller från så olika sidor, som syntes länsstyrelsen önskvärt, varjämte erfarenheten från det hittillsvarande taxeringsbestyret torde ådagalägga, att noggranna bestämmelser och föreskrifter vore synnerligen behövlige för de lägre taxeringsmyndigheterna, om ett gott och likartat taxeringsresultat skulle vinnas, ty eljest bleve åtminstone i taxeringsnämnderna själva grundprinciperna ofta förbisedda eller oriktigt tillämpade och funnes framförallt i de större länen ingen möjlighet att verkställa behöflig detaljgranskning vid förarbetena till provningsnämnden. Upptoges, såsom i Eiserman—von Wolckers förslag skett, noggranna detaljföreskrifter i enlighet med stadgad rättspraxis för de olika inkomstkällorna eller taxeringsavdelningarna, bleve det lättare för mindre skolade taxeringsmän att iakttaga föreskrifterna.

Vad de olika skatteformerna anginge, så vore en särskild skatt å den fasta egendomen fullt berättigad; skulle liksom beträffande inkomst- och förmögenhetsskatten endast den behållna avkomsten eller avkastningen av fastigheten utgöra föremål för beskattningen, bleve, synnerligast å landsbygden, skatteköllorna av så växlande och osäker natur, att skattebehoven i kanske många fall icke kunde fyllas, och med säkerhet skulle en jämn och rättvis beskattning icke vinnas. Beträffande åter den av Eiserman och von Wolcker föreslagna avkastningsskatten, så medgåves enligt deras förslag ej ränteavdrag, varemot dylikt avdrag finge ske i fråga om den av Landén föreslagna kommunala inkomstskatten. Det kunde visserligen synas, att förvägrande av sådant avdrag alltför uppenbart strede mot principen om skatt efter förmåga, men å andra sidan vore det väl obestriddigt en orättvisa mot en kommun, att, om en därstädes befintlig industriell anläggning, som en längre tid varit en givande skattekölla, överginge till en ny ägare utan rörelsekapital, denna skattekölla skulle till stor del försvinna, under det att kommu-

nens utgifter till fattigvård och andra omkostnader för ifrågavarande industriella verk fortfarande utginge med samma eller, synnerligast beträffande fattigvård, kanske till högre belopp. I ännu högre grad torde allmänna rättsmedvetandet reagera däremot, att en löntagare, som årligen uppbure betydliga inkomster men genom överdådigt levnadssätt och dylikt förlösade desamma och råkade i allt större skuldsättning, skulle i mån av skuldsättningen få sitt skattebidrag till kommunen mer och mer minskat. Härtill komme, att enligt Eiserman—von Wolckers förslag genom den ifrågasatta skatten för inkomst och förmögenhet häusynen till den subjektiva skattebärkraften komme till sin fulla rätt, och slutresultatet bleve härigenom en medelväg, som syntes länsstyrelsen mycket väl funnen och särdeles lämplig.

Den kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten, som skulle utgå efter progressiv grund och efter en skala, som länsstyrelsen funne mycket tilltalande, vore ifrågasatt att anlitas, antingen sedan fastighets- och avkastningsskatten blivit till viss grad ensamt anlita, förslagsvis 5 kronor per skattekrone, eller också jämsides med nämnda skatter, så att samtidigt med en skattekrone av fastighets- och avkastningsskatterna skulle uttaxeras exempelvis 20 procent av maximiskattesatsen i kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt. Då den utjämning efter skatteförmåga, som den kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten vore avsedd att åstadkomma, givetvis borde ske i alla kommuner, oavsett uttaxeringens storlek per skattekrone, måste länsstyrelsen för sin del på det kraftigaste framhålla, att endast under den senare förutsättningen, eller att de olika beskattningsformerna samtidigt användes, länsstyrelsen kunde skänka sitt gillande åt Eiserman—von Wolckers förslag. Skulle icke en dylik samtidig repartition ske, utgjorde detta förslag snarare en försämring än förbättring av nu gällande bestämmelser om kommunal beskattning, fränsett de fördelar i rent tekniskt beskattningshänseende, som förslaget otvivelaktigt under alla förhållanden innebure.

Läns-  
styrelsen i  
Kristianstads  
län.

*Länsstyrelsen i Kristianstads län:* Båda förslagen syntes innefatta avsevärda förbättringar i det nu rådande skattesystemet. Vid jämförelse mellan förslagen inbördes syntes Eiserman—von Wolckers förslag böra givas företräde, bland annat på grund av dess större mångsidighet, varigenom otvivelaktigt medfördes en riktigare fördelning av skattestrycket. Härtill komme, att Eiserman—von Wolckers förslag genom sin avkastningsskatt bättre tillgodosåge principen skatt efter intresse än Landéns förslag, samt att, beträffande den av Landén ifrågasatta egenomsskatten i vad densamma avsåge lösegendom, det ej kunde anses

tillfredsställande, att improduktiv lös egendom skulle befrias från skatt. Därjämte torde även kunna sägas, att Eiserman—von Wolckers förslag, om det ock ej kunde anses vara fullt genomfört med hänsyn till synpunkten av beskattning efter intresseprincipen, likväl i högre grad än Landéns förslag tillgodosåge denna princip genom avkastningsskatten. Beträffande de olika skattearterna i Eiserman—von Wolckers förslag, så funne länsstyrelsen det vara uppenbart, att beskattning av den verkliga avkastningen vid sidan av fastighetsskatten måste från alla synpunkter anses rättvis och riktig samt innebära en högst betydelsefull förbättring av rådande förhållanden.

Såsom allmänt omdöme om Eiserman—von Wolckers förslag ville länsstyrelsen uttala den uppfattningen, att de båda principerna skatt efter förmåga och skatt efter intresse blivit i huvudsak väl avvägda i förhållande till varandra. Dock hade intresseprincipen ej kunnat i alla avseenden följdriktigt genomföras. Det torde nämligen ej kunna anses överensstämmande med nämnda princip, att avkastning av näringsverksamhet ej beskattades högre än vanlig arbetsinkomst. Detta hade ej heller förbisetts av Eiserman och von Wolcker, som dock av skattetekniska svårigheter måst övergiva ett förslag om näringskatt.

Då den kommunala beskattningen syntes kunna med fördel anordnas i enlighet med de allmänna grunder, som av Eiserman och von Wolcker angivits, tillstyrktes deras förslag (med vissa av länsstyrelsen angivna ändringar).

*Länsstyrelsen i Malmöhus län:* Länsstyrelsen hade vid granskning av förslagen fått den uppfattningen, att Eiserman—von Wolckers förslag utmärkte sig för en fastare struktur och ett mera organiskt sammanhang än det Landénska, vilket det för övrigt i varje fall torde vara överlägset i rent skattetekniskt hänseende. Länsstyrelsen funne sig vid sådant förhållande böra i stort sett förorda Eiserman—von Wolckers förslag. Vad anginge de olika skattearterna i detsamma, så torde det, beträffande avkastningsskatten, med hänsyn till de principer, varpå detsamma vore byggd, knappast vara något att erinra mot att avdrag för skuldränta i regel icke finge ske, även om det i fråga om t. ex. en löntagare, som hade att erlagga ränta å studieskulder, kunde förefalla obilligt, att han skulle påföras lika hög skatt som den skuldfrie löntagaren med samma avlöningsförmåner.

Läns-  
styrelsen i  
Malmöhus  
län.

*Länsstyrelsen i Hallands län:* Då både Eiserman—von Wolckers och Landéns förslag syntes vara väl genomtänkta och utarbetade, hade länsstyrelsen ej några anmärkningar att framställa mot desamma.

Läns-  
styrelsen  
i Hallands  
län.

Läns-  
styrelsen i  
Göteborgs  
och Bohus-  
län.

*Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:* Det torde vara obestriddigt, att båda förslagen vid en jämförelse med det gällande skattesystemet innebure avsevärda fördelar, särskilt därutinnan, att kommunalbeskattningen skulle erhålla större fasthet, bliva mindre beroende av konjunkturväxlingar, samt att skattebördan skulle komma att rättvisare fördelas med hänsyn till de skattskyldigas intresse och skatteförmåga. Att avgöra, vilketdera av förslagen, som kunde vara mest lämpat att läggas till grund för en kommunal skattereform, vore emellertid synnerligen vanskligt. Landén hade uti sitt förslag sökt att, så vitt möjligt vore, ansluta sig till bestående förhållanden och genom en revision av bevillningsförordningen med uteslutande av dess brister men bibehållande i huvudsak av dess principer, uppbygga ett för kommunerna lämpligt skattesystem. Det kunde ju icke förnekas, att häruti måste anses ligga en stor styrka och att förslaget därför vid första påseendet förefölle mera lättfattligt och därigenom mera tilltalande. Å andra sidan borde framhållas, att — såsom påvisats uti ett av mantalskommissarien i Göteborg avgivet yttrande, vilket magistraten därstädes åberopade såsom sitt — förslaget lede brist på följdriktighet, vilket vid en praktisk tillämpning av lagförslaget skulle medföra betydande olägenheter. Detsamma vore alltför litet utarbetat, och några undersökningar angående verkningarna av en omläggning av den kommunala beskattningen i överensstämmelse med förslaget hade icke blivit gjorda.

Länsstyrelsen funne för sin del dessa anmärkningar befogade och ansåge Eiserman—von Wolckers förslag äga företräde framför Landéns framförallt därutinnan, att det använde sig av ett flertal beskattningsformer, varigenom en rättvisare fördelning av skattebördan kunde vinnas. Å andra sidan finge man icke bortse från att Eiserman—von Wolckers förslag i många avseenden innehölle invecklade och svårtolkade bestämmelser, som komme att medföra stora svårigheter för allmänheten och ställa avsevärda krav på de beskattningsmyndigheter, som skulle handhava lagtillämpningen. Att närmare bedöma, huru det ena eller andra förslaget komme att vid tillämpningen i beskattningsarbetet verka, låte sig med den föreliggande utredningen och då några bestämmelser icke meddelats angående repartitionsgrunderna mellan förslagens olika skatteformer icke göra. Det torde emellertid kunna antagas, att en avsevärd förskjutning i skattetungan komme att äga rum, så att denna lättades för gruppen »tjänst och arbete», under det att fast egendom och rörelse eller yrke komme att proportionsvis vidkännas större bidragskyldighet till kommunen än nu vore fallet. En sådan förskjutning av skattebördan vore emellertid en utveckling i rätt riktning. Såvitt för

det dåvarande kunde bedömas, syntes det av Eiserman och von Wolcker föreslagna skattesystemet vara framför det av Landén framlagda ägnat att utgöra grundval för reformering av kommunalbeskattningen.

*Länsstyrelsen i Älvsborgs län:* Både ur teoretisk och praktisk synpunkt innebure förslagets bestämmelser ett avsevärt framsteg, särskilt därutinnan att den kommunala beskattningen ställdes mindre beroende av konjunkturväxlingar samt att skattebördan syntes bliva bättre fördelad med hänsyn till de skattskyldigas intresse och skatteförmåga. Ett närmare bedömande, huru det ena eller andra förslaget komme att verka vid tillämpningen, ställde sig desto mera vanskligt, som tillförlitliga undersökningar i detta hänseende ännu icke verkställts, och bestämmelser ej meddelats angående det förhållande, i vilket de särskilda slagen av skatter skulle bidraga till täckandet av det kommunala behovet. Det torde emellertid kunna presumeras, att en förskjutning i skattebördan komme att äga rum till lättnad för gruppen »tjänst och arbete», under det fast egendom samt rörelse eller yrke finge vidkännas större bidragsskyldighet än vad nu vore fallet. En sådan anordning vore en utveckling i rätt riktning. Vid jämförelse mellan de båda förslagen syntes Eiserman—von Wolckers äga företräde såsom i flera avseenden mera fullständigt utbyggt och till följd därav, såvitt för det dåvarande kunde bedömas, bättre ägnat att utgöra grundval för en reformering av den kommunala beskattningen.

Läns-  
styrelsen i  
Älvsborgs  
län.

*Länsstyrelsen i Skaraborgs län:* Båda förslagen syftade med rätta till en väsentlig skärpning av skattskyldigheten för fast egendom utöver vad hittills varit densamma ålagd. Beträffande frågan om »den kommunala inkomstbeskattningen», så syntes vartdera förslaget hava förtjänster, som med fördel kunde utnyttjas för den förestående reformen. Det Eiserman—von Wolckerska förslaget verkade i stort sett fylligare, men medförde å sin sida en mera invecklad procedur än det Landénska förslaget. Därtill komme, att det förra förslaget, som drabbade inkomsttagarna med en dubbel beskattning, nämligen avkastningsskatt och inkomstskatt, kunde befaras bliva särskilt för löntagare alltför betungande, och att den utjämning i skattebördans fördelning, som utgjorde huvudändamålet med reformen, till följd därav ej nöjaktigt uppnåddes. Farhågan därför måste framstå så mycket större, som vid taxering till avkastningsskatt avdrag ej skulle få ske för skuldränta, utan den skuldsatte tjänstemannen och arbetaren fortfarande såsom hittills skulle nödgas lämna skattebidrag till kommunen i samma omfattning som den skuldfrie

Läns-  
styrelsen i  
Skaraborgs  
län.

löntagaren, vilken dock på grund av sin frihet från tyngande skuld hade en vida starkare ekonomisk ställning än den förre. I betraktande av dessa omständigheter funne sig länsstyrelsen icke kunna i nu förevarande hänseende biträda det av Eiserman—von Wolcker framlagda förslaget, med mindre detta i princip omlades därhän, att löntagaren vid utgörande av skatt till kommun för inkomst av sitt arbete medgäves rätt att göra avdrag för skuldräntor, utan ansåge i motsatt fall det vara lyckligare, om det Landénska förslaget lades till grund för lagstiftning i ämnet.

Läns-  
styrelsen i  
Värmlands  
län.

*Länsstyrelsen i Värmlands län:* Motiven till de nya grunder för den kommunala beskattningen, som Eiserman—von Wolckers förslag innehöller, hänförde sig i huvudsak till intressegemenskapen med kommunen och ett större hänsynstagande till den personliga skatteförmågan. De härför anförda skälens riktighet kunde enligt länsstyrelsens mening ej bestridas. Förslagets allmänna riktning mot en starkare belastning av egendomsbesittning i form av objektbeskattning och därav följande förskjutning av skattebördan hade visat sig ofrånkomlig för reformens möjliggörande. Beträffande däremot avkastnings- samt den progressiva inkomst- och förmögenhetsskatten, så mötte nyheter, som för vanlig uppfattning verkade främmande och därtill synnerligen komplicerade, särskilt beträffande tanken att till avkastning hänföra jämväl den rena arbetsinkomsten. Att i avkastningsbegreppet inrymma exempelvis tjänstemannens eller kroppsarbetarens löneinkomst bleve desto betänkligare, som denna avkastning skulle göras till föremål för beskattning i ännu en ny skatteform under benämning »inkomst». En av de mot bevillningsförordningen mest framträdande anmärkningarna hade just varit, att den innebure ett oskäligt tungt beskattande av den lätt kontrollerbara arbetsinkomsten, medan inkomst av annat slag mera sluppit undan.

Vad särskilt anginge avkastningsskatten, ledde förslaget vidare in på flera för den äldre uppfattningen främmande grundsatser, bland vilka avkastningens beräknande utan avdragsrätt för skuldräntor framträdde som den mest genomgripande. Denna nya princip vore uppenbarligen av den allra största räckvidd, i främsta rummet för jordbruket och näringsverksamhet i allmänhet, men även för inkomsten från tjänsteställning och annan förvärvsverksamhet. Erinringarna härutinnan innefattade emellertid icke någon anmärkning mot denna del av förslaget, vilket tvärtom måste tillerkännas den största grundlighet i motivering och utarbetande, utan hade länsstyrelsen endast velat giva uttryck åt det mera allmänna omdömet, att ett skattesystem, som så fullständigt



avlägsnade sig från gängse föreställningssätt, fått den räckvidd, att länsstyrelsen icke tilltrorde sig att bedöma dess verkningar i ena eller andra riktningen.

*Länsstyrelsen i Örebro län:* Eiserman och von Wolcker hade enligt länsstyrelsens uppfattning i sitt förslag på ett följdriktigt och i allt väsentligt lyckligt sätt tillämpat de principer, som borde vara de ledande vid en reform av vår kommunala skattelagstiftning. Förslaget bröte i mycket med de grunder, varpå den nu gällande bevillningsförordningen vore byggd, men med hänsyn till de många och stora brister, som vidlådde denna författning såsom en kommunal skattelag, vore sådant både naturligt och nödvändigt. Däremot hade det i den del, där sådant kunnat ske, i görligaste måtto anpassats efter bestämmelserna i gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt till staten. Det syntes därför länsstyrelsen, som om detta förslag skulle i huvudsak väl lämpa sig att läggas till grund för en ny kommunal skattelag, ehuru länsstyrelsen ansåge sig i vissa avseenden hava skäl till erinringar emot det samma. Landéns förslag torde däremot icke vara fullt lika gott, ehuru det i åtskilliga detaljer kunde hava företräden. Det överensstämde visserligen mera med de nu gällande skatteförfattningarna, men följden därav hade också blivit den, att i detsamma ingått en del äldre bestämmelser, som synnerligen väl hade behövt rensas bort och ersättas med andra. Ett exempel därpå vore bestämmelsen om beskattningsort i fråga om rörelse eller yrke, som dreves inom skilda kommuner. Vidare komme bestämmelsen om rätt till avdrag för skuldränta säkerligen att verka därhän, att näringarna icke, såsom åsyftat vore, bleve beskattade högre än den rena arbetsinkomsten, utan i regel snarare tvärtom, enär de flesta näringsföretag torde arbeta med upplånat kapital, varemot väl endast en mindre del av de enskilda, som genom arbete beredde sig inkomst, vore, åtminstone i någon avsevärd mån, skuldsatta.

Läns-  
styrelsen i  
Örebro län.

*Länsstyrelsen i Västmanlands län:* Bristerna i vårt nuvarande skattesystem vore enligt den allmänna uppfattningen, att skattetrycket inom varje kommun ofta vore ojämnt och ej stode i tillbörligt förhållande till den skattskyldiges gagn och intresse, vilket tagit sig uttryck däri, att dels fastighetsägarna och näringsföretagen vore för svagt beskattade, dels löntagarnas inkomster, särskilt de skuldsattas, vore för hårt tyngda av skatter och dels skatten för inkomst av kapital vore ojämn, i det att skatt ej utginge för aktieägare tillkommande utdelningar från aktiebolag. Den anmärkta bristen, att fastigheter vore för svagt beskattade, syntes i

Läns-  
styrelsen i  
Västman-  
lands län.

allmänhet bliva avhjälpt enligt båda de föreliggande förslagen. Vad anginge den av Landén föreslagna näringsskatten, så syntes densamma komma att drabba näringslivet allt för hårt, vadan länsstyrelsen ej ansåge sig kunna förorda en sådan beskattnings införande i det kommunala skattesystemet. Beträffande löntagares beskattning, så borde avdrag för skuldräntor medgivas. Att strängt hålla på intresseprincipen (och ej medgiva dylika avdrag) skulle leda till, att varje kommunmedlem för de fördelar, han åtnjöte av kommunens anstalter, skulle betala lika stor avgift. Länsstyrelsen ansåge, att det Eiserman—von Wolckerska förslaget borde framför Landéns läggas till grund vid genomförandet av den kommunala skattereformen.

Läns-  
styrelsen i  
Kopparbergs  
län.

*Länsstyrelsen i Kopparbergs län* ansåge sig ej kunna uttala någon bestämd uppfattning om vilketdera förslaget, som kunde vara att föredraga såsom bättre ägnat att främja en tillfredsställande lösning av kommunalskattefrågan.

Läns-  
styrelsen i  
Gävleborgs  
län.

*Länsstyrelsen i Gävleborgs län:* Båda förslagen hade på bärande skäl såsom grundval för den kommunala beskattningen i dess helhet lagt huvudvikten på principen skatt efter intresse. Då emellertid en sträng tillämpning av nämnda princip med fog kunde väntas medföra en olämplig hårdhet i beskattningen, hade båda förslagen kombinerat och modifierat densamma med en beskattning efter förmåga. En samtidig tillämpning av de båda principerna skatt efter intresse och skatt efter förmåga syntes i fråga om den kommunala beskattningen vara riktig samt ägnad att åstadkomma en jämn och rättvis beskattning. I vad mån utrymme därvid borde lämnas den ena eller den andra principen kunde givetvis bliva föremål för mycket olika meningar. Vilketdera förslaget som i detta avseende träffat det rätta och som i sin helhet kunde anses äga företräde framför det andra vore emellertid svårt för att ej säga omöjligt att avgöra utan en omfattande provtaxering. Båda förslagen syntes emellertid vara ägnade att råda bot för flera av det gällande skattesystemets stora brister.

Läns-  
styrelsen i  
Västernorr-  
lands län.

*Länsstyrelsen i Västernorrlands län:* Länsstyrelsen funne Eiserman—von Wolckers förslag vara väl avvägt och genom sin kombination av ett flertal skatteformer, sitt beaktande av intressehänsyn och sina åtgärder till förekommande av fastighetstaxeringens ojämnheter väl ägnat att avhjälpa de brister, varmed den kommunala beskattningen visat sig vara behäftad. Även syntes de föreslagna bestämmelserna för

ordnandet av skatteförhållandet de olika kommunerna emellan synnerligen lämpliga och ägnade för sitt ändamål. Mot Landéns förslag hade länsstyrelsen endast velat framhålla, att egendomsskatten för lös egendom syntes länsstyrelsen sakna bärande grund.

*Länsstyrelsen i Jämtlands län:* Den verkställda utredningen gäve klarligen vid handen vad som förut varit nog så känt, nämligen att den största orättvisa rådde därutinnan, att inkomsten av tjänst eller arbetsanställning nu vore alldeles oskäligt betungad. Det Landénska förslaget erbjöde förmånen av ett enklare skattesystem, som, formellt sett, mera anslöte sig till det nuvarande. Vad emellertid anginge den av honom föreslagna inkomstskatten, så syntes det som om, till följd av rätten till avdrag, oegentligheter och missförhållanden lätt skulle kunna uppstå. Eiserman—von Wolckers förslag syntes i detta hänseende erbjuda större säkerhet för ett rättvist och gott resultat. Genom sina många skatteformer, som stode vid sidan av varandra, erbjöde det emellertid rätt så stora vanskligheter i tillämpningen och vore svårt att överblicka till sina verkningar. Mot den av Landén föreslagna skatten på lös egendom hade länsstyrelsen stora betänkligheter. Ett införande av dylik skatt skulle säkerligen mötas med ovilja, helst skatten ej ifrågasattes och ej heller torde kunna ifrågasättas på all lös egendom. Skatten skulle även i taxeringsavseende vålla mycket stora svårigheter.

Läns-  
styrelsen i  
Jämtlands  
län.

*Länsstyrelsen i Västerbottens län:* Länsstyrelsen hade funnit båda förslagen utgöra högst beaktansvärda inlägg för lösandet av föreliggande invecklade problem. Eiserman—von Wolckers förslag, som föreläge i mera utarbetat skick, syntes vara Landéns överlägset i flera avseenden. Emellertid syntes en omarbetning vara erforderlig i såväl materiellt som skattetekniskt hänseende. Vissa av de föreslagna objektskatterna syntes ej hava blivit tillfredsställande avvägda i förhållande till varandra. Vidare torde kommunalbeskattningen böra byggas mera strängt på intresseprincipen och skatten såvitt möjligt läggas å samtliga olika persongrupper inom kommunen, medan principen »skatt efter förmåga» borde helt reserveras för tillämpning vid statsbeskattningen. Med ett samtidigt användande av båda principerna på sätt som skett syntes de högre inkomsttagarna bliva beskattade allt för högt. I skattetekniskt hänseende torde det vara önskvärt och möjligt att utfinna flera av varandra oberoende kommunala huvudskatter för vinnande av ytterligare smidighet i systemet. Slutligen syntes real- och inkomstbeskattningarna böra mera genomgående än som skett särskiljas och anordnas var för sig efter

Läns-  
styrelsen i  
Väster-  
bottens län.

sin art för åstadkommande av nödig jämlikhet i skattebördan och undvikande av förefintlig fara för materiell dubbelbeskattning.

Läns-  
styrelsen i  
Norrbottens  
län.

*Länsstyrelsen i Norrbottens län:* Vårt nuvarande kommunala skattesystem lede brist på mångsidighet. Vidare vore intresseprincipen alltför litet beaktad, i det att fast egendom och näring i jämförelse med andra beskattningsföremål ålagts en allt för liten bidragsskyldighet med hänsyn till nämnda beskattningsföremåls starkare intressegemenskap med kommunen. De föreliggande förslagen syntes komma att fylla de krav på mångsidighet och enhetlighet, som man borde ställa å ett modernt skattesystem, men torde däremot vara behäftade med en brist av ganska betänklig art, nämligen svårillämplighet. Att ingå på någon detaljgranskning av de båda förslagen läte sig ej göra, men länsstyrelsen ville dock uttala den mening, att Eiserman—von Wolckers förslag i flera väsentliga avseenden syntes äga företräde framför Landéns, som på flera punkter lede av en viss principlöshet.

Landstingen.  
Landstinget  
i Stockholms  
län.

*Landstinget i Stockholms län (genom förvaltningsutskottet):* Det ville synas som om man med utgångspunkt från såväl det ena som det andra förslaget kunde komma till en tillfredsställande lösning av kommunalskattefrågan. Dock gåve båda förslagen anledning till erinringar. Det vore sålunda ur intressebeskattningens synpunkt av vikt, att den industri, som dreves inom en kommun, finge uppbära en tillräcklig andel av den kommunala bördan. Det kunde ej vara riktigt, att inkomst av industriell rörelse ej skulle påläggas högre skatt än inkomst av tjänst eller därmed jämförlig verksamhet. Landéns förslag avsåge visserligen att genom egendomsskatten särskilt beskatta industriella anläggningar, men då detta förslag i fråga om inkomstskatten medgäve avdrag för skuldränta, kunde det inträffa, att stora industriella verk ginge helt fria från dylik skatt. Det borde därför tagas under övervägande, om ej ett tillfredsställande resultat kunde vinnas genom en kombination av de båda förslagen på sådant sätt, att fastighetsskatten utvidgades till en egendomsskatt, som skulle drabba ej blott fastigheter utan även fasta anläggningar med ledningar, motorer och maskiner, som dreves med annan kraft än handkraft, vid industri och jordbruk, samt avkastningsskatten bibehållas i huvudsaklig överensstämmelse med Eiserman—von Wolckers förslag. I sådant fall borde även förslaget om progressiv inkomstskatt godkännas för att i tillbörlig grad tillgodose kravet på skäligt bidrag till de kommunala utgifterna på grund av

skatteförmåga. Däremot syntes betänkligheter möta mot en progressiv kommunal skatt å förmögenhet.

*Landstinget i Gottlands län:* Det syntes vara riktigt att i huvudsak göra den kommunala skatten till en intresseskatt, men landstinget hyste på grund av erfarenheterna beträffande den statliga inkomst- och förmögenhetsskattens tillämpning vissa betänkligheter mot förslaget om en supplementär avkastningsskatt samt inkomst- och förmögenhetsskatt. För övrigt ansåge landstinget, att bristerna i det gällande kommunala skattesystemet skulle i väsentlig grad avhjälpas genom en fastighets-taxering, som bragte taxeringsvärdena på fastigheterna i närmare överensstämmelse med de verkliga värdena, varigenom en så genomgripande och administrativt ganska svårhanterlig reform av hela kommunal-skattesystemet skulle bli öfverflödig.

Landstinget  
i Gottlands  
län.

*Landstinget i Kristianstads län (genom förvaltningsutskottet):* Det kunde befaras, att de brister, med vilka det nuvarande skattesystemet vore behäftat, komme att avlösas av ännu mera betänkliga sådana. De sakkunniga hade, då det gällt att avväga skattetrycket på olika slag av beskattningsföremål, uppenbarligen sökt att till förmån för den rena arbetsinkomsten tyngre belasta den fasta egendomen, framförallt jordbruksfastigheten, och det vore fara värt, att man under dessa strävanden åstadkommit allt för stark förskjutning, varigenom beskattningen skulle verka orättvis och tryckande samt, vad landsbygden anginge, förlama dess utveckling.

Landstinget  
i Kristian-  
stads län.

I fråga om den av Landén föreslagna egendomsskatten så avsåge densamma att göra den produktiva lösa egendomen skattepliktig, medan improduktiv lösegendom bibehölles skattefri eller, med andra ord, produktionen beskattades, medan lyxen premierades. Vid ett jordbruk representerade den produktiva lösegendomen i allmänhet betydande värden, medan den improduktiva vore vida enklare och tarvligare. Inom vissa andra samhällsklasser vore förhållandet omvänt. En dylik beskattning skulle på ett mycket kännbart sätt drabba näringen, kanske främst jordbruket, och syntes därigenom innebära en verklig orättvisa. Beträffande den av Eiserman och von Wolcker föreslagna avkastningsskatten syntes det vara obilligt, att vid skattens beräkning avdrag för skuldränta ej skulle få äga rum. En reform å kommunalbeskattningens område behövdes, men det syntes som om gällande bevillningsförordning med av nutida förhållanden och utvecklingen påkallade modifikationer och tillägg borde i sådant avseende kunna tjäna till underlag. Dock löstes

problemet ej endast genom en skattereglering inom kommunerna utan först i sammanhang med den vida betydelsefullare utjämningen av skatetrycket mellan de olika kommunerna; och borde därvid principen skatt efter förmåga, vilken måste anses vara den enda riktiga, helt genomföras.

Landstinget  
i Göteborgs  
och Bohus  
län.

*Landstinget i Göteborgs och Bohus län:* Vad anginge Eiserman—von Wolckers förslag, så syntes den kommunala inkomst- och förmögenhetsskattens uteslutande från begagnande för länskommunernas skattebehov medföra olägenheter *dels* därutinnan, att länskommunerna hänvisades att fylla sitt skattebehov ur endast tvänne skattekällor, nämligen ur fastighetsskatten och avkastningsskatten, *dels* därutinnan, att de i 43 § 2 mom. upptagna förvärvskällor och särskilt all inkomst av aktier och lotter i solidariska bankbolag icke komme att deltaga i repartitionen beträffande länskommunernas utgifter, *och dels* slutligen därutinnan, att för länskommunernas vidkommande tillräcklig hänsyn ej tagits till den skattskyldiges skatteförmåga, i det att den av skulder tyngde såsom regel finge deltaga i repartitionen i samma mån som den från skuld befriade.

Landéns förslag vore av särskild förtjänst därutinnan, att det samma huvudsakligen inriktade sig på revision av bevillningsföordningens bestämmelser samt att förslaget vore mindre komplicerat och svårförståeligt än Eiserman—von Wolckers förslag.

Landstinget  
i Skaraborgs  
län.

*Landstinget i Skaraborgs län (genom förvaltningsutskottet)* hade enahanda uttalanden som landstinget i Göteborgs och Bohus län, med tillägg dock, att den av Landén föreslagna skatten å lös egendom, som drabbade den produktiva men icke den improduktiva egendomen, icke syntes vara vare sig rättvis eller praktisk.

Landstinget  
i Örebro län.

*Landstinget i Örebro län (genom särskild kommitté):* Vad Eiserman—von Wolckers förslag anginge, så komme avkastningen från de förvärvskällor, vilka vore underkastade såväl avkastnings- som inkomst- och förmögenhetsskatten, att ingå i repartitionen på ett sätt, ägnat att i viss mån motverka den skattelindring, man avsett att vinna för vissa förvärvskällor i förhållande till andra. Ej heller torde det finnas fullgiltiga skäl att ej låta utdelningar å aktier och banklotter ingå i skatterepartitionen i samma utsträckning som annan inkomst av kapital. Likaledes syntes skäl knappast föreligga att, på sätt Landén föreslagit, utesluta värdet av aktier och banklotter från en kommunal förmögenhetsskatt, varjämte, i fråga om den av Eiserman och von

Wolcker föreslagna inkomst- och förmögenhetsskatten, ett fritagande för juridiska personer från densammas utgörande syntes till nackdel för de inkomsttagare, vilkas skattebörda förslaget avsåge att lätta, lämna en onödig fördel för de bärkraftigare. Att fälla något exakt omdöme om vilketdera förslaget, som borde tillerkännas företräde, torde ej utan närmare utredning om förslagens verkningar låta sig göra. Dock syntes Landéns förslag, som mera anslöte sig till gällande lagstiftning och förefölle att till sina verkningar bliva fullt så effektivt som Eiserman—von Wolckers, dels bättre tillgodose kravet på rättvis överflyttning av behörig del utav skattetungan från de svagare till de mera bärkraftiga beskattningsföremålen och dels genom sin enklare konstruktion bliva avsevärt lättare att tillämpa.

*Landstinget i Västmanlands län (genom särskild kommitté):* I fråga om vilketdera förslaget, som borde tillerkännas företräde, så borde särskilt uppmärksammas, att Landén mera än Eiserman och von Wolcker sökte uppbygga sitt skattesystem på gällande grund. Ehuruväl båda förslagen grundade sig å intresseprincipen, syntes vidare Landéns förslag därvid hava vissa fördelar, då det utvidgat begreppet egendomsskatt till att omfatta jämväl visst slag av lösegendom. Däremot hade Eiserman och von Wolcker väl strängt tillämpat intresseprincipen, då i fråga om den av dem föreslagna avkastningsskatten avdrag för förluster och skuldränta ej skulle få göras. Landéns förslag torde vidare bliva lättare att tillämpa.

Landstinget  
i Västman-  
lands län.

*Landstinget i Jämtlands län (genom förvaltningsutskottet):* Eiserman—von Wolckers förslag ville på ett ur jordbrukaresynpunkt alltför komplicerat och ändock otillfredsställande sätt lösa den kommunala skattefrågan. Ett avgjort företräde borde tillerkännas Landéns förslag, vilket vore byggt på ett bibehållande av bevillningsförordningens i mångt och mycket förträffliga principer och endast åsyftat att göra dess bestämmelser till föremål för erforderlig revision. Vad anginge beskattning av andra skatteobjekt än jordbruket, så borde Landéns förslag i stort sett tillerkännas företräde. Synnerligen rättvist förefölle det, att aktier gjordes till föremål för beskattning. Beskattning av inventarier och maskinella anordningar borde ske med sådan varsamhet, att ej anskaffningen av inventarier och maskiner hämmades, framförallt på jordbrukets område, där maskinell drift numera vore nödvändig.

Landstinget  
i Jämtlands  
län.

*Landstinget i Norrbottens län (genom särskild kommitté):* Landéns förslag syntes vara att föredraga ur flera synpunkter, även om det på en hel

Landstinget  
i Norrbottens  
län.

del punkter ej tillfredsställde de berättigade krav, som borde ställas på en modern skattelagstiftning. En fördel, som Landéns förslag erbjöde framför Eiserman—von Wolckers, låge däri, att det förra förslaget utsträckte fastighetsskatten till en egendomsskatt, som avsåge även lös egendom; därigenom vunnes ett rättvisare avvägande av beskattningen mellan sådana slag av skattebetalare, vars huvudsakliga egendom bestode av fastighet, och sådana, vars förmögenhet till större delen nedlagts i lösegendom. Vidare syntes den av Eiserman och von Wolcker föreslagna avkastningsskatten vara en icke lämplig skatteform, som skulle onödigt inveckla skattesystemet utan att därigenom vunnes några fördelar, som ej skulle kunna ernås genom skatteformernas inskränkande i enlighet med Landéns förslag, modifierat på lämpligt sätt. Beträffande det skattefria avdraget, så borde från skatteplikt helt eller i största möjliga mån fritagas de samhällslager, som befunno sig under existensminimum, medan däremot genom en effektivt progressiv skatt bördan borde läggas på dem, som bäst kunde bära densamma.

*Hushåll-  
ningssäll-  
skapen.*

Då, på sätt förut berörts, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 maj 1917 yttranden infordrades från vederbörande över de båda kommunalskatteförslagen, anbefalldes lantbruksstyrelsen att, efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, avgiva utlåtande över Eiserman—von Wolckers förslag i vad detsamma avsåge dels indelningen av fastigheter i jordbruksfastighet och annan fastighet, dels grunderna för uppskattningen av värdet av fast egendom av förra slaget, därunder inbegripet jämväl bestämmelserna om taxeringsenhet, dels ock uppskattningen av avkastning utav jordbruksfastighet ävensom att därvid taga i övervägande Landéns betänkande. Hushållningssällskapens förvaltningsutskott hava emellertid ganska allmänt i sina yttranden till lantbruksstyrelsen uttalat sig jämväl angående de allmänna principerna i förslagen.

Såsom en sammanfattning utav de avgivna yttrandena kan sägas, att man vitsordar det nu gällande beskattningssystemets bristfällighet. Däremot äro meningarna i övrigt ganska skiftande rörande de närmare riktlinjerna för en skattereform. I vissa utlåtanden har man väl ej haft något i princip att invända mot en intressebeskattning, men däremot framhållit, att industrien enligt Eiserman—von Wolckers förslag skulle bliva allt för gynnad i förhållande till jordbruket eller eljest framställt erinringar rörande vikten av att detta behandlades med nödig varsamhet. I andra fall återigen har man ställt sig avvisande mot intressebeskattningen över huvud och ansett, att beskattningen borde läggas efter förmåga. I ett mindre antal utlåtanden hava förslagen lämnats utan



principiella erinringar eller en skärpt intressebeskattning direkt tillstyrkts. Den av Landén föreslagna lösegendomskatten har i regel mött ganska starkt motstånd. Vidare har i åtskilliga yttranden uttalats betänksamhet gentemot en progressiv beskattning, som skulle mest trycka det större jordbruket. Slutligen har man framhållit den synnerliga vikten av att den kommunala skattelagstiftningen ej gjordes allt för invecklad.

Det torde tillåtas mig att här återgiva några uttalanden, vilka kunna anses utgöra exempel på olika meningsriktningar i de avseenden, där meningsskiljaktighet varit rådande. Jag vill i detta sammanhang erinra, att, ehuru jag därvid för korthetens skull betecknar utlåtandena som vederbörande hushållningssällskaps, desamma i verkligheten, såsom nyss nämnts, avgivits av sällskapens förvaltningsutskott.

*Hushållningssällskapet i Stockholms län:* Mot den av de sakkunniga angivna grunden för kommunalbeskattningens ordnande, enligt vilken det kommunala skattesystemet skulle utgöras av såväl objektskatter som personliga skatter, torde några befogade anmärkningar ur principiell ståndpunkt icke vara att göra. Emellertid måste vid systemets tillämpning stor varsamhet iakttagas, så att icke jordbruket överbelastades. Det nya systemet medförde utan tvivel en överhängande fara i sådant avseende, något som tyvärr hittills icke tillräckligt beaktats av jordbrukets idkare och representanter.

De båda förslagen, sådana de föreläge byggda på förenämnda grund, syntes innehålla en hel del beaktansvärda uppslag och, särskilt i skattetekniskt hänseende, utmärkas av ej obetydliga förtjänster. Dock lede båda förslagen, ej minst Eiserman—von Wolckers, av den brist, att de vore synnerligen invecklade. Detta måste vid tillämpningen föranleda stora svårigheter för såväl skattepliktiga som myndigheter. Även hade författarna, vilka samtliga vore ämbetsmän, i rätt väsentlig grad saknat förståelse för jordbrukets berättigade krav och i varje fall överskattat dess räntabilitet. Syftet att lindra skattetrycket för rena arbets- och löneinkomster samt öka detsamma för fastighetsägare och näringsidkare syntes hava fullföljts ensidigt och för långt.

Farhågor för att en skattereform enligt någotdera av de föreliggande förslagen skulle bli för betungande för jordbruket uttalas vidare av *hushållningssällskapen i Kristianstads, Hallands, Skaraborgs, Örebro och Kopparbergs län samt Älvsborgs läns södra hushållningssällskap.*

*Kalmar läns norra hushållningssällskap:* En genomgripande reform av den kommunala skatteregleringen vore trängande framför allt för de

Hushållningssällskapet i Stockholms län.

Hushållningssällskapen i Kristianstads m. fl. län.

Kalmar läns norra hushållningssällskap.

raskt växande städerna och stadsliknande samhällen, vilkas kommunala inkomster icke ansetts motsvara utgiftsökningarna.

En klok och rättvis skattepolitik, som toge tillbörliga näringspolitiska och socialpolitiska hänsyn, torde utesluta beskattningsreformer, vilkas sannolika resultat skulle bli jämförelsevis större skattebelastning å jordbruket och jämförelsevis mindre kännbara bördor för industri och handel, vilkas idkare dels i stor utskräckning kunde räkna med ersättning för de utkrävda kommunala skattebidragen uti tätare bebyggda samhällens alla lokala nutidsbekvämligheter, dels ofta med lätthet delvis eller helt avvälta skattebördorna på kunder genom högre priser, vilket näppeligen vore tänkbart för producenterna inom landets modernärning. Kommunal-skattereformens förutsatta syfte att lindra skattestrycket för rena arbets- och löneinkomster och öka detsamma för fastighetsägare och näringsidkare hade ensidigt fullföljts i en riktning, som hotade ägare och brukare av jordbruksfastighet med att få övertaga en oskäligt ökad del av skattebelastningen inom varje kommun, där de utgjorde en mindre eller större del av skattedragarnas hela antal, medan de även i landssocknarna allt talrikare idkarna av andra näringar i samma mån belastades mindre.

Fastighetsbeskattningen torde med nödvändighet böra ingå som ett bärande underlag i den kommunala skattebyggnaden, i synnerhet vid tillämpning av intresseprincipen, vilken skattesakkunniga enligt föreskrift följt. Om det avgjorda företrädet för en beskattning efter intresse framför en beskattning efter förmåga på det kommunala området ansåge sig hushållningssällskapet icke böra uttala sig.

En allmän kommunal inkomstskatt, utgående efter särskilda inkomstkällor med reservation för möjligheten att beskatta ägare och brukare av jordbruksfastighet i denna deras egenskap uteslutande eller åtminstone företrädesvis efter jordbruksfastigheternas taxeringsvärden, måste ingå som ett huvudelement i varje kommunalt skattesystem. Med hänsyn till landssocknarna torde, med upptagande av en i dylikt sammanhang av de sakkunniga framställd tanke, den kommunala inkomstbeskattningen åtminstone i fråga om ägare och brukare av jordbruksfastighet i denna deras egenskap kunna göras supplementär, så att de, när kommunalutskylder utdebiterades med exempelvis 5 kronor per skattekrona, utöver fastighetsskatten bidroge efter inkomst, varvid rättvis hänsyn komme att tagas till den olika skatteförmågan hos skuldfria och skuldbelastade. Möjligheten och lämpligheten av ett dylikt förfarande krävde dock utredning.

Vad anginge den supplementära inkomst- och förmögenhetsskatten

så skulle den skatteprogression, som gällde vid statsbeskattningen, bliva ruinerande för det större jordbruket, om en mera betydande del av kommunalutskylderna tillika skulle uttagas efter samma progressiva skala.

I senast berörda yttrande, vilket överensstämmer med innehållet i en av Sveriges allmänna lantbrukssällskap till lantbruksstyrelsen avlämnad skrivelse i frågan, instämna *hushållningssällskapen i Gottlands, Malmöhus och Norrbottens län.*

Hushåll-  
ningssäll-  
skapen i  
Gottlands  
m. fl. län.

*Hushållningssällskapet i Kronobergs län:* Att en reformering av den kommunala skatteregleringen vore av behovet påkallad, torde vara utom allt tvivel. Den utredning, som på riksdagens begäran år 1908 tillkom rörande landskommunernas och köpingarnas ekonomiska bärkraft, hade emellertid givit vid handen, att landskommunerna över huvud taget vore vida mera skattetyngda, huvudsakligen till förmån för allmänna statsändamål (skolor och försörjningshem), än städer och köpingar. Det vore under sådana förhållanden egendomligt, att de sakkunniga föreslagit beskattningsformer, vilkas sannolika resultat skulle bliva större skattebelastning å jordbruket, men jämförelsevis medföra mindre kännbara bördor för industri och handel. Häremot torde måhända invändas, att jordbruksfastigheterna i allmänhet vore betydligt lägre taxerade än som svarade emot deras verkliga värde, och det måste erkännas, att så flerstädes kunde vara fallet, synnerligen inom kommuner, i vilka fastighetsförsäljningar mera undantagsvis förekomme, och där man således icke kunnat lägga erlagda köpeskillningar till grund för taxeringen. Denna olägenhet torde emellertid kunna övervinnas.

Hushåll-  
ningssäll-  
skapet i  
Kronobergs-  
län.

*Hushållningssällskapet i Göteborgs och Bohus län* framhåller vikten av att jordbruket, som hade att kämpa med stora svårigheter och uppenbarligen förtjänade att på allt sätt stödjas och uppmuntras, icke bleve i skatteväg på något som helst sätt hårdare pressat än andra beskattningsföremål.

Hushåll-  
ningssäll-  
skapet i  
Göteborgs  
och Bohus  
län.

*Hushållningssällskapet i Gävleborgs län:* Förslagens innebörd åsyftade i huvudsak att tillämpa den s. k. intresseprincipen eller att kommunens medlemmar skulle skatta efter den olika grad, de bleve i tillfälle att draga nytta av vad som från kommunens sida åtgjordes till befordrande av dess allmänna framåtskridande och utveckling; och syntes det utskottet, att denna princip i stort sett vore riktig, om skälig hänsyn toges till att icke enbart fastighet drabbades därav.

Hushåll-  
ningssäll-  
skapet i  
Gävleborgs  
län.

Hushåll-  
ningssäll-  
skapen i  
Blekinge och  
Värmlands  
län.

Mot en beskattning efter intresseprincipen synas *hushållningssällskapen i Blekinge och Värmlands län* ej hava något att erinra i och för sig, även om förslagen i övrigt givit dem anledning till anmärkningar.

Hushåll-  
ningssäll-  
skapet i  
Östergöt-  
lands län.

*Hushållningssällskapet i Östergötlands län*: En jämförelse mellan de båda förslagen syntes giva vid handen, att Eiserman—von Wolckers förslag genom upptagande i skattesystemet av skatt å avkastning och skogsaccis såsom särskilda beskattningsformer ägde större mångsidighet och sålunda borde kunna lättare anpassas efter växlande förhållanden. I frågans nuvarande läge torde därför åt detta förslag böra givas företräde. Emellertid torde avgörandet bero på resultatet av den beslutade provtaxeringen och de vidare utredningar, som därav kunde föranledas.

Hushåll-  
ningssäll-  
skapet i Jön-  
köpings län.

*Hushållningssällskapet i Jönköpings län*: Både från teoretisk och praktisk synpunkt innebure förslagens bestämmelser tvivelsutan ett avsevärt framsteg, särskilt därutinnan, att kommunernas skatteköllor mindre än dittills bleve beroende av eventuella konjunkturväxlingar.

I utlåtandet åberopas såsom eget yttrande en av särskilda kommitterade avgiven promemoria, däri anføres: Vid jämförelse av de båda förslagen med hänsyn till jordbruksnäringens beskattning framginge, att Landéns förslag vore att föredraga framför sakkunnigemajoritetens förslag. Men om båda förslagen kunde sägas, att vad som bruste i desamma vore, att de icke byggts på självständig från statsbeskattningen skild grund, och att icke principen skatt efter intresse gjorts tillräckligt gällande.

Handels-  
kamrarna.  
Smålands  
och Blekinge  
handels-  
kammare.

*Smålands och Blekinge handelskammare*: Det torde vara en allmänt godkänd uppfattning, att kommunalbeskattningen i främsta rummet borde vara en skatt efter intresse och att principen skatt efter förmåga borde komma till tillämpning företrädesvis där förmågan vore så ringa, att skattelindring vore erforderlig. Båda de föreliggande förslagen anslöte sig i princip till denna uppfattning, men det ville synas, som om vid förslagens utformande allför stora avvikelser härifrån blivit gjorda. Handelskammaren ville härutinnan till en början påpeka det Landénska förslagets föreskrift, att ränta å gäld skulle få avdragas från den skattskyldiga inkomsten. Detta innebure en påtaglig avvikelse från intresseprincipen. Avdragets verkningar vore svåröverskådliga, men man kunde hysa välgrundad farhåga för att — trots de strävanden förslaget gjorde att något förskjuta skattebördan till fastighetsägarna — avdragets medgivande skulle resultera däri, att tvärtom en lindring i

skatt inträdde för flertalet av dessa, och att sålunda en av de olägenheter, som vidlåde de nuvarande förhållandena, i stället för att avhjälpas skulle rent av skärpas. Handelskammaren återopade härvid de mycket nedslående erfarenheterna i avseende på lantbrukets statliga beskattning och avstyrkte medgivande av dylikt avdrag.

Beträffande förslagens bestämmelse att förlust å en förvärvskälla ej finge avdragas från vinst å en annan, så vore detta en logiskt riktig tillämpning av intresseprincipen, men vissa svårigheter kunde uppstå vid bedömandet av huruvida förvärvskällor vore att anse såsom skilda eller samhörande, och ansåge handelskammaren därför viktigt, att härvid nödig hänsynsfullhet iakttoges.

Vad beträffade den av Eiserman och von Wolcker föreslagna kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten och den av Landén föreslagna kommunala förmögenhetsskatten, funne handelskammaren denna skatteforms anlitande för kommunala skattebehov ej tillräddig. Därutinnan kunde anföras samma skäl, som framhållits mot aktieutdelningars beskattning, men därtill komme, att staten redan tagit denna skatteform i anspråk på ett ganska tyngande sätt och att en ytterligare statlig belastning därav efter allt att döma vore att emotse.

Däremot ville handelskammaren biträda förslagen, såvitt de gäve utrymme åt principen skatt efter förmåga genom att bereda skattelindring åt små inkomsttagare ävensom för familjeförsörjare.

Den av Landén föreslagna skatten å lösegendom vore svår att överskåda till sina verkningar samt hotade att sätta särskilt rederirörelsen i ogynnsamt konkurrensförhållande till utlandet. Därför kunde, ehuru väl reformen utan trivel skulle medföra fördelen av en rättvisare beskattning av lantbruket, handelskammaren likväl icke tillstyrka densamma.

*Gottlands handelskammare:* Handelskammaren kunde ej annat än gilla Landéns ståndpunkt, då han — utöver kravet på fasthet i beskattningsföremålen, mångsidighet i skatteformerna samt beskattningens anordnande huvudsakligen efter intresseprincipen men med hänsynstagande likväl i viss mån till individens skatteförmåga — framhållit önskvärdheten av att vid skattelagstiftningen liksom vid all annan lagstiftning »bygga på inhemsk historisk grund och så mycket som möjligt ansluta sig till det bestående samt till följd härav med den gamla bevillningslagstiftningen som grundval sökt utforma en efter våra förhållanden avpassad modern skatteförfattning.

Vad först anginge den av Eiserman och von Wolcker föreslagna objekt-skatten för fast egendom, som i Landéns betänkande motsvarades i *Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)*

Gottlands  
handels-  
kammare.

huvudsak av egendomsskatten, ehuru den senare jämväl bland skatteföremålen upptog produktiv lösegendom, det s. k. anläggningskapitalet, torde inga betänkligheter föreligga mot upptagandet av denna skatteform i systemet. Landéns förslag att genom en beskattning av näringarnas anläggningskapital under egendomsskattens form införa en kommunal näringskatt syntes kammaren vara ett uppslag värt beaktande.

Kammaren ansåge den av Landén förordade subjektiverade avkastningsskatt, som av honom benämndes kommunal inkomstskatt, vara att föredraga framför Eiserman—von Wolckers avkastnings- samt inkomst- och förmögenhetsskatt.

Kammaren hade icke i princip något att erinra mot att förmögenheten även upptoges som föremål för kommunalbeskattning, för så vitt förmögenhetsskatten endast tilldelades en supplementär eller kompletterande uppgift och starkt begränsades. Kammaren ville slutligen uttala sin tillfredsställelse med att i båda förslagen beaktats behovet av skattefrihet och skattelindringar under speciella förhållanden, som kunde föranleda minskad skatteförmåga.

Handels-  
kammaren i  
Göteborg.

*Handelskammaren i Göteborg:* Båda förslagen syntes innebära viktiga förbättringar i förhållande till nu gällande skattesystem. Att avgiva ett slutligt omdöme över desamma läte sig ej göra, innan repartitionsgrunderna blivit bestämda och provtaxering företagits. Emellertid hade handelskammaren vissa erinringar att framställa. Sålunda skulle det medföra högst betänkliga konsekvenser för näringslivet, om rätten att göra avdrag för skuldräntor vid uppskattning utav avkastning av rörelse eller yrke skulle bortfalla. För nya företag, vilka ofta vore nödsakade att genom lån anskaffa en stor del av sitt rörelsekapital, skulle en bestämmelse i sådan riktning bliva mycket betungande, detta så mycket mera, som företagen i början av sin verksamhet i regel icke kunde påräkna större utbyte av sitt arbete.

Landéns förslag hade att i vissa avseenden uppvisa större fördelar än Eiserman—von Wolckers. Handelskammaren ville i detta hänseende särskilt hava framhållit, att Landéns förslag närmare anslöte sig till gällande lag, samt att skatt på »inkomst och förmögenhet» icke toges i anspråk för kommunens behov utan förbehölles staten, varjämte den i förslaget ingående egendomsskatten vore förtjänt av särskilt beaktande.

Västergöt-  
lands och  
Norra Hal-  
lands han-  
delskam-  
mare.

*Västergötlands och Norra Hallands handelskammare:* Båda förslagen syntes gå ut på att lägga skattebördorna på de större inkomsttagarna

och i stor utsträckning minska kommunalskatten för de mindre. Handelskammaren ville framhålla faran av att driva ett sådant, för övrigt inom en viss gräns berättigat, system för långt. Utvecklingen ginge allt mer och mer i riktning att utvidga den kommunala representationsrätten och då samtidigt göra de mindre inkomsttagarna i väsentlig grad oberörda av hur beskattningen verkade. Detta vore ej ägnat att uppföstra de beslutande till ansvars känsla för sina beslut, och en alltför stor utsträckning av ett sådant beskattningssystem syntes innebära stora faror för den sunda kommunala utvecklingen.

Båda förslagen hade, ehuru med olika metoder, som nya lämpliga skatteobjekt föreslagit taxering av den lösa egendomen. Från industriens och måhända även från jordbrukets sida kunde dock häremot framhållas allvarliga betänkligheter. Den lösa egendom, som för nämnda näringsars drift vore nödvändig, såsom maskiner, kreatur o. s. v., vore i stort sett det oundgängliga villkoret för produktionen och sålunda en av de drivande faktorerna för att skapa inkomst av rörelsen. Det låge sålunda i lösorebeskattningen en fördold dubbelbeskattning av ett företags inkomst, och i princip vore det väl oriktigt att dubbelbeskatta någon inkomst, ehuru väl det dessutom i vissa fall ägde rum för ägare av aktier. Men beskattning av lös egendom hade ytterligare flera olägenheter med sig, som i praktiken komme att medföra stora svårigheter vid industriella företags igångsättande eller vid genomgående nydaningar. Ty det vore ju uppenbart, att värdet av de maskinella anordningarna inom en industriell anläggning vore störst vid starten eller vid sådana tillfällen, då genomgripande nyanskaffning ägde rum, men att värdet därefter sjönke undan för undan, tills det vanligen efter någon tid vore bokfört till en obetydlighet. Sålunda komme företagen att under den period, då de hade svårast att bära skattetungan, drabbas hårdare av lösorebeskattningen än sedan företagen kommit i normal drift, då denna börda bleve lättare. Vidare drabbade denna skatt — icke blott inom industrien utan även inom jordbruket — hårdast dem, som genom förutseende och driftighet försåge sig med bästa maskinella anordningar eller utmärktaste kreatursbesättningar, d. v. s. dem, som mest tillgodosåge produktionens höjande.

Handelskammaren tillstyrkte slutligen, att »hänsyn tages till den skattskyldiges skuldsättning.»

*Handelskammaren för Värmlands län, Dalsland och Bohuslän:* Att »förslaget» upptog kommunal fastighets-, inkomst- och förmögenhets- samt jordvärdestegringsskatt ävensom särskilda skatteformer för skogs-

Handelskammaren för Värmlands län, Dalsland och Bohuslän.

beskattning, vore fullt riktigt. Särskilt gällde detta den progressiva inkomst- och förmögenhetsskatten, däri inbegripen utdelning å aktier. Utan att taga denna skattekölla i anspråk torde det säkerligen icke vara möjligt att få till stånd någon verkningsfull skattereform. Beträffande beskattning av utdelning å aktier föreläge ju den fara, att näringslivets rörelsekapital, som ofta erhöles av aktieutdelning, bleve för hårt beskattat, samt att denna skattekölla bleve mycket ojämnt fördelad mellan kommunerna. Med all säkerhet komme stadssamhällena att få en betydligt större fördel härav än landskommunerna. Den av Eiserman och von Wolcker föreslagna avkastningsskatten ansåge handelskammaren mindre lämplig samt dessutom obehöfelig, om progressiv inkomst- och förmögenhetsskatt infördes.

Vad anginge frågan om avdrag och överhuvudtaget fördelning av skatterna mellan personer med mindre inkomst och övriga skattebetalare, kunde det befaras att, enligt Eiserman—von Wolckers förslag, belastningen på övriga skattebetalare bleve i hög grad betungande. Det syntes icke vara lämpligt att genom lag på förhand fastställa helt allmänt, huru stora avdrag som skulle göras. Det finnes ju nämligen alltid den möjligheten att utvidga det nuvarande förfarandet, att vid prövning från fall till fall vid taxeringen bereda lättnad i skattehänseende åt personer med mindre inkomster. Stor rörelsefrihet borde beredas taxeringsmyndigheterna i detta hänseende.

Handelskammaren  
för Gävleborgs län,  
Uppland och  
Dalarna.

*Handelskammaren för Gävleborgs län, Uppland och Dalarna:* Efter en jämförande granskning av de båda förslagens grundvalar hade kammarerna trott sig böra giva företräde åt Eiserman—von Wolckers förslag framför Landéns.

Det sistnämnda lede av, bland andra, följande brister: Förslaget utmärktes på avgörande punkter av en viss principlöshet, som vore betänkelig. Det viktigaste exemplet härå vore försöket att anordna en »subjektiverad avkastningsskatt» (förslagets inkomstskatt), ett försök, som kunde sägas vara på förhand dömt att misslyckas, enär avkastningsskatten till sin natur vore en realskatt, vilken måste förfelas, om den gäves egenskaper, som rätteligen endast tillhörde inkomstskatten. Ett annat exempel vore förslagets brott mot principen att dubbelbeskattning borde undvikas, i det förslaget innehölle en mycket kännbar dubbelbeskattning å inkomster, som härflöte från aktiebolag.

Anordningen att giva den kommunala förmögenhetsskatten en fristående ställning vore enligt kammarernas mening ej heller lämplig, dels enär skatten å förmögenhet på detta sätt bleve alltför hård i det fall,



att den skattskyldiges inkomst härflöte huvudsakligen från förmögenhet, och dels enär det syntes olämpligt att genom särskild taxering och debitering för förmögenhetsskatt utan tvingande skäl giva offentlighet åt de enskildes förmögenhetsförhållanden. I båda hänseendena vore förmögenhetsbeskattningen bättre anordnad enligt Eiserman—von Wolckers förslag. Genom att förmögenhetsskatten enligt Landéns förslag pålades även juridiska personer, vilket i förbigående sagt vore föga principenligt, och dessa personer skulle betala skatten i sin hemvistkommun, komme denna kommun att i många fall otillbörligen gynnas. Ofta vore nämligen ett aktiebolags styrelse förlagd till en ort, som hade ytterst litet att skaffa med företaget och dess verksamhet. En del betydande skattetekniska svårigheter i den nuvarande lagstiftningen komme enligt Landéns förslag att kvarstå eller måhända förvärras, och andra sådana komme att skapas. Såsom exempel på det förra kunde nämnas svårigheten, för att icke säga omöjligheten, att på olika beskattningsföremål och kommuner rätt fördela skuldräntor, som finge avdragas vid inkomstskattens beräkande. Ett exempel på det senare erbjöde svårigheten i många fall att ens tillnärmelsevis riktigt värdera den lösegendom, som enligt förslaget skulle ingå i egendomsskatten. Emot den förut berörda dubbelbeskattningen av inkomster från aktiebolag ville kammaren inlägga sin bestämda gensaga. Den vore som all materiell dubbelbeskattning orättvis; den kunde komma att verka hämmande på företagsamheten i landet; den komme slutligen ofelbart att leda till att de bärkraftigaste kommunerna gynnades på svagare kommuners bekostnad.

Även mot Eiserman—von Wolckers förslag reste sig vissa betänkligheter. Hit räknade kammaren framför allt faran av en alltför stor ökning av skattebelastningen på handel och industri, i förslaget åstadkommen framför allt därigenom, att avkastningsskatten gjordes till en ren objektskatt, vid vars beräkande avdrag principiellt ej finge göras för skuldräntor, även om dessa hänförde sig till »lånt rörelsekapital». Det vore möjligt, att detta vore teoretiskt berättigat och även att det skattetekniskt kunde medföra betydande fördelar, men fråga vore, huruvida ej därigenom och genom fastighetsskattens reformering en alltför skarp omkastning i de kommunala beskattningsförhållandena förorsakades, som i många fall måste kännas som en hårdhet, isynnerhet som den ökade belastningen å handel och industri ej sällan komme att tyngst träffa de ekonomiskt svagare företagen. Vidare vore kammaren tveksam, huruvida den progressiva inkomstskatten borde införas i det kommunala beskattningssystemet. Den hörde såsom ren skatt efter förmåga principiellt hemma i statsskattesystemet, under det att den kommunala be-

skattningen borde vara grundad på intresseprincipen. Samma anmärkning kunde göras gent emot förmögenhetsskatten såsom kommunal skatteform. Om likväl dessa skatteformer nödvändigtvis behövdes i kommunerna i skatteutjämningssyfte och för att utgöra en skälig ersättning åt kommunerna för de utgifter av allmänt statlig karaktär, som kommunerna faktiskt finge bära, så borde det noggrant tillses, att dessa skatteformer ej i praktiken finge spela en alltför stor roll.

Västernorr-  
lands och  
Jämtlands  
läns handels-  
kammare.

*Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:* Handelskammaren hade vid en jämförelse mellan det av Eiserman—von Wolcker framlagda förslaget och det av Landén avgivna betänkandet trott sig finna, att det sistnämnda i stort sett genom sin enklare uppställning bleve lättare att följa och i taxeringsväg bekvämare att tillämpa såsom mera anpassande sig efter gällande bevillningsförfordning. I det Landénska förslaget vore därjämte den skattskyldiges skatteförmåga föremål för större hänsyn, och de anmärkingar, som framstälts mot de nuvarande skattelagarna, torde lättare bliva avhjälpta genom Landéns än genom Eiserman—von Wolckers förslag. Om handelskammaren sålunda i stort sett anslöte sig till det Landénska förslaget, hade handelskammaren dock i vissa avseenden velat göra gällande en avvikande mening. Enligt handelskammarens mening borde det sålunda ifrågasättas, huruvida icke intresseprincipen borde i sin tillämpning utsträckas, så att föremål för objektskatt bleve ej blott det kapital, som vore nedlagt i fastighet och viss lös egendom, utan kapital i allmänhet enligt skatteteknisk uppfattning, således även det, som funnes nedlagt i kontanta penningar och värdepapper, då intet som helst skäl förefunnes att från egendomsskatt befria det overksammas kapitalet, d. v. s. kapital i form av kontanta penningar, obligationer, aktier eller banklotter, enär en dylik befrielse skulle innebära en premie åt dådlösheten och oföretagsamheten. Särskilt gällde detta i fråga om kapital, som ej vore insatt i produktivt företag och för vilket ingen som helst risk löptes, allra helst som det icke medverkade till kapitalbildning.

Norrbottens  
och Väster-  
bottens läns  
handelskam-  
mare.

*Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare:* Intresseprincipen hade tillämpats alltför schematiskt, och den personliga skatteförmågan hade belastats hårdare än som syntes förenligt med det av de sakkunniga angivna syftet.

Handelskammaren, som ansåge sig bära begränsa sitt yttrande till de delar av föreliggande förslag, vilka avsåge beskattningen av näringsföretag, medgäve såsom obestriddligt, att vid intresseprincipens tillämp-

ning i beskattningshänseende näringsidkaren måste komma i åtanke framför löntagare i allmänhet. Inom den stora och till sin sammansättning starkt skiftande gruppen utövare av rörelse eller yrke vore emellertid intressegemenskapen med kommunen av högst olika grad. Ett industriellt företag med ett stort antal arbetare hade betydande gagn av de kommunala anstalterna för särskilt skolväsen, fattigvård m. m. För exempelvis en grosshandelsfirma kunde däremot huvudsaken vara platsens läge, befinthigheten av bekväma kommunikationer och andra omständigheter, för vilkas tillkomst kommunen intet åtgjort. Detaljhandlaren och yrkesmannen såge i regel sin kundkrets växa med kommunens utveckling, men understundom, t. ex. för en småhantverkare, kunde denna utveckling snarare betyda ökade hyror och andra omkostnader. Slutligen kunde anmärkas, att för vissa grupper löntagare, förnämligast kroppsarbetare, hade nyssnämnda kommunala anordningar högst väsentlig betydelse, varför deras intressegemenskap med kommunen måste anses mycket stor, ehuru deras bristande skatteförmåga uteslöte tillräckligt beaktande därav.

Syftemålet att starkare beskatta näringsföretagen sökte Eiserman—von Wolcker och Landén nå på skilda vägar, de förra genom att borttaga rätten till avdrag för ränta å upplånat kapital samt i viss mån även genom avkastningsskatten å fast egendom, den senare däremot genom att låta den av honom föreslagna egendomsskatten träffa icke endast fast egendom utan även annan produktiv egendom, som tillhörde en kommersiell eller industriell anläggning för näringsdrift. I valet mellan dessa tvänne vägar funne handelskammaren den av Landén föreslagna vara att förorda. Eiserman och von Wolcker hade visserligen med teoretiskt goda skäl angivit, varför deras avkastningsskatt borde drabba en näringsverksamhet utan anseende till huruvida det i verksamheten nedlagda kapitalet vore innehavarens eget eller upplånat. Såsom deras skattesystem vore uppbyggt, ledde emellertid denna utgångspunkt till att såväl upplånaren som långivaren finge erlägga skatt för ifrågavarande kapital. Denna dubbelbeskattning förekomme däremot icke, om kapitalägaren deponerade sina penningar i, d. v. s. utlånade dem till en bankinrättning, som endast beskattades för nettoavkastningen av sin rörelse. Det Landénska förslaget hade den fördelen, att det undveke dubbelbeskattning i detta fall och dessutom lyckades uppsöka en ny skattekälla, vars användning kunde anses befogad, ehuru handelskammaren måste ifrågasätta lämpligheten av att skatten å produktiv lösegendom sattes lika hög som den å fast egendom.

För handelskammarens uttalanden om beskattning av bolag och utdelning från bolag skall senare redogöras.

*Svenska  
stadsför-  
bundet.*

*Svenska stadsförbundet:* Intresseprincipen kunde icke utan att förlora sin egentliga mening utsträckas utöver de båda huvudgrupperna reala skatteobjekt inom kommunen, fastigheter och näringsföretag. På en beskattning av fastighet och näring borde därför det kommunala skattesystemet grundas. Men uppenbarligen kunde den sålunda rationellt begränsade intresseprincipen icke ensam tillfredsställa det kommunala skattebehovet, då intressebeskattningen rätt snart funne sina icke alltför vida gränser i omfattningen av dels de kommunala förvaltningsgrenar, som vore av ett direkt ekonomiskt intresse för vissa kommunens medlemmar, dels dessa intressenters verkliga fördelar av den kommunala åtgärden i fråga. Vid sidan av intressebeskattningen borde sålunda finnas andra, efter skatteförmågan avpassade skatter, inkomst- och förmögenhetsskatter. Kommunen borde därjämte äga möjlighet att uttaga vissa supplementära skatter, såsom hundskatt och nöjesskatt.

*Kammarrät-  
ten.*

*Kammarrätten:* Att den kommunala beskattningen i främsta rummet borde vila å intresseprincipens grund, torde få betraktas såsom allmänt erkänt. Redan för undvikande, så vitt möjligt, av konkurrens med den direkta statsbeskattningen, som uteslutande byggde å principen skatt efter förmåga, vore den kommunala beskattningen hänvisad att uppsöka andra beskattningsformer än den, som för nämnda statsbeskattning tagits i anspråk. Men även sakens natur bjöde, att beskattningsföremål, som i högre grad än andra droge nytta av kommunala anordningar eller föranledde kostnader för kommunen, borde i motsvarande mån bidra till de kommunala skattebehovens täckande. Om således den kommunala beskattningen huvudsakligen borde anordnas såsom en intressebeskattning, linge dock icke all hänsyn till skatteförmågan lämnas å sido. Åt beskattning efter skatteförmåga borde i det kommunala beskattningssystemet givas en supplerande ställning i ändamål att verka utjämnande i skattetrycket; och borde tillika sådan beskattning ifrågakomma i de fall, där intresseprincipen vore av underordnad betydelse eller betingelse för dess tillämpning saknades. Enligt båda de remitterade förslagen skulle de på fastighetsbevillningen grundade kommunalutskylterna utbytas mot dels skatt å fast egendom och dels skatt å avkastningen eller inkomsten av egendomen. Om befogenheten av denna reform torde meningarna icke vara delade. Emot de föreslagna objektskatterna

ä fast egendom hade kamrarrätten icke heller någon principiell anmärkning att framställa.

Den i *Eiserman — von Wolckers förslag* upptagna avkastningsskatten avsåge att, utan hänsyn till den personliga skatteförmågan, låta skattskyldigheten objektivt bestämmas av den större eller mindre intressegemenskap, som förefunnes mellan kommunen och den skattskyldige. Otvivelaktigt vore beloppet av en objektiv förvärvskällas avkastning, d. v. s. nettoavkastningen utan avdrag för skuldräntor, ägnad att giva ett i allmänhet och under normala förhållanden tillförlitligt uttryck för graden av denna intressegemenskap. Att fast egendom och näringsdrift underkastades objektskatt till kommunen, avpassad efter avkastningens belopp, kunde därför icke anses principiellt oriktigt. Men den föreslagna avkastningsbeskattningen sköte enligt kamrarrättens mening över målet, då densamma skulle vila jämväl å andra beskattningsföremål än fast egendom och näring. I synnerhet gällde detta, då den rent personliga arbetskraften gjordes till föremål för en realbeskattning av nu ifrågasatt art. Vad det personliga arbetet inbringade utgjorde inkomst, och denna inkomst beskattades sedermera såsom annan inkomst. Nu skulle enligt förslaget den personliga arbetskraften därutöver betraktas såsom realförvärvskälla och härutinnan likställas med produktiv egendom. Men den personliga arbetskraften kunde icke objektivt värdesättas såsom egendom. Det torde svårigen lyckas att hos den stora allmänhet, som träffades av denna beskattning, vinna förståelse för ett dylikt betraktelsesätt. Trots allt vad förslagställarna anfört såsom motivering för sitt förslag komme en sådan beskattning att i allmänhetens uppfattning te sig så, att löntagare och annan, som hade sin inkomst av det personliga arbetet, finge betala skatt först för denna sin inkomst utan avdrag av gäldränta och sedan ånyo för samma inkomst med avdrag av gäldränta. Rent psykologiskt sett måste en dylik beskattningsform betraktas som ett missgrepp. Ur en annan synpunkt — intressesynpunkten — kunde denna anordning ej heller godkännas. Det personliga arbetet hade alldeles icke den samhörighet med kommunen som fastighet och näringsdrift. Det ägde ju sin riktighet att, såsom i motiveringen yttrades, kommunens utgifter för skola, ordning och allmän trevnad komme en tjänsteman till godo i ungefärligen samma grad, vare sig hans ekonomiska ställning vore bättre eller sämre, men just den omständigheten, att kommunens utgifter för tjänstemannen vore oberoende av hans ekonomiska ställning och således icke växte i och med det att tjänsteinkomsten ökades — snarare kunde förhållandet vara motsatt — ådagalade, att avkastningsskatten, som med avkastningen såsom värdemätare skulle regleras efter

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191).* 28

de olika fördelar, kommunen beredde den skattskyldige, icke vore på sin plats, då det gällde den rena arbetsinkomsten. Genom avkastningsbeskattningen skulle åstadkommas ökad skattebelastning för fast egen-  
dom och näringsdrift. I vad mån avkastningsbeskattning av den rena arbetsinkomsten vore ägnad att motverka den sålunda eftersträfvade skatteförskjutningen, torde framgå vid närmare granskning av den verkställda provtaxeringens resultat.

Vad härefter anginge den i Eiserman—von Wolckers förslag upptagna kommunala inkomst- och förmögenhetskatten, skulle i och med densamma i det kommunala beskattningssystemet införas en för bevillningslagstiftningen och det därpå grundade kommunala beskattningstväsendet okänd beskattning, nämligen beskattning av förmögenhet; och skulle vidare beskattningen för inkomst, som hittills kommunalt beskattats allenast proportionellt, i stället ske progressivt. Vid införande av inkomst- och förmögenhetsskatt till staten hade lagstiftningen utgått från den grundsats, att i ett uteslutande på den personliga skatteförmågan byggt skattesystem borde för ett behörigt och fullständigt utnyttjande av skatteförmågan icke blott anordnas beskattning av förmögenhet i ändamål, att därmed skulle åstadkommas högre beskattning av fonderad inkomst än av annan, utan jämväl anlitas en progressiv beskattningsform för såväl inkomsten som förmögenheten. I motsats mot den direkta statsbeskattningen, som helt uppbygges av personlig skatteförmåga, gällde emellertid, såsom tidigare antytts, för den kommunala beskattningen, att densamma huvudsakligen skulle vila å intresseprincipen och att en på skatteförmågan grundad beskattning huvudsakligen skulle endast subsidiärt och i utjämnande syfte ställas vid sidan av objektbeskattning. Redan den ställning, som beskattning efter skatteförmåga sålunda anvisats i ett rationellt kommunalt beskattningssystem, förutsatte icke med nödvändighet sådan skärpning av denna beskattning, som den progressiva beskattningsformen i förening med förmögenhetsbeskattning vore ägnad att medföra. Då vidare progressionsbeskattning och beskattning av förmögenhet i avsevärd mån tagits i anspråk för den direkta statsbeskattningen och anledning icke saknades till antagande, att de skulle efter hand alltmer för sådant ändamål anlitas, måste det anses betänkligt att tillgripa desamma jämväl för den kommunala beskattningens del. För kammarrätten syntes det önskvärt, att ifrågavarande beskattningsformer, såsom hittills, reserverades för statsbeskattningen. Enligt kammarrättens mening borde alltså någon förmögenhetsbeskattning icke ifrågakomma i det kommunala beskattningstväsendet och ej heller den kommunala inkomstkatten göras progressiv.

Emot *Landéns förslag* kunde den huvudsakliga anmärkningen framställas, att de särskilda skatterna — utom vad anginge skatt å fast egendom — icke utbildats en var efter sin bestämt angivna princip. Givetvis låge det synnerlig vikt uppå, att ett beskattningssystem vilade å distinkta och teoretiskt riktiga grunder, då eljest vid utformningen av systemets detaljer inkonsekvenser uppstode eller eljest otillfredsställande resultat icke kunde undvikas.

Vad till en början beträffade den föreslagna skatten å lös egendom, vore densamma avsedd att verka den önskvärda förskjutningen av skattestrycket från den rena arbetsinkomsten till inkomsten av näringsverksamhet. Men härvid vore att märka, att den åsyftade överflyttningen av skattebelastningen komme att synnerligen ojämnt drabba olika slag av näringsverksamhet, i det att vissa näringsgrenar berördes mera, andra mindre av den föreslagna skatten, utan att sådan ojämnhet kunde anses betingad av olika grader av intressegemenskap med kommunen. Om skatten således icke effektivt utnyttjade näringsverksamhetens område i dess helhet, ingrepe den å andra sidan i annat eventuellt beskattningsområde, nämligen lyxbeskattningsens. Av de föreslagna författningsbestämmelserna torde sålunda framgå, att skatten komme att föranleda ökad skattebelastning, huvudsakligen för jordbruksnäring ävensom för rederinäring. För industriverksamheten komme skatteförskjutningen i så måtto att vara mindre kännbar, som de till näringsdrift hörande anläggningar, maskiner med mera, vilka i civilrättsligt avseende räknades till fast egendom, redan nu vore underkastade objektbeskattning genom fastighetsbevillning och därå grundade kommunala utskylder. Och slutligen skulle en så väsentlig gren av näringsverksamheten som handelsnäringen så gott som undgå beskattningen; allenast butiks- och kontorsinventarier ävensom vissa transportmedel skulle för denna näring ifrågakomma till beskattning. Enahanda bleve förhållandet med bankverksamhet, försäkringsrörelse, kommissionsverksamhet m. m. Såsom lyxbeskattning komme åter skatten att verka, då den drabbade sådana fartyg, hästar, åkdon och automobiler, vilka icke användes i näringsdrift. Beskattningen, som i stort sett innebure en nyhet i svenskt beskattningsväsende, kunde säkerligen förväntas alstra missnöje särskilt å jordbrukarnas sida och torde i taxeringsavseende föranleda ej ringa svårighet. I de yttranden, som avgivits över de remitterade förslagen, hade beskattningen ej heller mötts med någon sympati. Den utgjorde emellertid en hörnsten i *Landéns* förslag. Att utesluta ifrågavarande beskattning utan att ersätta den med annan, som tilläventyrs bättre åstadkomme den avsedda skatteför-

skjutningen, men i övrigt bibehålla Landénska förslagets skattesystem syntes icke kunna ifrågasättas.

Den kommunala inkomstskatten uppbygges — såsom varande en skatt å inkomst — av den personliga skatteförmågan, men intresseprincipen hade icke helt frångåtts, utan bildade jämväl den i viss mån underlag för skatten. De slitningar och inkonsekvenser, som kunde förväntas uppstå, när olika principer skulle göra sig gällande i samma beskattningsform, hade ej heller i förslaget kunnat undvikas, liksom ej heller kommunernas beskattningsintressen alltid kunnat vederbörligen tillgodoses. Då sålunda avdrag medgivits i egendoms- eller rörelsekommunen för ränta å lånt anläggnings- och rörelsekapital, såvitt det hänförde sig till den skattskyldiges inom kommunen belägna skattepliktiga egendom eller till rörelse eller yrke, som av honom där idkats, samt i hemvistikommunen för ränta å annan gäld, bortsåges härvid från den skattskyldiges intressegemenskap med kommunen och toges i stället uteslutande sikte på skatteförmågan. Då åter förlust eller underskott, som uppstått vid uppskattning av inkomsten från viss inkomstkälla, förklarats icke få avräknas från inkomsten av annan inkomstkälla eller från summan av den skattskyldiges i kommunen taxerade inkomster, hade intesseprincipen gjort sig gällande och frågan om skatteförmågan lämnats å sido. Avdrag för förlust skulle nämligen enligt motiveringen »föra allt för långt bort från den grundprincip, varpå den kommunala inkomstskatten enligt förevarande förslag är byggd». Då slutligen avdrag för periodiskt understöd finge äga rum i hemvistikommunen, hade åter principen skatt efter förmåga kommit till sin rätt. Avdrag för utskylder kunde näppeligen ifrågakomma vid partiell inkomstskatt; sådant avdrag hade av angivna skäl ej heller ifrågasatts.

Till belysning av de oegentligheter, vilka torde vara ofrånkomliga vid partiell inkomstbeskattning enligt förslagets bestämmelser, kunde följande exempel anföras. Om ägare av fast egendom eller näringsidkare, som icke ägde annan inkomst än från egendomen eller näringen, bosatte sig i annan kommun än den, inom vilken egendomen vore belägen eller näringsverksamheten bedreves, finge han icke åtnjuta avdrag för ränta å gäld, så framt gälden icke utgjorde lånt anläggnings- eller rörelsekapital; ej heller erhöles han avdrag för periodiskt understöd, ehuru understödet toges till beskattning i mottagarens hand. Icke sällan inträffade, att affärsmän eller andra näringsidkare, som utövade sin verksamhet i större städer, vore bosatta i grannkommun; härflöte nu hela inkomsten av affärsverksamheten eller näringsdriften, ägde den senare kommunen icke möjlighet att medelst beskattning av inkomsten



eller någon del därav erhålla skattebidrag av sådan kommunmedlem. Såsom oegentligt måste ock betecknas, att skattelindring icke kunde komma skattskyldig till godo i avseende å inkomst, som han åtnjöte i annan kommun än hemvistkommunen eller som han uppbure såsom delägare i handelsbolag, kommanditbolag och rederi.

Beträffande den kommunala förmögenhetskatten kunde även här framhållas en inkonsekvens, i det att behållna värdet av aktier i inländska aktiebolag och lotter i solidariska bankbolag icke skulle inräknas i förmögenhetsvärdet. I övrigt finge kammarrätten hänvisa till vad kammarrätten yttrat rörande den i Eiserman—von Wolckers förslag upptagna förmögenhetsbeskattningen.

Såsom tungt vägande anmärkningar mot Landéns förslag ville kammarrätten slutligen framhålla, att beskattning av utdelning å aktier och banklotter icke kunnat anordnas utan etablerande av dubbelbeskattning, samt att skogsbeskattningen icke kunde anses tillfredsställande ordnad.

Sedan kammarrätten härefter ingått på en fullständig detaljgranskning av förslagen, yttrar kammarrätten slutligen:

För ett bedömande av de föreliggande förslagens lämplighet såsom underlag för en definitiv kommunal skattelagstiftning vore synnerligen önskvärt att äga tillgång till den försiggångna provtaxeringens resultat. Ty givet vore, att de erfarenheter, som vunnos genom en omsättning av förslagens bestämmelser i ett antal konkreta fall, måste giva mycket värdefull ledning för bedömande av deras större eller mindre användbarhet. Å andra sidan finge dock de vid provtaxeringen framkomna resultaten icke tilläggas alltför avgörande betydelse, enär dessa resultat givetvis vore i hög grad beroende av de antagna repartitionstalen och skulle kunnat bli rätt väsentligen olika, om andra repartitionstal kommit till användning.

Såsom en given förtjänst hos Eiserman—von Wolckers förslag måste betecknas, att detsamma i sina olika beskattningsformer sökte bygga å fasta beskattningsprinciper. Vid dessas utformning i detalj bruste åtskilligt i följdriktigheten och ej oväsentliga förenklingar kunde vidtagas; erforderliga ändringar i dessa delar kunde emellertid ske, utan att systemet därigenom rubbades. Svårare ställde sig emellertid saken i fråga om förslagens ställning till det rent personliga arbetet. Kammarrätten hade funnit betänklighet möta mot att — såsom förslaget innebure — med objektskatt belägga något så rent personligt som den personliga arbetskraften, en anordning, som visade tillbaka å en principiell oriktighet. Att söka avhjälpa detta genom anlitande av repartitionsgrunderna, så att för avkastning av andra förvärvskällor än fast egendom och rörelse sattes ett lägre repartitionstal, kunde visserligen ifrågasättas, men syntes

knappast tillrådligt, då denna anordning bleve allenast en nödfallsutväg, som lämnade den principiella oriktigheten orörd.

Vad anginge Landéns förslag, vore emot detsamma att anmärka, att i samma beskattningsform — inkomstskattens — olika beskattningsprinciper infogats och strede om inflytandet, varigenom enhetligheten och följdriktigheten starkt förrycktes. Vidare vore den föreslagna objektskatten å lös egendom otillfredsställande och drabbade mycket ojämt olika arter av näringsverksamhet, som borde vara likvärdiga. Förslaget lämnade ej heller utrymme för den form av skogsbeskattning, som av olika skäl måste vara den mest lämpliga, nämligen skogsaccisen. Den obestriddliga dubbeltaxeringen av utdelning å aktier måste även anses vara ett avgjort fel. Då bristerna i Landéns förslag i nu berörda hänseenden så intimt sammanhänge med förslagets hela skattesystem, att de svårligen kunde genom ändringar i förslaget avhjälpas, hade kammarrätten kommit till den uppfattning, att en kommunalbeskattning, anordnad efter det Landénska förslagets linjer, knappast kunde förordas.

Givet vore, att vid uppbyggande av ett nytt kommunalt skattesystem synnerlig hänsyn måste tagas till den rent tekniska sidan, så att arbetet med taxering och debitering icke ställde alltför stora anspråk på dem, som hade att tillämpa skattelagen. Skulle i detta hänseende ettdera av de framlagda förslagen erbjuda avsevärt företräde, vore detta ett talande skäl till dess förmån. Enligt kammarrättens mening vore dock så icke förhållandet. Den tekniska apparaten för beskattningens genomförande måste helt visst bliva i stort sett densamma för båda förslagen. Sådana de nu föreläge tedde sig visserligen Landéns förslag mera överskådligt och lättare tillämpligt än Eiserman—von Wolckers förslag. Men detta berodde väsentligen därav, att det senare tyngdes av en mängd detalj- och anvisningsbestämmelser, som saknades i det förra förslaget. Dessa bestämmelser — som kammarrätten funne i det stora hela förtjänstfullt utarbetade — borde emellertid finnas tillgängliga även vid en tillämpning av Landéns förslag. Antagandet att avkastningsbeskattning och inkomstbeskattning enligt Eiserman—von Wolckers förslag skulle medföra dubbelt taxeringsarbete mot enbar inkomstbeskattning enligt Landéns förslag vore uppenbart oriktigt, då ju vid taxering till inkomstskatt enligt båda förslagen först måste konstateras just de avkastningsbelopp, som enligt Eiserman—von Wolckers förslag taxerades till avkastningsskatt, innan beräkningen för utfinnande av de beskattningsbara inkomstbeloppen fullföljdes. Toges vidare hänsyn till de svårigheter, som säkerligen bleve förknippade med taxeringen till skatt för lös egendom enligt Landéns förslag, samt till vanskligheten

att enligt samma förslag åstadkomma riktig fördelning av skuldräntor å fast egendom och rörelse eller å flera fastigheter eller olika slag av rörelse i samma skattskyldigs hand, vågade kammarrätten uttala det antagandet, att det ena förslaget icke medförde större svårigheter för eller krävde mera arbete av taxeringsmännen än det andra. Härvid förutsatte dock kammarrätten, att vissa förändringar i Eiserman—von Wolckers förslag vidtoges.

Mot vårt nuvarande kommunala beskattningsväsende hade den huvudsakliga anmärkningen framställts, att näringsverksamhets bidrags-skyldighet till kommunen vore för knappt tillmätt i förhållande till den skattebörda, som påvilade det personliga arbetet. Den förskjutning av skattetrycket från det personliga arbetet till näringsverksamhet, som sålunda utgjorde ett huvudsakligt syfte med den kommunala skatte-reformen, visade hän på behovet av en kommunal närings-skatt, som på ett effektivare och mera rationellt sätt än skatt å lös egendom förverkligade principen om beskattning efter intresse.

Eiserman och von Wolcker hade ock ägnat uppmärksamhet åt möjligheten att i det kommunala beskattningsväsendet inordna en närings-skatt samt uppgjort utkast till bestämmelser om sådan beskattning. Skatteobjektet skulle utgöras av det i näringen nedlagda anläggnings- och driftskapitalet av annat slag än fast egendom ävensom den kapitaliserade avkastningen till den del, avkastningen överstigit  $\frac{1}{15}$  av det i näringen använda kapitalet. För att emellertid värdet av näringsidkarens eget arbete icke skulle inräknas vid kapitaliseringen, skulle densamma beträffande enskilda näringsidkare ske medelst en skala, som byggde på antagandet, att ju större det i näringen använda kapitalet vore, desto mindre berodde avkastningens storlek av näringsidkarens eget arbete. Vid ett näringskapital intill 10,000 kronor skulle kapitaliseringssiffran utgöra 0.1 för att successivt stiga till 10 vid ett näringskapital av 480,000 kronor och därutöver. För aktiebolag skulle meravkastningen alltid kapitaliseras efter siffran 10; värdet av affärsledarens arbete kunde nämligen icke anses ingå i bolagets avkastning, eftersom hans avlöning avdragits såsom omkostnad. Såsom det huvudsakliga skäl, varför det sålunda gjorda uppslaget icke av förslagsställarna fullföljts, torde få anses av dem uttalade tvivelsmål, huruvida genom ovannämnda anordning det läte sig göras att i avsevärd utsträckning förebygga den dubbelbeskattning av företagarens egen arbetsförtjänst, som skulle ligga däri, att värdet av hans arbete inginge i närings-skatten på samma gång hans behållna inkomst underkastades inkomstbeskattning.

Såsom objekt för en näringskatt kunde emellertid även tjäna näringsföretags avkastning utan kombinerad med det i näringen använda kapitalet. Även om avkastningen såsom sådan icke i varje särskilt fall gäve ett fullt tillförlitligt uttryck för näringsföretagets omfattning och dess intressegemenskap med kommunen, torde dock i allmänhet så vara förhållandet. För övrigt syntes aldrig ett näringskattobjekt kunna så konstrueras, att detsamma skulle i varje fall precisera graden av denna intressegemenskap. Avkastningen såsom objekt för näringskatt erbjöde visserligen icke samma stabilitet som det i näringsföretaget investerade kapitalet, men även detta kunde vara underkastat nog så starka fluktuationer; och för övrigt torde i ett skattesystem, som upptog en så stabil objektskatt som fastighetskatt, åt nu ifrågasvarande synpunkt icke behöva tagas avgörande hänsyn.

Såsom kammarrätten tidigare anmärkt, kunde den i Eiserman — von Wolckers förslag upptagna avkastningsbeskattningen, i vad densamma träffade det rent personliga arbetet, icke principiellt godtagas. Emellertid torde en ändring av förslaget kunna vidtagas i sådan riktning, att avkastningsbeskattningen komme att drabba allenast avkastning av jordbruksfastighet och rörelse eller yrke men eftergivits beträffande övriga förvärvskällor; och skulle därmed föreligga en i sina huvuddrag angiven reell näringskatt.

I näringsföretags avkastning inginge emellertid värdet av näringsidkarens eget arbete. Ur avkastningen borde följaktligen detta värde bortelimineras, då eljest den egna arbetsförtjänsten skulle bliva föremål för dubbel beskattning, i det att densamma beskattades dels genom näringskatten och dels genom inkomstskatten, vilken senare skatt under alla förhållanden måste ställas vid sidan av objektskatterna. Vilken metod än anlätades för värdesättande av näringsidkarens personliga arbete, vore dock uppenbart, att detta värde icke kunde i de olika näringsföretagen och med den större eller mindre grad av arbetsduglighet, som av företagaren presterades, till siffran konstateras. Det kunde icke undvikas, att värdesättandet finge ske på grundval av generella antaganden, som i stort sett borde leda till skäliga resultat. Under sådana förhållanden syntes det kammarrätten, som om någon annan metod för uppskattning av näringsidkarens eget arbete icke behövde användas, än att detsamma finge antagas motsvara viss procent av avkastningens belopp. Därjämte behövde möjligen stipuleras något maximibelopp för värdesättningen ävensom något minimibelopp, exempelvis 2,000 kronor, som alltid finge komma i betraktande såsom företagarens egen arbetsförtjänst. Uppginge avkastningen icke till mer än 2,000

kronor, skulle således ingen näringskatt ifrågakomma, utgjorde avkastningen 20,000 kronor, skulle därifrån avdragas dels 2,000 kronor och dels viss procent av återstående 18,000 kronor. Vad aktiebolag beträffade, hade redan vid avkastningens uppskattning såsom omkostnad avdragits det belopp, som i enskilda näringsföretag motsvarade värdet av företagarens eget arbete, och bolagets avkastning skulle således kunna utan reducering läggas till grund för näringskatten. Såsom kammarrätten i annat sammanhang påpekat, inträffade emellertid stundom, att aktiebolag, däri aktierna ägdes av ett fåtal personer, läte vinsten till större eller mindre del utgå i form av löner, tantiëmer och dylikt, ett förfarande som givetvis skulle än mera efterföljas vid en näringskatt av nu antydd art. Det syntes därför lämpligast, att det sätt för beräkning av värdet utav företagarens eget arbete, som skulle gälla i fråga om enskilda näringsföretag, jämväl tillämpades, då företagen innehades av aktiebolag eller andra juridiska personer. Vid uppskattningen av deras avkastning skulle i sådant fall avdrag för de kostnader, som belöpte å affärsledningen, icke få äga rum.

En näringskatt, byggd uteslutande på avkastningen, erbjöde den fördelen framför en näringskatt, där skatteobjektet huvudsakligen utgjordes av det i företaget insatta kapitalet, att med den förra icke infördes något för vår skattelagstiftning främmande moment och ej heller vore förenade skattetekniska svårigheter. För övrigt kunde, såsom Eiserman och von Wolcker jämväl påpekat, en näringskatt icke enbart grundas å det i näringen nedlagda kapitalet, utan borde detta vid skatteobjektets bildande eller värdesättande kombineras med avkastningen, arbetspersonalens storlek eller annat.

Vid sidan av en näringskatt av den ena eller andra typen måste emellertid förutom fastighetsskatt ställas jämväl inkomstskatt. Uppenbart vore, att i ett skattesystem, där verklig näringskatt inginge, inkomstskatten borde intaga en mera framträdande ställning, än densamma erhållit i Eiserman—von Wolckers förslag. Men eljest torde inkomstskatten lämpligast kunna anordnas i samma form som detta förslags kommunala inkomstskatt med vissa av kammarrätten föreslagna ändringar.

Då ett skattesystem, däri inginge en på avkastningen grundad näringskatt, syntes erbjuda en tillfredsställande lösning av det kommunala beskattningsproblemet, skulle kammarrätten för sin del vilja förorda, att fullständigt förslag till ett sådant skattesystem utarbetades, innan frågan om det kommunala skatteväsendets ombildning företogs till slutligt avgörande.

Vid kammarrättens behandling av förevarande fråga hava skiljaktiga meningar i avseende å huvudprinciperna för reformen uttalats av dels föredraganden, kammarrättsrådet Lybeck, som ansåge, att kammarrättens anmärkning mot utsträckningen av avkastningsbeskattningen på arbetsinkomstens område ej bort tillmätas sådan betydelse, som kammarrätten i sin kritik tillskrivit densamma, dels av kammarrättsrådet Smerling, som ifrågasatt andra grunder för en eventuell näringskatt än de av kammarrätten föreslagna. Till sistberörda skiljaktiga mening skall jag i annat sammanhang återkomma.

#### D. 1918 års provtaxering.

Förslag om  
provtaxering.

I åtskilliga av de över kommunalskattesakkunnigas förslag afgivna utlåtandena har framhållits vikten av att genom en provtaxering utröna, huru förslagen komme att verka i tillämpningen. Med beaktande härav föreslog Kungl. Maj:t i proposition den 5 mars 1918 (nr 130) riksdagen *dels* antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om provtaxering under år 1918 för beräkning av kommunal skattskyldighet vid tillämpning av bestämmelserna i vissa förslag till omläggning av det kommunala beskattningsväsendet, *dels ock* i tilläggsstat för år 1918 under sjunde huvudtiteln anvisa såsom förslagsanslag högst 100,000 kronor för utförande av berörda provtaxering.

Det vid propositionen fogade förslag till förordning om provtaxeringen innehöll följande bestämmelser:

För statistisk undersökning och beräkning av den skattskyldighet, som enligt ett vart av Eiserman—von Wolckers och Landéns förslag ålades de skattskyldiga, skulle under år 1918 en provtaxering företagas inom de kommuner, som Kungl. Maj:t bestämde (1 §). Kungl. Maj:t ägde utfärda närmare bestämmelser om provtaxeringens verkställande ävensom meddela föreskrifter om de uppgifter, som av enskilda skattskyldiga eller andra borde lämnas till ledning vid taxeringen, och om påföljd för uraktlåtenhet därutinnan (2 §). Dessa uppgifter samt de över provtaxeringen upprättade längderna finge ej hållas tillgängliga för andra än dem, vilka på grund av sin tjänstställning eller eljest enligt särskilt uppdrag hade att taga befattning med desamma (3 §).

Vad sålunda förslagits blev av riksdagen bifallet; och utfärdades förordning om provtaxeringen den 1 juli 1918 (nr 574). Förordningen trädde i kraft dagen efter den, då densamma från trycket utkom i Svensk författningssamling.

Sedan Kungl. Maj:t samma dag, som ovannämnda proposition avläts till riksdagen, på min därom gjorda hemställan bemyndigat mig att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom finansdepartementet biträda vid vissa förarbeten för anordnande av provtaxeringen, uppdrog jag åt landskamrerarna Otto V. Landén och Axel Bökelund samt kamreraren hos överståthållarämbetet Fredrik von Friesen att utföra omfördäda arbeten.

Efter fullgjort uppdrag avlämnade de sakkunniga:

1:o) förslag till kungörelse med närmare föreskrifter för verkställighet av ovan berörda förordning om provtaxering under år 1918;

2:o) av dem utarbetade vägledningar för provtaxeringens verkställande enligt ett vart av de båda förslagen ävensom anvisningar för de för inkomst- och förmögenhetsskattens påförande avgivna deklARATIONERNAS utnyttjande och komplettering i och för provtaxeringen;

3:o) formulär till sammanställning av uppgifterna i de nyss omfördäda deklARATIONERNA och de uppgifter, som därutöver infordrats för att tjäna till ledning vid provtaxeringen;

4:o) formulär till anmaning att avgiva uppgift eller upplysning till ledning vid provtaxeringen m. fl. formulär, däribland särskilt

5:o) formulär till provtaxeringslängder.

Därvid meddelade de sakkunniga, bland annat, att de av dem för provtaxeringen föreslagna kommunerna valts efter inhämtande av förslag från länsstyrelserna i rikets samtliga län och i anslutning till de riktlinjer, som angävos i mitt anförande till statsrådsprotokollet vid föredragning av frågan om anordnande av provtaxeringen, samt att de föreslagna kommunerna representerade följande typer: distrikt med övervägande jordbruk, distrikt med övervägande skogsbruk, distrikt med blandat jordbruk och skogsbruk, distrikt med övervägande industri, blandat jordbruks- och industridistrikt samt stadsdistrikt.

Beträffande de grunder, som följts vid utarbetande av vägledningarna för provtaxeringen, anförde de sakkunniga följande:

»Vid utarbetandet av vägledningarna för provtaxeringen hava de sakkunniga helt naturligt strängt anslutit sig till bestämmelserna i kommunalskattesakkunnigas bägge förslag. I de avseenden, där uttryckliga föreskrifter icke blivit i dessa förslag meddelade, hava de sakkunniga emellertid varit nödsakade att giva bestämda anvisningar till ledning vid provtaxeringen, vid vilka anvisningars avfattande de sakkunniga bemödat sig att följa de antydningar om de kommunalskattesakkunnigas avsikter, som lämnats i deras betänkanden. I andra avseenden åter hava vi av praktiska skäl i vägledningarna intagit föreskrift därom,

att vissa i lagförslagen föreskrivna åtgärder icke vid provtaxeringen behöva ifrågakomma. Sålunda hava vi i fråga om förslaget till lag om kommunal taxering och skattskyldighet givit föreskrifter utöver eller emot vad lagförslaget uttryckligen innehåller i, bland andra, följande hänseenden:

att uppskattning av inkomst och förmögenhet ovillkorligen skall äga rum i varje provtaxeringskommun för eventuellt påförande av kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt, oberoende av kommunens nu förhandenvarande skattebehov;

att till ledning för inkomst- och förmögenhetsskattens debitering i provtaxeringslängden skall antecknas det maximum, varmed ifrågasvarande skatt kan ingå i repartitionen, därvid de särskilda skattetarifferna i 52 § och progressionstabellen å sid. 43 ff. skola lända till taxeringsförrättarens efterrättelse;

att fast egendom och avkastning skola ingå i repartitionen med det antal skattekronor och skatteören, som uppkommer vid tillämpning av de å sid. 611 i förslaget angivna förhållandetal, sålunda att ett skatteöre beräknas å varje krona beskattningsbart avkastningsbelopp samt, vad beträffar fast egendom, skatteörena beräknas sålunda: på landet fem skatteören å varje hundra kronor av jordbruksfastighets taxeringsvärde efter frånräknande av fastighetens skogsvärde, tre skatteören å varje hundra kronor av jordbruksfastighets skogsvärde och fyra skatteören å varje hundra kronor av annan fastighets taxeringsvärde, ävensom i stad fyra skatteören å varje hundra kronor av jordbruksfastighets taxeringsvärde efter frånräknande av fastighetens skogsvärde, två skatteören å varje hundra kronor av jordbruksfastighets skogsvärde och tre skatteören å varje hundra kronor av annan fastighets taxeringsvärde; samt

att medeltalsberäkning enligt 31 § i förslaget icke vid provtaxering skall ifrågakomma.»

Sedan kammarrätten avgivit infortrat utlåtande över de sakkunnigas ifrågavarande förslag, utfärdades den 14 augusti 1918 kungörelse (nr 671) i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med vad de sakkunniga föreslagit. I kungörelsen föreskrevs, att provtaxeringen skulle äga rum i *Stockholms stad*: inom viss del av 4:e roten, närmare bestämd enligt föreskrift, som överståthållarämbetet ägde meddela; i *Stockholms län*: i Lidingö köping och staden Norrtälje; i *Östergötlands län*: i Simonstorps och Kuddby socknar samt i Åtvidabergs municipalsamhälle av Åtvids kommun; i *Kalmar län*: i Hossmo och Kråksmåla socknar; i *Malmöhus län*: i Västra Kärrtorps, Kävlinge och Norra Vrams socknar; i *Hallands län*: i Rolfstorps



och Slättåkra socknar; i *Göteborgs och Bohus län*: inom ett enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes bestämmelser närmare begränsat distrikt av Göteborgs stad; i *Skaraborgs län*: i Hällums och Österplana socknar samt staden Skara; i *Örebro län*: i Askersunds landsförsamling och Långbro socken; i *Gävleborgs län*: i Loos och Hamränge socknar; i *Västerbottens län*: i Åsele och Nordmalings socknar.

Vidare stadgades, att länsstyrelserna skulle en var för sitt län förordna en eller, i händelse av behov, flera personer att i egenskap av taxeringsförrättare verkställa provtaxeringen ävensom på framställning av taxeringsförrättare förordna erforderligt antal med förhållandena inom orten förtrogna eller eljest sakkunniga personer att därvid biträda i den utsträckning, som kunde finnas erforderlig. Uppskattningen skulle med iakttagande av de undantagsbestämmelser, som innehölles i de sakkunnigas vägledningar och anvisningar, ansluta sig, vad beträffade länen, till de uppskattningar, som blivit av provningsnämnderna för året fastställda, och, beträffande Stockholms stad, till de av taxeringsnämnden bestämda uppskattningsbeloppen. Det skulle åligga taxeringsförrättarna, bland annat, att efter avslutade taxeringsförrättningar och senast före 1918 års utgång genom länsstyrelserna till finansdepartementet insända provtaxeringslängderna med samtliga därtill hörande handlingar och därvid avgiva det yttrande, vartill enligt vid provtaxeringen vunnen erfarenhet kommunalskattesakkunnigas förslag och utkast gäve anledning, särskilt i fråga om de större eller mindre svårigheter, som vid deras praktiska tillämpning visat sig föreligga. Efter det provtaxeringslängderna inom finansdepartementet underkastats erforderlig granskning, skulle de överlämnas till statistiska centralbyrån för statistisk bearbetning.

I kungörelsen lämnades därjämte åtskilliga andra föreskrifter rörande provtaxeringen, för vilka någon redogörelse emellertid icke torde erfordras.

Sedan provtaxeringslängderna med därtill hörande handlingar inkommit till finansdepartementet, överlämnades desamma till de provtaxeringssakkunniga för skatteteknisk granskning. Efter det denna granskning blivit utförd, hava de sakkunniga avlämnat en promemoria, där göres följande sammanfattning av allmänna uttalanden från taxeringsförrättarna i nedannämnda distrikt:

*Stockholms stad*: Vid den praktiska tillämpningen av förslagen hade några egentliga svårigheter icke förelegat. Att därvid »utkastet» (Landéns förslag) visat sig bekvämare än »förslaget» (Eiserman—von Wolckers förslag), vore påtagligt.

Allmänna  
uttalanden  
från prov-  
taxerings-  
förrättarna.

*Kuddby och Simonstorps socknar:* Båda de föreliggande förslagen syntes vara ägnade att råda bot för den nuvarande ojämna kommunala beskattningen. I de avseenden det Landénska förslaget skilde sig från Eiserman—von Wolckers, särskilt beträffande beskattningen av skogsbruk, lös egendom och avdrag för skuldränta, syntes det vara att föredraga. Härförutom hade det fördelen av större enkelhet och lättfattlighet samt syntes lättare kunna inpassas i ett gemensamt förfarande vid stats- och kommunaltaxeringen, vilket borde vara ett önskemål.

*Åtvidabergs municipalsamhälle:* Blev de nya deklarationsformulären praktiskt och åskådligt uppställda och deklaranterna ifyllde dem riktigt, mötte nog ingen större svårighet vid kommande taxeringar enligt de nya skattelagarna i annat avseende, än att arbetet bleve drygare och långsammare.

*Provtaxeringskommunerna i Kalmar län:* »Förslaget» syntes på grund av mängden av detaljbestämmelser ägnat att medföra svårigheter att erhålla lämpliga personer för taxeringsarbetet. Däremot syntes »utkastets» tillämpning icke innebära synnerligen större svårigheter än gällande bevillningsförordning medförde. Av de båda förslagen vore det Landénska obetingat att föredraga.

*Västra Kärrstorps socken:* Vid den praktiska tillämpningen av förslagen hade icke visat sig föreligga några särskilda svårigheter. Båda förslagen vore överskådligt uppställda. Eiserman—von Wolckers förslag vore att föredraga på följande grunder:

1. I detsamma förekomme icke lös egendom till särskild taxering. Enligt taxeringsförrättarens mening borde särskild egendomsskatt ej påläggas lös egendom, då ju denna dels anskaffades för att avkastning skulle kunna beredas av den fasta egendomen och dels i allmänhet vore mycket skiftande till sitt värde under årets lopp, vilket medförde, att det kunde bliva synnerligen vanskligt att åstadkomma en rättvis taxering av lös egendom.

2. I detsamma skedde taxeringen till den kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten i en summa, varemot enligt »utkastet» förmögenheten taxerades särskilt för sig, vilket innebure en avvikelse från den i skatteförfattningarna föreskrivna sekretessen.

*Kävlinge socken:* Båda förslagen sökte lämpa skatteplikten efter betalningsförmågan; och syntes därmed ett länge framhållet krav vara väl tillgodosett. »Förslaget» komme visserligen att medföra ökat arbete för taxeringsnämnderna men hade den avsevärda fördelen, att varje skattekölla komme att för sig tydligare angivas.

*Norra Wrams socken:* Båda förslagen hade på ett tydligt och ut-

tömmande sätt utstakat de riktlinjer, som skulle följas vid taxeringen, varför denna kunnat fortgå obehindrat utan någon vidare villrådighet beträffande förfarandet. De största svårigheterna vållades vid uppdelning av skattskyldighet för fastighet, belägen i olika kommuner, och vid avskiljande av husbehovsskog. Om enligt »förslaget» skogsaccisen bibehölles såsom ersättning för avkastningsskatten vad skogsbruket beträffade, syntes inkomsten av skogsbruket bliva alltför lindrigt beskattad i kommuner med höga kommunalutskylder.

*Provtaxeringskommunerna i Hallands län:* Såsom allmänt omdöme kunde sägas beträffande båda förslagen, att de skattetekniska bestämmelserna vore så invecklade och komplicerade, att fara föreläge, det de kommunala förtroendemännen icke i allmänhet skulle förmå rätt tillämpa dem. Ur sistnämnda synpunkt vore taxeringsförrättarens erfarenhet dock den, att det Landénska lagutkastet borde givas företräde. I fråga om inkomstskatten anslöte sig utkastet mera till den deklarationsplikt och deklarationsform, som allmänheten nu i någon mån hunnit lära sig och blivit van vid, och vore därför lättare att tillämpa. Beträffande egendomsskatten vore även utkastet enklare och lättare tillämpligt, särskilt i frågor om beräkning av skogsvärdet liksom ock i dess enhetliga skattetal för all egendom.

*Göteborgs stad:* Vid taxering av inkomst av rörelse eller yrke enligt »förslaget» fäste sig uppmärksamheten framför allt därvid, att beskattningen drabbade den skuldsatte synnerligen hårt. I synnerhet för nystartade affärer syntes förhållandet verka synnerligen hämmande för utvecklingen.

*Österplana socken:* Inga större svårigheter hade yppat sig vid den praktiska tillämpningen av de båda förslagen. Dock finge ej fränses svårigheten att med de vid provtaxeringen till buds stående medlen verkställa värderingen av befintlig skog och vanskligheten av att kunna värdera lös egendom. Vid beräkningen av egendomsskattens grundbelopp syntes avgjort vara att föredraga, att detta sattes lika för egendom av alla slag i stället för det i »förslaget» intagna stadgandet om olika skattesatser dels för olika slag av egendom och dels för stad och land.

*Skara stad:* Ehuru »utkastet» kunde synas enklare än »förslaget» och väl också vore det till sin allmänna anordning, hade det dock vållat stora svårigheter vid tillämpningen, vilket delvis syntes bero därpå, att det vore, vad det ock angåve sig vara, ett utkast, långt mindre utarbetat i enskildheter än det andra. »Förslaget» vore ett med stor omsorg utfört och gediget arbete och bruste ingalunda i klarhet. Men dess tillämpning måste kräva ett långt mera vidlyftigt och tidskrävande

arbete än nu gällande författningar. Man frågade sig, om icke en sådan skatteförordning förutsatte en helt annan anordning av taxeringsförfarandet och en helt annan organisation av taxeringsmyndigheterna än de nuvarande. Att förslaget medförde en sådan omständlighet, syntes i första rummet bero därpå, att de flesta förvärvskällor gjorts till föremål för en tvåfaldig beskattning, nämligen dels med hänsyn till avkastningen och dels med hänsyn till inkomsten. Att någonting vunnes genom en sådan dubbelbeföring av samma saker, därom vore taxeringsförrättaren icke övertygad. Vilka principer än lades till grund för den nya kommunala skattelagstiftningen, vore det ett önskemål, att en större enkelhet och lätthanterlighet i förfarandet måtte eftersträvas.

*Örebro län:* Det hade varit avsevärt arbetsammare och omständligare att tillämpa »förslaget» än det Landénska utkastet, som närmare anslöte sig till de gällande bestämmelserna.

*Nordmalings socken:* Själva taxeringsarbetet kunde väl från början synas innebära en ganska svårlöst uppgift. Men om än under arbetets fortgång en del svårigheter beträffande fördelningen av de olika skatteobjekten m. m. yppat sig, syntes dock både »förslaget» och »utkastet» praktiskt ganska utförbara för personer med någon kunskap i taxeringsarbetet.

Det statistiska materialets bearbetande.

Det genom provtaxeringen erhållna materialet har sedermera varit föremål för statistisk bearbetning dels inom statistiska centralbyrån dels ock inom finansdepartementet av byråchefen Hugo Burström såsom särskilt tillkallað sakkunnig. För de därvid erhållna resultaten skall jag senare redogöra.

## VI. De allmänna riktlinjerna för förslaget till kommunal-skattelag.

Tidigare har redogjorts för såväl huvudgrunderna i det nu gällande kommunala skattesystemet och de kommunalskattesakkunnigas båda förslag som även de viktigare erinringar, som mot förslagen framställts uti de avgivna utlåtandena. Jag skall nu redogöra för min uppfattning av frågan, i vad mån nämnda förslag i princip lämpa sig att läggas till grund för en kommunal skattereform, samt i anslutning därtill redogöra för riktlinjerna för det förslag, som jag låtit utarbета inom finansdepartementet.

Det torde emellertid tillåtas mig att dessförinnan framhålla vissa allmänna synpunkter, som synas böra vinna beaktande vid en omläggning av den kommunala beskattningen.

**Allmänna  
synpunkter  
för skatte-  
reformen.**

Jag har tidigare berört de båda principerna skatt efter intresse och skatt efter förmåga. Det torde numera vara allmänt erkänt, att de direkta skatterna till staten i det väsentliga böra utgöras enligt sistnämnda princip; men allmänt har också uttalats, att denna princip icke lämpar sig att enbart ligga till grund för den kommunala bidrags-skyldigheten.

*Beskattning  
efter intresse  
eller efter  
förmåga.*

Sålunda anförde kommunalskattekommittén i sitt år 1900 avgivna betänkande: »Såväl i den moderna skattepolitiska litteraturen som under praktiska förhandlingar i ämnet har i förevarande avseende, väl icke enstämmt men dock under betydande tillslutning, uttalats den uppfattning, att en principiell åtskillnad förefinnes mellan de grunder, efter vilka direkt skatt till stat och kommun bör utkrävas, samt att denna åtskillnad även låter sig praktiskt genomföras. Enligt denna uppfattning skall staten av sina medborgare utkräva skatt huvudsakligen med hänsyn till deras olika skatteförmåga, varemot den kommunala beskattningen i viss grad bör givas formen av en intressebeskattning, Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)

**Tidigare  
uttalanden.**

enligt vilken bidragsskyldigheten mätes icke endast efter skatteförmågan utan även efter, å ena sidan, de fördelar, kommunen genom sina anstalter eller sin verksamhet för något visst ändamål bereder sina medlemmar eller vissa grupper bland dem, samt, å andra sidan, de olägenheter eller särskilda utgifter, den enskilde genom sin verksamhet förorsakar kommunen. Riktigheten av denna åskådning, för vilken, såvitt angår vårt lands kommunala beskattning, redan allmänna besvär- och ekonomiutskottet vid 1840—41 års riksdag gjorde sig till målsman, synes kommittén svårligen kunna jävas, om man tillbörligt beaktar den olika arten av statens och kommunens verksamhet och organisation i det hela samt individens härav betingade olika ställning till stat och kommun.»

En liknande uppfattning uttalas av sammansatta bevillnings- och lagutskottet vid 1903 års riksdag. Utskottet, vilket förmenade, att det icke skulle vara omöjligt att även i vårt land till en del bygga den kommunala budgeten på objektskatter samt på avgifter och bidrag av vederlags natur, ifrågasatte i enlighet därmed en objektbeskattning utom av fastighet även av sådana näringar, som vore lokalt bundna vid kommunen och vilkas intressen alltså kunde anses i väsentliga punkter sammanfalla med kommunens. Utskottet framhöll därvid, att, om ett stort industriellt företag orsakade en fattig landskommun betydande utgifter för skola, fattigvård, polisväsen o. d., rättvisan syntes bjuda, att företaget även under ett år, då det tilläventyrs icke lämnat någon nettovinst, dock i någon mån bidroge till kommunens omkostnader för detsamma, samt att enahanda skäl talade för en näringsskatt även i städerna. I anslutning till sitt nyssnämnda uttalande erinrade utskottet, att en väsentlig del av de kommunala skatterna under alla omständigheter torde böra utgå i form av tillägg till de direkta statsskatterna.

Ihågkommas bör, att, då dessa uttalanden gjordes, kommunerna till sina utgifter icke erhöilo statsbidrag i samma utsträckning som nu samt att, enär vid sådant förhållande kommunernas utgifter för allmänna ändamål voro jämförelsevis högre än nu, en intressebeskattning då var mindre påkallad.

Även övriga auktoritativa uttalanden i frågan gå i samma riktning. Sålunda framhöll, på sätt jag tidigare omnämnt, dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet vid den anmälan för Kungl. Maj:t, varigenom 1910 års statsskatte-reform bebådades, att även i fråga om kommunalbeskattningen en kommunal inkomstskatt icke kunde avvaras, men att vid sidan av densamma borde utvecklas ett kommunalt objektskattesystem.

Eiserman och von Wolcker hava vid sina ingående undersök-

ningar av det kommunala beskattningsproblemet kommit därhän att lägga den huvudsakliga vikten vid intressebeskattningen. Landén tillerkänner densamma likaledes stor betydelse.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen för avgivna utlåtanden, hava länsstyrelserna — vilka såväl på grund av beskattningsarbetet i prövningsnämnderna som ock med hänsyn till deras handläggning av andra kommunala ärenden torde hava synnerligen stora förutsättningar att bedöma hithörande frågor — så gott som enhälligt antingen direkt tillstyrkt eller icke haft något att erinra mot en utvidgad intressebeskattning.

Kammarrätten har ställt sig på samma ståndpunkt.

Den förut lämnade framställningen av utländsk lagstiftning utvisar, att även i utlandet intresseprincipen allmänt kommit i tillämpning i fråga om den kommunala beskattningen.

Otvivelaktigt torde också en beskattning efter intresse vara berättigad för kommunernas vidkommande. I detta hänseende må erinras om kostnaderna för t. ex. anläggandet av en hamn eller framdragandet av gata eller vattenledning. Väl är det sant, att dylika företag kunna sägas lända kommunen i dess helhet till gagn, men i främsta rummet är det dock vissa grupper av kommunens medlemmar, som hava fördel därav. Sålunda komma ju förbättrade kommunikationer i första hand näringsidkarna och fastighetsägarna till godo, medan åter igen gaturegleringar och liknande arbeten särskilt medföra varaktig nytta för närbelägna fastigheter och därmed för dessas ägare. De nu anförda förhållandena äro endast exempel. Såsom regel torde väl åtgärder, som avse att främja vad man i dagligt tal benämner ett samhälles materiella utveckling eller uppblomstring, vara jämförbara med de här nämnda: ökade avsättningsmöjligheter beredas producenter, fastigheterna stiga i pris och handelsomsättningen ökas. För löntagaren blir däremot förhållandet, rent ekonomiskt sett, ofta det motsatta, i det att levnads-kostnaderna å orten samtidigt stegras. Det kan därför ej anses annat än rätt och billigt, att de, vilka draga särskild nytta av vissa kommunala anordningar, jämväl få i större utsträckning än andra deltaga i kostnaderna därför. Det nu sagda gäller dock endast åtgärder, som mer eller mindre direkt tjäna främjande av de skattskyldiges ekonomiska intressen. Givetvis kunna dock härur icke få dragas sådana konsekvenser som exempelvis skärpning av beskattningen för den omedlade, därför att han med större sannolikhet kommer att ligga fattigvården till last. Lika litet lär det kunna ifrågakomma att

Skäl för en  
beskattning  
efter intresse.

ålägga familjeförsörjarna att ensamma bestrida kostnaderna för skolundervisningen.

En speciell beskattning måste emellertid anses befogad, ej blott då det gäller att täcka kommunens utgifter för åtgärder, som närmast *gagna* vissa skattskyldiga, utan även för anskaffande av medel till bestridande av kostnader, som *föranletts* av särskilda skattskyldiga. Liksom en beskattning på den förra grunden bör inskränkas till de fall, där fråga är om åtgärder, som tjäna främjande av vissa skattskyldiga kommunmedlemmars ekonomiska intressen, synes en beskattning på den senare grunden endast böra komma i fråga, därest kommunens ökade utgifter föranletts av vederbörandes ekonomiska verksamhet. Medan det sålunda, enligt min mening, vittnar om missuppfattning av intresseteorien innebörd, då kommunalskattekommitténs förslag, i vad detsamma angick skattelindring för familjeförsörjare, på sin tid från visst håll avstyrktes på den grund, att kommunens utgifter exempelvis för skola och hälsovård till en väsentlig del skapade kommunens skattebehov samt att familjeförsörjare kunde sägas i viss grad förorsaka kommunen dessa utgifter, anser jag däremot en skärpt beskattning vara befogad i de fall, då någon genom sin ekonomiska verksamhet förorsakar kommunen ökade utgifter jämväl av nu angiven art. Sålunda läser det vara rättvist att tyngre beskatta t. ex. den industriella verksamhet som genom sammanförande av en stor arbetarbefolkning föranleder utgifter för olika ändamål och vållar kommunen en kostnadsökning, vilken ej uppväges utav ökningen av de beskattningsbara inkomsterna inom kommunen.

Vad angår de rena landskommunerna, bör det ihåggas, att nödvändigheten av att trygga tillgången på beskattningsföremål i de olika kommunerna talar för en på intresseprincipen vilande objektbeskattning. I en kommun med dess begränsade område kunna förhållandena från det ena året till det andra ändras så avsevärt, att, om en beskattning grundades uteslutande på de taxerade inkomstbeloppen, kommunen skulle kunna finna sig ur stånd att fylla sitt skattebehov.

Jag vill i detta sammanhang erinra, att den nuvarande fastighetsbevillningen utgör en objektskatt.

Enligt vad jag tidigare nämnt har vidare såsom stöd för en differentiering i fråga om beskattningen åberopats, att kommunernas utgifter för gemensamma angelägenheter av såväl allmän som av mera lokal natur, därtill ofta de mest betydande, icke äro att anse såsom utgifter för årsbehovet utan avse att skapa värden av mera varaktig art, samt att, i den mån så vore förhållandet, det ändamål, för vilket utgifterna gjorts, i större



utsträckning komme allenast de samhällsmedlemmar till godo, som stode i en för längre tid bestående intressegemenskap med kommunen. Särskilt har detta ansetts gälla fastighetsägarna; man har nämligen förmenat, att, även om de icke för någon längre tid behölle sina fastigheter, det dock vore tydligt, att fastighetsvärdet inom kommunen rönt inverkan av kommunens hushållning i det hela, vadan hastigt amorterade kommunala kostnader för skapande av bestående värden och därav föranlett lägre skattetryck efter amorteringstidens slut lände särskilt fastighetsägarna, betraktade såsom grupp, till fromma.

Ehuru jag sålunda ansluter mig till den uppfattningen, att i den kommunala beskattningen intresseprincipen bör vinna beaktande, kan jag dock icke tillerkänna intressebeskattningen sådan avgörande betydelse, som man ofta å sakkunnigt håll velat göra. En väsentlig del, under mer normala förhållanden huvuddelen, av de kommunala utgifterna, bör enligt min mening alltid täckas genom skatter efter förmåga. Fastän man numera i fråga om statsbeskattningen allmänt erkänner, att först genom progressivitet i beskattningen vinnes, att densamma verkligen sker efter förmåga, kan dock förnärkas en viss tveksamhet gent emot anordnandet av en progressiv kommunal beskattning. Delvis torde detta hava sin grund i åtskilliga rent skattetekniska svårigheter — till frågan huru desamma må kunna på bästa sätt övervinnas torde jag få senare återkomma — men delvis har nog skälet även varit farhågor för att den kommunala beskattningen i så fall skulle allt för mycket konkurrera med den progressiva statsskatten; man har förmenat, att vissa skattskyldiga skulle bliva allt för betungade. Givetvis kan det råda och kommer även alltid att finnas olika meningar, då det är fråga om att avväga progressionen vid en skatt efter förmåga. Därest emellertid vid anordnandet av en ny sådan skatt den mening skulle göras gällande, att skatten allt för tungt komme att drabba vissa grupper skattskyldiga, så visar detta endast, att skatten enligt vederbörandes uppfattning icke blivit avvägd efter förmåga och att principen sålunda oriktigt tillämpats.

Skatt även  
efter för-  
måga.

Vid uppgörandet av riktlinjerna för ett kommunalt skatteprogram är det emellertid ej nog att på ett med rättvisa och billighet överensstämmande sätt fördela skattskyldigheten mellan medlemmarna inom en och samma kommun. Av synnerlig vikt är även, att rättvisa uppnås i förhållandet kommunerna emellan, så att, där flera kommuner var för sig äga befogade anspråk att få för beskattningsändamål tillgodogöra

Rättvis för-  
delning av  
skatteköllorna  
mellan olika  
kommuner.

sig ett och samma beskattningsföremål, deras rätt tillvaratages på ett betryggande sätt. Lika väl som orättvisa vederfares vissa medlemmar av en kommun därigenom, att andra medlemmar av samma kommun bliva för lindrigt beskattade, lika väl måste det anses obilligt mot de skattskyldiga inom en kommun, därest en samma kommun rätteligen tillkommande skattekölla får utnyttjas av annan kommun. Ihåggkommas bör nämligen, att kommunernas utgifter måste täckas, oavsett huruvida utdebiteringen blir större eller mindre. Därest en skattekölla försvinner eller minskas, går detta ut över andra skatteköllor, som få vidkännas en tyngre beskattning.

Granskning  
av 1917 års  
förslag.

Eiserman—  
von Wolckers  
förslag.

Då jag nu övergår till frågan, i vad mån de kommunalskattesakkunnigas båda förslag motsvara de allmänna fordringar, som enligt det ovan anförda böra uppställas på ett kommunalt skattesystem, torde jag först få upptaga till skärskådande det Eiserman—von Wolckerska förslaget.

Såsom förut närmare utvecklats, upptager detta förslag en fastighetsskatt, en avkastningsskatt, kompletterad med skogsaccis, samt en inkomst- och förmögenhetsskatt, varjämte en fjärde skatt, nämligen å oförtjänt värdestegring av jord, är avsedd att infogas i systemet.

Fastighetsskatten, som skall utgå efter fastighets taxeringsvärde utan avdrag för gäldräntor, är att anse såsom en ren intresseskatt. Mot det sätt, varpå densamma tänkts anordnad, kan anmärkas, att en fullt rättvis fördelning av skattetrycket mellan olika slag av fastigheter ej vinnes. Förslaget har nämligen bibehållit bevillningsförordningens nuvarande indelning av fastigheterna i jordbruksfastigheter och andra fastigheter, ehuru med något ändrade bestämmelser rörande fastigheternas hänförelse till den ena eller den andra gruppen. Därest, på sätt av förslagsställarna ifrågasättes, de olika fastighetsgrupperna skola i den allmänna repartitionen ingå med olika bidragsskyldighet, blir följden den, att fastigheter, som intaga en mellanställning mellan de båda grupperna — t. ex. jordbruksfastigheter med ett på grund av möjligheter till tomtförsäljning förhöjt värde — bliva autingen för högt eller för lågt beskattade, beroende på huruvida vederbörande fastighet hänföres till den ena eller den andra kategorien.

Avkastningsskatten är av förslagsställarna tänkt såsom en intresseskatt. Med undantag därav, att utdelning å aktier och banklotter samt avkastning av skogsbruk ej inbegripas under skatten, göres emellertid ingen principiell åtskillnad mellan olika slag utav avkastning eller inkomst. Löntagarens inkomst beskattas i lika hög grad som näringsidkarens

avkastning. Någon starkare belastning av de grupper skattskyldiga, som, enligt vad ovan nämnts, böra vidkännas högre kommunalskatter, åstadkommes icke genom avkastningsskatten, och densamma innebär alltså ej heller någon riktigt avvägd intresseskatt. Väl hava förslagsställarna sökt åstadkomma en tyngre beskattning av näringsdriften genom att vägra hittills medgivet avdrag av fem procent av i rörelsen använd fastighets taxeringsvärde och för ränta å lånt rörelsekapital. Detta förfarande innebär emellertid i realiteten, bland annat, att den skuldsatta näringen blir hårdare beskattad än nu. Någon skatt å näringen såsom sådan innebär berörda bestämmelse däremot ej.

Då sålunda Eiserman—von Wolckers förslag ej lär innefatta en tillfredsställande lösning av frågan rörande anordnande av en intressebeskattning, återstår att se till, i vad mån samma förslag kan läggas till grund för en beskattning efter förmåga.

Vad då först angår avkastningsskatten, så utgör väl den omständigheten, att densamma icke är progressiv, ej i och för sig något hinder i detta avseende, enär skatten tillsammans med en progressiv tillägsskatt i en eller annan form skulle kunna bilda en kombination, som lade skatten efter förmåga. Emellertid kan avkastningsskatten icke i oförändrat skick ingå i en dylik kombination på den grund, att vid »avkastningens» beräkning avdrag ej må göras för skuldräntor. Förslagsställarna hava — visserligen närmast med tanke på att skatten skulle vara en intresseskatt — framhållit, hurusom kommuneus utgifter för skola, ordning och allmän trevnad komme en tjänsteman till godo i ungefärligen samma grad, vare sig hans ekonomiska ställning vore bättre eller sämre. Häremot torde emellertid kunna erinras, att konsekvensen i så fall, i stället för skatt på bruttoinkomsten, fordrade personliga avgifter lika för alla. Tages ej någon hänsyn till storleken av löntagarens nettoinkomst i det ena fallet, finnes ej heller anledning att göra åtskillnad på de fall, där bruttoinkomsten är olika. Mot avkastningsskatten såsom grund för en beskattning efter förmåga kan vidare anmärkas, att den lämnar utdelning å aktier och banklotter helt fria från beskattning.

I fråga om den av Eiserman och von Wolcker föreslagna kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten kan anmärkas, bland annat, att skattskyldigheten begränsats till fysiska personer. Den särskilda skatteförmåga, som i fråga om statsbeskattningen ansetts förefinnas hos åtskilliga juridiska personer, har icke tagits i anspråk.

Landéns förslag upptager, såsom tidigare omnämnts, egendoms- skatt för fast egendom, egendomsskatt för lös egendom, kommunal in-

*Landéns  
förslag.*

komstskatt och kommunal förmögenhetsskatt, varjämte en jordrättestegringskatt tänkts skola infogas i detta skattesystem. Av de nu föreslagna skatteformerna äro de båda egendomsskatterna att anse såsom rena intresseskatter.

Mot fastighetsskatten är särskilt att erinra, att fastighets skogsvärde beskattas lika med fastigheten i övrigt. Till denna fråga torde jag emellertid få senare återkomma.

Den av Landén föreslagna egendomsskatten för lös egendom är avsedd att vara ett slags näringskatt. En i stort sett tillfredsställande beskattning av jordbruksnäringen synes dock på vida enklare sätt kunna ernås genom att låta fastigheternas jordbruksvärde beskattas efter ett något förhöjt repartitionstal. Om egendomsskatten å lös egendom sålunda torde vara åtminstone ej erforderlig för beskattning av jordbruksnäring, läser densamma än mindre kunna förordas såsom näringskatt i övrigt. På sätt kammarrätten påpekat, bliva åtskilliga näringsgrenar knappast berörda av densamma. Även vid jämförelse mellan olika företag inom samma fack torde ojämnheter bliva påvisbara. Det mera otidsenliga företaget med förhållandevis värdelösa maskiner men med ett stort arbetarantal blir föga beskattat, under det att det med moderna maskiner men med liten personal drivna företaget får bära en väsentligt tyngre skatt.

Den av Landén föreslagna inkomstskatten tager, såsom icke progressiv, ej tillbörlig hänsyn till skatteförmågan. Däremot finner jag mig, i motsats till kammarrätten, kunna i mycket ansluta mig till den tankegång, som i övrigt kommit till synes i nämnda skatteform. Med hänsyn till de olika krav, som vid en kommunalskattereform måste tillgodoses — det gäller, såsom nyss nämnts, ej blott att riktigt fördela skattskyldigheten mellan medlemmarna inom en och samma kommun utan även att på ett rättvist sätt utskifta skatteköllorna mellan olika kommuner, och därvid kunna intressekonflikter uppstå — torde det ej låta sig göra att till det yttersta fullfölja vissa principer. Vad som sett ur en synpunkt innebär en inkonsekvens kan i själva verket, såsom nedan kommer att framhållas, vara ett rättvist avvägande av olika synpunkter mot varandra.

Den av Landén föreslagna förmögenhetsskatten avser visserligen ett hänsynstagande till skatteförmågan. Emellertid drabbas den stora årsinkomsten icke i och för sig av denna skatt; ej heller är den progressiv. Skatten, som är tänkt att utgå med ett helt obetydligt belopp, kan därför ej anses vare sig ensam eller tillsammans med inkomstskatten innebära en tillfredsställande lösning av kravet på beskattning efter för-

måga. För övrigt synes mig rätten till en fristående förmögenhetsbeskattning, därest en sådan skall införas, böra förbehållas staten ensam.

Då jag, såsom av det ovan anförda framgår, icke ansett mig kunna ansluta mig till någotdera av de båda utav kommunalskattesakkunniga framlagda skattesystemen i dess helhet, vill jag emellertid ånyo hava framhållit, att båda förslagen i olika delar innefatta synnerligen beaktansvärda synpunkter, att såväl av de sakkunniga framburna uppslag som ock av dem åvägabragta utredningar och utarbetad lagtext legat till grund för ärendets vidare beredning inom departementet, samt att så stora delar av dessa till myndigheters yttranden utställda förslag kunnat tillgodogöras, att förnyad remiss icke — fränsett vissa delar — behövt ifrågakomma.

En lösning av föreliggande fråga i full anslutning till vad av kammarrätten föreslagits har jag ej heller ansett mig kunna förorda. De synpunkter, som därvid för mig varit avgörande, torde framgå av vad jag senare kommer att anföra vid det närmare utvecklandet av min uppfattning rörande sättet för kommunalskattefrågans lösande. För överskådlighetens skull torde jag dock böra omnämna, att ett byggande av en näringsskatt, på sätt kammarrätten föreslagit, enbart på avkastningen icke synes mig giva ett tillfredsställande resultat; att ett beskattande av hela inkomsten i den skattskyldiges hemvistkommun understundom kommer att innebära en obillighet mot den kommun, där förvärvskällan är belägen; samt att en beskattning efter förmåga genom en progressiv skatt synes mig ofrånkomlig.

Granskning  
av senare  
uppslag.

I detta sammanhang torde jag böra i korthet beröra ett annat, uti vissa avgivna yttranden framfört uppslag till den kommunala beskattningens ordnande; man har, under förmenande att beskattningen borde läggas uteslutande efter förmåga, visserligen i princip motsatt sig en intressebeskattning men därvid, för att trygga tillgången på beskattningsföremål, ifrågasatt den bestämmelse, att inkomst av fastighet ej skulle få beräknas lägre än till vissa procent av taxeringsvärdet. Det är påtagligen i känslan av att en ren inkomstbeskattning, sådan denna kommer till uttryck vid våra nutida taxeringar, icke skulle bereda våra landskommuner tillräcklig permanent tillgång på beskattningsobjekt, som man föreslagit den nyss antydda begränsningen nedåt i fråga om inkomst av fast egendom. En dylik bestämmelse skulle emellertid verka i allra

högsta grad obilligt. Den skuldfrie jordägaren, som sutte med en god nettoinkomst, skulle få skatta endast för denna. Den gäldbundne jordägaren, vars deklarerade nettoinkomst ej uppginge till det fastslagna procenttalet av fastighetsvärdet, skulle få skatta för högre belopp än sin inkomst, och denna skillnad skulle bliva större, ju mindre nettovinst jorden lämnade, det vill säga ju fattigare han vore. En dylik ståndpunkt innebär i själva verket, att man anser sig ej kunna undvara intressebeskattning av fast egendom — minimiberäkningen skulle nämligen avse endast inkomst av dylik egendom — men att man, i stället för att lägga skatten å all fast egendom, begränsar den till att avse allenast de skuldsatta fastigheterna.

Departement-  
mentschefen.

Då jag, på sätt nu nämnts, icke kunnat i huvudsak ansluta mig till någotdera av de föreliggande förslagen, har jag haft att överväga, huruvida frågan borde ånyo i hela sin utsträckning överlämnas till utredning av särskilda sakkunniga, eller om dess vidare beredning borde äga rum inom finansdepartementet.

Jag vill i detta sammanhang erinra, att det förflutit snart 23 år, sedan riksdagen begärde en revision av kommunalbeskattningen. Frågan var redan då aktuell och är det i än högre grad i dag. En granskning av de över 1917 års förslag avgivna yttrandena giver ett starkt intryck av, hurusom vederbörande myndigheter och korporationer ansett behovet av en kommunalskattereform vara trängande. De kommunala utgifterna hava emellertid efter dessa yttrandens avgivande än ytterligare ökats. Till belysande härav vill jag återgiva några siffror ur statistisk årsbok för Sverige för år 1919. I rikets städer utdebiterades under år 1917 på inkomsten kronor 96,095,424; motsvarande siffra var för år 1918 kronor 143,832,194 och för år 1919 kronor 205,120,660. Denna ökning av skattebeloppen uppväges till en del men ingalunda helt av en ökning utav de taxerade inkomstbeloppen; därför har utdebiteringen per bevillningskrona, som år 1917 var i medeltal 6 kronor 63 öre, måst för de två följande åren ökas till i medeltal respektive 7 kronor 9 öre och 8 kronor 56 öre. Även för landskommunernas vidkommande har stegringen av de utdebiterade beloppen varit stark. Enligt den av mig tidigare lämnade redogörelsen för kommunernas inkomster år 1916 inflöt sagda år genom utdebiteringen på den beskattningsbara inkomsten 40,057,000 kronor. Av den statistiska årsboken inhämtas, att på inkomsten utdebiterade kommunalutskylder inom landskommunerna belöpte sig för år 1918 (för 1917 finnas ej några siffror tillgängliga) till 71,464,182 kronor och för år 1919 till 105,471,953

kronor. Utdebiteringen per bevillningskrona, som för år 1918 var i medeltal 6 kronor 62 öre, höjdes för år 1919 visserligen endast till i medeltal 6 kronor 96 öre. Att ökningen i utdebiteringen per bevillningskrona ej blev större, torde väl till en del hava sin grund i den vid 1918 års allmänna fastighetstaxeringar företagna höjningen av fastigheternas taxeringsvärden. I den mån kommunerna behöva ytterligare ökade inkomster, lär det vara att befara, att detta för framtiden måste i sin helhet komma till uttryck genom ökning av utdebiteringen per bevillningskrona.

Vid nu anförda förhållanden har jag ansett det vara min oavvisliga plikt att vidtaga sådana anordningar, att ett förslag till lösning av kommunalskattefrågan kunde föreläggas redan innevarande års riksdag.

För att, å ena sidan, erforderliga överarbetningar av de föreliggande förslagen till en kommunalskattereform skulle kunna utföras till nu angiven tidpunkt och, å andra sidan, arbetet ändock skulle bli verkställt med tillräcklig sakkunskap, ansåg jag det vara lämpligast att, på sätt jag förut omnämnt, arbetet visserligen utfördes inom finansdepartementet efter av mig givna anvisningar, men att jag, vid uppgörandet av riktlinjerna för arbetet, hade tillfälle att rådgöra med på olika områden sakkunniga personer, vilka därefter skulle hava att delta i granskningen av det överbetade nya förslaget.

Jag har förut omnämnt, hurusom jag erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att för nu angivet ändamål tillkalla högst sex sakkunniga, samt att jag enligt detta bemyndigande tillkallade dåvarande ledamöterna av riksdagens första kammare f. d. auditören C. J. von Essen och disponenten P. A. Forssman samt ledamöterna av riksdagens andra kammare landskamreraren Axel Bökelund, godsägaren greve Raoul Hamilton, muraren G. V. Källman och ombudsmannen Gustaf Nilsson.

Dessa sakkunniga hava varit inkallade till sammanträden vid olika tidpunkter. Under början av augusti 1919 förehades sålunda överläggningar rörande de riktlinjer, efter vilka det nya kommunala skattesystemet borde uppbyggas. Sedan därefter förslag till kommunalskatte-lag utarbetats, förekom vid sammanträden under slutet av oktober och början av november diskussion rörande förslagets detaljer. Förslaget underkastades därefter en ingående detaljgranskning av en subkommitté, bestående av herrar Bökelund och Källman ävensom kammarrättsrådet Lybeck, vilken i kammarrätten föredragit 1917 års båda förslag. Efter det denna detaljgranskning slutförts, sammanträdde de sakkunniga under medio av december. Därvid genomgicks ånyo det föreliggande förslaget

i dess omarbetade skick; vidare framlades till granskning det då bearbetade statistiska materialet, varefter förekommo överläggningar om de förhållandetal, efter vilka utdebitering skulle verkställas å de föreslagna olika skatterna.

Då förslaget jämväl i övrigt varit föremål för granskning under hand av ett flertal sakkunniga personer samt detsamma uti de delar, där det upptager helt nya bestämmelser, såsom ifråga om en särskild näringsbeskattning, varit i erforderlig utsträckning utställt till vederbörande myndigheters och korporationers hörande, är det med den förvisning, att frågan blivit på noggrannaste sätt utredd och diskuterad, som jag nu går att framlägga riktlinjerna för det inom finansdepartementet utarbetade skatteförslaget.

*De borgerliga  
primärkom-  
munerna.*

Därvid torde jag få först behandla frågan om beskattningen till de borgerliga primärkommunerna.

Såsom jag ovan framhållit, bör kommunernas skattebehov tillgodoses genom beskattning dels efter intresse och dels efter förmåga.

Beskattning  
efter intresse.  
[Avgifter.]

I de fall, där de skattskyldigas intresse av en kommunal anordning mera noggrant kan mätas eller uppskattas, torde deras bidragskyldighet lämpligast utgöras genom avgifter, som ställas i direkt samband med anordningen i fråga. Sålunda synes det lämpligt, att t. ex. för belysning och renhållning av en gata utav fastighetsägarna uttagas avgifter, som i stort sett motsvara kostnaderna. Väl kan det göras gällande, att ett dylikt avgiftssystem skulle tungt drabba ett fåtal kommunmedlemmar, under det att de anordningar, som till större eller mindre del skulle täckas genom avgifterna, lände en större grupp kommunmedlemmar till fördel. Sålunda trafikeras ju en gata även av andra än därstädes boende, och särskilt måste hyresgästerna vid densamma hava fördel och trevnad av en väl ordnad belysning, renhållning o. s. v. Utan att här vilja gå närmare in på skatteövervältningens svårösta problem vill jag emellertid erinra, att avgifter utav ifrågavarande natur — vare sig de såsom i ovan anförda exempel läggas å fastighetsägare eller vid t. ex. en hamnanläggning å anlöpande fartyg — i stället för att oskäligt trycka dem, som närmast betala avgifterna, genom förhöjda hyror, respektive ökade priser, torde slås ut å alla dem, som direkt eller indirekt hava fördel av den anordning, som skall bekostas genom avgiften.

Ett dylikt avgiftssystem låter sig emellertid tillämpas endast i de fall, där intresset mera noggrant kan mätas. Även i det fall att fråga



är om kommunala anordningar, som mera direkt främja ekonomiska intressen, kan emellertid ofta intresset, ehuru fullt påvisbart, dock vara svårt att uppskatta. Därest en kommun t. ex. beslutat att teckna aktier i en järnväg till trakten, måste detta beslut anses vara av särskild fördel för fastighetsägare och näringsidkare; men att bestämma huru stora avgifter, som i anledning därav böra påläggas dessa kommunmedlemmar, torde svårligen låta sig göra. Än svårare torde det vara att genom avgifter verkställa den skärpta beskattning, vilken, enligt vad ovan nämnts, motiveras av de ökade kostnader, som vissa yrkens utövande kan medföra för kommunen, eller av den fastare intressegemenskap, som särskilt fastighetsägare ansetts hava med kommunen.

Ett genomförande av beskattning efter intresse (begreppet här taget i en vidsträcktare bemärkelse) måste därför huvudsakligen ske genom en å vissa objekt lagd allmän kommunal skatt. Därvid torde fastigheterna böra i första hand göras till föremål för beskattningen. Såsom av det tidigare anförda torde framgå, lära emellertid jämväl de inom en kommun drivna näringsföretagen hava sådan intressegemenskap med kommunen, att de böra underkastas en beskattning av enahanda art. [Fastighets-skatt och näringskatt.]

Att därutöver utsträcka intressebeskattningen till ytterligare grupper av skatteobjekt bör enligt min mening ej ifrågakomma. Väl kan det sägas, att alla skattskyldiga hava en större eller mindre intressegemenskap med kommunen, men liksom det tidigare förordade avgiftssystemet bör tillämpas allenast där vederbörande kommunala anordning medför en för vissa kommunmedlemmar särskilt mätbar fördel, lika så väl bör intressebeskattningen inskränkas till att avse allenast de fall, där intressegemenskapen föreligger i högre grad eller är mera påtaglig.

Då vid en intressebeskattning avseende ej bör fästas vid skatteförmågan utan allenast vid intressegemenskapen med kommunen, lär, på sätt uti 1917 års betänkanden föreslagits, till grund för en fastighetsskatt böra läggas fastigheternas uppskattade värde utan avdrag för vid fastigheten häftande gäld. Med hänsyn till fastigheternas olika användningsätt lär emellertid en differentiering i fråga om skattskyldigheten böra ske. Sålunda torde, vad angår fastighets värde för jordbruksändamål, påkallas en förhållandevis tyngre skatt, därest genom densamma tillika skall beskattas den av fastighetsägaren drivna jordbruksnäringen såsom sådan. Däremot torde fastighetens skogsvärde böra beskattas efter lägre grund än fastigheten i övrigt. Då frågan om skogsbeskattningens närmare ordnande emellertid bör ses i ett sammanhang, skall jag återkomma till denna fråga, efter det jag angivit det system, enligt vilket den

kommunala beskattningen efter min uppfattning bör läggas. Att i övrigt i anledning av fastigheternas natur eller användningssätt göra någon åtskillnad mellan olika fastigheter med avseende å skattskyldigheten har ej av de sakkunniga ifrågasatts och torde ej heller vara lämpligt.

Såsom jag nyss nämnde, bör en intressebeskattning omfatta ej blott fastigheter utan även näringsföretag. Emellertid möta i fråga om dessa större svårigheter än beträffande fastigheterna att finna en måttstock för skattskyldigheten. Ett näringsföretags kapitalvärde är icke i samma utsträckning som en fastighets värde måttstock på företagets intressegemenskap med kommunen. Sålunda kan ett företag, t. ex. en elektrisk kraftstation, med högt värde hava jämförelsevis mindre fördel av de kommunala anordningarna och ej heller åsamka kommunen några nämnvärda ökade utgifter, medan däremot en handelsrörelse med föga kapital kan lämna stor avkastning just till följd av kommunens utveckling, eller ett industriellt företag, t. ex. ett stenhuggeri, med ringa kapital och utan att lämna nämnvärd avkastning kan förorsaka kommunen avsevärt ökade utgifter för undervisning samt hälso- och fattigvård m. m. Lika litet torde det böra ifrågakomma att, på sätt kammarrätten föreslagit, lägga endast avkastningen till grund för en näringskatt. Avkastningen utgör nämligen icke en tillförlitlig måttstock på vare sig den nytta, företaget haft av de kommunala anläggningarna, eller den kostnad, företaget åsamkat kommunen. Att återigen taga den anställda personalens storlek som jämförelsegrund skulle visserligen låta sig göra, om det endast gällde att bestämma måttet av den ökning i utgifterna, som företaget medfört för kommunen. Däremot visar antalet anställda intet rörande den intressegemenskap, som företaget i övrigt kan hava med kommunen. För att en näringskatt skall erhålla avsedd effektivitet men ej heller drabba någon näringsgren allt för tungt i förhållande till andra, torde det vara nödvändigt att till grund för skatten lägga flera olika faktorer, t. ex. kapital, avkastning och arbetarantal, så avvägda mot varandra, att de tillsammans bilda en i det hela tillfredsställande jämförelsegrund för företagets intressegemenskap med kommunen. Till frågan rörande de närmare riktlinjerna för en näringskatt torde jag få återkomma senare i samband med en redogörelse för förarbetena till förslagets bestämmelser i denna punkt och de i anslutning därtill avgivna utlåtandena.

Enligt vad det anförda giver vid handen, skulle alltså intressebeskattningen verkställas dels genom uttagande utav avgifter i vissa fall, dels ock genom å fastigheter och näringsföretag lagda objekt-skatter.

I det föregående har gjorts gällande, att den kommunala beskattningen borde anordnas dels efter intresse och dels efter förmåga. I den mån kommunernas skattebehov ej skall tillgodoses genom ovan berörda skatteformer, bör alltså åvägabringas en beskattning i stort sett efter förmåga.

Givetvis vore det önskligt att kunna verkställa den allmänna kommunala beskattningen (utöver intressebeskattningen) genom en enda skatteform. Då skatteförmågan bör i stort sett läggas till grund för denna beskattning, måste skatten göras progressiv. Detta skulle emellertid medföra stora svårigheter. Det bör nämligen ihåggkommas, att olika progressionsskalor måste upprättas för att användas vid olika stora utdebiteringar; en progression, som kan anses skälig och lämplig i de fall, där utdebiteringen i fråga om en medelstor inkomst uppgår till exempelvis 5 procent, skulle säkerligen befinnas olämplig i en kommun med ett tre eller fyra gånger så stort skattetryck. Emellertid skulle det för de kommunala myndigheterna vara synnerligen betungande att vid den allmänna skatterepartitionen behöva räkna med möjligheten av att tillämpa olika progressionsskalor; man tänke sig blott det fall, att, sedan de för en var skattskyldig beskattningsbara beloppen blivit beräknade i enlighet med en viss progressionsskala, det efter beräkningens slutförande visar sig, att det sammanlagda beskattningsbara beloppet över- eller understiger vad som beräknats, samt att i följd härav utdebiteringen kommer att över- eller understiga de för nämnda progressionsskalas tillämplighet fastslagna gränsvärden. Även med hänsyn till beskattningsskällornas fördelning mellan olika kommuner möter hinder att använda en enda progressiv skatteform. På sätt nedan kommer att närmare utvecklas, torde nämligen för ernående av rättvis fördelning mellan kommunerna av skatteköllorna det vara nödvändigt att i vissa fall låta den skattskyldiges inkomster beskattas i förvärvskommunen. Att ändock göra beskattningen progressiv i förhållande till den skattskyldiges samlade inkomst måste medföra betydande svårigheter. Slutligen må erinras, att det med olika progressionsskalor inom olika kommuner knappast låter sig göra att anordna skatteutjämningen i form av en återbetalning till de kommuner (eller till respektive skattskyldiga), där utdebiteringen, vare sig i dess helhet eller för vissa ändamål, överstiger en viss gräns. Utan att nu uttala mig om, huruvida skatteutjämningsfrågan bör slutligt ordnas på dylikt sätt eller ej, anser jag dock, att man bör undvika att på nämnda frågas nuvarande läge vidtaga sådana åtgärder, att en lösning i viss riktning omöjliggöres.

De svårigheter, som, enligt vad ovan nämnts, äro förknippade

med anordnandet av en beskattning efter förmåga, därest en enda skatteform kommer till användning, synas kunna undvikas genom begagnande av två skatteformer, anordnade vid sidan av varandra på sätt jag nu går att redogöra för.

[Kommunal  
inkomst-  
skatt.]

Den ena av dessa skatter är en proportionell inkomstskatt. Skatten, som är avsedd att utgöra den allmänna kommunala inkomstskatten, bör i princip omfatta all beskattningsbar inkomst. Ett mindre belopp, avsett att motsvara den skattskyldiges existensminimum, göres skattefritt. Familjeförsörjare erhålla större avdrag. Frågan huru dessa avdrag böra anordnas och om de närmare villkoren för deras tillgodonjutande skall senare beröras. Därigenom att skatten på nu angivet sätt göres degressiv, vinnes i fråga om de lägre inkomstbeloppen så stor förskjutning av skattebördan, som vid jämförelse dem emellan må anses påkallad av ett ordnande av beskattningen efter förmåga. Däremot vinnes ej, att skattetrycket kommer att uppbäras av de högre inkomsterna efter dessas förmåga. För detta ändamål erfordras en verkligt progressiv skatt, som, enligt vad nedan angives, ävenledes ingår i det av mig nu framlagda systemet. Ett hänsynstagande till skatteförmågan förutsätter vidare, att avdrag för ränta å gäld för de olika inkomstslagen medgives. Vad angår fördelningen av beskattningsrätten kommunerna emellan, så torde det vara lämpligt, att inkomst av fast egendom samt inkomst av näring beskattas inom den kommun, där fastigheten är belägen eller näringen idkas. Till stöd härför vill jag erinra, hurusom det ofta förekommer, att t. ex. industriella företag äro förlagda ute i landsorten eller i de större städernas församhällen, under det att företagets ägare bo å annan ort. Det synes då vara riktigtast, att de kommuner, där företagen äro belägna, även få beskatta inkomsten av företagen. Skulle dessa kommuners berättigade krav på skatt tillgodoses endast genom intressebeskattning, bleve följden den, att sistnämnda skatt finge läggas väsentligt tyngre å näring, än vad som vid jämförelse med inkomsttagarnas beskattning kunde anses rätt och billigt. Detsamma gäller i fråga om beskattning utav inkomst av fast egendom. Särskilt vad skogsbeskattningen angår, torde det knappast finnas mer än en mening därom, att inkomst av skog bör få beskattas — vare sig nu detta sker genom kommunal inkomstskatt, skogsaccis eller på annat sätt — av den kommun, där skogen är belägen. Även i fråga om övriga inkomster kunde en uppdelning av beskattningsrätten å de olika kommuner, där inkomsten förvärvats, äga fog för sig. Av rent praktiska skäl torde detta emellertid böra såsom regel vara uteslutet.

För att de högre inkomsterna jämväl skola bli beskattade efter förmåga, erfordras, såsom nyss antydde, en progressiv skatt, förslagsvis benämnd kommunal progressivskatt. Liksom i fråga om statsbeskattningen bör skatteförmågan vara den ensamt avgörande i fråga om denna skatt. Till grund för densamma torde därför också lämpligen kunna läggas den uppskattning av inkomst och förmögenhet, som verkställes i och för statsbeskattningen. Däremot kommer beskattningen att börja först vid väsentligt högre inkomster — de smärre inkomsterna bli tillräckligt beskattade genom den allmänna kommunala inkomstskatten. Då en progressiv beskattning i främsta hand avser att täcka de kommunernas utgifter, som avse mera allmänna ändamål, men det just är för sådana utgifter, som de skattetyngda kommunerna böra erhålla gottgörelse vid skatteutjämningen, så synes det lämpligt, att denna progressiva skatt tillika användes i skatteutjämningssyfte, så att en viss del av vad som inflyter genom skatten får behållas av vederbörande kommun och återstoden användes för skatteutjämningsändamål. Skatten bör utgå efter för hela landet lika, i skatteförfattningen angiven skattesats; denna bör vara så avpassad, att progressivskatten tillsammans med den kommunala inkomstskatten i en kommun med medelhögt skattetryck åstadkommer en väl avvägd progression i beskattningen.

[Kommunal  
progressiv-  
skatt.]

Det av mig ifrågasatta skattesystemet skulle alltså innefatta en intressebeskattning genom dels avgifter, dels fastighetsskatt och dels näringskatt samt en beskattning efter förmåga genom en kommunal inkomstskatt, kompletterad med en progressiv skatt. Jag torde i detta sammanhang även böra något beröra de olika skatternas inbördes ställning i systemet.

De olika  
skatteformer-  
nas ställning  
i systemet.

Beträffande den förstnämnda skatteformen torde böra i författning angivas, uti vilka fall kommunen må upptaga dylika avgifter.

Vad åter angår intressebeskattningen i övrigt, så kan det ifrågasättas, huruvida icke det vore riktigast, att fastighets- och näringskatterna uttoges till så stort belopp, som erfordrades för att helt eller delvis täcka vissa av de kommunala utgifterna. Ehuru en sådan anordning har vissa skäl för sig, lär det dock möta stora svårigheter att omsätta densamma i praktiken. Man kan visserligen påvisa, att vissa yrkesgrupper hava större intressegemenskap med kommunen, men man kan däremot icke alltid avgöra, i vad mån en viss kommunal åtgärd tjänar ett statsändamål och i vad mån den närmast främjar ett lokalt intresse. Sålunda torde t. ex. polisväsendet i en större stad hava en dylik tvåfaldig uppgift; rättsskyddet är ett statsintresse, medan ordnandet av gatuträ-

fiken är ett rent lokalt intresse; den patrullerande poliskonstapeln tjänar såväl det ena som det andra syftet. I den mån en objektbeskattning motiveras därav, att viss verksamhet är ägnad att åsamka kommunen ökade utgifter eller att vissa grupper skattskyldiga äro mera stadigvarande bundna vid kommunen och till följd därav hava större intressegemenskap med densamma, blir det än svårare att avgöra, vilka utgifter som böra täckas genom en sådan beskattning. Slutligen torde de rent budgettekniska svårigheterna vid en dylik uppdelning bliva avsevärda. Vid sådant förhållande synes det mig, att man åtminstone icke för det närvarande bör beträda denna väg.

Ej heller torde det låta sig göra att fastställa vissa bestämda kvotdelar av kommunens utgifter, som skola täckas genom det ena och det andra slaget av skatter. I de kommuner, där förhållandet mellan de olika skatteobjekten är ungefär detsamma, möta väl inga hinder för en dylik anordning. Emellertid avvika förhållandena i en kommun ofta nog synnerligen starkt från förhållandena i en annan kommun, i det att skatteobjekten förekomma i ytterst växlande proportion. Att under sådana omständigheter fastställa enhetliga fördelningsgrunder av antydd art torde ej låta sig göra.

Fastighetsskatten och näringsskatten torde därför böra anordnas såsom repartitionsskatter sålunda, att en var skattskyldig deltagar i alla kommunens utgifter i förhållande till det honom påförda antalet skatte-kronor.

Vad angår de båda skatteformer, genom vilka skall verkställas en beskattning efter förmåga, så ligger det i sakens natur, att den kommunala inkomstskatten skall deltaga i repartitionen. Däremot kan detta icke bliva fallet med progressivskatten, sådan densamma av mig tänkts anordnad. Jag har tidigare framhållit, hurusom det torde vara uteslutet att göra en kommunal progressiv skatt till repartitionsskatt i egentlig mening. Däremot kunde det ifrågasättas att, i den mån utdebiteringen på de allmänna repartitionsskatterna överstiger vissa angivna gränobelopp per skatte-krona, låta kommunen verkställa en utdebitering av vissa procent av progressivskattens grundbelopp. Även en sådan anordning torde emellertid vara ägnad att medföra åtskilliga svårigheter utan några mera betydande fördelar. Det synes mig lämpligare, att progressivskatten, såsom jag förut antytt, fastställas att utgå efter en för hela landet lika skattesats samt i första hand tillgripes till täckande av kommunens utgifter, varefter återstoden utdebiteras på de tre repartitionsskatterna. Därest skalan för progressivskatten, på sätt jag tidigare ifrågasatt, avväges efter ett normalt skattetryck, blir väl följden den, att i kommuner

med särskilt lågt skattetryck, progressionen kommer att te sig något för stark; denna ojämnhet blir dock mindre, än den synes vara, om man, såsom riktigt är, bortser från den del av progressivskatten, som är avsedd att tjäna skatteutjämningsändamål; att denna del bör utgå efter enhetlig skala, oavsett skattetrycket i kommunen, är ju påtagligt. Där- emot skulle genom den av mig ifrågasatta anordningen vinnas enkelhet och reda.

Jag torde härefter böra ingå på frågan om repartitionsgrunderna för de tre allmänna repartitionsskatterna: fastighetsskatten, näringskatten och den kommunala inkomstskatten. Att överlåta åt kommunerna bestämmanderätt i denna del torde under nuvarande förhållanden ej böra ifrågakomma. En dylik rätt, vilken är okänd för nu gällande kommunala skattelagstiftning, skulle allt för lätt leda till att i en kommun, där en viss grupp skattskyldiga ägde majoritet, denna grupp bestämde repartitionsgrunderna på ett för sig fördelaktigt sätt. Skulle det framdeles visa sig möjligt att på något sätt uppnå trygghet mot missbruk, kan frågan givetvis ånyo tagas under övervägande.

Repartitions-  
grunderna.

Ävenledes finnas skäl för att göra åtskillnad mellan olika slag av kommuner. I den utpräglade stadskommunen äro ju utgifterna för lokala ändamål procentuellt av väsentligt större omfattning än uti landskommunen; i följd härav vore i den förra kommunen även en starkare intressebeskattning motiverad. Emellertid torde även i detta hänseende möta mycket stora svårigheter; det låter sig nämligen svårigen göra att finna en tillfredsställande indelningsgrund emellan de olika kommunerna. Den kamerala uppdelningen i stad och land lämnar därvid ingen ledning. Den stillastående småstadens budget kan förete större likhet med den typiska landskommunens, än vad som är fallet beträffande ett industrisamhälle å landsbygden. Alla gradskillnader äro tänkbara och finnas. Möjligen kan man framdeles, om kommunerna erhålla ordnad enhetlig bokföring, finna en lämplig indelningsgrund i det förhållande, varmed vissa slag av utgifter ingå i kommunens allmänna budget. Frågan härom torde i varje fall icke böra komma under omprövning förrän i samband med ett slutligt ordnande av skatteutjämningsfrågan. I likhet med de sakkunniga anser jag sålunda, att för det närvarande enhetliga repartitionsgrunder böra fastställas för hela landet. Visserligen kan detta rent teoretiskt sett leda till vissa orättvisor; i praktiken torde dessa i stort sett utjämnas. I de fall, där en starkare beskattning efter intresse är till följd av utgifternas beskaffenhet påkallad, kommer nämligen också — fränsett

den rätt att uttaga avgifter, som i dylika fall i regel torde komma till användning — en starkare intressebeskattning att i själva verket äga rum, detta beroende på det olika förhållandet, vari beskattningsobjekten förekomma inom olika slag av kommuner. I regel torde det nämligen vara så, att ju större plats utgifterna för icke lokala ändamål intaga i den kommunala budgeten och ju mindre starka skälen för en intressebeskattning alltså äro, desto större andel av de kommunala utgifterna uppbäres redan nu av de grupper skattskyldiga, som skulle underkastas intressebeskattning (t. ex. den rena landskommunen). Till följd av kommunalskatternas egenskap av att vara repartitionsskatter blir därför ökningen i skattebördan för dessa skattskyldiga icke särdeles stor. Ett exempel åskådliggör bäst det anförda. Om man antager, att i en landskommun nio tiondelar av hela skattekraften finnes hos en viss grupp kommunmedlemmar, skulle tydligtvis, om alla kommunens utgifter täcktes genom en enda lika inkomstskatt, denna grupp hava att bära 90 procent av skattetungan. Om nu allenast av denna grupp kommunmedlemmar därjämte uttoges en intresseskatt och denna sattes t. o. m. lika hög som kommunens totala inkomstskatt, finge nyssnämnda grupp betala dels såsom intresseskatt hälften av alla kommunens skatter dels ock såsom inkomstskatt nio tiondelar av återstoden. Detta innebure, att man av sagda grupp uttog 95 procent av hela skattebehovet i stället för såsom vid en beskattning uteslutande efter förmåga 90 procent. Genom intressebeskattningen skulle alltså varje av densamma berörd kommunmedlem vidkännas endast  $\frac{1}{18}$  högre skatter än förut.

Det från olika håll ofta hörda påståendet, att en kommunal intressebeskattning skulle innebära dubbelbeskattning, vittnar om missuppfattning av hithörande frågor. Man fränser, att kommunalskatterna äro repartitionsskatter, d. v. s. att utgiftsbehovet är lika, vare sig beskattningen lägges efter den ena eller den andra principen, samt att en genom intressebeskattning åstadkommen ökning av antalet skatteenheter (skattekronor) medför desto lägre utdebitering på en var av dem. I stället för att innebära en verklig dubbelbeskattning medför således intressebeskattningen endast någon förskjutning av skattetrycket över på de intressebeskattades sida.

Slutanmärkning.

Med hänsyn till de olika synpunkter, som måste avvägas mot varandra, och de intressekonflikter, som därvid uppkomma, torde det vara omöjligt att finna ett system, mot vilket ej anmärkningar kunna framställas. Jag har sökt att uppbygga ett system, som, så



långt det är praktiskt genomförbart, bereder möjlighet att på ett med rättvisa och billighet överensstämmande sätt fördela såväl skattskyldigheten mellan olika skattskyldiga inom en och samma kommun som ock skatteköllorna mellan olika kommuner, men jag inser fullväl, att brister finnas. Emellertid har jag icke funnit möjlighet att avhjälpa desamma utan att antingen begå en större orättvisa i annan riktning eller göra hela beskattningssystemet så invecklat, att en rätt tillämpning därav äventyras. Det har vid valet mellan olika anordningar gällt att bestämma sig för den, som kan förväntas medföra de minsta olägenheterna; att därvid vissa mera teoretiska inkonsekvenser i skattesystemet måste tolereras, ligger i sakens natur.

De förslag till bestämmelser rörande den kommunala beskattningen, vilka jag i enlighet med ovan framhållna synpunkter låtit utarbeta, innefatta emellertid icke ett slutligt utformande av det skisserade skattesystemet, så till vida som frågan om kommunernas rätt att uppbära avgifter icke berörts. Visserligen har inom finansdepartementet varit under övertvägande ett av kommunala nybildningskommittén den 12 december 1917 avgivet betänkande, innefattande, bland annat, förslag till lag om särskild bidragsskyldighet för gatuhållning med mera i vissa samhällen. Kammarrätten, vars yttrande över detta förslag inforrats, har emellertid, under erinran, bland annat, att 1916 års stadsplanekommitté upptagit förevarande spörsmål till behandling och därvid ifrågasatt att i stadsplanlagen intaga bestämmelser om gatas anläggning och underhåll samt renhållning och belysning, icke ansett sig böra ingå på närmare granskning av lagtexten. Då kommunernas rätt att upptaga avgifter — jag avser här icke de fall, där kommunen genom något sitt affärsdrivande verk uppbär betalning för leverans av elektrisk energi, gas, vatten m. m., utan endast de fall, då avgifterna avse att täcka utgifter för ändamål, som eljest skulle bekostas med skattemedel — väl i huvudsak torde komma att begränsas till ovan antydda fall och det vid sådant förhållande syns mig lämpligast att icke föregripa stadsplanekommitténs blivande förslag, har jag funnit det vara lämpligast, att denna fråga får tillsvidare anstå. Väl är det sant, att för ett riktigt avvägande av de repartitionstal, efter vilka de allmänna skatterna skola deltaga i täckandet av kommunens utgifter, i viss mån erfordras ett ståndpunktstagande till frågan huru stor del av dessa utgifter, som skall gäldas genom avgifter. Ju större betydelse avgifterna erhålla i systemet, desto mindre belopp böra uttagas genom den egentliga intressebeskattningen. Det oaktat torde något hinder icke möta för att nu framlägga förslag till ett ordnande av den allmänna

kommunala beskattningen; såsom nämnts lära nämligen avgifterna komma att begränsas till ett sådant fåtal områden, att, även om de bliva utav avsevärd betydelse för ett mindre antal kommuner, exempelvis vissa stadskommuner, desamma dock för det stora flertalet utav landets kommuner icke kunna inverka på det sätt, varpå skatteregleringen bör ordnas. Därtill kommer, att, då frågan om skatteutjämningen efter ett eller annat år upptages till slutlig prövning, repartitionstalen måste ånyo tagas under omprövning. Frågan om kommunernas rätt att uppbära avgifter torde då föreligga så utredd, att man då kan taga närmare ståndpunkt till densamma.

Vid det nu utarbetade förslaget till kommunalskattelag har utländsk lagstiftning väl varit under noggrant övervägande men däremot icke kommit att tjäna till mönster. Det har synts mig lämpligast att, i den mån sådant läte sig göra utan avsteg från det uppgjorda skattesystemet, anknyta kommunalskattelagen till nu gällande bestämmelser i bevillningsförordningen och förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt. Det utarbetade förslaget till kommunalskattelag torde ej heller komma att erbjuda allt för stora svårigheter för taxeringsmyndigheterna. Bestämmelserna om fastighetsskatten bliva i tillämpningen närmast att jämföra med bestämmelserna om den nuvarande fastighetsbevillningen; och den kommunala inkomstskatten ansluter sig i sak närmare till förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, än vad fallet är med nu gällande bestämmelser om inkomstbevillning. Då debiteringen till kommunal progressivskatt skall grunda sig direkt å den till inkomst- och förmögenhetsskatt verkställda taxeringen, erbjuder denna skatteform intet större arbete för taxeringsmyndigheterna. Däremot kan det ej förnekas, att näringsskatten i början kommer att bereda ökat arbete och besvär. Med hänsyn därtill, att näringsföretagen huvudsakligen äro tillfinnandes inom de större kommunerna med deras mera erfarna och tränade taxeringsnämnder, torde dessa svårigheter dock icke böra verka avskräckande.

De nya beskattningsformerna torde ej medföra något avsevärt ökat arbete med avseende å uppgörandet av den kommunala budgeten. Nu beräknas sammanlagda antalet bevillningskronor å fastighetsbevillningen och inkomstbevillningen, varefter man genom att med detta antal dela den summa, som skall täckas genom de allmänna skatterna, erhåller det belopp, som skall i kommunalskatt betalas för varje bevillningskrona. Vid tillämpning av den nya lagen blir förfarandet ungefär detsamma. Sedan man från de kommunens utgifter, som skola täckas genom de

allmänna skatterna, avräknat vad som beräknas inflyta genom kommunens andel i progressivskatten, hopräknas de skatteenheter, som belöpa å fastighetsskatten, näringskatten och den kommunala inkomstskatten, varefter man genom att med det därvid erhållna talet dividera den återstående utgiftssumman erhåller utdebiteringen per skatteenhet.

Jag har i det föregående talat endast om den borgerliga primärkommunen; med denna sammanfaller emellertid i regel den kyrkliga församlingen. Såväl på grund härav som med hänsyn till nödvändigheten av att ej göra taxerings- och debiteringsarbetet allt för tungt torde det ej böra ifrågasättas annat, än att denna specialkommun skall begagna sig av samma skattesystem som de borgerliga primärkommunerna. Allenast i fråga om progressivskatten påkallas en avvikelse, i det att denna skatteform icke tänkts skola tillgripas i de fall, då särskild utdebitering för nu nämnda specialkommun äger rum. Denna avvikelse är emellertid endast skenbar. Då progressivskattens skala måste avvägas med hänsyn till det samlade »kommunala» skatte-trycket (dock ej landstings- eller vägskatten), ligger det i sakens natur, att ny utdebitering av progressivskatt ej får äga rum. Väl kunde det ifrågasättas att i de fall, där hela progressivskatten ej behövde tagas i anspråk för den borgerliga primärkommunen, man skulle få vid särskild utdebitering för specialkommun först uttaga vad av progressivskatten återstår. Ett dylikt förfarande skulle emellertid onekligen bereda vissa svårigheter. På grund härav och då frågan säkerligen har ringa praktisk betydelse, har det synts vara lämpligare att i dylika fall, åtminstone tills vidare, låta utdebiteringen ske på de tre repartitionsskatterna: fastighetsskatten, näringskatten och den kommunala inkomstskatten.

Att vad nu sagts i fråga om kyrkoförsamling äger tillämpning jämväl å övriga specialkommuner såsom municipalsamhälle, skoldistrikt, tingslag m. m. är påtagligt.

*Vissa kommuner undantogs från skattereformen.*

Två slags kommuner, nämligen länskommunerna och väghållningsdistrikten, måste undantagas från en slutlig skattereform. Anledningen härtill är det ännu oavgjorda spörsmålet, huru vägfrågan bör lösas. Jag vill erinra därom, att enligt ett för någon tid tillbaka avlämnat kommittébetänkande den egentliga kostnaden för väghållningen skulle påläggas länskommunerna. Givet är, att, därest vägfrågans lösning sker i sådan riktning, skäl finnes att inom landstingsområdena giva fastighetsbeskattningen en mera framskjuten plats, än om länskommunerna skola hava endast sina nuvarande uppgifter. Innan denna

fråga blivit avgjord, synes beskattningen till länskommunerna ej kunna definitivt ordnas. Då det emellertid bör undvikas att vid sidan av de nya kommunala skatteformer, som jag går att föreslå, bibehålla jämväl bevillningen, som ju numera har sin enda betydelse för kommunalbeskattningen, torde man hava att provisoriskt ordna beskattningen till länskommunen på sådant sätt, att skattetrycket fördelas i stort sett på samma sätt som nu.

Att beskattningen till väghållningsdistrikt bör ordnas provisoriskt, ligger i sakens natur.

---

## VII. Vissa specialfrågor av större omfattning.

Sedan jag sålunda redogjort för de allmänna riktlinjer, vilka enligt min mening böra följas vid den kommunala skattereformen, skall jag ingå på en närmare redogörelse för det inom finansdepartementet utarbetade förslaget. Därvid torde jag böra först redogöra för vissa frågor, som äro av den omfattning, att en överskådlig framställning av desamma under vederbörande §§ icke lämpligen låter sig göra. Hit äro att räkna frågorna om skogsbeskattningen samt om bolags och kooperativa föreningars beskattning.

### A. Skogsbeskattningen.

Av den redogörelse för nu gällande kommunalbeskattning, som i det föregående lämnats, framgår, att skogen och dess avkastning i kommunalt hänseende beskattas dels genom den allmänna kommunalskatt, som utdebiteras på grundvalen av den allmänna fastighetsbevilningen, dels genom skogsaccis. Endast i det fall, att någon fått sig upplåten avverkningsrätt av annan, taxeras inkomst av skogsbruk, nämligen såsom inkomst av rörelse. Vad särskilt skogsaccisen beträffar, har förut framhållits, att densamma tillkommit för att komplettera den otillräckliga beskattning av skogen, som skedde genom fastighetsbevilningen. För att närmare karakterisera den ställning, man tänkt skulle tillkomma skogsaccisen i skattesystemet, tillåter jag mig hänvisa till vederbörande departementschef's anförande till det statsrådsprotokoll, som finnes bilagt propositionen i ämnet till 1909 års riksdag. Det heter där, bland annat:

Gällande bestämmelser.

»Jag förutsätter därför, att även framdeles, så länge nu gällande beskattningsgrundsatser få kvarstå orubbade, fastighetstaxering faktiskt kommer att verkställas sålunda, att vid taxeringsvärdets bestämmande hänsyn väl tages till fastighetens skogstillgång, men att i taxeringen Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)

icke inbegripes ståndskogens fulla värde. Det gäller således nu att för kommunens vidkommande söka suppleras skogsbeskattningen med en skatteform, som tillsammans med den skatt, som uttages på grund av fastighetstaxeringen, innebär en skälig beskattning av skogsbruket. Det är då uppenbarligen angeläget att vid sökandet av den nya skattetypen gå i en riktning, i vilken man kan tänka sig, att kommunalbeskattningen framdeles må komma att anordnas, så att den nya skattetypen kunde utan större ändringar inpassas i det beskattningssystem, som för övrigt komme att bli gällande. Jag är givetvis icke beredd att nu framlägga något färdigt program i sistnämnda hänseende. Emellertid synes det mig kunna antagas, att vid en omdaning av det kommunala skatteväsendet stor hänsyn bör, såsom på de flesta ställen i utlandet är förhållandet, tagas till det olika intresse i de kommunala institutionerna och anordningarna, som de skilda samhällsmedlemmarna kunna hysa, och till de olika fördelar, som de av dessa anordningar kunna hämta, samt att den kommunala beskattningen således bör mera än för närvarande erhålla karaktären av en objektbeskattning. Att emellertid skattebehoven för alla sådana delar av kommunens verksamhet, där ej någon egentlig åtskillnad i intressen emellan dess medlemmar kan anses föreligga, fortfarande som hittills bör fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande grunder för den kommunala skattskyldigheten, och att således under alla förhållanden jämväl en kommunal inkomstskatt skall komma att utgå, lärers få anses självklart. En reform av det kommunala skatteväsendet får sålunda till en av sina förnämsta uppgifter att anordna skattskyldigheten så, att de i bevillningsförordningen angivna skatteköllorna mindre än hittills behöva tagas i anspråk för kommunens räkning. Jag har redan nämnt, att en fastighetsbeskattning i bevillningsförordningens anda, om ock i behöflig mån reviderad, fortfarande torde vara på sin plats för kommunens vidkommande. I ett skattesystem av antydd art synes därjämte skogshanteringen böra tillförbindas att vid den tid, då skogen avverkas och avkastningen av skogsbruket sålunda flyter till ytan, till kommunen utgiva skatt för skogens avkastning.»

Vid behandling i riksdagen av 1909 års lagförslag om skogsaccis framhölls till en början av vederbörande utskott, att enligt dess mening lagen hade endast provisorisk karaktär och åsyftade ett omedelbart avhjälpande av betydande missförhållanden, som syntes ej böra få bestå ända till dess en definitiv lösning av frågorna om skogsbeskattningens och den kommunala beskattningens ordnande kommit till stånd. Utskottet betonade också, att riksdagen ej genom ett antagande av lag-

förslaget finge anses hava fattat ställning beträffande grunderna för denna definitiva lösning. Under debatterna i riksdagens kamrar underströks jämväl vad utskottet uttalat såväl i sistnämnda avseende som i fråga om lagens provisoriska karaktär.

I det utdrag av statsrådsprotokollet, som finnes fogat vid propositionen till 1912 års riksdag med förslag till lag om skogsaccis och om virkestaxering, framligger även dåvarande departementschefen ifrågasvarande lagstiftnings provisoriska natur.

Med utgångspunkt från att statsmakterna ej skulle anse sig i någon mån bundna av gällande lagstiftning om skogsaccis, hava såväl Eiserman och von Wolcker som Landén utarbetat sina förslag till bestämmelser om skogsbeskattning.

1917 års  
förslag.

Enligt Eiserman—von Wolckers förslag beskattas dels skogen såsom sådan genom fastighetsskatten, dels avkastning av skog till husbehov genom avkastningsskatt, dels avkastning av skog utöver husbehovet genom skogsaccis, dels inkomst av skogsbruk genom inkomst- och förmögenhetsskatt. Enligt detta förslag skulle alltså skogsaccisen bibehållas och endast normerna för dess utgörande i någon mån förändras.

Enligt Landéns förslag däremot träffas skogskapitalet dels av egendomsskatt, dels av förmögenhetsskatt, medan inkomsten av skogsbruk beskattas medelst kommunal inkomstskatt.

Vad först fastighetsbeskattningen av skog enligt Eiserman—von Wolckers förslag beträffar, innebär detta förslag, att så stor del av taxeringsvärdet, som svarar emot värdet av skog utöver husbehov, eller vad förslaget kallar skogsvärde, underkastas lindrigare bidragskyldighet än taxeringsvärdet i övrigt. Kompensation härför skulle beredas genom skogsaccisen, som därjämte skulle träda i stället för avkastningsskatten beträffande visst slag av skogsavkastning.

Skogen såsom  
föremål för  
fastighets-  
skatt.

Denna anordning innebure enligt förslagsställarnas uppfattning, att värdet av själva skogsmarken ävensom av skog, som ej kunde antagas överstiga husbehovet, underkastades enahanda bidragskyldighet som taxeringsvärde i övrigt. Eiserman och von Wolcker utveckla närmare innebörden av begreppet skog till husbehov. Förslaget fattade, yttra de bland annat, detta begrepp såsom ett kvantitetsbegrepp, nämligen såsom kapitalvärdet av förmånen för viss egendom att äga tillgång till så mycken skog, att egendomens genomsnittliga årliga virkesbehov kunde påräknas stadigvarande täckas genom skogens avkastning. Härvid inbegrepes under virkesbehov ej allenast fastighetens

Eiserman—  
von Wolcker.

eget behov till vedbrand, byggnads-, slöjd- och stängselvirke, utan ock vad som motsvarade skogsfångst för främmande egendomar, som på grund av servitut eller eljest hade rätt till virkestäkt å fastigheten. Hade egendom skog utöver husbehovet, bleve detta överskott att särskilt uppskatta såsom skogsvärde.

Såsom redan nämnts, hava Eiserman och von Wolcker tillstyrkt en modifiering av bidragsskyldigheten för skogsvärde, jämförd med bidragsskyldigheten för övrigt taxeringsvärde. En sådan anordning, yttra de, framstode principiellt befogad i avseende å skog, vars skötsel icke enligt lag eller eljest gällande föreskrift vore byggd på principen av s. k. uthållig avkastning. Skogskapitalet representerade nämligen beträffande sådana skogar — de ojämförligt flesta — en förmögenhet, som vid den fria hushållning, vilken vore medgiven, vore utsatt för risken av rubbningar, alltför stora och täta för att skogsvärde skulle kunna räknas såsom ett med skogsmark samt skog till husbehov i förslaget mening likvärdigt beskattningsobjekt. Påtagligen ägde synpunkten däremot icke samma grad av giltighet beträffande »skog till avsalu», som vore undandragen fri hushållning och vars framtida bestånd såsom skogskapital härigenom, praktiskt sett, finge anses betryggat. I fråga om sådana skogar borde emellertid å andra sidan komma i betraktande, att förutsättningarna för ett riktigt uppskattande av deras värde vore vida större än beträffande andra skogar. De förras areal samt bestånds- och växtlighetsförhållanden vore nämligen vida bättre kända än de senares, eftersom utan sådan kännedom en planmässigt ordnad hushållning överhuvud icke vore möjlig. Det lede ej heller något tvivel, att redan under nuvarande ordning landets forstmässigt skötta skogar vore uppskattade vida mer efter sitt värde än andra skogar. Att vid sådant förhållande beskatta de förra fullt efter ett värde, som i stort sett kunde antagas vara riktigt uppskattat — vare sig ett värde vid uthålligt skogsbruk eller allmänna saluvärdet — medan skog, vars uppskattning icke i samma utsträckning kunde antagas bliva ett nöjaktigt uttryck för dess allmänna saluvärde, bleve för en del av detta värde, nämligen skogsvärdet, underkastad beskattning efter en lägre skattefot, skulle framstå såsom en opåkallad hårdhet i beskattningen, vilken knappast syntes kunna eller ens böra utjämnas genom att skärpa accisskyldigheten för accispliktig avkastning från det senare slaget av skogar. Särskilt ur skogsvårdssynpunkt framstode också såsom i hög grad befogat, att objektbeskattningen beträffande skog, som stode på tillväxt och som under tiden icke borde av skogsägaren tillgodogöras genom avverkning, lättades och detta i lika grad för all skog utöver husbehovet.



Enligt Landéns förslag skall fastighetsskatten utgå i oförändrat förhållande till fastighets taxeringsvärde, oavsett till vilken del detsamma motsvaras av å fastigheten belintlig skog.

Liksom Eiserman och von Wolcker föreslår väl även Landén ett åsättande å fastighet av vissa specialvärden, däribland även skogsvärde. Detta värde skall emellertid omfatta ej blott all växande skog utan även själva den skogbärande marken, och skälet för åsättande av särskilt skogsvärde är närmast önskan att erhålla starkare garanti för ett riktigt taxeringsförfarande.

I frågan, huruvida fastighetsskatten borde utgå med lägre belopp för den del av taxeringsvärdet, som motsvarade värdet av skog, framhåller Landén, bland annat:

Till förklaring därav, att skogens värde endast till en del beaktades vid taxeringen, hade från olika håll gjorts gällande, att skogen vore lös egendom och på grund av ständigt skeende avverkningar underkastad årliga värdeförändringar; om skogen bleve inbegripen i taxeringsvärdet, skulle taxeringsvärdena fördenskull bliva alltför mycket fluktuerande. Om nu sådana skäl över huvud taget vore av någon betydelse under nuvarande lagstiftning, torde de i allt fall icke spela någon roll vid tillämpning av en lagstiftning sådan som den föreslagna. Skogsvärdena vore enligt förslaget avsedda att särskilt för sig angivas och skulle även emellan de allmänna fastighetstaxeringarna jämkas i förhållande till skedda avverkningar, under det att fastighetsvärdena i övrigt bibehölle sin av gammalt eftersträfvade stabilitet. För kommunen kunde det icke vara till någon olägenhet att kunna beskatta de tillgängliga skatteobjekten, så länge de funnes i behåll. Däremot förefölle det att bliva till synnerligen stor olägenhet för kommunerna, om de berövades tillfället att beskatta vissa skatteobjekt på grund därav, att dessa objekt inom en mer eller mindre avlägsen framtid kunde antagas upphöra att finnas till. Vidare vore enligt förslaget all produktiv egendom, såväl fast som lös, underkastad en efter likformiga grunder beräknad egendomsskatt, och några vägande skäl att från denna skatt särskilt undantaga skogen syntes icke föreligga.

Vad anginge farhågorna för att en beskattning av skogen såsom sådan skulle föranleda skogsägaren till total avverkning av skogen, så vore det nog andra omständigheter, som spelade den avgörande rollen i fråga om dylika avverkningar. Då virkesprisen vore höga eller skogsägaren eljest bleve bjuden en i hans ögon stor kontant köpeskilling för en skogstrakt, vars värde för honom själv tedde sig obetydligt i jämförelse med det kapital, han på en gång kunde inhösta, låge det

nära till hands, att han fölle för frestelsen att göra sig av med skogen och inhösta vinsten. Om han vore i behov av penningar, vore det ofta nog genom realisation av sparad skog, som han lättast kunde avhjälpa behovet. Men icke kunde man med rätt säga, att en lindrig skatt, sådan som den nuvarande fastighetsbevillningen och den därpå grundade kommunalskatten eller den föreslagna egendomsskatten, även med inberäkning av skatterna till landstinget, våghållningsdistriktet och prästerskapet m. fl., behövde tvinga någon att realisera ett helt skogsbestånd eller att ur skogen uttaga mera än skogen tålde utan att dess bestånd äventyrades.

Det hade under den förberedande behandlingen av frågan om en skogsaccis någon gång antytts möjligheten att låta denna skatteform i framtiden utvecklas så, att den kunde ersätta objektskatten å fastighets skogsvärde, d. v. s. fastighetsbevillningen och den därpå grundade kommunala skatten på fast egendom, för såvitt den utginge i förhållande till skogens värde. Sådana antydningar hade emellertid merendels framkommit i ett sammanhang, som visade, att fastighetsbevillningens natur att vara en skatt på fast egendoms avkastning därvid trätt i förgrunden. Skogsaccisen vore emellertid av helt annan natur än den föreslagna fastighetsskatten, som vore en skatt på besittningen. Det kunde för övrigt särskilt för rena skogskommuner medföra ödesdigra verkningar att ersätta den jämnt inflytande fastighets-skatten å skog med en blott vid avverkningarna inflytande sådan. Jämförelsetal för beräkning av en dylik skogsaccis i förhållande till andra skatter skulle saknas. Formellt skulle en sådan anordning synas innebära en lättare beskattning av skog än av andra inkomstkällor. I realiteten kunde detta även bliva fallet, men det kunde även hända, att motsatsen inträffade. Resultatet bleve i varje fall beroende av huru de för skogsbeskattningen efter vissa grunder valda accisbeloppen kunde motsvara de för beskattningen av övriga skatteobjekt efter särskilda andra grunder valda skattesatserna. Huru dessa än valdes, hade man dock ingen trygghet för att de olika skatteformerna komme att bidraga till en rättvis och jämlik beskattning. Ty själva grunden för beskattningen i det ena och det andra fallet vore sådan, att den icke erbjöde möjlighet till jämförelse mellan de belopp, som på de två vägarna uttoges i skatt.

Skogsavkast-  
ningens be-  
skattning.  
Eiserman—  
von Wolcker.

Jag övergår nu till att redogöra för de båda förslagens bestämmelser i fråga om beskattning av skogsavkastning, respektive inkomst av skog.

Det har förut framhållits, att Eiserman—von Wolckers förslag

bibehåller skogsaccisen och låter avkastningsskatten träffa endast husbehovsskog. Såsom motiv för denna anordning anföres i huvudsak följande:

Så länge det i lanthushållningen vore vanligt, att jordbruk och skogsbruk dreves tillsammans, måste det otvivelaktigt vara ur rent principiell synpunkt riktigast att låta all å fastigheten driven näring, som ginge ut på att ur fastigheten avvinna dess naturliga avkastning av varje slag, betraktas såsom härflytande av en enda förvärvskälla: jordbruksfastighet. Det hade icke heller varit principiella betänkligheter utan fastmera skattetekniska skäl, som föranlett de sakkunniga att i sitt förslag fritaga viss skogsavkastning från avkastningsskatt i syfte att i stället låta den träffas av skogsaccis. Önskvärdheten av fasthet i kommunalbeskattningen hade föranlett de sakkunniga att föreslå tillämpning av medeltalsberäkning vid fastställandet av skattepliktig avkastning av näringar utav skilda slag. Skogsavkastningen syntes emellertid vara av beskaffenhet att endast undantagsvis — nämligen å större skogskomplexer i samme innehavares hand — kunna beräknas såsom en regelmässigt återkommande årsavkastning, utom vad anginge det årliga husbehovet till fastigheter, som hade tillgång till husbehovets fyllande. En så oberäknelig faktor som skogsavkastning utöver årligt husbehov kunde icke vara lämplig att medtagas vid taxering av en jordbruksfastighets medelavkastning. Det vore icke nog med att skogsavkastningen av ifrågavarande slag icke vore regelmässigt återkommande, utan den kunde också understundom antaga dimensioner så betydande, att de icke stode i något som helst rimligt förhållande till fastighetens avkastningsförmåga i övrigt. På grund härav syntes den knappast lämpa sig att ens under någon form deltaga i den allmänna repartitionen utan risk att störande inverka på kommunalbeskattningens jämnhet, i det att skogsavkastningen kunde såsom skattekölla inom en kommun flöda över hövan rikligt under ett eller annat år för att därefter under ett antal år fullständigt sina. Skogsavkastningen utöver husbehovet syntes därför vida tjänligare såsom föremål för en särbeskattning under skogsaccisens form.

I fråga om tillämplighetsområdena för vardera beskattningsformen — avkastningsskatten och skogsaccisen — framhålles i förslaget, bland annat, att skogsaccislagens husbehovsbegrepp ansetts icke böra bibehållas. För närvarande vore från skogsaccis fritaget allt virke, som användes för fastighetens eller därvid sambrukad fastighets behov av byggnads-, slöjd- eller stängselvirke samt bränsle, eller som användes för fullgörande av fastigheten enligt lag eller eljest åliggande byggnads- eller underhållsskyldighet, eller slutligen som från allmän skog på grund

av särskild föreskrift avgiftsfritt utlämnades. Av skäl, som i förslaget närmare utvecklats, hade i detta avkastningsskattens och skogsaccisens tillämpningsområden i fråga om skogsavkastning uppdelats på det sätt, att andra skogsprodukter än virke såväl som allt det virke, som användes till stängsel, slöjd och vedbrand samt till underhåll av åbyggnaderna å den jordbruksfastighet, varifrån virket tagits, eller å annan jordbruksfastighet, som tillhörde eller arrenderades av ägaren till den förra fastigheten och tillika vore belägen inom samma kommun som denna, skulle tagas i beräkning vid taxeringen till avkastningsskatt, medan annat virke skulle beskattas genom skogsaccis.

Sakkunnigledamoten von Wolcker har i särskilt yttrande uttalat, att han funne jämväl sådant husbehovsvirke, som tillgodogjordes för ny- eller ombyggnad, böra underkastas avkastningsbeskattning.

Landén.

Landén uttalar i fråga om skogsaccisen, att den ej hade sitt berättigande i det av honom föreslagna skattesystemet, vilket i sig inrymde såväl en objektskatt å skogens förmögenhetsvärde som ock en art inkomstskatt, som grundades på skogens behållna avkastning.

I motiveringen framhålles, bland annat, följande:

Såsom skogsbeskattningen av Landén föreslagits, vore den ordnad efter samma principer, som gällde för beskattningen av all annan näring. Jordbruksnäringen och varje annan yrkesmässig verksamhet beskattades nämligen i likhet med skogsbruket dels genom en objektskatt å den produktiva egendom, som användes för verksamhetens utövande, dels genom en kommunal inkomstskatt på näringens avkastning. En ny skatteform vid sidan av dessa två skatter, lagd på någon särskild art av näringsverksamhet, utan att samtidigt hava till ändamål att träffa de övriga arterna av sådan verksamhet, skulle ur rättvisans synpunkt vara berättigad, endast om den särskilt beskattade verksamheten ansåges böra framför andra skatteobjekt åläggas en extra beskattning. Men det torde, om man bortsåg från den särskilda beskattning, som utginge under namn av skogsvårdsavgift, näppeligen kunna anföras giltiga skäl till stöd för ett förslag att av sådan anledning införa en undantagsbeskattning för skogsbruket i förhållande till andra näringar.

Sedan 1910 års skattereform genomfört en inkomstbeskattning, som även avsåg skogens avkastning, torde man icke längre av hänsyn till taxeringssvårigheterna behöva vara rädd för att även för kommunernas räkning införa en dylik form för beskattning av skogsavkastningen. Och hade man en gång beslutat sig för en sådan beskattningsform, hade man icke något vidare behov av skogsaccisen, vilken icke hade annan uppgift

än att träffa skogsavkastning med en kompletterande skatt utöver den enligt erfarenheten otillräckliga fastighetsskatten.

Nu kunde det visserligen invändas, att den redan införda skogsaccisen lika gärna kunde bibehållas i det nya systemet, och att under sådan förutsättning den direkta skatten på skogsavkastning kunde undvikas. Härei skulle då ligga den fördelen, att man sluppe dels avskaffa en nyligen införd skatt, dels införa en ny och på kommunalbeskattningens område oprövad skatt. Häremot reste sig dock åtskilliga mycket avsevärda hinder. En objektskatt av den typ, som skogsaccisen representerade, kunde svårigen inrymmas i ett rationellt skattesystem, utan att en liknande skattetyd inom systemet komme till användning även för andra ändamål än för skogsbeskattningen. Konsekvensen skulle kräva, att man funne en form för accisbeskattning även av annan näring än skogsbruket, särskilt för jordbruksnäringen, men även för handel och industri. Det hade emellertid icke syntts möjligt att finna sådana kompletterande accisformer. Och, om de infördes, skulle de ändå behöva kompletteras med direkta skatter, som vore ägnade att i någon mån differentiera skattskyldigheten med hänsyn till rent personliga förhållanden, vilka som bekant icke kunde beaktas vid en accisbeskattning.

Ej heller kunde man med bibehållande av skogsaccisen låta avkastning i övrigt av fast egendom samt av andra inkomstkällor beskattas genom direkta skatter. Det kunde nämligen ej ur rättvisans och jämlikhetens synpunkt försvaras, att vid beskattningen av den skogsbrukande skattdragaren underlåta att taga hänsyn till de rent personliga förhållanden, som beaktades beträffande andra. Härtill komme svårigheter vid uppskattningsförfarandet. Det vore exempelvis svårt att fördela driftkostnader på jordbruket och skogsbruket, en svårighet, som bleve än större, då tillgodogörande av skog till husbehov skulle direkt beskattas.

Landén grundade sålunda sitt förslag att ombilda den kommunala skogsbeskattningen utan anlitande av skosaccisen på följande skäl: Redan vid skogsaccisens tillkomst hade dess provisoriska karaktär betonats. Det hade följaktligen redan från första början varit klart, att dess framtida bibehållande, efter en genomgående ombildning av kommunalbeskattningen, skulle vara beroende av denna beskattnings karaktär i det stora hela. Då skogsaccisen icke läte sig inpassas i det av Landén uppställda kommunala beskattningssystemet, utan tvärtom skulle till obotlig skada för dess helhetsverkan bryta av däriifrån på ett betänkligt sätt, hade förslaget måst utgå från att skogsaccisen avskaffades.

Någon särskild redogörelse för huru Eiserman och von Wolcker tänkt sig beskattningen av inkomst av skog i den föreslagna inkomst-

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)*

och förmögenhetsskatten och huru Landén avsett att träffa även skogskapital med sin kommunala förmögenhetsskatt, synes mig icke i detta sammanhang erforderlig.

1913 års  
skogsenquête.

Efter framställning av de kommunalskattesakkunniga hava på sin tid från 1913 års taxeringsnämudsordförande inhämtats upplysningar, i vad mån skogsmark och skog för det dåvarande inginge bland kommunernas beskattningsföremål. Rörande de därvid avgivna yttrandena i fråga om grunderna för uppskattning av skog tillåter jag mig att hänvisa till den vid Eiserman—von Wolckers betänkande fogade sammanfattningen.

Avgivna ut-  
låtanden över  
1917 års  
förslag.

Uti de över förslagen nu avgivna yttranden, i vad dessa avse skogsbeskattningen, framhålles, bland annat, följande.

Länsstyrel-  
serna.

*Länsstyrelsen i Stockholms län:* Skog borde ingå i repartitionen efter samma debiteringsgrund som jordbruksfastighet i övrigt. Skogsavkastningen borde beskattas efter samma grunder som annan avkastning och ej efter en så stereotyp form som skogsaccisen. Osäkerhet kunde uppstå genom att behandla husbehovsskog annorlunda än övrig skog.

*Länsstyrelsen i Södermanlands län:* Ej blott skogsmarken utan även den växande skogen borde taxeras till fastighetsskatt, men, till förekommande av den växande skogens överbeskattning med hänsyn till skogsaccis och inkomstskatt, borde den deltaga i fastighetsskatten efter en väsentligen reducerad skattefot.

*Länsstyrelsen i Östergötlands län:* Ehuru det syntes önskligt, att bestämmelser rörande skogsaccisen inarbetats i Eiserman—von Wolckers förslag, syntes de skäl, som anförts för skogsaccisens bibehållande såsom särskild skatteform, övertygande.

*Länsstyrelsen i Kronobergs län:* I fråga om beskattningen av skogen och dess avkastning funne sig länsstyrelsen böra giva företräde åt de grunder och förslag, som innefattades i Landéns betänkande.

*Länsstyrelsen i Gottlands län:* Särskilt praktiska skäl talade för att vid taxeringen fast egendoms skogsvärde finge omfatta ej blott värdet av den växande skogen i dess helhet utan även själva skogsmarken. Skäl till skogsaccisens bibehållande ansåges ej föreligga.

*Länsstyrelsen i Blekinge län:* Bestämmelsen i Eiserman—von Wolckers förslag, att värdet av skog utöver husbehovet skulle särskilt upptagas såsom skogsvärde och beskattas efter ett lägre procenttal än den egentliga jordbruksfastigheten, vore synnerligen lämplig, vilket be-

styrktes av nu rådande förhållanden i fråga om taxering av skog. Även för fastighetskreditens skull vore det önskvärt, att skogsvärdet icke sammanblandades med fastighetsvärdet i övrigt, då skogsvärdet hastigt kunde försvinna och därigenom göra taxeringsvärdets betydelse vid låns beviljande illusorisk. Skogsaccisens bibehållande funne länsstyrelsen välbetänkt.

*Länsstyrelsen i Kristianstads län:* Principiellt torde frågan om skogsbeskattningen vinna en tillfredsställande lösning i Eiserman—von Wolckers förslag. Skogsaccisens bibehållande lände till fördel för systemets mångsidighet. Det syntes emellertid kunna ifrågasättas, om ej en ytterligare lindring i bidragsskyldigheten för skogsvärde, än den Eiserman och von Wolcker syntes hava tänkt sig, vore befogad. Såsom ersättning för härigenom minskat bidrag skulle lämpligen ifrågakomma någon höjning av skogsaccisen.

*Länsstyrelsen i Malmöhus län:* Eiserman—von Wolckers förslag vore i fråga om skogsbeskattningen väl avvägt. De från skogsintresserat håll framställda farhågorna för en beskattning av skog medelst fastighetsskatt funne länsstyrelsen överdrivna.

*Länsstyrelsen i Skaraborgs län:* Landéns förslag vore mycket enklare och lättare att tillämpa, och, då det ej torde medföra några olägenheter, förordade länsstyrelsen detsamma.

*Länsstyrelsen i Värmlands län:* Åsättande av särskilt skogsvärde vore opraktiskt och svårt att genomföra. Då avkastningen av skogen skulle drabbas jämväl av inkomstskatt, syntes skogsaccisen sakna berättigande.

*Länsstyrelsen i Västmanlands län:* Beskattningen av inkomst från skogsbruk enligt Eiserman—von Wolckers förslag vore bättre än enligt Landéns förslag ägnad att bidraga till stabilitet i det kommunala finansväsendet, och denna synpunkt borde i möjligaste mån beaktas. Fråga vore, om ej genom en fastighetsskatt vid sidan av skogsaccisen skogsfastigheter bleve alltför hårt betungade av skatt.

*Länsstyrelsen i Jämtlands län:* Länsstyrelsen vore betänksam mot att bibehålla den provisoriska beskattningsform, som skogsaccisen innebure. Det borde icke vara omöjligt att låta skogsavkastningsskatten upptagas efter samma normer som annan avkastningsskatt men låta densamma i repartitionen för de kommunala behoven vara underkastad särskilda normer och i viss omfattning gå i fondering för kommande behov.

*Sveriges allmänna lantbrukssällskap samt Stockholms läns och Kalmar läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* uttala sig för en

*Lantbrukssällskapet och hushållningssällskapen.*

skogsbeskattning efter linjerna: skogsmarken ingår i det allmänna taxeringsvärdet, växande överloppsskog beskattas efter särskild taxering, skogsavkastningen genom skogsaccis.

*Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* uttalar sig emot fastighetsskatt å växande skog.

*Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* riktar sig emot en taxering av skog till skövlingsvärde och ifrågasätter skärpt beskattning av skog, som skövlas.

*Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* uttalar sig till förmån för skogsaccisens bibehållande.

*Sveriges  
skogsägare-  
förbund.*

*Sveriges skogsägareförbund* avstyrker Landéns förslag, då beskattningen enligt detsamma ej ägde rum huvudsakligen vid skogsavkastningens uttagande.

I avseende å Eiserman—von Wolckers förslag lämnas en kritik, som av förbundet i huvudsak sammanfattas på följande sätt:

Beskattning av det växande skogskapitalet vore ej lämplig, enär detta ofelbart skulle leda till en nationalekonomiskt förkastlig, i förtid skeende avverkning av skogsbestånden; en på jordbruksegendomens skogsvärde baserad fastighetsskatt vore därför en synnerligen olämplig beskattningsform;

skogsfastigheternas beskattning borde ske dels genom fastighetsskatt å själva skogsmarken utan skog, dels genom skogsaccis å det avverkade virkets rotvärde;

för att motverka de olägenheter för kommunerna, som kunde tänkas uppstå genom skogsaccismedlens ojämnheter under olika år, borde primärkommunerna vid accisbeskattningen sammanföras till större enheter; inom dessa borde accismedlen fördelas å respektive primärkommuner efter dessas skogsarealer. Taxeringen till skogsaccis borde bibehållas hos primärkommunerna, vilka jämväl borde berättigas att för egen del före fördelningen undantaga viss (25 %) procent av accismedlen från den egna kommunen;

fondering av skogsaccismedel under gynnsammare år borde få ske till förmån för de år, då samma medel på grund av konjunktursvängningarna inginge med mindre belopp.

Att låta skogsvärdet bestämmas med hänsyn till skillnaden mellan husbehovsskog och annan skog funne förbundet mindre lyckligt.

*Domän-  
styrelsen.*

*Domänstyrelsen:* Det syntes styrelsen vara av stor nationalekonomisk vikt, att landets skogskapital bevarades i största möjliga grad oför-



minskat. Från sådan utgångspunkt måste en skattelagstiftning, som toge sikte på den växande skogen såsom ett väsentligt skatteobjekt, te sig särdeles ofördelaktig, varemot i sådant hänseende intet torde vara att erinra mot en skatteform, som i likhet med skogsaccisen pålade skogsägaren en utgift vid det tillfälle, då skogen skildes från marken och genom sin förvandling till penningar beredde den skattskyldige lättat tillfälle till utskyldernas erläggande. Det ville därför förefalla styrelsen ändamålsenligast — på samma gång som det torde kunna sägas innebära allenast ett följdriktigt fullföljande av redan inslagen väg — att den växande skogen ej alls toges som skatteobjekt men att skogsaccisen bestämdes att utgå med ett förhöjt belopp, därvid förhöjningen skulle avse att kompensera den nedgång i skatt, som skulle vållas genom att fastigheternas värden bestämdes utan hänsyn till den växande skogen i vidare mån, än som kunde motiveras av tillgången på husbehovsvirke. Ett tillämpande av en dylik åskådning behövde självfallet ej hindra, att ett skärskilt skogsvärde vid taxeringen sattes, om så ansåges lämpligt.

*Kammarrätten:* Då kammarrätten uttalade sig till förmån för att i ett blivande kommunalt beskattningssystem utrymme lämnades för accisbeskattning av skogsavkastning, vore det huvudsakliga skälet härför den till synes viktiga angelägenheten att i största möjliga mån förlägga beskattningen av skog och dess avkastning till tiden för skogens avverkning. Det låge enligt kammarrättens mening synnerlig vikt uppå, att beskattningen av det växande skogskapitalet gjordes så lindrig, som förhållandena kunde medgiva, på det att icke en för hård beskattning av skogen skulle i sin mån verka hämmande för rationell skogsvård. Om således, på sätt Eiserman—von Wolckers förslag förutsatte, skogsvärdet lämpligen borde i jämförelse med taxeringsvärdet i övrigt lindrigare beskattas, borde å andra sidan compensation härför vinnas genom att låta avkastningen av skogen undergå hårdare beskattning än annan avkastning av fast egendom. För en beskattning av sistnämnda art, avsedd att på en gång träffa avkastningen och taxeringsvärdet, i vad det samma blivit genom fastighetsbeskattning lägre beskattat än annat taxeringsvärde, syntes accisbeskattningen erbjuda den lämpligaste beskattningsformen. Skogsaccisbeskattningen hade visserligen i avbidan på kommunalskattefrågans slutgiltiga lösning förlänats allenast provisorisk karaktär. Men vid skogsaccisens tillkomst hade dock förutsatts, att denna skattetyd borde utan större ändringar kunna inpassas i det beskattningssystem, som slutligen komme att antagas. I varje fall syntes an-

*Kammarrätten.*

ledning att inhibera skogsaccisbeskattningen icke vara att hämta av det sätt, varpå detta beskattningsinstitut hittills fungerat. Även från skogsvårdsmännens sida hade kraftigt påyrkats skogsaccisbeskattningens fortfarande tillämpning i ett reviderat kommunalt skattesystem. Såväl domänstyrelsen som Sveriges skogsägareförbund hade emellertid velat giva skogsaccisen än större betydelse än densamma enligt Eiserman—von Wolckers förslag erhållit, i det att accisen skulle ersätta icke blott avkastningsskatt för skogsavkastningen utan tillika hela fastighetsskatten för det växande skogskapitalet; och skulle således allenast skogsmarken draga fastighetsskatt. På grund av den ojämnhet, varmed skogsaccisen inflöte, kunde emellertid befaras, att en dylik anordning skulle under vissa år medföra ett oskäligt övervältande av den kommunala skattebördan på övriga beskattningsföremål. Särskilt för mindre så kallade skogskommuner skulle säkerligen avsevärda svårigheter uppstå. Skogsägareförbundet hade till förebyggande av sådana olägenheter föreslagit, förutom fondering av accismedel, sammanslagning av primärkommuner till större skogsbeskattningsdistrikt, inom vilka skogsaccisen borde kunna inflyta med större jämnhet än inom var kommun för sig. Även om detta uppslag kunde vara förtjänt av viss uppmärksamhet, mötte dock för dess genomförande alltför stora svårigheter, för att kammarrätten skulle i frågans nuvarande läge våga förorda detsamma. Med en anordning av ifrågavarande slag kunde exempelvis knappast undvikas, att den debiteringsprocent, efter vilken skogsaccisen skulle utgå, gjordes lika för samtliga kommunerna inom distriktet, oberoende därav, huruvida den ena kommunen hade behov av större eller mindre utdebitering än den andra.

Kammarrätten förordade den av Eiserman—von Wolcker föreslagna bestämningen av begreppet skogsvärde, men uttalade sig till förmån för bibehållande av gällande skogsaccislags husbehovsbegrepp, varför virkesfångst till ny- eller ombyggnader enligt kammarrättens mening borde beläggas med avkastningsskatt och icke med skogsaccis.

Departements-  
chefen.

Enligt de av mig förut uppdragna riktlinjerna för kommunal-skattereformen skulle allmän bidragsskyldighet till kommunen fullgöras av fastighetsägare eller med dem i skattehänseende likställda innehavare utav fast egendom dels genom fastighetsskatt och dels genom beskattning av inkomsten. Då jag nu går att undersöka, i vad mån förhållandena påkalla undantag från dessa allmänna normer beträffande skogsbeskattningen — vare sig fråga är om beskattning av växande skog eller beskattning av inkomst vid försäljning eller avverkning av skog — vill jag förut-

skicka den erinran, att, när man vid en genomgripande skattereform, sådan som den nu förevarande, skall bedöma, i vad mån äldre beskattningsformer kunna inrangeras i systemet, det väl ej i och för sig är av någon betydelse, om dessa skatteformer vid sin tillkomst betecknats såsom provisoriska, men att man däremot endast av vägande skäl bör göra några avvikelser från det vid skattereformen följda allmänna systemet, vare sig dessa avvikelser bestå i bibehållandet av någon förutvarande, i systemet ej passande beskattningsform eller eljest i undantagsbestämmelser för särskilda fall.

Vad då först angår frågan, huruvida inkomst utav skogsbruk (ordet här taget i vidsträckt mening) bör beskattas efter andra normer än annat slags inkomst, så synes mig något principiellt skäl för undantagsbestämmelser i sådant avseende icke förefinnas. Inkomstbeskattningen bör, enligt vad jag förut framhållit, avse att utgöra en beskattning efter förmåga, och förmågan måste anses vara lika stor, vare sig inkomsten härrör av skogsbruk eller ej. Då 1910 års statsskattereform redan infört en beskattning av ifrågavarande slags inkomst, behöver man ej heller av hänsyn till taxeringssvårigheterna tveka att jämväl i fråga om den kommunala beskattningen jämställa inkomsten av skogsbruk med annat slags inkomst. Att ersätta den kommunala inkomstbeskattningen, såvitt inkomst av skogsbruk angår, med en accis eller att eljest låta skogsinkomsten intaga en särställning synes alltså icke böra ifrågakomma. Jag vill i detta sammanhang erinra därom, att det av Eiserman och von Wolcker för accisens bibehållande åberopade skäl, att en skogsavskattning icke lämpligen kunde göras till föremål för medeltalsberäkning, icke längre äger giltighet vid det förhållande, att några bestämmelser om medeltalsberäkning ej medtagits i det inom departementet utarbetade skatteförslaget.

Annorlunda ställer sig däremot frågan om skogens »intressebeskattning». Att i det av mig förut skisserade skattesystemet någon sådan beskattning bör äga rum, synes mig påtagligt; tveksamt är däremot, i vilken utsträckning och på vad sätt beskattningen bör ske. Det synes mig, att man i detta avseende måste komma till olika resultat, beroende på huruvida fråga är om skog till husbehov eller till avsalu. Att beträffande fastighet, å vilken finnes skog endast till husbehov, tillämpa andra normer för beskattningen av den del utav taxeringsvärdet, som belöper å förmånen av sådan skogstillgång, än för beskattningen av fastighetsvärdet i övrigt, torde ej böra ifrågakomma. Nämda förmån utnyttjas i så intimt samband med fastighetens brukande, att den ej bör i beskattningshänseende betraktas särskilt för sig. Annat är förhållandet,

om å fastigheten finnes växande skog till avsalu. Sådan virkestillgång avses ju icke att utnyttjas i omedelbart samband med själva fastighetens brukande och intager redan av denna anledning en särställning. Om man jämför med varandra två fastigheter med samma jordbruksvärde, exempelvis 15,000 kronor, men av vilka den ena därför har sparad ståndsog för ett mera avsevärt belopp, t. ex. 30,000 kronor, så synes det knappast vara förenligt med rättvisa, att ägaren av den senare fastigheten skulle hava att under det skogen står på rot erlägga tre gånger så stor skatt efter *intresse* (jag avser här icke beskattningen av inkomst från skogen) som ägaren av den förra fastigheten. Värdet av skog till avsalu kan ej anses i lika hög grad som fastighetsvärdet i övrigt vara en måttstock för vederbörande innehavares intressegemenskap med kommunen. Det torde också till en del vara i känslan av det oriktiga i att i beskattningshänseende jämställa skog till avsalu med fastighetsvärde i övrigt, som taxeringsmyndigheterna — enligt vad framgår av den vid Eiserman—von Wolckers betänkande fogade sammanfattningen av inkomna yttranden i fråga om grunderna för uppskattning av skog — bruka upptaga det beräknade skogsvärdet med allenast ett reducerat belopp. Jag anser sålunda, att för växande skog, som ej är erforderlig för fastighetens eget behov, icke bör utgöras fastighetsskatt efter samma repartitionstal som för fastigheten i övrigt. Jag förutsätter därvid givetvis, att till grund för taxeringen även beträffande skogen lägges det verkliga värdet. Däremot kan jag ingalunda ansluta mig till den meningen, att skogsvärde bör helt undandragas fastighetsskatt mot compensation av accis. För särskilt sådana landskommuner, där skogsfastigheterna äro det för närvarande viktigaste skatteobjektet, skulle det medföra synnerliga svårigheter, om den årliga regelbundna fastighetsskatten, i vad anginge skogsvärde, omlades till en allenast vid avverkningen inflytande accis. Att en måttlig årlig beskattning jämväl av den växande skogens värde skulle föranleda till skadliga kalavverkningar eller eljest ur förstlig synpunkt mindre välbetänkta åtgärder, lär ej vara att befara.

#### B. Aktiebolags och solidariska bankbolags beskattning.

Inledande  
översikt.  
Kommunal-  
beskattningen.

Enligt bevillningsförrordningen äro aktiebolag och solidariska bankbolag i fråga om skyldighet att utgöra bevillning jämställda med enskilda personer. Däremot har den inkomst, som delägarna i dylika bolag från desamma åtnjutit, varit fri från bevillning ända till ingången

av innevarande år. Enligt bevillningsförfordningen, sådan den tidigare lydde, skulle väl såsom inkomst av kapital räknas utdelning av aktier i utländska aktiebolag, men först på grund av den ändring i bevillningsförfordningen, som vidtogs vid 1919 års lagtima riksdag, skall såsom inkomst av kapital räknas med visst undantag jämväl utdelning å aktier i inländska aktiebolag och å lotter i solidariska bankbolag.

Innan jag övergår till att redogöra för vad de föreliggande båda kommunalskatteförslagen innehålla i fråga om bolags skattskyldighet samt bolagsdelägarnas skyldighet att skatta för inkomst från bolag, skall jag lämna en kortfattad översikt över utvecklingen av motsvarande fråga beträffande statens inkomstskatt.

Statsbeskatt-  
ningen.

I förordningen om inkomstskatt den 21 juni 1902 stadgades, att vid taxering av inländska aktiebolags och enskilda bankbolags inkomst avdrag finge ske för ett belopp, som motsvarade den till aktie- eller lottägarna bestämda utdelning, dock icke för mera än sex procent å inbetalt aktie- eller lottkapital. I övrigt sammanföll skattskyldigheten för bolag med skattskyldigheten för enskilda personer. Skatten utgick sålunda å bolags beskattningsbara inkomst progressivt efter inkomstens storlek utan hänsyn till huruvida denna inkomst härledde sig från ett större eller mindre kapital.

1902 års  
förordning.

Genom den förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, som utfärdades den 28 oktober 1910, undergick skattskyldigheten för bolag och solidariska bankbolag en fullständig omläggning.

1910 års  
förordning.

Vid anmälande inför Kungl. Maj:t av det författningsförslag, som låg till grund för 1910 års proposition i ämnet, anförde dåvarande chefen för finansdepartementet, att, medan för bestämmandet av den personliga skatteförmågan såsom det mest framträdande momentet framstode inkomstens absoluta storlek, varpå alltså progressionsskalan för enskilda personer byggdes, kunde en juridisk persons skatteförmåga åter, om den byggdes på inkomst, näppeligen grundas på samma förhållande. Inkomstens storlek i och för sig bleve ju synnerligen missvisande, om denna inkomst bedömdes oberoende av det kapital, vars avkastning inkomsten motsvarade. Först i den mån på grund av gynnsamma omständigheter bolagets inkomst överstege den normala avkastningen av aktiekapitalet, förefunnes enligt departementschefens mening en fullgiltig grund för tillämpning av en progressiv skatteskala.

I anslutning till denna uppfattning hade i förslaget för bolagen

uppbyggt en särskild skatteskala, som i fråga om progressionen följde vinstens förhållande till kapitalet. Bolag skulle erlägga skatt för hela sin inkomst, och skatten skulle utgå med högre procent av inkomsten, ju större denna vore i förhållande till bolagets kapital. Till kapital skulle i nu berörda hänseende räknas allenast inbetalt aktie- eller lottkapital.

1911 års  
ändring.

Vid 1911 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till ändrad lydelse av ifrågavarande paragraf (20 §) i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt. Enligt detta förslag, som antogs av riksdagen, skulle vid den för skatteprogressionens bestämmande erforderliga beräkningen av förhållandet mellan bolags vinst och bolags kapital till det sistnämnda räknas såväl aktie- eller lottkapitalet som ock reservfonden, oavsett huru nämnda kapital och fond bildats. Vidare föreskrevs ändring i den för bolag gällande skatteskalen, i syfte att ändringen i fråga om bestämmandet av bolags kapital icke skulle verka minskning av inkomstskattens totalbelopp. Anledningen till denna förändring angavs vara den, att, då man för beskattningsändamål skulle ställa inkomst eller vinst hos ett bolag i förhållande till ett visst kapital, till detta kapital borde räknas bolagsmännens hela behållna förmögenhet i bolaget. Bolagets inkomst utgjorde avkastningen å allt det delägarna tillhöriga, i bolaget nedlagda kapitalet. Skatteprogressionen borde alltså följa inkomstens förhållande till bolagets samlade förmögenhet, således till sammanlagda beloppet av bolagets samtliga fonder.

I fråga om bolagsmännens egen inkomstbeskattning gällde emellertid fortfarande samma bestämmelser som enligt 1902 års inkomstskatteförordning. Bolagsmännen voro sålunda icke skyldiga erlägga inkomstskatt för annan del av bolagets vinst än erhållen utdelning. Detta medförde emellertid den inkonsekvensen, att, medan i ett bolag, där vinsten helt eller delvis utdelades till bolagsmännen, som eventuellt placerade sina vinstandelar i andra företag, dessa bolagsmän blevo underkastade beskattning, varemot i ett annat bolag, där vinsten fick stå inne och göras räntebärande i bolaget, bolagsmännen undgingo beskattning för vinsten. Vare sig vinsten utdelades eller, genom fondering, bolagets tillgångar och i följd därav även aktiernas värde ökades år från år, hade dock bolagsmännen haft samma förmögenhetstillskott.

1918 års änd-  
ringsförslag.

För att i någon mån råda bot på detta missförhållande föreslog Kungl. Maj:t i proposition (nr 395) vid 1918 års lagtima riksdag i huvudsak en återgång till 1910 års bestämmelse, att vid beräkning av vinstens förhållande till bolagets kapital hänsyn icke skulle tagas till annat kapital än

sådant, som verkligen blivit inbetalt. Härigenom skulle åstadkommas en något strängare beskattning av bolagens årliga avkastning, i den mån densamma härrörde från dylika fonderingar. I propositionen föreslogs därjämte, att såsom utdelning från bolag skulle räknas även vad som tillföll bolagsman vid bolags upplösning.

Denna proposition vann emellertid icke riksdagens bifall.

Vid 1919 års lagtima riksdag avgav Kungl. Maj:t i ämnet en ny proposition (nr 259), utarbetad på grundvalen av ett av särskilda sakkunniga avgivet förslag. Detta förslag innebar icke någon ändring i avseende å bestämningen av det kapital, till vilket hänsyn skulle tagas vid beräkning av vinstens förhållande till bolagets kapital. I stället föreslogs upptagande av en särskild skatt, benämnd B-skatt, för den del av bolagets vinst, som användes till fondering.

1919 års  
ändring.

Denna proposition godkändes av riksdagen, och förordning i ämnet har utfärdats den 31 oktober 1919 (nr 733). Dess innehåll är i ifrågasvarande hänseende huvudsakligen följande:

Utöver den inkomstskatt, aktiebolag och solidariska bankbolag redan enligt äldre bestämmelser ha att erlägga, skall av sådant bolag erläggas inkomstskatt med viss procent för varje fullt hundratal kronor av den del av bolagets nästföregående år till beskattning taxerade inkomst, som icke i vanlig ordning utdelats till delägarna; dock efter avdrag av de å sagda inkomst belöpande kronoutskylder, ävensom, i fråga om försäkringsaktiebolag, av vinstutdelning till försäkringstagare eller av för samma ändamål reserverade medel (B-skatt). I den mån sålunda beskattade tillgångar i vanlig ordning utdelas, äger bolaget åtnjuta restitution med viss procent för varje fullt hundratal kronor av de till delägarna sålunda utdelade tillgångar, skola de därvid iakttagas, att sammanlagda beloppet av restituerade medel icke må uppgå till högre belopp än de av bolaget i B-skatt erlagda skattemedel. Restitution sker i den ordning, som är stadgad i fråga om restitution av kronoutskylder.

Ehuru B-skatten sålunda erlägges av vederbörande bolag, är den i verkligheten en skatt direkt å bolagsmännen.

Huvuddragen av de linjer, efter vilka de sakkunniga i sina avgivna förslag tänkt sig bolagens kommunala beskattning, hava redan i samband med redogörelsen för de av de sakkunniga föreslagna allmänna riktlinjerna för en kommunalbeskattning berörts. Det torde emellertid tillåtas mig att här erinra om vad förslagen i avseende å bolags beskattning innehålla.

1917 års  
förslag.

Eiserman —  
von Wolcker.

Enligt Eiserman—von Wolckers förslag skulle fastighetsskatt och avkastningsskatt erläggas av aktiebolag och solidariska bankbolag. Däremot skulle bolagsmännen i princip vara fria från avkastningsskatt för vad de från bolaget erhållit. Avkastningsskatt skulle sålunda i regel icke betalas för utdelning å aktier m. m. Inkomst- och förmögenhetsskatt skulle däremot erläggas av bolagsmännen för erhållen utdelning men icke av bolagen.

Såsom skäl för att bolagsmännen i regel ej skulle vara underkastade avkastningsskatt för erhållen utdelning från bolag, anför Eiserman och von Wolcker, att en dylik beskattning synts obillig, enär den reellt om också icke formellt skulle innebära en dubbel beskattning av samma avkastning.

I fråga om taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt beträffande bolag anför Eiserman och von Wolcker, bland annat, följande:

Enligt förslaget skulle delägarna i aktie- och bankbolag, i likhet med vad som gällde enligt statens förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, beskattas för utdelning från bolaget och för bolagets förmögenhet, sådan denna framträdde i värdet av delägarers aktier eller lotter. Däremot vore enligt förslaget dylika bolag, i olikhet med vad som gällde enligt nämnda förordning, för egen del frikallade från kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt. Förutom det principiellt oriktiga i att låta en beskattning, som skulle uppbäras av *personlig* skatteförmåga, träffa aktie- och bankbolag, hos vilka sådan skatteförmåga allenast i överförd mening kunde sägas vara för handen, skulle det mött svårighet att bestämma, åt vilken kommun beskattningsrätten, därest sådan skolat ifrågakomma, borde tillerkännas. Att på sätt, som gällde i fråga om statens inkomst- och förmögenhetsskatt, för vilken frågan om beskattningsorten icke hade reell betydelse, förlägga beskattningen till den kommun, där bolagets styrelse hade sitt säte, skulle väl knappast låtit försvara sig, då det kunde bero av ren tillfällighet, till vilken kommun bolaget förlade sin styrelse, och bolaget med denna kommun icke behövde i sin verksamhet hava minsta beröring. Den kommunala beskattningsrätten, om sådan överhuvud ansetts böra ifrågakomma, hade väl i sådant fall bort komma den eller de kommuner till godo, inom vilka bolaget bedrivit verksamhet. Även om det låte sig göra att till beskattning inom flera kommuner uppdelade bolags inkomst — därvid ränteutgifter och andra omkostnader, som ej hänförde sig till viss förvärvskälla, väl finge proportionellt eller i annan ordning avdragas från de särskilda avkastningsbeloppen — samt att vidare så anordna inkomstbeskattningen, att densamma icke behövde, såsom dess natur egentligen krävde, ske blott i en kommun, utan kunde förläggas till



flera kommuner, skulle dock alltid kvarstått svårigheten att finna beskattningssort för inkomst, som ej hänfört sig till verksamhet inom viss kommun här i riket, såsom utdelning å aktier, inkomst från utlandet o. s. v.

I varje fall skulle bolags inkomst till den del, som motsvarat utdelningen till aktie- eller lottägarna, icke rimligen kunnat göras till föremål för kommunal inkomstbeskattning, enär eljest samma inkomst blivit två gånger beskattad, något som i fråga om kommunalbeskattningen vore obefogat.

Enligt förslaget vore det således allenast den efter utdelningen till aktieägarna återstående delen av bolagets vinst, som undginge taxering till kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt året näst efter det år, då vinsten intjänats. Detta innebure emellertid icke, att av bolaget till fonder upplagda eller eljest reserverade vinstmedel under alla förhållanden komme att helt undgå sådan beskattning, utan blott att beskattningen i stort sett ställdes på framtiden. Förr eller senare komme väl i regel även de reserverade medlen delägarna i form av utdelning till godo, om ej förr så vid bolagets upplösning.

Eiserman och von Wolcker behandla därefter i sitt betänkande frågan om vad som är att anse såsom utdelning eller ej. Beträffande vad de i detta hänseende anföra torde jag kunna inskränka mig till att hänvisa till betänkandet.

Sedan Eiserman och von Wolcker framhållit, att bolag eller rättare deras förvärv genom en sådan för längre eller kortare tid uppskjuten beskattning komme att i förhållande till enskilda personers inkomst intaga en i viss mån gynnad ställning i avseende å kommunal inkomstbeskattning, anföra de slutligen: Om det kommunala beskattningsväsendet underlåte att till fullo utnyttja alla beskattningsmöjligheter beträffande aktiebolagens inkomst, så behövde därav ej följa, att denna inkomst belades med mindre skatt till det allmänna än annan inkomst. Förhållandet borde nämligen ses ur den synpunkten, att det kommunala beskattningsintresset i den konkurrens med det statliga, som alltid måste föreligga, då bägge begagnade sig av en och samma beskattningsform, förbehölle åt staten att taga i anspråk den beskattningsmöjlighet, som för den kommunala beskattningen icke lämpat sig att utnyttja. En annan fråga bleve emellertid, huruvida eller i vad mån staten icke genom den dubbelbeskattning, som enligt gällande bestämmelser faktiskt etablerats beträffande aktiebolag och dess delägare, finge anses hava redan tillgodogjort sig den sålunda för kommunalbeskattningens del icke utnyttjade beskattningsmöjligheten.

Enligt *Landéns* förslag skola aktie- och bankbolag erlägga såväl objektsskatt, d. v. s. egendomsskatt å fast och lös egendom, som ock

*Landén.*

kommunal inkomstskatt; aktie- och lottägarna skola erlægga kommunal inkomstskatt för erhållen utdelning å aktier och banklotter. Kommunal förmögenhetsskatt erlägges icke av bolag. I bolagsmännens förmögenhet inräknas icke värdet av aktier i inländska aktiebolag och lotter i solidariska bankbolag.

I motiveringen anføres, bland annat, följande:

Vid bedömandet av frågan, huru den kommunala inkomstbeskattningen av aktiebolagens vinst och aktieutdelningen till aktieägarna skulle ordnas, hade man först att fästa sig vid det förhållandet, att enligt den i statens skattelagstiftning sedan år 1902 införda principen såväl aktiebolagen ansåges skattskyldiga för sin vinst som aktieägarna gjorts skattskyldiga för sin aktieutdelning från samma bolag. Därvid hade man — såsom helt naturligt vid införande av en allmän och ren inkomstskatt av modern typ — gått ut ifrån att delägarnas beskattning för aktieutdelningen vore en given sak, som ej behövde någon motivering, medan man däremot ansett sig nödsakad att särskilt motivera aktiebolagens egen inkomstbeskattning, för såvitt anginge den del av bolagens vinst, som till delägarna utdelades. När det gällde den kommunala inkomstbeskattningen, syntes det däremot vara en lika given sak, att aktiebolagen skulle underkastas den beskattning vid inkomstkällan, som vore den karakteristiska formen för den kommunala inkomstskatten, medan frågan om delägarnas beskattning för aktieutdelningen måhända kunde vara i behov av någon särskild undersökning.

Det ansåges ställt utom tvivel, att den i statens skattelagstiftning genomförda beskattningen av aktiebolagens vinst hos bolagen och av utdelningen från bolagen hos delägarna vore en verklig dubbelbeskattning av samma vinst. Och så vore det för visso, om man betraktade bolagens vinst såsom i själva verket en delägarnas vinst. Nu hade emellertid det ekonomiska livet i många avseenden utvecklats så, att vad som förr syntes vara självklara begrepp, i våra dagar hade upphört att vara det. Under aktiebolagsbildningens första tid hade säkerligen bibehållits ett personligt samband mellan bolaget och dess intressenter, och de senare hade ansett sig i många fall själva såsom idkare av den näring, vilken utövats i bolagets namn, eller ansett sig deltaga i bolagets verksamhet genom de förtroendemän, som de själva satt i sitt ställe. Nu åter vore det i det stora antalet fall regel, att den, som i egenskap av aktieägare inginge i ett aktiebolag, om han nu gjorde det med avsikt att kvarstå i sådan egenskap en längre tid, gjorde detta uteslutande i syfte att placera sitt kapital på ett sätt, som på en gång gäve honom den säkerhet, han ansåge tillfredsställande, och den räntevinst, han fordrade. Från hans synpunkt vore placeringen i aktier en penningplacering lik varje

annan. Men den beräknades dock i regel dels giva bättre årlig avkastning, än som erhöles vid insättning å bankräkning eller av inköpta obligationer, dels ock ofta nog i sig innebära en möjlighet till kapitalvinst genom aktiernas värdestegring. Det stora flertalet aktieägare i våra aktiebolag hade ingen annan personlig beröring eller befattning med bolaget än den, som bestode däri, att de lyfte sin årliga utdelning. Och det intresse, de visade för bolagets rörelse, inskränkte sig merendels till att följa med vinstresultaten och därpå grunda sina beräkningar om den fördel, som därav kunde för dem uppkomma genom utdelning och eventuell värdeökning. Att aktieutdelningen vore befriad från kommunal beskattning och att värdestegringen, där den icke utnyttjades genom realisation inom vissa år, icke alls beskattades såsom inkomst, såvida den icke åtnjötes av den, som yrkesmässigt köpte och sålde aktier, uppmuntrade i sin mån till kapitalets placering på detta sätt.

Då vederbörande departementschef i sammanhang med framläggandet av 1902 års förslag till förordning om inkomstskatt motiverat den föreslagna beskattningen av aktiebolagens vinst vid sidan av aktieägarnas beskattning för utdelningen från samma bolag, hade han framhållit två synpunkter till stöd för sitt förslag. Dels hade han ansett, att beskattningen av vinsten hos aktiebolagen själva vore av annan natur än den personliga inkomstbeskattning, som träffade delägarna, dels hade han betonat lämpligheten av att för beskattningen utnyttja den högre skattekraft, som han ansett förefinnas hos aktiebolagen. Han hade knappast berört frågan från dubbelbeskattningens synpunkt, eftersom hela hans utläggning gått ut ifrån att den personliga inkomstskatt, vilken träffade aktieägaren, vore en annan art av beskattning än den aktiebolagen ålagda s. k. inkomstskatten. Han hade därför ej heller behövt röra sig med fiktionen, att aktiebolagen och deras delägare vore självständiga rättssubjekt. I den kommunala lagstiftningen på detta område kunde måhända med större skäl göras gällande, att aktiebolagen och aktieägarna vore från varandra i fråga om skattskyldighet fullt fristående rättssubjekt. För varje kommun vore de i första hand tillgängliga skatteobjekten de konkreta inom kommunen befintliga förvärvskällorna. I den mån dessa gjordes till föremål för objektbeskattning, t. ex. i egendoms-skattens form, vore det utan betydelse för beskattningen, om ägaren vore en fysisk person eller ett bolag eller en annan juridisk person. Samma vore förhållandet, principiellt sett, i fråga om den kommunala beskattningen av förvärvskällans avkastning. Det vore själva verksamheten, som vore föremål för beskattningen. Skattskyldighetens mått däremot bestämdes med hänsyn till avkastningens storlek. Vad åter

beträffade den mera personliga inkomstbeskattningen inom kommunen, riktade sig densamma även mot sådan inkomst, som icke direkt härflöte från någon konkret förvärvskälla inom kommunen. Grunden för beskattningen vore här, att den skattskyldige hade sitt hemvist inom kommunen, och måttet för densamma bleve hans inom kommunen skattepliktiga inkomst. Hit hörde sådan hans inkomst, som icke vore underkastad en annan kommuns beskattningsrätt, och sålunda, bland annat, hans inkomst genom aktieutdelning. Ty denna inkomst vore såsom sådan icke underkastad beskattning annorstädes och borde alltså, om den bleve föremål för beskattning, beskattas hos aktieägaren och i hans bostadskommun. Att vederbörande driftskommun därjämte beskattade de inkomstkällor, som tillhörde det bolag, från vilket aktieutdelningen erhöles, vore en sak för sig. Aktieägarens verkligen uppburna utdelning vore för honom en inkomst, som i hans hand vore fullt så skattekraftig som all annan av honom åtnjuten inkomst. Den omständigheten, att välbärgade eller till och med förmögna medlemmar av kommunen enligt nu gällande lagstiftning kunde alldeles undandraga sig att bidraga till kommunens utgifter endast genom att placera sina tillgångar i aktier i stället för att på annat sätt göra dem räntebärande, hade länge nog med rätta framhållits såsom en brist i den kommunala skattelagstiftningen. Och denna brist framträdde i så mycket skarpare dager i de fall, då aktieägarens bostadskommun vore en annan än den, där aktiebolaget utövade sin verksamhet. Med hänsyn härtill hade i förslaget dels bibehållits den skattskyldighet i fråga om inkomst, som enligt gällande bevillningsförfordning ålåg aktiebolagen, dels ock såsom en nyhet stadgats, att aktieägarna skulle vara skattskyldiga för sin inkomst genom aktieutdelning från bolagen.

Den senare skattskyldigheten hade enligt förslaget icke fört med sig någon rätt för bolagen att från beskattning undantaga viss del av sin vinst. Från bolagens egen synpunkt skulle en sådan rätt knappast kunna motiveras. Bolagets skyldighet och förmåga att betala skatt i förhållande till storleken av den uppnådda avkastningen rönt givetvis icke någon inverkan därav, att den del av avkastningen, som bolaget utbetalade till sina delägare, betraktades såsom delägarnas inkomst och såsom sådan beskattades. Och från synpunkten av vederbörande kommuns intresse skulle det vara oriktigt att medgiva ett aktiebolag nedsättning i dess skattskyldighet på den grund, att bolagets delägare även gjordes skattskyldiga för sin utdelning från bolaget, helst i de mycket vanliga fall, då aktieägaren för nämnda utdelning och bolaget för rörelseinkomsten vore underkastade olika kommuners beskattningsrätt. Detta

bleve ju enligt förslaget fallet, då aktieägaren vore bosatt i en annan kommun än den, som utgjorde aktiebolagets beskattningsort. Det hade nämligen ansetts vara i sin ordning, att utdelning å aktier i inländska aktiebolag, på sätt i statens skatteförfordning vore stadgat och i likhet med sådan utdelning från utländska bolag, kommunalt beskattades såsom inkomst av kapital, vilken inkomst såväl enligt förslaget som enligt gällande lagstiftning alltid beskattades i bostadskommunen.

För att en obehörig dubbelbeskattning skulle föreligga, förutsattes vanligen, att en och samma skattskyldig av ett och samma till skatt berättigade samhälle eller art av samhälle bleve två gånger beskattat för samma skatteobjekt under likartade beskattningsformer. En sådan dubbelbeskattning bleve icke följden av den föreslagna beskattningen av aktieägares utdelning. Skattesubjekten och skatteobjekten vore faktiskt icke desamma — i det ena fallet beskattades aktiebolagen för en inom viss kommun åtnjuten avkastning, i det andra aktieägaren för sin utdelning från det inom samma eller annan kommun befintliga aktiebolaget. Utdelningen vore i regel icke ens en del av bolagets samma år beskattade avkastning. I vad mån den hos bolaget beskattade avkastningen bidroge till skapandet av den vinst, som bolaget ett kommande år kunde utdela till sina aktieägare, vore icke alltid beräkneligt, lika litet som någon jämförelse kunde göras mellan den skatteprocent, som den hos bolaget beskattade avkastningen och den hos aktieägaren beskattade utdelningen på sina tider finge vidkännas, ofta nog inom olika kommuner. Allt syntes sålunda tala för att i kommunalt beskattningshänseende betrakta aktiebolagens verksamhet och aktieägarens aktieutdelning såsom för sig självständiga beskattningsföremål.

Man brukade ibland till stöd för aktieutdelningens fritagande från beskattning åberopa, att det gäves så kallade familjebolag, vilkas delägare faktiskt vore så intimt förenade med bolaget, att den beskattning, som träffade detta, i verkligheten finge bäras av dem, vadan en verklig dubbelbeskattning skulle äga rum, därest aktieägarna dessutom finge betala skatt för sina utdelningar. Det vore mycket sannolikt, att sådana fall kunde framdragas. Men det kunde helt säkert icke påvisas, att icke denna olägenhet uppvägs av de fördelar, aktiebolagsformen gäve delägarna. Vore icke fördelarna så betydande, att de kompenserade den dubbla beskattningen, komme delägarna nog icke att välja eller bibehålla aktiebolagsformen för sin sammanslutning. Ty det funnes intet, som tvingade dem därtill. Det stode en var fritt att välja en annan form för sammanslutning, om aktiebolagsformen t. ex. ur beskattningssynpunkt skulle anses medföra allt för stor extra belastning. Och särskilt för de

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)*

åberopade familjebolagen torde det icke vara förbundet med någon avsevärd olägenhet att arbeta under annan bolagsform än aktiebolagsformen.

En sak, som syntes fullt klar, vore, att, därest aktieutdelning skulle beskattas såsom delägarrens inkomst, densamma i allo skulle underkastas skattskyldighet enligt samma regler, som gällde för annan inkomst. Särskilt torde det vara nödvändigt att låta densamma bära en relativt lika hög andel av den kommunala skattebördan. Skulle man t. ex. söka att för denna del av inkomsten tillämpa en särskild kommunal skatteprocent, så skulle — vilken teknisk anordning som än valdes för att nå detta syfte — härav uppstå svårigheter att fastställa den skattskyldiges behållna inkomst inom kommunen. Denna framkomme enligt förslaget efter vissa avdrag från den sammanräknade nettoavkastningen av samtliga den skattskyldiges inom kommunen skattepliktiga inkomstkällor, bland annat för skuldräntor med viss begränsning. Om nu utdelningen av aktier skulle bära en lägre del av skattebördan än de övriga inkomsterna, måste man låta denna utdelning bära sin behöriga andel av de gemensamma skuldräntorna, men det vore givetvis mycket svårt, att icke säga omöjligt, att avgöra, huru stor del av räntorna, som direkt hänförde sig till aktiebesittningen. Denna svårighet, som även torde framträda i andra fall, då ränteavdrag skulle göras från viss inkomst, vore i dessa fall av mindre betydelse än i fråga om aktieutdelningens beskattning, därest denna gjordes lindrigare än beskattningen av annan inkomst. Ty aktieägaren torde utsättas för en stark frestelse att vid beräkning av sin behållna inkomst avräkna så mycket som möjligt av sina ränteutgifter, även de för aktiebesittningen åsamkade, från inkomster av annat slag än utdelning av aktier, då det ju för honom bleve av vikt att få den lägre, för sistnämnda slag av inkomst gällande skatteprocenten tillämpad å hela beloppet av denna inkomst eller å så stor del som möjligt därav. Denna frestelse kunde bliva så stark, att kravet på beskattningens rättvisa i många fall bleve illa tillvarataget. Med hänsyn såväl härtill som till den omständigheten, att det icke torde finnas något oavvisligt behov att lindra skattskyldigheten för aktieutdelning i förhållande till annan inkomst, hade Landén icke sökt finna någon metod för genomförande på direkt väg av dylik lindring. Aktieägaren bereddes emellertid på indirekt väg någon lindring i sin kommunala skattskyldighet genom den anordning, som förslaget givit den kommunala förmögenhetsskatten, en anordning, som för övrigt föreslagits även av andra skäl.

Landén ingår härefter på frågan om den särställning, som i ak-

tier och banklotter placerat kapital skulle intaga beträffande den av honom föreslagna förmögenhetsskatten. Då emellertid denna skatteform icke ingår i det inom finansdepartementet uppgjorda skattesystemet, torde jag kunna här förbigå vad han i detta hänseende anför.

Ur de över förslagen avgivna yttrandena, i vad dessa avse bolagsbeskattningen och beskattningen av bolagsdelägare, har jag redan förut i samband med vad som anförts beträffande de allmänna principerna för kommunalskattereformen återgivit vissa delar, i den mån desamma synts äga större betydelse för ställningstagandet till de i förslagen förordade skattesystemen såsom sådana. Jag erinrar här blott, att de länsstyrelser och landsting, vilkas yttranden ovan återgivits, och vilka särskilt berört frågan, vänt sig emot den enligt deras förmenande alltför lindriga beskattningen av inkomst från bolag enligt Eiserman—von Wolckers förslag, medan däremot handelskamrarna vänt sig mot så kallad dubbelbeskattning av bolagsinkomster. Ur de avgivna utlåtandena må emellertid här ytterligare återgivas följande yttranden, som mera i detalj behandla föreliggande fråga.

*Avgivna utlåtanden*

*Länsstyrelsen i Stockholms län* hölle före, att det knappast finnes fullgiltiga skäl för att icke låta utdelningar å aktier och banklotter ingå i skatterepartitionen i samma utsträckning som annan inkomst av kapital. Eiserman och von Wolcker gjorde väl gällande, att härvidlag dubbelbeskattning föreläge, och rent teoretiskt sett kunde väl en dylik deduceras fram beträffande utdelningar från inländska aktiebolag och solidariska bankbolag, men i praktiken vore det nog svårt att finna skillnaden mellan exempelvis en aktie och en räntebärande obligation, för vilka vid inköpet priset torde beräknas, icke med hänsyn till att aktiebolag, som utgivit aktien, hade att erlägga utskylder för hela sin vinst, utan med tanke på att i ena som i andra fallet den beräknade avkastningen stode i lämplig proportion till inköpspriset.

*Länsstyrelserna.*

Landén hade väl i motsats till Eiserman och von Wolcker ansett utdelningar å aktier och banklotter böra undergå kommunal beskattning, men hade, för att mildra den nya skatteplikten för detta slags avkastning, föreslagit, att värdet av aktier och banklotter icke skulle medtagas vid den kommunala förmögenhetsskatten. Länsstyrelsen ansåge emellertid den omständigheten, att dylika utdelningar förut varit fritagna från kommunal beskattning, knappast utgöra fullgiltig anledning att vid förmögenhetstaxeringen utesluta värdet av aktier och banklotter. Däremot förefunnes i tekniskt hänseende en verklig svårighet,

nämligen att exakt angiva, huru stor del av en eventuell skuld, som skulle belöpa å aktieinnehavet, därest samtidigt funnes andra värden, som tillsammans med aktierna eller banklotterna utgjorde den sammanlagda förmögenheten.

Vad åter anginge Eiserman—von Wolckers förslag att från kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt fritaga juridiska personer, så syntes det som skulle därigenom till nackdel för de inkomsttagare, vilkas skattebörda förslaget avsåge att minska, lämnats en onödig fördel för de bärkraftiga. Vid det förhållande, att fråga vore endast om en supplerande skatt, torde, särskilt vad aktiebolag anginge, större betänkligheter icke böra finnas mot att låta dessa erlägga denna skatt i den ort, där styrelsen hade sitt säte, än att låta delägarna i kommanditbolag skatta i mantalsskrivningsorten, evad verksamheten bedreves där eller på annan ort.

*Länsstyrelsen i Blekinge län:* Beträffande de olika ståndpunkter, som de båda förslagen intoge till frågan om aktiebolags och aktieägars beskattning, torde det icke kunna bestridas, att i den allmänna uppfattningen en utdelning å aktier vore en avkomst av kapital, som ganska litet skilde sig från räntebeloppet å en inköpt obligation e. d., och av samma anledning vore det för den stora allmänheten ganska obegripligt, att en medlem av kommunen, som ägde betydligt kapital och avkomst därav samt betjänade sig av kommunens institutioner och anordningar, icke skulle i någon mån bidra till de kommunala skattebehovens fyllande i bostadskommunen, därför att han hade sin förmögenhet placerad i aktier. Något olika ställde sig visserligen saken beträffande s. k. familjeaktiebolag, där dubbelbeskattningen mera klart framträdde, men det vore intet hinder, att dessa bolag, där så ansåges förmånligt, återginge till den gamla formen av handelsbolag e. d. Med hänsyn till sålunda framhållna synpunkter ansåge länsstyrelsen sig icke kunna förorda något av de föreliggande förslagen till aktiebolags beskattning oförändrat. Enligt Eiserman—von Wolckers förslag komme aktiebolag att bli lindrigare beskattade än såväl enskilda näringsidkare som inkomsttagare, ity att endast den del av årsvinsten, som utdelades till aktieägarna, och som ofta kanske utgjorde ett mindre belopp av vinsten i dess helhet, finge deltaga i repartitionen, för såvitt densamma bestredes av skatten för inkomst och förmögenhet. För avhjälpande av denna orättvisa ansåge länsstyrelsen, att aktiebolag även borde för sin årsvinst erlägga skatt för inkomst och förmögenhet.

Sedan länsstyrelsen vidare erinrat, att Eiserman och von Wolcker mot



aktiebolags taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt invänt, bland annat, att, då ett bolag bedreve rörelse inom olika kommuner, svårighet uppstode att rättvist fördela bolagets skatteplikt mellan de olika kommunerna, ifrågasätter länsstyrelsen i anledning härav, bland annat, att aktiebolags skatt skall huvudsakligen användas för utjämning av skattebördorna olika kommuner emellan, helst för hela riket men möjligen länsvis.

*Länsstyrelsen i Kristianstads län:* Det vore ej tillfredsställande, att aktiebolag och bankbolag fritoges från utgörande av den kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten. Först och främst vore härvid att märka, att ett bolags vinst ej alltid utan kanske endast mera undantagsvis i dess helhet utdelades till delägarna, i det vanligen en del av vinsten reserverades för olika ändamål för att kanske sedermera ej alls komma delägarna tillgodo. Denna del skulle alltså undgå inkomstbeskattning, ett förhållande, som givetvis ej kunde försvaras. Principiellt riktigare syntes då hava varit att låta bolaget inkomstbeskattas för vinsten och befria delägarna från dylik beskattning för utdelningen. Men häremot talade i alla de fall, då bolagets driftskommun vore en annan än delägarens bostadskommun, sistnämnda kommuns berättigade intresse att i beskattningshänseende utnyttja den inkomstkälla, som låge i den av delägaren uppburna utdelningen. Det syntes fördenskull, då bolaget och delägarna vore skilda rättssubjekt, som kunde och borde beskattas var för sin inkomst, kunna med fog göras gällande, att såväl bolaget som delägarna underkastades inkomstbeskattning, bolaget för sin vinst och delägaren för den av honom uppburna utdelningen. En särskild fråga, som emellertid härvid framställde sig, vore den, vilken kommun bolagets inkomstskatt skulle tillkomma. Denna fråga syntes emellertid kunna riktigast lösas på det sätt, att inkomstskatten från bolag finge användas till utjämnande av den olika skattebördan i kommunerna.

*Länsstyrelsen i Örebro län* hade icke kunnat dela Eisermans och von Wolckers mening i fråga om beskattningen av utdelning å aktier och av aktiebolags vinst. Aktie- eller lottägaren borde erlägga avkastningsskatt för sin utdelning å aktien eller lotten, och aktiebolaget eller banken borde få skatta för hela vinsten oavkortad. Länsstyrelsen ville därvid påpeka, att, om dubbelbeskattning skulle anses härigenom uppkomma, detta fall icke bleve det enda, där sådant inträffade. Det torde väl nämligen få anses givet, att, då avdrag för skuldränta icke medgäves, den avkastning, utlånat kapital lämnade, på grund därav bleve

beskattad både i form av ränta och såsom vinst i det företag, som upplånat kapitalet. Såsom en konsekvens av den bestämmelsen i förslaget, att avdrag för skuldränta icke kunde medgivas vid taxering till avkastningsskatt, syntes därför kunna följa, *dels* att ett aktiebolag vid dess taxering till avkastningsskatt icke kunde få avräkning för utdelningen till aktieägarna, *dels ock* att aktieägarna skulle taxeras till avkastningsskatt för den dem tillkommande aktieutdelningen lika väl som räntetagarna för sin ränta. Bevillningsförrordningens bestämmelse, att utdelning å aktier och å lotter i solidariska bankbolag ej skulle räknas såsom inkomst av kapital, ansåges allmänt som en av de största orättvisorna i det nuvarande beskattningssystemet. Det borde icke heller kunna väcka förvåning, att en löntagare, som finge erlägga skatt till kommunen för all den inkomst, han kunde bereda sig genom sitt arbete, kände sig lindrigt sagt mindre välvilligt stämd emot ett skattesystem, som läte hans granne, rentieren, vilken hade sin förmögenhet placerad utslutande i aktier, gå alldeles fri från kommunalskatt.

Den ändring till det bättre härutinnan, som enligt förslaget skulle inträda därigenom, att för aktieutdelning skulle erläggas kommunal inkomstskatt, komme i verkligheten att bliva skäligen obetydlig, alldenstund denna skatt dels vore avsedd att utgå efter en maximiskatteskala, som ej finge överskridas, och dels även skulle träffa alla de enskilda skattskyldiga, vilka måste erlägga avkastningsskatt. Aktieutdelning vore numera en mycket vanlig inkomstpost hos den enskilde, och hos många av de ekonomiskt bättre situerade utgjorde den huvudparten av intäkterna. Skulle sådan utdelning undantagas från avkastningsskatt, komme därför icke att vinnas den reglering och utjämning av skattetrycket inom kommunen, som reformen avsåge att åstadkomma. Härtill komme, att enligt allmän uppfattning placering av penningar i aktier vore av alldeles samma natur som deras insättning i bank. Denna form av kapitalplacering valdes i regel för att erhålla bättre avkastning av kapitalet både direkt genom högre utdelning än den gällande räntan och indirekt genom att för denna utdelning undgå beskattning. Ofta tillkomme visserligen även det syftmålet att ytterligare öka avkastningen genom handel med aktierna. Att särskilt gynna en sådan kapitalplacering kunde icke vara rätt. Icke heller syntes intresseprincipen betinga någon undantagsställning för den avkastning, som bestode i utdelning på aktier. Ty aktieägaren hade ju alldeles samma möjlighet som räntetagaren att draga nytta av kommunens allmänna anstalter och vållade den alldeles samma utgifter.

Vad anginge Eiserman—von Wolckers förslag om kommunal in-

komstskatt, så ansåge länsstyrelsen, att, om man med nämnda skatt ville träffa den verkliga skatteförmågan, så borde aktiebolagen och de solidariska bankbolagen ej fritagas från densamma.

*Smålands och Blekinge handelskammare:* Kommunal beskattning av utdelning å aktier funne handelskammaren vara i viss mån en avvikelse från intresseprincipen. Dylik inkomst, liksom över huvud taget all kapitalinkomst, förefunnes i regel företrädesvis hos större inkomsttagare. Det vore emellertid icke alltid så, att den större inkomsten vore förbunden med det större intresset: tvärtom gäves det många fall, såsom beträffande kommunens folkskolor och fattigvård m. m., där ett rakt motsatt förhållande ägde rum. Den starka skärpning i beskattningen av de större inkomsttagarna, som aktieutdelningarnas beskattning skulle innebära — särskilt när skatten gjordes progressiv — stode därför i strid med intresseprincipen. Det borde därvid framhållas, att, då den skatteutjämning kommunerna emellan, som förslagen förutsatte såsom nödvändig — ehuru den däri ej närmare utformades — otvivelaktigt komme att i avsevärd utsträckning försiggå genom ett överflyttande på staten av åtskilliga utgifter, som nu direkt bestredes av kommunerna, komme på denna omväg aktieutdelningarna att indirekt få bära åtskilliga av de nu inom kommunalbeskattningen fallande utgifterna. Till dessa synpunkter komme enligt handelskammarens förmenande även faran, att kapitalet droges från aktiebolagen vid en dylik hård beskattning.

Handels-  
kammarna

*Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare:* I fråga om beskattningen av aktiebolag och av utdelningen å aktier funne handelskammaren Eiserman—von Wolckers förslag äga avgjort företräde framför Landéns, vilket senare måste anses innebära en särskild straffskatt på själva aktiebolagsinstitutionen, som bjärtast framträdde vid en jämförelse med beskattningen av delägarna i handelsbolag. Att man vid en reform av den kommunala beskattningen i nästan främsta rummet tänkte på tillgodogörandet av den stora och hittills obegagnade skattekälla, som låge i utdelningen från aktiebolag, vore helt naturligt. Emellertid kunde man icke tillsluta ögonen för att utnyttjandet av denna källa måste i hög grad öka ojämnheterna i skattetrycket kommunerna emellan. Förmögenheterna vore i hög grad koncentrerade i de stora städerna. Det vore att förutse, att genom aktiebeskattningen dessa samhällen skulle vinna en betydande inkomstkälla, som i långt ringare mån komme andra kommuner till del. Handelskammaren ville ifrågasätta, huruvida icke aktiebeskattningen skulle kunna tagas i anspråk fristående från övriga

skattekällor och användas till utjämning i stället för till ökande av det mellankommunala skattetrycket.

Kammarrätten.

*Kammarrätten* har icke framställt någon speciell anmärkning mot huvudgrunderna för Eiserman—von Wolckers avkastningsskatt i nu ifrågasvarande avseende. På tal om den kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten enligt Eiserman—von Wolckers förslag har kammarrätten tagit principiell ställning till föreliggande fråga och därvid anfört i huvudsak följande:

Beträffande inländska juridiska personer måste enligt kammarrättens mening den grundprincipen upprätthållas, att inkomsten skulle i sin helhet tagas till beskattning men å andra sidan icke finge till någon del dubbelskattas. Huruvida härvid inkomsten borde beskattas hos den juridiska personen såsom sådan eller hos dess medlemmar eller delvis hos den förre och delvis hos de senare, finge för varje särskild grupp av juridiska personer bero av praktiska hänsyn, men först och främst av vad kommunernas inbördes beskattningsrätt krävde.

Aktiebolag, varunder här och i det följande inbegrepes jämväl solidariska bankbolag, vore enligt Eiserman—von Wolckers förslag fritagna från kommunal inkomstbeskattning, varemot delägarna åläge sådan beskattning för uppburen utdelning från bolaget. Den del av bolagets inkomst, som icke utdelades till delägarna, bleve således från beskattningen undantagen. Kammarrätten kunde för sin del icke tillerkänna giltighet åt de skäl, som av förslagsställarna anförts till stöd för en dylik, emot ovannämnda grundprincip stridande anordning. Att aktiebolagen icke hade någon personlig skatteförmåga i egentlig mening, kunde väl äga sin teoretiska riktighet men borde givetvis, lika litet som i fråga om skattskyldighet till staten, föranleda till skattefrihet i förhållande till kommunen. Vidare gällde — därom vore alla ense — att det kommunala beskattningsväsendet borde ordnas fristående från det statliga. Hade aktiebolagen i avseende å statsbeskattningen blivit i förhållande till andra skattesubjekt för hårt belastade, syntes sålunda denna omständighet icke böra hindra ett rationellt ordnande av den kommunala beskattningen. Det avgörande skälet för förslaget ställning i nu ifrågasvarande avseende torde emellertid hava varit — förutom berättigad strävan att undvika dubbelbeskattning — svårigheten att bestämma beskattningssorten för aktiebolagen samt i händelse av flera beskattningsorter att med en progressiv beskattningsmetod fördela inkomsten till beskattning mellan dessa orter. En dylik teknisk svårighet, vars övervinnande väl icke varit omöjligt, borde dock ej få föranleda till att en

viss grupp av företag, nämligen de som tagit formen av aktiebolag, skulle beredas så avsevärda förmåner i kommunalt beskattningsavseende, som Eiserman—von Wolckers förslag för dem medförde. Förslagsställarna framhölle själva, att i nämnda avseende komme aktiebolagen eller rättare deras förvärv att i förhållande till enskilda personers inkomst intaga en gynnad ställning. Men jämväl för bolagen sins emellan verkade frånvaron av en vid sidan av objektbeskattning ställd inkomstbeskattning otillfredsställande, då ju i sådant fall bolagen utan hänsyn till deras olika skuldbelastning och oberoende således av deras olika skattekraft skulle under i övrigt lika förhållanden beskattas lika. Den utjämnande faktorn, som den kommunala inkomstskatten vore avsedd att utgöra, erfordrades ej minst för åstadkommande av riktig avvägning av skattebördan inom en och samma grupp av skattskyldiga.

Om således enligt kammarrättens mening aktiebolagen icke borde fritagas från kommunal inkomstbeskattning, vore det å andra sidan ej mindre angeläget, att bolagens inkomst icke i sin helhet eller till någon del gjordes till föremål för dubbelbeskattning. Sådan dubbelbeskattning skulle emellertid uppstå, om bolaget taxerades för hela sin inkomst och dessutom aktieägarna för utdelningen från bolaget. Med rätta hade såsom en av det nuvarande kommunala beskattningsväsendets brister framhållits, att kommunen vore betagen möjlighet att uttaga bidrag av sådana kommunmedlemmar, vilka utan att vara skattskyldiga till kommunen för fast egendom erhöles sin inkomst uteslutande av aktier. Det borde ej heller ifrågasättas annat, än att i ett reviderat kommunalt beskattningssystem utdelning å aktier skulle upptagas till beskattning hos aktieägaren i hans bostadskommun. För undvikande av antydda dubbelbeskattning borde alltså vid bolagets kommunala inkomstbeskattning inkomsten minskas med det därav till delägarna utdelade beloppet. Därest den kommunala inkomstskatten, såsom kammarrätten förordat, icke gjordes progressiv, borde inga skattetekniska hinder anses ligga i vägen för en dylik anordning. Och jämväl med en progressiv beskattning skulle nog anordningen låta sig försvaras, då ju progressionen i allt fall komme till uttryck, ehuru fördelad å både bolagets och delägens hand.

Då emellertid kommunal beskattning för utdelning å aktier hittills icke ägt rum och följaktligen kunde, om bostadskommunen tillerkändes beskattningsrätt till hela den av aktieägaren uppburna utdelningen, befaras föranleda en alltför stark förskjutning av beskattningsrätten till förmån för vissa kommuner, särskilt större stadskommuner, där aktieägare till större antal plägade vara bosatta, kunde ifrågasättas, huruvida

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)* 37

icke lämpligen allenast en del av vad aktieägaren uppburit i utdelning, exempelvis hälften, borde i aktieägarens hand taxeras i hans bostadskommun, i vilket fall aktiebolaget vid beräkning av dess beskattningsbara inkomst skulle åtnjuta avdrag blott för den del av utdelningen, som hos aktieägarna toges till beskattning.

Vad anginge beskattningssorten för aktiebolags inkomst, kunde ej ifrågasättas, att beskattningen skulle förläggas till den kommun, med vilken bolaget icke hade annan förbindelse, än att bolagets styrelse där hade sitt säte. Den eller de kommuner, där bolaget bedrivit sin verksamhet eller eljest varit till avkastningsskatt skattskyldigt, framträdde givetvis såsom de till inkomsten mest skatteberättigade. Härav följde, att en uppdelning av inkomsten måste kunna äga rum för beskattning inom olika kommuner. Vid sådan fördelning skulle kunna förfaras så, att bolagets samfällda inkomst — d. v. s. den sammanlagda avkastningen efter frånräknande av skuldräntor m. m. — minskades med den del därav, vilken skulle såsom utdelning beskattas hos aktieägarna, samt återstoden fördelades i samma proportion, vari bolagets avkastning blivit inom respektive kommuner tagen till beskattning, med iakttagande därvid, att sådan avkastning av skogsbruk, som icke taxerades till avkastningsskatt, finge ingå i beräkningen såsom om den taxerats till sådan skatt i den kommun, där skogsbruket bedrivits, samt att annan av bolaget åtnjuten avkastning, som icke varit avkastningsbeskattning underkastad, såsom utdelning å aktier m. m., finge antagas hava avkastningsbeskattats i den kommun, där bolaget haft kontor (huvudkontor). Skulle bolaget ej haft något kontor, stode kanske ej annan utväg till buds än att såsom kontorskommun anse den kommun, där styrelsen hade sitt säte.

Gjordes den kommunala inkomstskatten icke progressiv, borde alltså inga svårigheter möta vid bestämmande av aktiebolagens beskattningsort och i avseende å fördelningen av deras inkomst mellan flera beskattningssorter. Annorlunda ställde sig nog förhållandet vid progressiv beskattning, för vilken egentligen förutsattes, att inkomsten i dess helhet taxerades å allenast en ort. Utvägar torde dock kunna anvisas för en fördelning av inkomsten jämväl vid progressiv beskattning enligt Eiserman—von Wolckerska förslagets system. Exempelvis kunde det maximiskattebelopp, som belöpte å hela inkomstens progresserade belopp, uppdelas mellan de beskattningsberättigade kommunerna i enlighet med ovan antydda fördelningsgrunder, varefter det maximiskattebelopp, som fölle å varje särskild kommun, finge av kommunen tagas i anspråk till så stor del, vartill den för kommunen gällande debiteringsprocenten berättigade.

Enligt Landéns förslag gällde såsom regel, att juridiska personer vore skyldiga att för hela sin inkomst erlägga inkomstskatt till kommunen, samt att av sådan anledning medlemmarna vore för utdelningen skattefria. Härifrån gjordes dock den väsentliga avvikelser, att delägare i aktiebolag och solidariska bankbolag skulle kommunalt beskattas för utdelning från bolaget. För bolagen åter gällde den allmänna regeln.

Den i bevillningslagstiftningen och därpå grundade kommunala beskattningen uttryckligen fastställda principen, att dubbelbeskattning icke finge förekomma, skulle således med Landéns förslag frångås. Kammarrätten hade vid flera tillfällen framhållit vikten av att denna på riktiga grunder vilande beskattningsprincip upprätthölles. I avseende å statsbeskattningen föreläge väl redan i viss mån avvikelse från nämnda princip, i det att aktiebolagen efter en särskild skatteskala, byggd på förhållandet mellan bolagets kapital och årsvinst, påfördes inkomstskatt för sin vinst utan avdrag för utdelning till delägarna och de senare beskattades för hela sin utdelning. Till försvar för denna anordning hade framhållits, att statsmakterna i avseende å ansvarighet för gäld berett aktiebolagen förmåner framför andra skattskyldiga, vilka förmåner borde kunna kompenseras av skärpt beskattning till staten. Med hänsyn till de skilda grunder, efter vilka inkomstskatt till staten utginge för aktiebolag och för andra skattskyldiga, kunde ock möjligen sägas, att aktiebolagens och dess delägares taxering till denna skatt icke framträdde såsom reell dubbeltaxering. Den i Landéns förslag anordnade beskattningen av aktiebolagens vinst och delägarnas utdelning från bolagen innebure däremot verklig dubbelbeskattning, och vad som ansetts kunna gälla till försvar för att låta både bolagen och delägarna erlägga inkomstskatt till staten ägde ingen giltighet, när det gällde den kommunala beskattningen.

Kammarrätten hade i det föregående uttalat sig för att kommunal beskattning av utdelning å aktier borde äga rum, dock att dubbelbeskattning härigenom icke finge uppstå. Med Landéns skattesystem, som för avkastning och inkomst inrymde allenast en beskattningsform, den partiella inkomstskattens, torde emellertid, för undvikande av dubbelbeskattning, den utvägen knappast kunna tillgripas, att vid aktiebolagens taxering deras vinst minskades med utdelningens belopp, enär härigenom den kommun, inom vilken bolagets verksamhet bedreves, kunde i sin beskattningsrätt bliva alltför mycket kringskuren. Även om exempelvis blott hälften av utdelningen beskattades hos delägarna och bolagens beskattningsbara vinst således minskades med allenast utdelningens halva belopp, måste i ett system, där avkastningsbeskattning saknades,

verksamhetskommunens beskattningsintresse i allt fall antagas bliva allt för litet tillgodosett. I själva verket läte sig föreliggande fråga icke tillfredsställande lösas med det av Landén valda beskattningssystemet; och kammarrätten hade ock framhållit denna konsekvens såsom en av de väsentliga brister, som vidlått systemet i fråga.

1919 års  
riksdag.

Sedan kommunalskattesakkunniga avlämnat sina betänkanden, har, såsom jag i den inledande översikten antydde, frågan om kommunal beskattning av aktieutdelning varit föremål för riksdagens prövning. I proposition till 1919 års lagtima riksdag (nr 108) föreslogs sådan ändring i bevillningsförordningen, att till bevillningspliktig inkomst av kapital skulle räknas jämväl utdelning å aktier i inländska aktiebolag samt å lotter i solidariska bankbolag.

Över det förslag, som låg till grund för propositionen, hade yttranden inhämtats från länsstyrelserna och kammarrätten. Förslaget hade tillstyrkts av flertalet länsstyrelser men avstyrkts av kammarrätten.

Bevillningsutskottet hemställde (betänkande nr 35) i anledning av propositionen i berörda avseende, att andra skattskyldiga än inländska aktiebolag och solidariska bankbolag skulle erlægga bevillning för halva beloppet av utdelning å aktier eller lotter i sådant bolag, samt att denna bestämmelse skulle träda i kraft den 1 januari 1920. I reservation yrkades bifall till propositionen endast med den förändring, att inländska aktiebolag och solidariska bankbolag skulle befrias från bevillning för ifrågavarande slag av inkomst.

I första kammaren bifölls utskottets förslag och i andra kammaren reservationen. Vid gemensam votering segrade andra kammarens mening. De nya bestämmelserna skulle träda i kraft den 1 januari 1920. Förordning i ämnet utfärdades den 11 juli 1919 (nr 416).

Departements-  
chefen.

Frågan om aktie- och bankbolagens beskattning påkallar särskild uppmärksamhet endast med avseende å de skatteformer, som skola tillgodose principen skatt efter förmåga. Att vid en intressebeskattning av fastigheter och näringsföretag skatten bör utgå efter samma grund, vare sig det är ett bolag eller en enskild, som äger fastigheten eller idkar näringen, ligger i sakens natur.

En kommunal beskattning efter förmåga skall, enligt det av mig tidigare framlagda skattesystemet, tillgodoses genom dels en allmän kommunal inkomstskatt och dels en kommunal progressivskatt. Det kan med fog göras gällande, att bolagen och delägarna i desamma



böra deltaga i dessa skatter efter enahanda grunder, som äro stadgade i fråga om den likaledes efter förmågeprincipen utbyggda statsskatten. Förhållandena kunna nämligen sägas icke vara annorlunda, därför att det är kommunen och icke staten, som ombesörjer de allmänna angelägenheter, vilka skola bekostas med de inflytande skattemedlen. Tvärtom utgör hänsynen till de olika kommunernas beskattningsrätt i de fall, då aktieägare bor i annan kommun än den, där bolaget driver sin verksamhet eller där dess styrelse har sitt säte, ett ytterligare skäl för såväl bolagets som aktieägarnas skatteplikt.

En skillnad mellan den statliga och den kommunala beskattningen påkallas dock i anledning av det utav 1919 års lagtima riksdag antagna förslaget om så kallad B-skatt å bolags icke utdelade vinstmedel. Med hänsyn redan till det sätt, varpå denna skatt blivit utformad, synes densamma icke böra komma till användning för kommunala ändamål. Såsom jag vid anmälan för Kungl. Maj:t den 21 mars 1919 av berörda skatteförslag framhöll, var det ej heller avsett, att skatten skulle få en dylik utsträckt användning.

Emellertid har jag ansett det jämväl i övrigt böra tagas under övervägande, om och i vad mån någon lättnad i jämförelse med den statliga beskattningen lämpligen bör vid kommunalbeskattningen beredas. Att en sådan lindring skulle kunna anordnas genom nedsättning av delägarnas skattskyldighet för dem tillkommande utdelning, synes mig vara uteslutet vid en skatt efter förmåga.

Skall en lättnad i en eller annan form kunna åvägabringas, synes densamma böra avse bolagens skattskyldighet. Jag har härutinnan haft under övervägande olika utvägar. Närmast till hands ligger måhända att betrakta aktiekapitalet såsom en bolagets skuld och i enlighet därmed låta bolagen såsom ränta å gäld avräkna utdelning till aktieägarna intill viss procent. Det kan dock med fog erinras, att en sådan anordning skulle kunna leda till svåra rubbningar i fråga om kommunernas beskattningsrätt. Man tänke sig exempelvis det fall, att ett större näringsföretag ombildas till aktiebolag, vars delägare bo å andra orter. Den kommun, där företaget drives, har förut fått beskatta hela inkomsten, men skulle, blott på grund av bolagsbildningen, få begränsa beskattningen till ett avsevärt lägre belopp, desto lägre ju större aktiekapitalet gjordes. Vid sådant förhållande har det synts mig, att bolagen böra få betala kommunal inkomstskatt för hela sin vinst samt att, om någon lättnad skall beredas dem, detta måste ske i fråga om progressivskatten. Denna skatt är, som förut berörts, avsedd att beräknas å det till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt beskattnings-

bara beloppet och utgöras å den ort, varest statsskatten skall utgå, det vill i förevarande hänseende säga å den ort, där styrelsen har sitt säte. Då denna ort ofta är en annan än den, där bolaget bedriver sin rörelse, och kommunen i dylikt fall icke kan anses hava något större anspråk på att få utkräva någon progressivskatt, synes hänsynen till kommunernas beskattningsrätt icke lägga hinder i vägen för en lindring för bolagen i fråga om denna skatt. Lämpligen torde skattelindringen kunna så anordnas, att för den del av bolags vinst, som ej överstiger sex procent av bolagets kapital, beräknat på sätt i inkomst- och förmögenhetsskatteförordningen finnes angivet, ej utgöres någon progressivskatt.

Till frågan om huru stor del av den utav bolag erlagda progressivskatt bör stanna inom kommunen torde jag få senare återkomma.

### C. Kommanditbolags beskattning.

*Gällande bestämmelser.* Jag vill i detta sammanhang även beröra frågan om kommanditbolags beskattning. Ett kommanditbolag skiljer sig som bekant från ett vanligt handelsbolag därigenom, att, medan bolagsmännen i ett handelsbolag personligen svara för bolagets förbindelser, i kommanditbolaget vissa av bolagsmännen, de s. k. kommanditdelägarna, ej ansvara för bolagets förbindelser med mera än de i bolaget insatt eller åtagit sig att insätta. Övriga bolagsmän i kommanditbolaget äro att betrakta som delägare i ett vanligt handelsbolag. Enligt gällande lagstiftning äro kommanditbolag i beskattningsavseende helt likställda med vanliga handelsbolag.

*1917 års förslag.*  
*Eiserman—von Wolckers.* Även enligt Eiserman—von Wolckers förslag anses handelsbolag, kommanditbolag och rederier utgöra en likställd grupp av juridiska personer. Beträffande den kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten kunde, yttra de sakkunniga, bland annat, icke ifrågasättas annan ordning än den nu gällande. Inkomsten taxerades sålunda hos delägarna, oavsett om de tillgodogjort sig någon del därav eller ej.

*Landén.* Landén har även i sitt förslag till kommunal inkomstskatt föreslagit, att kommanditbolag skulle jämställas med vanliga handelsbolag; inkomstskatt skulle jämlikt detta förslag erläggas av bolagen men icke av delägarna. I motiveringen framhålles, bland annat, de svårigheter i taxeringsavseende, som ofta uppstode på grund av bolagsmännens

betydande antal. I Stockholm torde, yttrar Landén, finnas ett av hundratal delägare bestående kommanditbolag, vilket kunde framhållas som ett exempel på dessa svårigheter.

*Kammarrätten* har icke haft någon erinran mot Eiserman—von Wolckers förslag rörande kommanditbolags beskattning.

Kammarrätten.

Under förarbetena till det förslag till kommunalskattelag, jag nu framlägger, uppkom fråga, bland annat, huvuvida ej kommanditbolag vid den kommunala beskattningen borde beträffande den del av vinsten, som tillkommer kommanditdelägarna, jämsställas med aktiebolag. Emellertid syntes överensstämmelse mellan den statliga och den kommunala inkomstbeskattningen i förevarande hänseende böra råda. Därför utarbetades inom finansdepartementet ett utkast till ändringar i 1910 års förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, upptagande, bland annat, föreskrift om kommanditbolags beskattning på antytt sätt. Uti en vid utkastet fogad promemoria anfördes:

Inom finansdepartementet uppgjort förslag.

»För ett stadgande i sådan riktning talar dels den omständighet, att kommanditdelägarens ställning i många avseenden liknar aktieägarens, och dels önskvärdheten av att förhindra, det aktiebolagen, för undvikande av beskattning, ombildas till kommanditbolag. Utredning har igångsatts angående omfattningen av kommanditbolagsbildningen inom landet, men denna utredning är ej slutförd. Föremål för särskild tvekan torde vara frågan om vad som beträffande kommanditbolag bör räknas till bolagets kapital. Författningsutkastet upptager kommanditdelägarnas gjorda insatser, vilket i fråga om aktiebolag motsvarar det verkligen inbetalta aktiekapitalet. Väl är det sant, att kommanditbolagen därigenom bli sämre ställda än aktiebolagen, som få medräkna det nominella aktiekapitalet samt reservfonden. Emellertid synes det vara svårt att finna annan lämplig beräkningsgrund än insatsens storlek. I den mån en avsevärdare fondering inom bolaget anses böra ske, torde för övrigt förekomma den åtgärd, att kommanditdelägarnas inestående vinst överföres till kommanditkapitalet. Den sämre ställning, som kommanditbolagen skulle erhålla i förhållande till aktiebolagen, torde alltså vara mera skenbar. Vid val mellan den utfästa eller den verkställda insatsen såsom måttstock synes man böra giva företrädet åt den senare.»

Över berörda utkast till ändringar i 1910 års förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt inhämtades yttrande från *kammarrätten*, som anförde i huvudsak följande:

Kammarrätten.

En nödvändig förutsättning för den ifrågasatta ändringen beträffande kommanditbolags beskattning vore, att den grund, efter vilken kommanditdelägarnas andelar i vinsten skulle beräknas, blivit på förhand uttryckligen bestämd. Att sådan grund i allmänhet funnes angiven i kommanditavtalet, torde få antagas, men ansåge sig kammarrätten likväl böra erinra, att 40 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895 förutsatte, att någon grund icke blivit bestämd. För övrigt hade, såsom i promemorian även medgäves, förslaget icke medfört den likställighet mellan kommanditbolag och aktiebolag, som avsetts. Fasthellre hade kommanditbolagen försatts i en sämre ställning än aktiebolagen, i det vid bestämmandet av skatteprocenten kommanditbolagen enligt förslaget finge under kapital inräkna allenast kommanditdelägarnas i bolaget gjorda insatser men aktiebolagen enligt gällande bestämmelser såväl aktiekapital som reservfond. Om emellertid, såsom finge anses riktigt, skattskyldigheten borde principiellt bestämmas i förhållande till hela det å kommanditlotterna belöpande kapital, som inginge i rörelsen, måste förslaget härutinnan i dess föreliggande skick anses såsom obilligt. Kammarrätten hölle alltså före, att under kommanditbolags kapital borde inräknas ej allenast kommanditdelägarnas insatser utan även så stor del av kommanditbolagets reservfond, som motsvarade kommanditdelägarnas andelar däri. Huru dessa andelar rätteligen borde beräknas, i det fall att kommanditavtalet därom icke lämnade ledning, vore emellertid kammarrätten, i saknad av nödigt material, icke i tillfälle att angiva.

Departements-  
chefen.

Någon principiell skillnad mellan kommanditdelägares och aktieägares ställning synes mig knappast förefinnas. Båda svara endast med sin insats. Vål är det sant, att kommanditdelägarnas vinstmöjligheter kunna vara genom bolagsavtalet begränsade till viss maximiprocent, men detsamma kan ofta gälla för delägare i aktiebolag.

Den i förutnämnda promemoria berörda statistiska utredningen har nu blivit slutförd. Vid utredningen framgick, att, ehuru kommanditbolagen ännu äro jämförelsevis få här i landet, denna form av bolagsbildning kommit till en mera avsevärd användning under de senare åren. Huruvida detta har sin orsak i den för aktiebolagen skärpta beskattningen, torde vara svårt att avgöra. I vilket fall som helst lär det dock vara lämpligt, att likställighet uti nu ifrågavarande hänseende mellan kommanditbolag och aktiebolag genomföres. Ju längre man dröjer därmed, desto större utbredning torde nämnda bolagsform

hava erhållit, och i desto flera fall kommer därför åtgärden att kännas såsom en verkligt skärpt beskattning.

Det av kammarrätten gjorda påpekandet, att frågan om den grund, efter vilken kommanditdelägarnas vinstandelar skulle beräknas, kunde komma att bereda svårigheter, kan väl ej fränkännas ett formellt berättigande. I verkligheten torde det dock vara så, att dylik grund finnes angiven i bolagsavtalet. Skulle möjligen i något undantagsfall uttrycklig överenskommelse saknas, lär det vara fråga om något äldre bolag; i sådant fall kunna ju taxeringsmyndigheterna följa den fördelningsgrund, som av bolagsmännen tidigare tillämpats. Att i bolagets kapital inräkna, på sätt kammarrätten föreslagit, även kommanditdelägaras andelar i bolags »reservfond» är uteslutet redan av den anledning, att några i lag meddelade föreskrifter om uppläggande av sådan fond ej finnas.

I vad mån kommanditdelägare i redan bildade bolag kunna anses pliktiga att till bolaget återgälda den nya skatten helt eller delvis, har ansetts icke böra i denna ordning upptagas till prövning. Rättsförhållandet mellan bolagsmännen torde nämligen icke böra ordnas i skattelagstiftningen.

Till frågan om de ändringar i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, som betingas av vad nu anförts, skall jag senare återkomma. Det inom finansdepartementet utarbetade förslaget till kommunalskattelag utgår från den förutsättning, att nu ifrågasatta likställighet mellan aktiebolag samt kommanditbolag — beträffande de senare dock endast i vad angår den kommanditdelägarna tillkommande andel i vinsten — genomföres även i fråga om statsbeskattningen.

#### D. Kooperativa föreningars beskattning.

Frågan om kooperativa föreningars beskattning gjordes till föremål för särskild behandling i lagstiftningen först genom 1910 års skattelagar. Dessförinnan var skapandet av normer för deras beskattning överlämnat åt praxis, som emellertid intog en ganska skiftande ståndpunkt till frågan.

1910 års bestämmelser.

Enligt det förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, som förelades 1910 års riksdag, skulle inkomstskatt erläggas av, Enligt det förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, som förelades 1910 års riksdag, skulle inkomstskatt erläggas av, Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 158 häft. (Nr 191.)

Förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt.

bland andra, föreningar för ekonomisk verksamhet. Däremot skulle såsom inkomst icke taxeras vad som erhållits såsom vinstutdelning å insatser i dylika föreningar. I fråga om förenings rätt att vid beräkning av vinstens storlek göra avdrag för lämnad rabatt, pristillägg eller utdelning upptog förslaget följande bestämmelse: »Har förening, som sträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må avdrag för dylik utdelning icke äga rum, där ej utdelningen skett i omedelbart samband med köp eller försäljning, varpå utdelningen grundats, varemot förening, som icke sträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, må åtnjuta avdrag för all utdelning, varom här sägs, för såvitt den utgått efter grunder, som varit före köpet eller försäljningen bestämda.»

Innan förslag till de nya skattelagarna förelades riksdagen, hade framställningar i fråga om de kooperativa föreningarnas beskattning inkommit från å ena sidan kooperativa förbundet och å andra sidan handelskamrar och köpmannaföreningar.

Kooperativa  
förbundet.

Kooperativa förbundet anförde därvid i huvudsak följande:

Överskottet i en kooperativ förening vore icke att hänföra till vinst i vanlig mening, utan borde i stället betraktas som en minskning i utgifter för dem, som köpte i föreningens butik. Att denna karaktisering av överskottet vore den rätta, framginge därav, att överskottet, som tydligtvis uppstått på grund av att föreningen hållit gängse dagspriser och sålunda tagit en betalning vid utlämningen av varorna, som överstigit inköpspriset med tillägg av omkostnaderna, efter innehållning till fondavsättning fördelades i förhållande till vars och ens inköpssumma, medan å det insatta kapitalet vanligen lämnades högst fem procents ränta. Principen att hålla gängse dagspriser torde vara den ur privathandels synpunkt förmånligaste, emedan en utförsäljning till inköpspris med tillägg endast av omkostnaderna även torde rubba privathandelspriserna. Skulle emellertid de kooperativa föreningarna åläggas skattskyldighet för deras överskott, låge nära till hands, att de försålde till så låga priser, att överskott icke uppstode. Bland kooperatorerna närdes dock den önskan att icke behöva slå in på en sådan väg med den svenska kooperationsrörelsen, och för handelslivet i dess helhet skulle det vara lugnast, att denna väg icke beträddes. En skattskyldighet för de kooperativa affärerna för det överskott, varmed de förbilligat sina medlemmars, eventuellt även andras, levnadsomkostnader, komme

att strida mot gällande skatteprinciper. Den direkta skattskyldigheten grundade sig ju på inkomst eller vinst, d. v. s. att, då äganderätten till ett kapital överflyttades från en till en annan, hade den, som komme i åtnjutande av vinst, att erlägga skatt för vinsten. Lika naturligt som det efter denna princip vore, att den private handlanden skulle erlägga skatt för den vinst, han åtnjöt av sin verksamhet, vilken vinst vore hans inkomst, lika naturligt vore, att den kooperativa föreningen befriades från skattskyldighet för det överskott, som genom dess verksamhet uppstode, då överskottet återbures till kunderna, antingen dessa vore medlemmar eller icke medlemmar. Bedreve kooperativ förening däremot handel med utomstående personer men behölle vinsten för medlemmarnas räkning, hade föreningen i fråga om vinstens överföring från en till annan ställt sig på samma ståndpunkt som den private handlanden och borde erlägga skatt för den sålunda från utomstående till föreningen eller dess medlemmar överförda vinsten. Däremot borde även sådan förening vara befriad från skattskyldighet för det överskott, som uppstått på försäljningen till medlemmarna. Äganderätten till överskottet i den kooperativa föreningen hade icke gått från en till annan utan kvarläge hos medlemmarna i gemenskap. Överskottet vore för medlemmarnas räkning uppsamlat som en besparing, och en var åtnjöt del av detsamma i den mån han genom inköp i sin egen affär bidragit till överskottets uppstående. Besparingar på liknande sätt kunde göras av dem, som ägde kapital nog att köpa i större partier, utan att de behövde föreningsvis sammansluta sig. Att sådana besparingar i stor skala dagligdags förekomme, behövde icke påpekas. För den i kapitalhänseende svagare delen av landets invånare återigen framstode icke samma möjligheter att var och en för sig genom större inköp nå fram till billigare pris. För att denna del av befolkningen skulle kunna göra inköp i några större partier och därmed i någon mån nedbringa de dyra levnadsomkostnaderna, måste flera sammansluta sig och köpa gemensamt. Detta hade också gjorts i de kooperativa föreningarna.

I de från representanter för den privata handeln inkomna yttrandena påyrkades däremot en väsentligen skärpt beskattning av de kooperativa föreningarna. Dåvarande chefen för finansdepartementet fann — vid anmälan för Kungl. Maj:t den 11 mars 1910 av det då föreliggande förslaget till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt — de för kooperativa föreningars beskattning anförda skälen bäst återgivas genom ett citat av ett utav juris doktorn J. C. Lembke vid allmänna svenska

Represen-  
tanter för  
den privata  
handeln.

handelskammarmötet i Stockholm år 1909 hållet föredrag. I nämnda föredrag framhölls, bland annat, följande:

Att betrakta kooperativa näringsföretags vinst såsom resultat av föreningsmedlemmarnas besparingar och således anse den medlemmarna tillfallande vinstutdelning av företaget såsom en återbetalning av medlemmarnas vid inköpen gjorda utlägg vore icke riktigt. Då man anställde en jämförelse mellan ett sådant kooperativt företag, i vilket besparingssynpunkten tycktes klarast och tydligast vara för handen, nämligen en s. k. konsumtionsförening, som hade till uppgift att anskaffa och tillhandahålla sina medlemmar vissa förnödenhetsvaror, och ett icke kooperativt företag, som dreve affärer med liknande varor, måste man finna, att själva det sätt, varpå rörelsen utövades, vore för båda företagen detsamma. Det kooperativa såväl som det icke kooperativa företaget vore båda på samma sätt verksamma genom att från tillverkaren av varan eller från engrossisten anskaffa förnödenheten samt genom att distribuera den bland de personer, som vore i behov av varan. Båda utförde samma funktion i produktionens tjänst, och båda vore på samma sätt produktiva. En produktion kunde, nationalekonomiskt sett, icke anses avslutad, förrän den färdiga varan nått konsumenten, och inom produktionen vore den fördelning av varorna, som handeln hade till sin uppgift, lika så nödvändig som det tekniska framställandet av varan. Handelns produktiva och betydelsefulla verksamhet låge däri, att den på den rätta platsen och på den rätta tidpunkten ställde varorna till konsumenternas förfogande. På samma sätt som förhållandet vore inom den tekniska delen av produktionen, varest varans värde i regel tilltoge, ju närmare den bringades sin slutliga form och ju mera arbete och kapital, som användes på dess framställning, vore förhållandet även inom den del av produktionen, som handeln omhänderhade, i det att varans värde här tilltoge, ju närmare densamma ryckte den slutliga köparen eller konsumenten. Att en vara vore dyrare i detaljhandeln än inom grosshandeln eller hos fabrikanten, berodde icke på att ännu en mellanhand trängt sig emellan konsumenten och producenten, tilltvingande sig en orättfärdig vinst, utan bland annat därpå, att denna s. k. mellanhand utfört ett stycke produktivt arbete genom att bringa varan till den plats, varest den erfordrades för att tillfredsställa behovet efter densamma. Detaljhandeln hade dessutom även den uppgiften att utföra inom produktionen att lämpa varornas kvantitet efter köparens behov och att fördela de stora mängderna på de små avnämarna. I denna handelns produktiva verksamhet låge den huvudsakliga orsaken till att en handelsvinst kunde uppkomma, i vilken också en ersättning inginge